

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

***Регіональна доповідь
про стан навколишнього природного
середовища в Одеській області у 2014 році***

Одеса-2015

ЗМІСТ

Вступне слово	5
1. Загальні відомості	6
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території Одеської області.....	6
1.2. Соціальний та економічний розвиток Одеської області.....	7
2. Атмосферне повітря	14
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.....	14
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами.....	14
2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Одеської області.....	14
2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки).....	17
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря.....	18
2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах.....	18
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря.....	18
2.5. Використання озоноруйнівних речовин.....	19
2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття.....	19
2.7. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря.....	19
3. Зміна клімату	20
3.1. Тенденції зміни клімату.....	20
3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та адсорбції парникових газів.....	20
3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату.....	20
4. Водні ресурси	20
4.1. Водні ресурси та їх використання.....	20
4.1.1. Загальна характеристика.....	20
4.1.2. Водозабезпеченість території Одеського регіону.....	20
4.1.3. Водокористування та водовідведення.....	23
4.2. Забруднення поверхневих вод.....	25
4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод.....	25
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки).....	26
4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод.....	27
4.3. Якість поверхневих вод.....	36
4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками.....	36
4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів.....	36
4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію.....	37
4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод.....	38
4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення.....	41
4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів.....	42
4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів.....	44
5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	45
5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі.....	45
5.1.1. Загальна характеристика.....	45
5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття.....	46
5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.....	49
5.1.4. Формування регіональної екомережі.....	49
5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами.....	54
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу.....	54
5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу.....	54
5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів.....	55
5.2.3. Стан використання природних недревних рослинних ресурсів.....	60
5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів.....	62
5.2.5. Адвентивні види рослин.....	63
5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень.....	64
5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду.....	65
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу.....	66
5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу.....	66
5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств.....	67
5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів.....	72
5.3.4. Інвазивні види тварин.....	74
5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу.....	75
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні.....	76
5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду.....	76
5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення.....	80
5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон.....	81
5.6. Туризм.....	82
6. Земельні ресурси і ґрунти	84
6.1. Структура та стан земель.....	84

6.1.1	Структура та динаміка основних видів земельних угідь.....	84
6.1.2	Стан ґрунтів.....	85
6.1.3	Деградація земель.....	85
6.2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти.....	85
6.3	Охорона земель.....	86
6.3.1	Практичні заходи.....	86
6.3.2	Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво.....	87
7.	Надра.....	88
7.1	Мінерально-сировинна база.....	88
7.1.1	Стан та використання мінерально-сировинної бази.....	88
7.2	Система моніторингу геологічного середовища.....	106
7.2.1	Підземні води: ресурси, використання, якість.....	106
7.2.2	Екзогенні геологічні процеси.....	125
7.3	Геологічний контроль за вивченням та використанням надр.....	137
7.4	Дозвільна діяльність у сфері використання надр.....	138
8.	Відходи.....	153
8.1	Структура утворення та накопичення відходів.....	153
8.2	Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення).....	154
8.3	Транскордонне перевезення небезпечних відходів.....	157
8.4	Державне регулювання в сфері поводження з відходами.....	158
9.	Екологічна безпека.....	159
9.1	Екологічна безпека як складова національної безпеки.....	159
9.2	Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку.....	159
9.3	Радіаційна безпека.....	161
9.3.1	Стан радіаційного забруднення території Одеської області.....	161
9.3.2	Поводження з радіоактивними відходами.....	161
10.	Промисловість та її вплив на довкілля.....	162
10.1	Структура та обсяги промислового виробництва.....	162
10.2	Вплив на довкілля.....	163
10.2.1	Гірничодобувна промисловість.....	163
10.2.2	Металургійна промисловість.....	163
10.2.3	Хімічна та нафтохімічна промисловість.....	163
10.2.4	Харчова промисловість.....	164
10.3	Заходи з екологізації промислового виробництва.....	164
11.	Сільське господарство та його вплив на довкілля.....	166
11.1	Тенденції розвитку сільського господарства.....	166
11.2	Вплив на довкілля.....	166
11.2.1	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження.....	166
11.2.2	Використання пестицидів.....	167
11.2.3	Екологічні аспекти зрошення та осушення земель.....	167
11.2.4	Тенденції в тваринництві.....	167
11.3	Органічне сільське господарство.....	167
12.	Енергетика та її вплив на довкілля.....	168
12.1	Структура виробництва та використання енергії.....	168
12.2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження.....	168
12.3	Вплив енергетичної галузі на довкілля.....	170
12.4	Використання відновлених джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики.....	170
13.	Транспорт та його вплив на довкілля.....	171
13.1	Транспортна мережа Одеської області.....	171
13.1.1	Структура та обсяги транспортних перевезень.....	171
13.1.2	Склад парку та середній вік транспортних засобів.....	172
13.2	Вплив транспорту на довкілля.....	173
13.3	Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля.....	174
14.	Збалансоване виробництво та споживання.....	175
14.1	Тенденції та характеристика споживання.....	175
14.2	Структурна перебудова та екологізація економіки.....	178
14.3	Впровадження елементів "більш чистого виробництва".....	179
14.4	Ефективність використання природних ресурсів.....	181
14.5	Оцінка "життєвого циклу виробництва".....	183
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.....	185
15.1	Національна та регіональна екологічна політика Одеської області.....	185
15.2	Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки.....	187
15.3	Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства.....	188
15.4	Виконання державних цільових екологічних програм.....	189
15.5	Моніторинг навколишнього природного середовища.....	192
15.6	Державна екологічна та геологічна експертиза.....	213
15.7	Економічні засади природокористування.....	214
15.7.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності.....	216

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі	217
15.8. Технічне регулювання у сфері охорони довкілля, екологічної безпеки та раціонального природокористування	218
15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування	219
15.10. Екологічний аудит	220
15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	222
15.12. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	230
15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій	231
15.12.2. Діяльність громадських рад	232
15.13. Екологічна освіта та інформування	234
15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	237
15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція	237
15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги	237
15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво	237
Висновки	245
Додатки	247

ВСТУПНЕ СЛОВО

Однією з умов сталого економічного і соціального розвитку області та України в цілому є охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки життєдіяльності населення.

Сучасний екологічний стан навколишнього середовища має бути стабілізований, а природоохоронні заходи повинні спрямовуватись на підвищення рівня соціально-економічного розвитку Одеської області.

«Регіональну доповідь про стан навколишнього природного середовища в Одеській області у 2014 році» підготовлено Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації на виконання вимог ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Доповідь містить узагальнені та аналітичні матеріали про використання, охорону і відтворення природних ресурсів регіону, державний екологічний моніторинг довкілля, державну політику та контроль у галузі охорони природи та природокористування, впровадження еколого-економічних реформ, здійснення регіональних та національних екологічних програм, результати державної екологічної експертизи, поводження з відходами виробництва, радіаційну безпеку, вплив якості довкілля на стан здоров'я населення, екологічне інформування населення, освіти, громадські екологічні рухи, стан і перспективи наукових досліджень в галузі екології та раціонального природокористування, міжнародне співробітництво з питань охорони довкілля.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Одеська область розташована на крайньому південному заході України та межує з Вінницькою, Кіровоградською, Миколаївською областями, а також з Республікою Молдова та Румунією. Північна частина області розташована в лісостеповій, а південна – в степовій зоні.

Область займає територію Північно-Західного Причорномор'я від гирла річки Дунай до Тілігульського лиману (морське узбережжя в межах області простягається на 300 км), а від моря на північ – на 200-250 км. Загальна площа території області складає 33,3 тис. кв.км (5,5% території України), що майже відповідає розмірам території Республіки Молдова (33,4 тис. кв.км).

На лівобережжі нижнього русла річки Дунай та в долині між Кілійським гирлом та Дністровським лиманом знаходяться прісноводні озера Кагул, Ялпуг, Катлабух, Китай та солоні – Сасик, Алібей, Бурнас, Будацьке, Шагани, в східній частині – солоні лимани Хаджибейський, Куяльницький, відомі своїми цілющими грязями.

Головна особливість економіко-географічного розташування області – її приморське та прикордонне положення. Широкий вихід до Азовсько-Чорноморського басейну та до великих річкових магістралей – Дунаю, Дністра, Дону, Дніпра визначає її великі переваги та транспортні можливості. Ефективні водні шляхи (морські та річкові) дозволяють розширяти економічні зв'язки області зі Східною та Центральною Європою (по р. Дунай). Порт Одеса та інші порти області розташовані у вузлі інтенсивних морських та річкових транспортних міжнародних зв'язків, що визначає її значний транспортно-транзитний потенціал.

На сьогоднішній день в області є 26 сільських районів, 19 міст (3,9% міст України), у тому числі 7 – обласного підпорядкування, 12 – районного; 33 селища міського типу; 1139 сільських населених пунктів.

Серед міст Одеської області переважають малі з населенням до 50 тис. чол., в тому числі в 12-ти містах чисельність мешканців не перевищує 25 тис. чол.

В малих містах та селищах міського типу проживає 38,9% міських мешканців, в обласному центрі – 61,1%. На частку середніх міст (50-100 тис. чол.) припадає 6% міських поселень, а концентрують вони 12,7% міського населення області.

В області переважають чорноземні ґрунти: на півночі – деградовані та типові, в центральній частині – звичайні, на півдні – південні, а також темно-каштанові солонцюваті ґрунти. Ліси – переважно діброви (дуб, клен, граб, ясен, липа). У плавнях Дунаю і Дністра – вербові ліси з тополею і вільхою. На схилах балок – чагарники з терену, шипшини, глоду. На узбережжях і в заплавах річок поширені солончакові луки. Фауна представлена 51 видом ссавців, 69 – риб, 10 – земноводних, птахів – понад 330 видів. Серед несприятливих природних

процесів: лінійний розмив і площинний змив, особливо на правобережних частинах межиріч; зсуви, ерозійно-просадні явища. У заплавах – заболочування і засолення. На узбережжях моря та лиманів – абразія, зсуви, яри, коси, пересипи. Меліорації: насадження лісосмуг, лісовідновлення, поліпшення луків. В області 120 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, з них державного значення: біосферний заповідник, 8 заказників, 2 пам'ятки природи, ботанічний і зоологічний парки, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, 2 регіональних ландшафтних парків, 4 заповідні урочища.

Клімат переважно теплий і посушливий. Середньорічна температура тут коливається від +7,7°C – на півночі області до +11,1°C – на півдні.

Зима помірно м'яка, середня температура січня -3°C. Літо дуже тепле, посушливе, середня температура липня +22°C. Тривалість безморозного періоду коливається від 160–170 днів на півночі району до 250 днів на південному березі Одеської області, вегетаційний період – відповідно від 215 до 297 днів. Річна кількість опадів – від 350 мм на півдні до 460 мм на півночі. Максимум опадів на рівнинах влітку. Часто трапляються посухи, що супроводжуються суховіями та пиловими бурями, які завдають значної шкоди сільському господарству.

За сукупністю кліматичних та агрокліматичних умов область виділяється помірним кліматом з впливом моря, проте характеризується певною посушливістю. Такі умови є сприятливими для вирощування більшості зернових культур, соняшнику, винограду та овочевих культур, що визначає спеціалізацію галузі рослинництва. Тваринництво спеціалізується на м'ясо-молочному скотарстві, свинарстві, у південних районах традиційно розвинуте вівчарство.

Кліматичні умови є також визначальними для розвитку рекреаційного сектору економіки області, який має розвинені потенціал та інфраструктуру, що здатні надавати різноманітні послуги як для відпочинку, так і оздоровлення та медичної реабілітації людей.

Тепле море, лікувальні грязі, мінеральні води, морські пляжі створюють винятково високий рекреаційний потенціал Одещини. У пониззі великих річок (Дунай, Дністер) і лиманів, на морських узбережжях і в шельфовій зоні розташовані високо цінні й унікальні природні комплекси, водно-болотні угіддя, екосистеми, що формують високий біосферний потенціал регіону, який має національне і міжнародне, глобальне значення.

1.2. Соціальний та економічний розвиток

Для досягнення основної мети – зростання добробуту мешканців Одеської області - спільні дії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування протягом 2014 року були направлені на вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіону, забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці, підвищенні її конкурентоспроможності як основи для покращення якості і рівня життя населення.

Одеська область – високорозвинутий індустріальний регіон України. На її території розташовані підприємства машинобудування і металообробки, хімічної і нафтохімічної, харчової і легкої промисловості та інших галузей.

За підсумками 2014 року індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту Одеської області $\approx 99,0\%$ (по Україні – $93,2\%$). Питома вага валового регіонального продукту в загальному обсязі валового внутрішнього продукту по країні становить $5,0\%$.

На 1 січня 2015 року до Зведеного бюджету області надійшло $26,8$ млрд. грн. Порівняно з попереднім роком обсяги надходжень збільшились на $2,3$ млрд. грн. або на $9,3\%$. Надходження до Державного бюджету становили $21,2$ млрд. грн., що на $1,9$ млрд. грн. або на $9,8\%$ більше, ніж у 2013 році.

До місцевих бюджетів надійшло $5,6$ млрд. грн., (забезпечено перевиконання програмного показника на $5,1\%$). До обласного бюджету надійшло $1,1$ млрд. грн., збільшення на $113,4$ млн. грн. або на $13,0\%$.

За минулий рік індекс промислового виробництва області становив $99,7\%$ (по Україні – $89,3\%$) – 10 місце серед регіонів.

За 2014 рік підприємствами промислового комплексу реалізовано продукції на суму $29,8$ млрд. грн. ($2,5\%$ від загального обсягу по країні). Найбільше реалізовано продукції підприємствами харчової промисловості ($31,4\%$ до загального обсягу), постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря ($25,1\%$), хімічної промисловості ($17,7\%$), машинобудування ($9,2\%$).

Стабільність обсягів промислового виробництва забезпечено за рахунок зростання обсягів виробництва харчової промисловості на $13,7\%$ (перевиконання програмного показника на $11,7$ в.п.) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря на $9,5\%$ за рахунок функціонування сонячних електростанцій в Болградському, Кілійському, Ренійському та Арцизькому районах.

Обсяги виробництва продукції сільського господарства в порівнянні з 2013 роком в усіх категоріях господарств зменшились на $0,2\%$ і становили $11,3$ млрд. грн.. (перевиконання програмного показника на $16,0\%$), у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – $2,1\%$, у господарствах населення $+1,9\%$.

Серед регіонів України у зазначеному періоді Одеська область за обсягами будівельних робіт, виконаних власними силами, посіла 3 місце, за індексом будівельної продукції до відповідного періоду минулого року - 5 місце.

Будівельні роботи виконані в обсязі $4,3$ млрд. грн., (забезпечено перевиконання програмного показника на $17,1\%$), що у порівнянних цінах на $7,4\%$ менше, ніж у 2013 році (по Україні - $-21,7\%$). Частка обсягу будівельних робіт Одеської області у загальному обсязі становить $8,5\%$.

За 2014 рік в регіоні введено в експлуатацію $890,8$ тис. м² загальної площі житла (забезпечено перевиконання програмного показника на $34,9\%$), що на $39,8\%$ більше відповідного періоду минулого року ($9,1\%$ від загальної площі по Україні).

На виконання Програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства Одеської області на 2012-2014 роки у 2014 році за рахунок усіх джерел фінансування спрямовано 28,9 млн. грн. За рахунок коштів районних, міських (міст обласного підпорядкування) бюджетів придбано та встановлено насоси в Роздільнянському районі та обладнання на артсвердловинах у Арцизькому районі.

Протягом 2014 року в економіку області іноземними інвесторами вкладено 55,8 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу на 1 січня 2015 року становить 600,5 доларів США – 7 місце серед інших регіонів країни.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку області з початку інвестування на кінець 2014 року становив 1432,5 млн. дол. США, що на 14,3% менше обсягів інвестицій на початок 2014 року. За обсягами прямих іноземних інвестицій Одеська область посіла 6 місце серед інших регіонів країни, за темпами росту – 5 місце.

До основних країн-інвесторів, на які припадає 74,1% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр (36%), Нідерланди (15,7%), Велика Британія (9,4%), Сінгапур (4,8%), Німеччина (4,4%), США (3,8%).

Сфера торгівлі та послуг відіграє значну роль у забезпеченні задоволення потреб населення у високоякісних товарах і послугах та є важливою складовою внутрішнього споживчого ринку.

У 2014 році регіональний споживчий ринок характеризується наступними показниками:

- оборот роздрібної торгівлі становив 61,9 млрд. грн. (6,9% від загального обсягу по країні), що на 6,5% менше ніж у 2013 році;
- обсяг роздрібного товарообороту підприємств, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлі та забезпечення стравами і напоями, становив 32,1 млрд. грн. і у порівнянні з 2013 роком зменшився на 7,2%;
- роздрібний товарооборот підприємств на 1 особу – 1 115,2 грн.

Протягом 2014 року в області відкрито понад 160 стаціонарних об'єктів роздрібною торгівлі. У мережі побутового обслуговування регіону відкрито понад 60 нових об'єктів. У сфері ресторанного господарства та громадського харчування розпочали діяльність більше 30 нових об'єктів.

Транспортний комплекс є важливою складовою в структурі економіки Одеської області. Він забезпечує потреби народного господарства та населення і є важливим фактором реалізації значного і вигідного геостратегічного потенціалу області.

У 2014 році підприємствами транспорту перевезено 35,5 млн. тонн вантажів, що на 5,7% менше, ніж у відповідному періоді минулого року (по Україні - -10,1%). у тому числі залізничним транспортом перевезено 30,0 млн. т вантажів, що становить 101,0% до відповідного періоду 2012 року, автотранспортом – 5,3 млн. т (97,2%), водним транспортом – 2,4 млн. т (102,4%).

Підприємствами зв'язку за 2014 рік надано послуг зв'язку на суму 3,6 млрд. грн. (забезпечено перевиконання програмного показника на 38,5%), у тому числі обсяг реалізації послуг населенню склав 2,7 млрд. грн., що становило 74,4% загального обсягу. Найбільша частина доходів у структурі послуг зв'язку надійшла від мобільного зв'язку – 44,4%, комп'ютерного – 28,3%, телефонного міського – 14,2%, телефонного міжміського – 4,8%. Порівняно з 2013 роком доходи від послуг зв'язку збільшились на 16,9%. Мало місце зростання доходів від комп'ютерного зв'язку на 53,5%, мобільного – на 29,2%, кур'єрської діяльності – на 13,9%, телефонного сільського – на 0,6%.

Протягом 2014 року у соціальній сфері підключено до мережі Інтернет 665 загальноосвітніх шкіл, 152 заклади охорони здоров'я (в основному районні лікарні та лікувальні заклади обласного центру). В області працюють 142 Інтернет-клуби. Також позитивна динаміка розвитку мережі Інтернет спостерігається в органах місцевого самоврядування області: підключено 306 сільських органів місцевого самоврядування, 33 селищні ради, 26 районних рад і 19 міських рад.

Основним джерелом доходів населення є заробітна плата (у структурі доходів складає 36-38%).

Середньомісячна номінальна заробітна плата одного середньооблікового штатного працівника у 2014 році склала 3129 грн. (не забезпечено виконання програмного показника на 96,0 грн.), що на 6,2% більше, ніж у 2013 році.

Рівень реальної заробітної плати у 2014 році у порівнянні з 2013 роком зменшився на 6,8%, у грудні порівняно з листопадом збільшився на 12,3%.

На 1 січня 2015 року заборгованість з виплати заробітної плати становила 22,9 млн. грн., що на 1,3 млн. грн. або на 6,2% більше до попереднього місяця (до початку року на 9,5 млн. грн. або на 71,2%).

Індекс споживчих цін за 2014 рік становив 127,2%, на продукти харчування – 122,8%. Серед продуктів харчування найбільше зросли ціни на фрукти (у 1,5 раза), рибу та продукти з риби (+38,5%), безалкогольні напої (+36,2%), хліб та хлібопродукти (+32,2%). Зросли ціни на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива +48,6%, транспорт +39,5%, охорону здоров'я +33,4%. Водночас відбулось зниження на 16,8% за групою овочі.

З метою регулювання цін в області діє розпорядження голови облдержадміністрації «Про регулювання цін на основні продовольчі товари».

На 1 січня 2015 року чисельність наявного населення в Одеській області склала 2396,4 тис. осіб. Позитивно впливав на демографічну ситуацію в області міграційний приріст населення, який становив 4,6 тис. осіб, та зафіксований у 4 містах та 7 районах області.

Загальний коефіцієнт народжуваності становив 12,3‰, що на 1,5 пункту проміле більше, ніж у цілому по Україні, смертності – 14,3‰ (на 0,4 пункту проміле нижче, ніж по Україні).

Медичну допомогу населенню регіону надають 235 закладів, у тому числі 219 установ, які утримуються за рахунок місцевих бюджетів. Серед існуючих лікарняних установ місцевого бюджету зареєстровано: 16 міських лікарень,

25 центральних районних лікарень, 11 диспансерів різного профілю, 6 стоматологічних поліклінік, 4 будинки дитини, 2 дитячі санаторії. Число ФАПів та ФП становить 505 установ, з яких 450 ввійшли до складу центрів первинної медико-санітарної допомоги як структурні підрозділи.

В адміністративних районах області утворені та діють 37 центрів первинної медико-санітарної допомоги, з яких 36 функціонують як самостійні юридичні особи.

Стан ринку праці протягом 2014 року формувався під впливом нестабільної економічної ситуації в Одеській області.

Рівень зайнятості населення (за методологією МОП) становив 56,7% та наблизився до середнього показника по Україні (56,6%).

Чисельність безробітного населення (за методологією МОП) в Одеській області склала 72,5 тис. осіб, що на 13,0 тис. осіб або на 21,8% більше, ніж у минулому році. Через скорочення обсягів виробництва у галузях економіки та у сфері підприємництва відбулося зменшення чисельності зайнятого економічно активного населення на 5,2% (на 55,1 тис. осіб) у порівнянні з відповідним періодом минулого року та становила 1009,4 тис. осіб. У загальній чисельності зайнятого економічно активного населення 95,7% становлять особи працездатного віку, а 4,3% - особи, старші за працездатний вік.

Рівень безробіття у визначенні МОП склав 6,7%, що на 2,6 в. п. менше, ніж у цілому по Україні (9,3%), та є одним з найнижчих показників серед регіонів України після м. Києва.

На 1 січня 2015 року статус безробітного в області мали 17 тис. осіб, з них 55,9% (понад 9,5 тис. осіб) - мешканці сільської місцевості. Рівень зареєстрованого безробіття за цей період збільшився у порівнянні з відповідним періодом минулого року на 0,19 в. п. і становить 1,19%.

Відповідно до обласної цільової програми підтримки малозабезпечених верств населення на 2014 - 2015 роки в обласному бюджеті на 2014 рік були передбачені кошти на надання соціальних послуг у вигляді додаткових соціальних гарантій.

Щомісячно 168,2 тис. сімей області, в яких виховується 370,0 тис. дітей, отримували підтримку з Державного бюджету України на загальну суму 2,4 млрд. грн.

На 1 січня 2015 року на обліку в області перебуває 19244 осіб (13311 сімей) з числа осіб, які переміщені з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції.

За останніми статистичними даними в області проживає 201,7 тис. сімей, в яких виховується 440,0 тис. дітей.

На обліку служб у справах дітей Одеської області перебуває 6,0 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

У 2014 році в Одеській області функціонував 31 дитячий будинок сімейного типу, в яких утримувалось та виховувалось 214 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та 243 прийомні сім'ї, в яких виховувалось 463 дитини зазначеної категорії.

В Одеській області протягом літньої оздоровчої кампанії працювало 1047 дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

У 2014 році відпочинком та оздоровленням охоплено 154,2 тис. дітей шкільного віку, з них оздоровленням – 38,9 тис. дітей. Крім того, додатково забезпечено оздоровлення 3,5 тис. дітей-переселенців.

На 1 січня 2015 року в області функціонують 1833 заклади освіти, з них: дошкільної – 840, середньої – 893, професійно-технічної – 43, вищих навчальних – 57 та 39 інтернатних закладів різних типів, позашкільну освіту надає 121 заклад.

На 1 січня 2015 року мережу закладів культури і мистецтв Одеської області складають 1705 установ, з них: 24 - обласного підпорядкування: 6 театральних-видовищних підприємств, 3 обласні бібліотеки, 4 центри національних культур, 7 музеїв, 3 навчальні заклади культури і мистецтв та обласний навчально-методичний центр закладів культури і мистецтв; 1681 - міські та районні: 847 бібліотек, 734 клубні заклади, 68 шкіл естетичного виховання, 32 районні та міські музеї.

Фахівцями обласних музеїв проведено 4,8 тис. екскурсій, відкрито 221 виставку, які відвідало 414,1 тис. осіб.

У 2014 році значних втрат зазнав вітчизняний ринок круїзного туризму. Через події, пов'язані з Кримським півостровом, міжнародні круїзні компанії відмінили судно-заходи у кримські порти, що вкрай негативно вплинуло і на ринок круїзного туризму Одеської області. За підсумками круїзного сезону 2014 року було здійснено 28 заходів іноземних круїзних лайнерів і обслуговано 8123 туристи та 4 заходи суден типу «ріка-море», на борту яких перебувало біля 400 туристів.

У протязі року у рамках дунайських круїзів в українську частину дельти Дунаю було здійснено 52 судно-заходи та обслуговано 6384 іноземні туристи.

У 2014 році діяльність обласної державної адміністрації була спрямована на проведення комплексних фізкультурно-масових і спортивно-оздоровчих заходів серед усіх верств населення, підготовку та успішний виступ спортсменів області у чемпіонатах України, відбіркових змаганнях і безпосередньо на участь у чемпіонатах Європи та світу, XXII зимових Олімпійських іграх, II літніх юнацьких Олімпійських іграх.

Соціально-економічний розвиток регіону знаходиться в нерозривному взаємозв'язку з проблемами збереження та охорони навколишнього природного середовища.

Протягом 2014 року проводився комплекс заходів у сфері охорони, збереження і розвитку природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) та формування екологічної мережі. З метою охорони і збереження існуючих територій та об'єктів ПЗФ в області здійснювалась робота з виготовлення проектів землеустрою з організації та встановлення меж ПЗФ. Проекти землеустрою з організації та встановлення меж мають 66 об'єктів ПЗФ, із них 4 - загальнодержавного значення та 62 – місцевого.

У 2014 році здійснювались заходи щодо встановлення меж 2-х національних природних парків Нижньодністровський і «Тузовські лимани», регіонального ландшафтного парку «Тилігульський», 3-х парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення у м.Одеса. Також проводились роботи з виготовлення проектів організації території та охорони природних комплексів національних природних парків Нижньодністровський і «Тузовські лимани» та проекту утримання і реконструкції парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Дністер» у м. Біляївка.

Питання знешкодження заборонених, або непридатних для подальшого використання хімічних засобів захисту рослин, значний обсяг їх накопичення за попередні десятиріччя залишається гострою екологічною проблемою Одеської області.

З метою звільнення території від непридатних хімічних засобів захисту рослин, відновлення хімічно забруднених земельних ділянок та попередження виникнення негативних ситуацій на довкіллі в регіоні реалізовувалась Регіональна програма поводження з токсичними відходами в Одеській області на 2008-2015 роки (затверджена рішенням обласної ради від 14.11.2008 № 606-V).

За дорученням голови облдержадміністрації від 17.04.2013 № Д/01/06-02/21 проведено інвентаризацію кількості непридатних пестицидів. За її даними на території області залишилось 554,6 тонни непридатних хімічних засобів захисту рослин, а з урахуванням тари та забрудненої землі від них – понад 1660 тонн, які зберігаються у 84 складських приміщеннях, з яких 5 складів знаходяться у доброму стані, 18 складів - у задовільному стані та 61 - у незадовільному.

Протягом 2014 року в області діяла Регіональна програма цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки Одеської області на 2014-2017 роки (затверджена рішенням Одеської обласної ради від 24.12.2013 № 969 – VI), пріоритетним напрямом якої було зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, підвищення рівня безпеки населення і захищеності територій від наслідків таких ситуацій, забезпечення захисту населення, навколишнього природного середовища, об'єктів і населених пунктів від пожеж, підвищення рівня протипожежного захисту місць масового перебування людей та попередження загибелі людей на водних об'єктах.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Атмосферне повітря є одним з основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища.

Одеська область – регіон, що виділяється у господарському комплексі України своїми транспортно-розподільчими функціями, розвиненою промисловістю, інтенсивним сільськогосподарським виробництвом. Загальна кількість підприємств, що у процесі діяльності впливають на стан атмосферного повітря складає понад 2768 суб'єктів господарювання, з них 489 підприємств, справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря.

Протягом 2014 року у повітряний басейн області від стаціонарних джерел надійшло 23,220 тис.тонн шкідливих речовин, що на 3,08 тис.тонн (або на 11,07%) менше, ніж у 2013 році. Таке зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами за рахунок зменшення виробництва.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами

Динаміка викидів в атмосферне повітря, тис. т.

Таблиця 2.1.1.1.

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис.т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв.км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2010	181,171	29,165	152,006	540,0	75,7	-
2011	173,804	30,494	143,310	521,0	85,4	-
2012	168,947	28,138	140,809	510,0	70,7	-
2013	164,796	26,196	138,6	490,0	66,1	-
2014	152,306	23,220	129,086	500,0	63,5	-

* - збільшення викидів за рахунок введення нової методології обчислювання викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Одеської області

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам, тис. т

Таблиця 2.1.2.1.

	2010	2011	2012	2013	2014
Всього,	29,165	30,494	28,138	26,196	23,220
Назва населених пунктів :					
м. Одеса	14,360	15,163	13,092	11,904	23,220
м. Ізмаїл	1,474	1,243	1,462	1,444	1,261
м. Іллічівськ	1,051	0,843	1,025	1,117	1,213
м. Южне	2,655	2,649	2,262	2,598	2,580

Обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря по районам та містам області у 2014 р., т.

Таблиця 2.1.2.3.

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення \ зменшення викидів у 2014 р. проти 2013р.,тонн	Обсяги викидів у 2014 р. до 2013 р., %	Викинуто в середньому одним підприємством, тонн
	у 2014 р.	у 2013 р.			
Одеська область	23220,19	26196,8	-2976,61	89	74,423
м. Одеса	10472,6	11904,0	-1431,4	88	87,530
м. Білгород-Дністровський	154,680	205,448	-50,768	75	10,813
м. Ізмаїл	1261,801	1444,6	-182,799	87	84,979
м. Іллічівськ	1213,9	1117,0	+96,9	108	53,194
м. Котовськ	866,674	986,821	-120,147	88	98,682
м. Теплодар	63,481	74,297	-10,816	85	37,149
м. Южне	2580,839	2598,1	-17,261	99	259,814
райони					
Ананівський	686,852	1010,1	-323,148	68	202,022
Арцизький	318,209	165,261	+152,948	192	15,024
Балтський	141,528	204,08	-62,552	69	34,013
Білгород-Дністровський	118,626	60,702	+57,924	195	6,070
Біляївський	185,157	161,542	+23,615	115	11,539
Березівський	102,331	316,124	-213,793	32	158,062
Болградський	452,258	567,589	-115,331	79	63,065
Великомихайлівський	42,364	252,404	-210,04	17	84,135
Іванівський	6,008	6,071	-0,063	99	3,036
Ізмаїльський	20,295	18,877	+1,418	107	9,439
Кілійський	82,744	79,197	3,547	104	6,6
Кодимський	403,821	438,7	-34,879	92	87,756
Комінтернівський	82,663	83,662	-0,999	99	8,366
Котовський	4,797	19,254	-14,457	25	6,418
Красноокнянський	-	4,638	-4,638	-	-
Любашівський	145,111	205,239	-60,128	71	68,413
Миколаївський	50,277	98,165	-47,888	51	32,722
Овідіопольський	283,971	262,631	+21,34	108	11,419
Роздільнянський	806,343	805,823	+0,52	100	57,559
Ренійський	1885,421	2320,8	-435,379	81	257,873
Савранський	-	0,511	-0,511	-	-
Саратський	243,096	274,0	-30,9	88	49,420
Таругинський	511,981	502,2	+9,781	102	125,673
Татарбунарський	4,723	7,048	-2,325	67	1,410
Фрунзівський	4,541	5,403	-0,862	84	2,702
Ширяївський	22,972	22,949	+0,023	100	22,949

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки)

Основні забруднювачів атмосферного повітря

Таблиця 2.1.3.1.

№ п/п	Підприємство - забруднювач	Відомча приналежність	Валовий викид, т		Зменшення/ збільшення/+	Причина зменшення/ збільшення
			2014 р.	2013 р.		
1.	ПАТ «Одеський припортовий завод»	Мінпромполітики	1705,312	2031,4	-326,1	Зменшення виробництва
2.	ПрАТ «Газтранзит» з іноземними інвестиціями	Держнафтогаз	499,876	493,555	+6,321	-
3.	ПАТ «Одесагаз»	Держнафтогаз	6049,390	8616,3	-2566,9	Зменшення ремонтних робіт на технологічному обладнанні

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

Таблиця 2.1.3.2.

№ з/п	Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди, одиниць	Обсяги викидів по регіону		Викинуто в середньому одним підприємством, т.
			у 2014р. тис. т	у % до 2013р.	
1	Усі види економічної діяльності	350	23,220	113,0	66,343
	у тому числі:				
1.1.	Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	49	0,863	3,7	14,461
1.2	Промисловість	167	18,273	70,0	135,8
	Переробна промисловість	119	4,693	21,0	46,5
	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюну	54	1,977	8,5	29,9
	Хімічне виробництво	15	1,709	7,4	0,909
	Виробництво інших неметалевих мінеральних виробів	13	0,219	0,9	10,1
1.3	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	19	9,680	41,7	643,5
1.4	Будівництво	35	0,07	0,2	5,2
1.5	Діяльність транспорту та зв'язку	55	5,217	22,0	106,3
	Діяльність наземного транспорту	14	3,203	16,0	306,4

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Вміст основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі

Таблиця 2.3.1.

Речовина	Клас небезпеки	Кількість міст, охоплених спостереженнями	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК	Максимальний вміст, мг/м ³	Максимально разові ГДК	Частка міст (%), де середньорічний вміст перевищував:			Частка міст (%), де максимальний разовий вміст перевищував:		
							1 ГДК	5 ГДК	10 ГДК	1 ГДК	5 ГДК	10 ГДК
Пил	3	8	0,18	0,15	0,70	0,5	0,1	0	0	0	0	0
Оксид вуглецю	4	8	2,7	3,0	6,0	5	0,02	0	0	0	0	0
Діоксид азоту	2	8	0,06	0,04	0,14	0,2	0	0	0	0	0	0
Сірководень	2	2	0,003		0,008	0,008	0	0	0	0	0	0
Фенол	2	6	0,004	0,003	0,010	0,010	0	0	0	0	0	0
Сажа	3	6	0,069	0,05	0,140	0,15	0	0	0	0	0	0
Фтористий водень	2	3	0,008	0,005	0,022	0,020	0,03	0	0	0	0	0
Формальдегід	2	4	0,015	0,003	0,053	0,035	0,6	0	0	0	0	0

Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин (в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст

Таблиця 2.3.2.

Забруднююча речовина	Місто	Середньорічна концентрація	Максимально разова середньорічна концентрація
Пил	Одеса	1,8	1,4
Оксид вуглецю		1,0	1,2
Діоксид азоту		1,8	0,7
Сірководень		2,1	1,0
Фенол		1,7	1,0
Сажа		1,5	0,9
Фтористий водень		1,8	1,1
Формальдегід		6,1	1,5

Рівень забруднення атмосферного повітря за значенням ІЗА

Таблиця 2.3.3.

Міста, (значення ІЗА)	Забруднюючі речовини, які визначають високий рівень забруднення атмосферного повітря
Одеса	14,46
Григорівка	2,23

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

В межах системи моніторингу Головним управлінням Держсанепідслужби в Одеській області за 2014 рік на радіаційне забруднення досліджено 70 проб атмосферного повітря, з них нестандартних не виявлено.

2.5. Використання озоноруйнівних речовин

Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної держадміністрації ведеться постійна робота з підприємствами щодо виконання вимог Монреальського протоколу по речовинам, що руйнують озоновий шар та «Програми припинення виробництва та використання озоноруйнівних речовин на 2004-2030», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2004р. №256.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

За інформацією наданої Головним управлінням державної санітарно-епідеміологічної служби в Одеській області в 2014 р. проведено 2599 досліджень атмосферного повітря, встановлено перевищення ГДК в 82 пробах (3,2 %).

В населених пунктах області досліджено 1382 проби, перевищення ГДК встановлено в 9 пробах (6,5%), в м. Одесі – 1217 проб, з них 73 з перевищенням ГДК (6%).

Основна доля перевищень ГДК приходить на окис вуглецю – 16,1% та формальдегіду – 20,5%.

Аналізом результатів лабораторного контролю встановлено, що перевищення ГДК реєструється в місцях інтенсивного руху автотранспорту на основних автомагістралях.

2.7. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря

У 2014 році суб'єктами господарювання, за рахунок власних коштів, були виконані заходи щодо охорони атмосферного повітря на слідуючих підприємствах:

Оснащення джерел викидів ефективним пилогазоочисним устаткуванням:

- ПАТ «Одеська ТЕЦ» - зменшення викидів на 2,0 т/рік на виконання заходу витрачено 22,6 тис. грн;
- ДП «Науково-дослідний інститут «Шторм»» - зменшення викидів на 0,061 т/рік на виконання заходів витрачено 2,5 тис. грн.;
- ТОВ «Одеський зерновий термінал» - зменшення викидів на 2,5 т/рік на виконання заходів витрачено 47,3 тис. грн.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Водні ресурси області складаються з запасів підземних та поверхневих вод. Запаси поверхневих вод на території області розподіляються нерівномірно. Північна та центральна частини території характеризуються обмеженими запасами води, а південь та захід, які тяжіють до річок Дністер та Дунай, мають великий запас води.

На території Одеської області розташовано 5689 артезіанських свердловин та 195 шахтних колодязя. Однак, забезпеченість підземними водами якісною питною водою у цілому по області становить близько 30 %.

Питне водопостачання області майже на 80 % забезпечується за рахунок поверхневих джерел, тому якість води у поверхневих водних об'єктах є вирішальним чинником санітарного та епідеміологічного благополуччя населення.

Одеський водопровід одержує воду з поверхневих джерел ріки Дністер, Кілійський та Вилківський з ріки Дунай, Болградський з озера Ялпуг. Всі інші населені пункти користуються водою з підземних джерел.

Станом на 01.01.2015, за інформацією районних державних адміністрацій, на території Одеської області загальна протяжність водопровідних мереж складає 9130,01 км., у тому числі в аварійному та зношеному стані 3583,58 км., загальна протяжність каналізаційних мереж – 1434,56 км., у тому числі в аварійному та зношеному стані – 522,78 км. каналізаційних мереж.

Ліміт забору та використання води із поверхневих та підземних джерел та ліміт на скид забруднюючих речовин в водойми встановлюється в дозволах на спецводокористування. У 2014 році було видано 312 дозволів на спецводокористування.

4.1.2. Водозабезпеченість території Одеського регіону

На території Одеського регіону за особливостями водокористування та умовами водозабезпеченості у межах існуючих річкових басейнів можна виділити п'ять водогосподарських районів, а саме:

1. Північний водогосподарський район охоплює території міста Ананьївськ, Балтський, Кодимський, Котовський, Красноокнянський, Любашівський і Савранський адміністративних районів. На території зазначених районів налічується 1161 артсвердловин, з них 774 (67 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. Підземні джерела районів є основним джерелом водопостачання і оцінюються, як придатні для питного водокористування. За даними статзвітності № 2-ТП (водгосп) у 2014 році Північним водогосподарським районом забрано 2,687 млн.м³ води із природних водних об'єктів.

2. Центральний водогосподарський район охоплює території Березівського, Великомихайлівського, Миколаївського, Фрунзівського та Ширяївського адміністративних районів. На території зазначених районів налічується 1154 артсвердловин, з них 567 (49,1 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. Мінералізація підземних вод, головним чином, верхньосарматських (розвідані горизонти, на які бурять свердловини для споживання води на питні потреби) водоносних горизонтів артезіанського басейну підвищена, але вони являються єдиним джерелом водопостачання. За даними статзвітності № 2-ТП (водгосп) у 2014 році Центральним водогосподарським районом забрано 3,635 млн.м³ води із природних водних об'єктів.

3. Приміський (Придністровський) водогосподарський район охоплює території міст Одеса, Іллічівськ, Южний, Теплодар, Білгород-Дністровський та Білгород-Дністровського, Біляївського, Комінтернівського, Іванівського, Овідіопольського та Роздільнянського адміністративних районів. На території зазначених районів налічується 2283 артсвердловин, з них 1006 артсвердловин (44%) знаходяться у незадовільному технічному стані. За даними статзвітності № 2-ТП (водгосп) у 2014 році Приміським водогосподарським районом забрано 160,198 млн.м³ води із природних водних об'єктів.

4. Південно-Західний водогосподарський район охоплює територію Арцизького, Саратовського, Тарутинського і Татарбунарського адміністративних районів, та характеризується у цілому незадовільною водогосподарською ситуацією та відсутністю надійних джерел водопостачання – розвідані підземні води мають високу мінералізацію. На території зазначених районів налічується 795 артсвердловин, з них 440 (55,3 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. За даними статзвітності № 2-ТП (водгосп) у 2014 році Південно-Західним водогосподарським районом забрано 7,281 млн.м³ води із природних водних об'єктів.

5. Придунайський водогосподарський район охоплює територію міста Ізмаїл та Болградського, Ізмаїльського, Кілійського і Ренійського адміністративних районів. На території зазначених районів налічується 296 артсвердловин, з них 159 (53,7%) знаходяться у незадовільному технічному стані. За даними статзвітності № 2-ТП (водгосп) у 2014 році Придунайським

водогосподарським районом забрано 99,197 млн.м³ води із природних водних об'єктів.

У рамках проекту «Пошуки питних підземних вод і буріння розвідувально-експлуатаційних свердловин в Одеській області» для поліпшення господарсько-питного водопостачання населення Одеської області у 2014 році за кошти держаного бюджету Причорноморським державним регіональним геологічним підприємством пробурено 2 артезіанські артсвердловини: артсвердловина № 188 Білоліської сільської ради (с. Білолісся Татарбунарський р-н) та артсвердловина № 46 ТОВ «Обрій» (с. Усатове, Біляївський р-н) та затампонована 1 артсвердловина № 7296 ЗАТ «Автобаза № 1» (м. Одеса, вул. Дальницька, 39).

НВП «Авіа» у 2014 році було відремантовано 2 артсвердловини для суб'єктів господарювання: ПАТ «Концерн Галнафтогаз» (Одеська обл., Біляївський р-н, АЗС № 20) та КУ «Одеська обласна станція переливання крові» (м. Одеса, пер. Бісквітний, 2/3) та проведено ліквідаційний тампонаж 2 артсвердловин для суб'єктів господарювання: ДП «Іллічівський морський торговельний порт» артсвердловина № 32-Є/8334 (м. Іллічівський, 1, вул. Набережна, 20) та ДЗ «ДССС «Затока» МОЗ України артсвердловина № 756 (Одеська обл., Білгород-Дністровський р-н, смт. Затока, вул. Приморська, 3).

ВСФ «Гідрогеосервіс» у 2014 році було:

- пробурено 9 артсвердловин, а саме: ТОВ «УЧІ», м. Іллічівськ (3 артсвердловини: № 77-Е, № 78-Е, № 80-Е), ГО СТ «Одеський коровай», с. Любопіль, Комінтернівський р-н (1 артсвердловина: № 79-Е), ПО Ілляш Т.Л., с. Градениці, Біляївський р-н (1 артсвердловина: № 81-Е), СТ «Мрія-3» с. Єлизаветівка, Роздільнянський р-н (1 артсвердловина: № 82-Е), ГО «ЖБК «Дайберг» с. Червоний Хутір, Таїровської с/р, Овідіопольський р-н (1 артсвердловина: № 83-Е), ЖБК «Марін-Білдер», ж/м «Совінойон, с. Мізікевича, Таїровської с/р, Овідіопольського р-н (1 артсвердловина: № 84-Е) та КП «Ланжерон», м. Одеса (1 артсвердловина: № 86-Е);
- виконані капремонта 6 артсвердловин, а саме: Котовське БМЕУ-2 Одеської залізниці, м. Котовськ (1 артсвердловина: № 10/8 (А-7315а), НВП «Нива», Овідіопольський р-н, смт. Таїрове (1 артсвердловина: № 84), ПО Марков В.А., с. Єлизаветівка, Роздільнянський р-н (1 артсвердловина: № 9-ч), ВУВКГ смт. Затока, Білгород-Дністровський р-н (2 артсвердловини: № 2А/8398, № 7/973/7996), ТОВ «Бригантіна плюс», с. Грибівка, Овідіопольський р-н (1 артсвердловина: № 5720/323);
- виконано ремонт 3 артсвердловин, а саме: БМЕУ - 1 Одеської залізниці, м. Одеса, св. на станції Б-Дністровський (1 артсвердловина: № 49-Е), Дитячій санаторій «Хаджібей», Біляївський р-н, с. Холодна-

Балка (1 артсвердловина: № 1010), ПМП «Тумен», м. Одеса (1 артсвердловина: № 3928/6107);

- ліквідація 1 артсвердловини, а саме СТ-Мрія-3, с. Єлисаветівка, Роздільнянський р-н (артсвердловина: № 9365).

Для покращення водопостачання населених пунктів Кілійського та Татарбунарського районів в рамках «Комплексної Програми першочергового забезпечення сільських населених пунктів, що користуються привізною водою, централізованим водопостачанням у 2001-2005 роках і прогноз до 2015 року» продовжується будівництво Татарбунарського та Кілійського групових водопроводів.

За даними ДП «Одеська об'єднана дирекція будівництва водогосподарських об'єктів» у 2010 році за рахунок державного бюджету виконано роботи по будівництву групових водопроводів на суму 5829,3 тис.грн., у т.ч. Кілійський груповий водопровід – 1708,2 тис.грн., Татарбунарський груповий водопровід – 4121,1 тис.грн. У 2011 році фінансування було відсутнє. У 2012 році за рахунок місцевого бюджету виконано роботи по будівництву Татарбунарського групового водопроводу на загальну суму 200,0 тис.грн. У 2013 році фінансування було відсутнє.

За даними ДП «Одеська об'єднана дирекція будівництва водогосподарських об'єктів» у 2014 році за рахунок державного та місцевих бюджетів було профінансовано на загальну суму 3122,14 тис. грн., а саме:

- відновлення та підвищення надійності захисної дамби р. Дунай на ділянці «Прорва» - «Пам'ятник» - 236.73 тис. грн.;
- відбудова шлюзу – регулятора на каналі «№5№ на автодорозі Вилкове-Приморське – 6,24тис.грн;
- відбудова шлюзу – регулятора на каналі «№4» на автодорозі Вилкове-Приморське – 677,58тис. грн.;
- поліпшення гідрологічного режиму гідрологічного поста на 54 км. автодорозі Одеса-Рені – 735,7тис. грн.;
- розчистка русла р. Сака Тарутинського району I пуск. Ком – 730тис. грн.;
- будівництво захисних дамб на р. Турунчук біля с. Яськи Біляївського району Одеської області, ділянка № 1 – 122,14тис. грн.;
- проектні роботи – 358,37тис. грн.

4.1.3. Водокористування та водовідведення

У 2014 році забір води складає 977,3 млн. м³, що на 315,5 млн. м³ більше ніж у 2013 році. На 319,2 млн. м³ збільшився обсяг забору води з поверхневих джерел, на 1,03 млн. м³ зменшився забір води із підземних джерел. Забір води з Чорного моря зменшився на 2,608 млн. м³.

У 2014 році в області використано води із підземних джерел 85,592 тис м³/доб, за наступним розподілом на: госпобутові потреби – 78,205 тис м³/доб (90,1%); виробничі потреби – 5,479 тис м³/доб (6,3%);

сільськогосподарське водопостачання – 1,856 тис м³/доб (2,1%); зрошення – 0,049 тис м³/доб (0,1%); інші галузі – 0,003 тис м³/доб (0,1%).

Водопостачання від загального обсягу використаної прісної води (становить 271,1 млн. м³) розподіляється наступним чином: госппобутові потреби – (107,1 млн. м³) 39,5%; виробничі потреби – (40,01 млн. м³) 14,8%, сільське господарство – (5,519 млн. м³) 2%; зрошення – (85,65 млн. м³) 31,6%; ставково-рибне господарство – (31,30 млн. м³) 11,5%, інші галузі – (1,571 млн. м³) 0,6 %.

У 2014 році обсяг оборотної, повторної та послідовно використаної води складає – 107,3 млн. м³, що на – 23,1 млн. м³ менше ніж у 2013 році.

Загальний обсяг скиду стічних вод у 2014 році складає 214,3 млн. м³, у тому числі у водні об'єкти 206,4 млн. м³ (таблиця 4.1.3.2.).

У 2014 році на 21,3 млн. м³ зменшився скид зворотних вод. Це пов'язано зі зменшенням використання води на госппобутові та виробничі потреби. Скид забруднених стічних вод у водні об'єкти складає 50,09 млн. м³, у тому числі недостатньо очищених – 22,26 млн. м³, без очищення – 27,83 млн. м³ (табл. 4.1.3.1.). У порівнянні з 2013 роком зменшився на 19,13 млн. м³ скид недостатньо очищених стічних вод та збільшився на 27,29 млн. м³ нормативно-очищених стічних вод. Це пов'язано з покращенням роботи каналізаційних очисних споруд.

Основні показники використання і відведення води, млн. м³

Таблиця 4.1.3.1.

Показники	1990	2000	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Забрано води з природних водних об'єктів - всього		2180	2134	2189,0	1699,0	1263,0	661,8	977,3
у тому числі для використання		640	468,0	436,47	502,7	517,5	652,7	277,7
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на		479,57	322,6	324,5	338,1	290,3	290,2	271,1
виробничі потреби		64,61	61,12	69,9	67,6	40,44	43,59	40,01
побутово-питні потреби		213,2	122,0	119,0	117,2	116,4	112,8	107,1
зрошення		124,4	71,29	70,59	84,75	83,75	88,8	85,65
сільськогосподарські потреби		23,89	12,21	10,94	9,86	9,59	7,928	5,519
ставково-рибне господарство		32,6	54,63	51,94	57,32	38,28	35,41	31,3
Втрати води при транспортуванні		112,81	129,7	114,1	78,97	71,29	81,78	94,85
Загальне водовідведення з нього		333	303,4	302,7	291,5	251,6	235,6	214,3
у поверхневій водні об'єкти		320	293,6	292,2	282,4	242,5	227,6	206,4
у тому числі								
забруднених зворотних вод		172,0	134,5	144,87	117,44	102,62	39,68	50,09
з них без очищення		66,63	43,74	56,46	57,21	45,73	80,74	27,83
нормативно очищених		54,3	67,97	64,98	77,84	79,73	65,85	93,14
нормативно чистих без очистки		27,09	91,09	80,32	87,07	60,13	130,4	63,14
Обсяг оборотної та послідовно використаної води		178,6	173,2	162,8	159,6	151,8	130,4	107,3
Частка оборотної та послідовно використаної води, %		37,2	69,92	69,97	70,26	75,11	44,9	39,5
Потужність очисних споруд		266,1	287,9	278,9	278,7	279,6	287,9	277,2

данні відсутні

Забір, використання та відведення води, млн. м³

Таблиця 4.1.3.2.

Назва водного об'єкту	Забрано води із природних водних об'єктів - всього	Використано води	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти	
			всього	з них забруднених зворотних вод
р. Дунай	446	103,2	51,63	13,93
р. Дністер	191,5	132,5	29,52	14,45
р. Кучурган	2,359	2,342	0,374	0,002
р. Тилигул	3,26	3,25	0,246	0,246
р. Когільник	1,937	1,771	0,307	0,307
р. Кодима	0,639	0,618	0,001	0,001
р. Південний Буг	0,471	0,438	-	-
всього	646,166	244,119	82,078	28,936

Використання та відведення води підприємствами галузей економіки (без використання морської води), млн. м³

Таблиця 4.1.3.3.

Галузь економіки	Використано води	З неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово-питні потреби	виробничі потреби	всього	у тому числі забруднених	з них без очищення
Енергетика	6,708	0,155	6,553	3,807	-	-
Вугільна промисловість	-	-	-	-	-	-
Металургійна промисловість	-	-	-	-	-	-
Хімічна та нафтохімічна промисловість	2,165	0,449	1,715	1,207	-	-
Машинобудування	0,851	0,325	0,526	0,351	0,026	-
Нафтогазова промисловість	-	-	-	-	-	-
Житлово-комунальне господарство	114	96,42	15,96	124,9	36,28	14,04
Сільське господарство	136,6	2,069	15,92	71,12	13,76	-
Харчова промисловість	5,852	0,443	1,844	0,382	0,009	-
Транспорт	1,981	1,213	0,767	0,042	-	-
Промисловість будівельних матеріалів	0,132	0,06	0,072	-	-	-
Інші галузі	9,411	5,966	3,223	4,591	0,015	13,79
Всього	277,7	107,1	46,58	206,4	50,09	27,83

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

На території Одеської області налічується 121 підприємство, які скидають стічні води в поверхневі водойми, у тому числі 24 господарства, які здійснюють скид в канали зрошувальних систем. Затверджені проекти норм ГДС забруднюючих речовин мають 72 підприємств, у 49 підприємств проекти ГДС відсутні.

Основними забруднювачами являються: ТОВ «Інфокс» філія «Інфоксводоканал», КП «Білгород-Дністровськводоканал», КП «Водоканал» м. Арциз, КВЕП «Котовськводоканал» та інші.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки)

Основними забруднювачами поверхневих вод є підприємства житлово-комунального господарства. Скид стічних вод від яких - 124,9 млн. м³, що складає 58,2 % від загального обсягу скиду.

На території Одеської області налічується 212 комплекси каналізаційних очисних споруд загальною проектною потужністю 1557,8 тис. м³/добу, з них 80 – розташовані на базах відпочинку, в санаторіях та пансіонатах у рекреаційній зоні Білгород – Дністровського, Комінтернівського та Овідіопольського районів. Із загальної кількості очисних споруд близько 28,6% знаходяться у незадовільному санітарно-технічному стані, а саме: каналізаційні очисні споруди Арцизького, Березівського, Саратського, Ананьївського, Красноокнянського, Татарбунарського районів. Потребують реконструкції каналізаційні очисні споруди Овідіопольського району, Котовського, Роздільнянського району тощо.

Централізовані системи каналізації з очищенням стічних вод на власних очисних спорудах є у містах Одеса, Білгород-Дністровський, Кодима, Котовськ, Рені, Ананьїв, Арциз, Татарбунари, Роздільна, Березівка, Кілія, Теплодар та селища міського типу Затока, Іванівка. Стічні води міст Ізмаїл, Іллічівськ, Балта, Южне та селища міського типу Тарутине поступають для очищення на відомчі каналізаційні очисні споруди. У населених пунктах Саврань, Фрунзівка, Ширяєво, Великомихайлівка, Миколаївка очисні споруди відсутні.

Одними з головних причин такого становища є те, що очисні споруди та каналізаційні мережі були побудовані у 70-80 роках минулого століття, на сьогодні вони морально та фізично застарілі і не відповідають сучасним вимогам, аварійні ситуації на лініях каналізаційних мереж своєчасно не ліквідуються, не ведуться поточні та капітальні ремонти очисних споруд, відсутній постійний контроль за їх роботою, що призводить до забруднення земель і підземних водоносних горизонтів, передаються на баланс сільських рад, які не мають коштів на ремонт та належну їх експлуатацію.

Однак, очисні споруди, які знаходяться у задовільному стані при порушенні технології очистки стічних вод не досягають проектних показників. У останні роки існує тенденція збільшення концентрації забруднюючих речовин (особливо азотної групи, фосфатів, СПАР) на вході очисних споруд вище проектних показників, що призводить до перевищення концентрацій нормативних показників на виході з очисних споруд.

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

Державна екологічна інспекція Північно-Західного регіону Чорного моря (далі - Держекоінспекція) проводить відбір проб та інструментально-лабораторний контроль у разі виникнення аварійних ситуацій, як техногенних так і природних.

За інформацією Держекоінспекції у 2014 році в Одеському регіоні сталося декілька техногенних аварійних подій, а саме:

- січень 2014 р. – повідомлення про потраплення пилу до акваторії ДП ОФ «АМПУ» (відібрано та проаналізовано 30 проб морської води та не виявлено перевищення ГДК моря по вмісту завислих речовин);
- січень 2014р. – проведено оперативні заходи щодо раннього виявлення можливого забруднення морського середовища в наслідок надзвичайних погодних умов по Одеській області. Було відібрано та проаналізовано 38 проб поверхневої води Чорного моря та р. Дунай з акваторій портів Одеської області зв'язку з негодою на загальний вміст забруднюючих речовин. Згідно результатів аналізів у пробах води перевищень ГДК по вмісту забруднюючих речовин не виявлено. Вміст завислих речовин у пробах складав від 10 мг/дм³ до 19 мг/дм³, що було пов'язано зі штормом;
- лютий 2014 р. – згідно повідомлення про витік нафтопродуктів з т/х «Мерлін» (прапор Молдова) (відібрано та проаналізовано 4 проби поверхневої води р. Дунай та не виявлено перевищення ГДК вод рибогосподарського призначення по вмісту нафтопродуктів);
- березень 2014 р. – згідно повідомлення про спостереження плями у акваторії порту Южний (відібрано та проаналізовано 2 проби морської та не виявлено перевищення ГДК моря згідно результатам досліджень по вмісту нафтопродуктів у воді);
- квітень 2014 р. – згідно повідомлення про плями з ознаками паливно-мастильних матеріалів 76 км р. Дунай (відібрано та проаналізовано 3 проби води та не виявлено перевищення ГДК вод рибогосподарського призначення по вмісту нафтопродуктів);
- квітень 2014 р. – згідно повідомлення про наявність нафтопродуктів у акваторії ЮФ ДП «АМПУ» у районі причалів № 8-9 (відібрано та проаналізовано 16 проб води на вміст нафтопродуктів, у 2 пробах виявлено перевищення ГДК моря згідно результатами дослідження по вмісту нафтопродуктів у воді);
- квітень 2014 р. – згідно рапорта держінспектора з охорони навколишнього природного середовища Чорного моря про перевантаження ячміню СП ТОВ «Трансбалктермінал» з причалу № 16 на т/х «ALICIA» (відібрано та проаналізовано 3 проби морської води та виявлено у трьох пробах перевищення ГДК моря згідно результатам дослідження по вмісту завислих речовин у воді);

- квітень 2014 р. – згідно повідомлення про наявність нафтопродуктів у акваторії ЮФ ДП «АМПУ» у районі причалу №5БВАТ «Трансбункер-Южний» (відібрано та проаналізовано 35 проб води на вміст нафтопродуктів, у 6 пробах виявлено перевищення ГДК моря згідно результатам досліджень по вмісту нафтопродуктів у воді);
- червень 2014 р. – згідно звернень громадян щодо забруднення акваторії моря на пляжах м. Одеси (відібрано та проаналізовано 9 проб води та не виявлено перевищення ГДК моря на вміст нафтопродуктів і жирів та масел);
- 08 червня 2014 р. відбулось затоплення судна «ONEGA» на території зовнішнього рейду ЮФ ДП «АМПУ» (відібрано та проаналізовано 326 проб морської води на вміст нафтопродуктів, у 18 пробах виявлено перевищення ГДК моря згідно результатам досліджень по вмісту нафтопродуктів у воді).
- липень 2014 р. – згідно звернення на Гарячу лінію про замор бичка у Дністровському лимані було відібрано і проаналізовано 6 проб води на загальний вміст забруднюючих речовин та по результатам хімічного аналізу виявлено в усіх пробах перевищення ГДК для морської води по вмісту заліза, завислих речовин, сірководню, БСК5;
- липень 2014 р. – згідно звернення Чаринова М.О. про забруднення пляжної смуги у районі с. Григорьевка Одеської області було відібрано та проаналізовано одна проба води на загальний вміст забруднюючих речовин та не виявлено перевищень ГДК для морської води;
- липень-вересень 2014 р. – згідно скарги мешканців с. Крижанівка та Наказу Держекоінспекції від 30.05.2014 № 206 було відібрано та проаналізовано 15 проб морської та 5 проб зворотної води в районі буни між с. Крижанівка та д/т «Молода гвардія» на загальний вміст забруднюючих речовин та по результатам хімічного аналізу у 10 відібраних пробах морської та у 5 пробах зворотної води виявлено перевищення концентрацій забруднюючих речовин ГДК моря по завислим речовинам, БСК%, нітратам та залізу;
- липень 2014 р. – після сильної зливи було відібрано і проаналізовано 8 проб морської води у районах пляжів м. Одеса та ливне випусків на причалах № 9 та № 26 ОФ ДП АМПУ на загальний вміст забруднюючих речовин та по результатам хімічного аналізу у відібраних пробах води на причалах № 9 та № 26 ОФ ДП АМПУ виявлено перевищення концентрацій забруднюючих речовин ГДК моря по завислим речовинам, нітратам та залізу;
- серпень 2014 р. – в акваторії портів Южний та Іллічівськ виявлені тіла мертвих дельфінів. Було відібрано та проаналізовано 6 проб морської води на загальний вміст забруднюючих речовин та не виявлено перевищення ГДК для морської води;
- згідно листа від ТОВ яхт-клуб «Совіньон» м. Одеса від 21.08.2014 та Наказу Держекоінспекції від 21.08.2014 № 340 було відібрано та

проаналізовано 2 проби зворотної та 1 проба морської води на загальний вміст забруднюючих речовин. По результатам хімічного аналізу у 2 відібраних зворотної води виявлено перевищення концентрацій забруднюючих речовин ГДК моря у пробах зворотної води по завислим речовинам, БСК5, азоту амонійному, фосфатам та сірководню;

- 23.09.2014 року встановлено забруднення пляжної зони м. Одеси, району пляжу колишнього санаторію «Росія», пляжів Отрада, Дельфін, Ланжерон. Фахівцями Дереконспекції проведено відбір 41 проби морської води вздовж пляжної смуги м. Одеса та акваторії портів м. Одеса, Южний, Іллічівськ, Миколаїв. По результатам хімічного аналізу у відібраних пробах води не виявлено перевищення ГДК моря по вмісту нафтопродукту.

Також проведено відбір проб речовини з прибережної пісочної смуги з плям розливу (нафтопродукт на ідентичність). Джерело забруднення не встановлено.

Результати дослідження у вигляді протоколів надаються до ресурсного відділу та відділу контролю в пунктах пропусків. У випадках виявлення перевищень цими відділами виконуються розрахунки збитків.

В області Одеська гідрогеолого-меліоративна експедиція здійснює моніторинг стану річок В. Ялпуг та Киргиз-Китай згідно з «Регламентом Українсько-Молдавської співпраці з водно-екологічного моніторингу та контролю якості вод», який затверджений відповідно до угоди між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про спільне використання та охорону прикордонних вод. Даний Регламент з Української сторони виконується повністю. Моніторинг здійснюється за затвердженою програмою.

Програмою передбачено щоквартальні відбори проб води у пунктах спостереження р. В. Ялпуг (5,4 км, с. Табаки, кордон з Молдовою) і р. Киргиз-Китай (49 км, с. М. Ярославець I, кордон з Молдовою) та виконання лабораторних вимірювань гідрохімічних показників якості води у відібраних пробах. Також виконуються одноразові відбори проб при виникненні надзвичайних ситуацій пов'язаних із забрудненням поверхневих вод.

За інформацією Одеської гідрогеолого-меліоративної експедиції у 2014 році у пункті спостереження було відібрано 6 проб - щоквартально та додатково під час "аварійного" викиду. Вода переважно сульфатна, з строкатим перемінним катіонним складом при домінуванні іонів натрію і магнію. За величиною активної реакції рН (7,40-8,19) води відносяться до лужних.

Фізико-хімічні показники. Показник кольоровості впродовж 2014 року знаходився в межах 2-47 градусів. Перевищення ГДК зафіксовано в пробі III кварталу. Кількість завислих речовин знаходилося в межах 25-3527, при

середньому значенні 14403 мг/дм³. Максимальні значення було зафіксовані в III кварталі.

Показники режиму кисню. Концентрація розчинного кисню знаходилася в межах 0,0-8,6 мгО₂/дм³. Показник БСК₅ складав 4,3-214,0 мгО₂/дм³, при середньому значенні 72,4. Значення ХСК варіювали в межах 16-180 мгО₂/дм³. Перевищення ГДК спостерігалось в II-IV кварталах по розчинному кисню і БСК₅ (1,2-34,7 рази). По ХСК перевищення становило 1,3-5,0 рази і було відмічено в усіх пробах води.

Показники режиму засолення. Сухий залишок варіював в межах 2,83-3,73 г/дм³, вода «слабо» і «сильно солонувата». Вміст хлоридів і сульфатів змінювався в межах 265-319 і 835-1918 мг/дм³ відповідно. Натрію і магнію – 25-590 і 152-243 мг/дм³ відповідно. Перевищення ГДК по сухому залишку, вмісту сульфатів і магнію спостерігалось в усіх пробах і становило відповідно – 0,9-1,5; 0,7-2,8 і 0,9-2,0 рази. Перевищення ГДК по вмісту натрію спостерігалось в чотирьох пробах в продовж I, III і IV кварталів і складало 0,7-2,8 раз.

Біогенні речовини. Вміст амонію, нітритів, нітратів і фосфатів відповідно складав 0,00-31,04; 0,00-0,20; 0,0-8,4 і 0,02-2,69 мг/дм³. Перевищення ГДК в 0,3-1,5 рази зафіксоване в II-IV кварталах по вмісту амонію.

Специфічні показники забруднення (Cu, СПАР, залізо і нафтопродукти). Вміст міді у всіх пробах не виявлено. Кількість заліза вариву вала в межах 0,1- 0,71 мг/дм³. Кількість нафтопродуктів варіювала в межах 0,06-0,964 мг/дм³. Середній вміст СПАР складав 0,87 мг/дм³, при розкиді значень в межах 0,40-2,33. Перевищення ГДК по вмісту нафтопродуктів і СПАР зафіксоване в продовж III і IV кварталів в 1,6-2,2 і 0,5-3,7 раз відповідно; по вмісту заліза - в II-му кварталі в 1,1 рази. Наявність алюмінію, в кількості яка не перевищує ГДК, було зафіксовано в двох пробах (II і IV квартали) і становило 0,03 і 0,01 мг/дм³ відповідно. Окрім цього на цій водоймі, з урахуванням попередніх років, проводилися дослідження на наявність сульфідів і жирів. Сульфіди досліджувалися в чотирьох пробах і їх вміст становив 0,12-39,1 мг/дм³. Жири були відмічені в трьох пробах і становили 6-127 мг/дм³.

Загалом більшість компонентів практично перевищує ГДК. Особливо це стосується показників режиму кисню і режиму засолення. Збільшилася кількість випадків перевищення ГДК вмісту специфічних показників забруднення. Хоча слід зазначити, що стан показників режиму засолення, незважаючи на ГДК, є природнім і в продовж багатьох років показники суттєво практично не змінюються. Якість води, в порівнянні з 2013 роком, стала дещо гірша, сильно забруднена сульфідами.

Аварійне забруднення транскордонної річки Киргиж-Китай поблизу села Малоярославець I Тарутинського району у вересні 2014 року.

Перші ознаки забруднення річки Киргиж-Китай зі сторони республіки Молдова були зафіксовані у другій половині дня 5 вересня 2014 року. Після

того, як забруднюючі речовини досягли населеного пункту було оповіщено про це працівників Одеської ГГМЕ. 9 вересня працівники Одеської ГГМЕ провели обстеження річки Киргиж-Китай біля села Малоярославець І. При обстеженні було відібрано 3 проби води для лабораторного вимірювання показників якості води:

1. за 100 м від кордону;
2. у пункті постійного моніторингу перед селом
3. в кінці села.

В ході обстеження було встановлено, що поблизу кордону колір води був не природнім – темним, з білими плямами й різким запахом сірки та каналізаційних стоків.

Перед населеним пунктом відтінок води практично не змінився, запах залишився таким же.

У кінці населеного пункту колір і запах практично не змінилися, але майже зник запах сірки.

Лабораторні вимірювання проводилися у лабораторії моніторингу вод та ґрунтів Одеської ГГМЕ (Свідоцтво про атестацію № 220 від 16.04.2014 р., чинно до 16.04.2018 р.). Було проведено визначення 31 показник якості води.

Результати лабораторних вимірювань показали наступне:

1. Стандартний хімічний аналіз (рН, вміст HCO_3 , SO_4 , Cl , Ca , Mg , Na , сухий залишок, мінералізація) значних змін не показав за виключенням вмісту сульфатів і гідрокарбонатів. Вода, в т. 1 – гідрокарбонатна, в т. 2 і 3 – сульфатно-гідрокарбонатна. Доля гідрокарбонат-іона зменшується від 2098 (т. 1) до 1549 (т. 3) мг/дм^3 ; сульфат-іона навпаки – збільшується від 330 до 835 мг/дм^3 . Під час відборів у минулі роки вода була сульфатною і вміст сульфатів варіював в межах 1500-1918 мг/дм^3 , гідрокарбонатів – 476-708 мг/дм^3 . Отже спостерігається значне відхилення показників сульфатів і гідрокарбонатів від багаторічних спостережень. Це можливо тільки в тому випадку, коли зменшується водність річки і присутній додатковий фактор надходження води. В цій місцевості такими водами можуть бути артезіанські води.

2. Важливе значення для функціонування екосистем мають показники режиму кисню, а саме біохімічне споживання кисню (БСК), хімічне споживання кисню (ХСК) і вміст розчинного кисню:

а) Згідно з нормативними документами допустима величина *БСК*, для водойм, які використовуються для різних цілей, не повинні перевищувати 6 $\text{мгO}_2/\text{дм}^3$, а гранично допустимі концентрації (ГДК) для рибогосподарських цілей не більш 3 $\text{мгO}_2/\text{дм}^3$. Перевищення ГДК в точках відбору складало від 35 до 50 раз при варіюванні значень в межах 214-300 $\text{мгO}_2/\text{дм}^3$. Найбільші значення були зафіксовані в точці 1.

б) Значення *ХСК* в поверхневих водах не повинно перевищувати 30 $\text{мгO}/\text{дм}^3$. В нашому випадку перевищення ГДК складало – в т. 1 – 13, т. 2 – 6, т. 3 – 4 раз.

в) Вміст розчинного кисню має схильність до значних сезонних та добових коливань, оскільки знаходиться в залежності від співвідношення інтенсивності процесів його продукування і споживання. Зниження розчинного кисню до $2 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$ викликає масову загибель риби. Вміст розчинного кисню у всіх точках відбору становив $0,0 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$.

3. Вміст біогенних речовин, особливо амонію і фосфатів, значно перевищувало аналогічні показники попередніх відборів 2014 року. Так, вміст амонію в перерахунку на азот, становив відповідно 101, 18 і $8 \text{ мгN-NH}_4/\text{дм}^3$, що перевищувало ГДК в 49, 8 і 3 рази відповідно. По вмісту ортофосфатів, в перерахунку на фосфор, вміст відповідно становив 2,7; 2,1 і $1,1 \text{ мгP-PO}_4/\text{дм}^3$. ГДК по цьому показнику в межах норми. В цілому спостерігалось зменшення концентрації вище зазначених показників від кордону до населеного пункту і далі.

4. Важливими показниками забруднення природних вод є загальне залізо, кольоровість, запах, наявність нафтопродуктів, сульфідів і жирів, синтетично-поверхневі активні речовини (СПАВ). Розгляд і аналіз цих компонентів у пробах показав наступне:

а) *Кольоровість*. Висока кольоровість негативно впливає на органолептичні властивості води і розвиток водяних рослинних і тваринних організмів. У досліджуваних пробах вона складала $44-47^\circ$.

б) *Запах* виявляється і визначається органолептично і виражається абстрактним числом, пропорційним по інтенсивності, по п'ятибальній шкалі. У нашому випадку інтенсивність його в першій і другій пробах складала 4 і 4 бали, в третій - 2 і 2 бали, що, безумовно, підтверджує факт забруднення. В попередні відбори запах був відсутній, тобто інтенсивність дорівнювала 0.

в) *Загальне залізо*. У нормальному стані, у водах Киргиз-Китай загальне залізо виявлене в кількості, яка не перевищувала $0,12-0,16 \text{ мг}/\text{дм}^3$. В відібраних пробах аналіз показав вміст заліза $0,20, 0,21$ і $0,20 \text{ мг}/\text{дм}^3$ відповідно. ГДК не перевищено.

г) *Нафтопродукти*. За звичай кількість нафтопродуктів у водах річки становить соті і тисячні $\text{мг}/\text{дм}^3$. В нашому випадку кількість становила від $0,318$ до $0,786 \text{ мг}/\text{дм}^3$, що перевищує ГДК в 1,8-2,6 разів.

д) *Сульфіди* надходять у поверхневі води головним чином в результаті відновлювальних процесів, що протікають при бактеріальному розкладанні і біохімічному окислюванні органічних речовин природного походження і речовин, що надходять у водяні об'єкти зі стічними водами. Для водойм санітарно-побутового і рибогосподарського водокористування наявність сульфідів неприпустимо. Наявність їх у воді слугує показником сильного забруднення водного об'єкту і є основним компонентом при виготовленні продукції пов'язаної з виробництвом виноматеріалів і соків. У нашому випадку вміст сульфідів складає $34,3, 20,0$ і $14,8 \text{ мг}/\text{дм}^3$. В попередніх відборах 2014 року сульфіди відсутні.

е) *Жири* знаходяться в поверхневих водах в розчинному, емульсованому сорбованому завислими речовинами і донними відкладами

стані. Високі концентрації жирів в воді пов'язані зі скидом в водні об'єкти стічних вод підприємств харчової і хімічної промисловості, а також господарсько-побутових стічних вод. В нашому випадку концентрація жирів становила – 54; 127 і 122 мг/дм³. Причому скиди населення в межах населеного пункту відсутні.

є) *Синтетично-поверхневі активні речовини (СПАВ)*. Протягом 2014 року вміст СПАВ у водах річки становив менше 0,5 мг/дм³. В нашому випадку їх кількість становила від 0,26 до 1,21 мг/дм³, що перевищує ГДК в 2,4 разів.

ж) *Завислі речовини*. Високий вміст завислих речовин негативно впливає на властивості води і розвиток водяних рослинних і тварин організмів. Протягом 2014 року вміст завислих речовин у водах річки становив соті і тисячні 142-229 мг/дм³. В нашому випадку їх вміст становив від 253 до 2105 мг/дм³.

5. Вмісту нікелю, міді, алюмінію та марганцю у водах річки не виявлено.

Таким чином візуальне обстеження та лабораторні вимірювання чітко показали забруднення природного середовища, а саме води в річці Киргиж-Китай зі сторони Молдови.

Аварійне забруднення транскордонної річки Киргиж-Китай поблизу села Малоюрославець I Тарутинського району на початку листопада 2014 року.

Ознаки забруднення річки Киргиж-Китай зі сторони республіки Молдова були зафіксовані 2 листопада 2014 року. Після того, як забруднюючі речовини досягли села Малоюрославець I було оповіщено про це працівників Одеської ГГМЕ та Саратовського УВГ. 5 листопада працівники Одеської ГГМЕ провели обстеження річки Киргиж-Китай біля села та в селі Малоюрославець I. При обстеженні у пункті постійного моніторингу перед селом була відібрана проба води для лабораторного вимірювання показників якості води.

В ході обстеження було встановлено, що поблизу населеного пункту колір води був не природнім – темним, з білими плямами й різким запахом сірки та каналізаційних стоків.

Лабораторні вимірювання проводилися у лабораторії моніторингу вод та ґрунтів Одеської ГГМЕ (Свідоцтво про атестацію № 220 від 16.04.2014 р., чинно до 16.04.2018 р.). Було проведено визначення 31 показника якості води.

Результати лабораторних вимірювань показали наступне:

1. Стандартний хімічний аналіз (рН, вміст НСО₃, SO₄, Cl, Ca, Mg, Na, сухий залишок, мінералізація) значних змін не показав, хоча відмічено деяке збільшення вмісту гідрокарбонатів та зменшення вмісту сульфатів у порівнянні з багаторічними спостереженнями.

2. Важливе значення для функціонування екосистем мають показники режиму кисню, а саме біохімічне споживання кисню (БСК), хімічне споживання кисню (ХСК) і вміст розчинного кисню:

а) Згідно з нормативними документами допустима величина БСК, для водойм, які використовуються для різних цілей, не повинні перевищувати $6 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$, а гранично допустимі концентрації (ГДК) для рибогосподарських цілей не більш $3 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$. Перевищення ГДК в точці відбору склало 38 раз при значенні в межах $228 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$.

б) Значення ХСК у поверхневих водах не повинно перевищувати $30 \text{ мгО}/\text{дм}^3$. У відібраній пробі ХСК становило $159,3 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$, що в 5,3 рази перевищує ГДК.

в) Вміст розчинного кисню має схильність до значних сезонних та добових коливань, оскільки знаходиться в залежності від співвідношення інтенсивності процесів його продукування і споживання. Зниження розчинного кисню до $2 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$ викликає масову загибель риб. Вміст розчинного кисню під час відбору становив $0,0 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$.

3. Вміст біогенних речовин, особливо амонію і фосфатів, значно перевищувало аналогічні показники попередніх відборів 2014 року. Так, вміст амонію в перерахунку на азот, становив відповідно $17,74 \text{ мгN-NH}_4/\text{дм}^3$, що перевищує ГДК у 9 разів. По вмісту ортофосфатів, в перерахунку на фосфор, вміст відповідно становив $2,17 \text{ мгP-PO}_4/\text{дм}^3$, що не перевищує ГДК.

4. Важливими показниками забруднення природних вод є загальне залізо, кольоровість, запах, наявність нафтопродуктів, сульфідів і жирів, синтетично-поверхневі активні речовини (СПАВ). Розгляд і аналіз цих компонентів у пробах показав наступне:

а) *Кольоровість*. Висока кольоровість негативно впливає на органолептичні властивості води і розвиток водяних рослинних і тварин організмів. У досліджуваній пробі вона складала 48° .

б) *Запах* виявляється і визначається органолептично і виражається абстрактним числом, пропорційним по інтенсивності, по п'ятибальній шкалі. У нашому випадку інтенсивність його у воді склала 4 і 4 бали, що, безумовно, підтверджує факт забруднення. В нормальному стані при попередніх відборах запах був відсутній, тобто інтенсивність дорівнювала 0.

в) *Загальне залізо*. У нормальному стані, у водах Киргиж-Китай загальне залізо виявлене в кількості, яка не перевищувала $0,12\text{-}0,16 \text{ мг}/\text{дм}^3$. У відібраній 5 листопада пробі лабораторні вимірювання показали вміст заліза $0,20 \text{ мг}/\text{дм}^3$ відповідно. ГДК не перевищено.

г) *Нафтопродукти*. За звичай кількість нафтопродуктів у водах річки становить соті і тисячні $\text{мг}/\text{дм}^3$. В нашому випадку кількість становила від $0,55 \text{ мг}/\text{дм}^3$, що перевищує ГДК майже у 2 рази.

д) *Сульфіди* надходять у поверхневі води головним чином в результаті відновлювальних процесів, що протікають при бактеріальному розкладанні і біохімічному окислюванні органічних речовин природного походження і речовин, що надходять у водяні об'єкти зі стічними водами. Для водойм

санітарно-побутового і рибогосподарського водокористування наявність сульфідів неприпустимо. Наявність їх у воді слугує показником сильного забруднення водного об'єкту і є основним компонентом при виготовленні продукції пов'язаної з виробництвом виноматеріалів і соків. У нашому випадку вміст сульфідів складає 22,3 мг/дм³. В попередніх відборах 2014 року (без урахування скиду у вересні) сульфідів відсутні.

е) *Жири* знаходяться в поверхневих водах в розчинному, емульсованому сорбованому завислими речовинами і донними відкладами стані. Високі концентрації жирів в воді пов'язані зі скидом в водні об'єкти стічних вод підприємств харчової і хімічної промисловості, а також господарсько-побутових стічних вод. В нашому випадку концентрація жирів становила 121 мг/дм³.

є) *Синтетично-поверхневі активні речовини (СПАВ)*. Протягом 2014 року вміст СПАВ у водах річки становив менше 0,5 мг/дм³. В нашому випадку їх кількість становила від 0,842 мг/дм³, що перевищує ГДК в 1,7 разів.

ж) *Завислі речовини*. Високий вміст завислих речовин негативно впливає на властивості води і розвиток водних рослинних і тваринних організмів. Протягом 2014 року вміст завислих речовин у водах річки становив 142-229 мг/дм³. В нашому випадку їх вміст становив від 1804 мг/дм³.

5. Вмісту нікелю, міді, алюмінію та марганцю у водах річки не виявлено.

Аналіз результатів лабораторних вимірювань проб води р. Киргиз-Китай, проведений Одеською гідрогеолого-меліоративною експедицією, показав значне перевищення гранично допустимих концентрацій, встановлених для питного водопостачання, господарсько – побутових потреб та рибного господарства.

Такими діями Молдавська сторона порушує вимоги статей 2, 3, 6 Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про спільне використання та охорону прикордонних вод (від 23 листопада 1994 р. № 2311) та ст. 9 «Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво прикордонних областей України та адміністративно-територіальних одиниць Республіки Молдова» (від 11 березня 1997 р.).

Для поліпшення екологічної ситуації р. Киргиз-Китай необхідно:

1. не допускати скидів недостатньо очищених стоків у річку;
2. проводити комплекс організаційно-технічних заходів, спрямованих на підтримання річок та прибережних захисних смуг у належному стані;
3. не допускати порушень вимог Водного кодексу України підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Одеський регіон

Кліматичні особливості Одеського регіону – зима з малою кількістю опадів, пізня і коротка весна, зниження надходження трансформованих вод з Дніпро-Бугської естуарної області, аномально жарке літо, що триває з кінця квітня до кінця вересня, відбилися на розвитку продукційно-деструкційних процесів в регіоні.

У 2014 році рівень азоту мінерального ($N_{\text{МІН}}$) був майже в 3 рази нижче, ніж у попередні роки, а фосфору мінерального ($P_{\text{МІН}}$) – був стабільним, що пов'язано з постійним потраплянням сполук фосфору в акваторію з локальними антропогенними джерелами.

Донні відкладення регіону – показник процесів, що відбуваються в його водній товщі. Рівень біогенних речовин в порових розчинах донних відкладень – показник інтенсивності акумуляції та деструкції в донних відкладеннях відмерлої алохтонної і автохтонної органічної речовини і є показником інтенсивності біологічних процесів в регіоні. Попередніми дослідженнями було встановлено, що рівень біогенних речовин в порових розчинах донних відкладень Одеського регіону близький до таких на узмор'ї Дунаю. Дифузія в придонний шар моря сполук азоту і фосфору з донних відкладень цієї акваторії може стимулювати розвиток фотосинтетичних процесів навіть за відсутності потрапляння біогенних речовин з іншими природними і антропогенними джерелами.

Аналіз рівня біогенних речовин в порових розчинах донних відкладень у 2014 році у порівнянні з минулими роками показав зниження рівня мінеральних і органічних сполук азоту, РОР, кремнію, фосфорорганічних сполук і ріст вмісту мінеральних сполук фосфору. Такі зміни можуть бути показником як зниження потрапляння відмерлої автохтонної і алохтонної органічної речовини в донні відкладення, так і його активної деструкції при поліпшенні кисневих умов в придонному шарі регіону влітку.

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів

Розвиток фітопланктонного угруповання в Одеському регіоні Чорного моря у 2014 році характеризувався переважанням на протязі більшої частини року полі домінантного комплексу видів з домінуванням представників відділу Ochrophyta, з досить невеликими значеннями чисельності (від 5 до 3350 тис. кл./дм³) та біомаси (від 3 до 6900 мг/м³), за виключенням періоду цвітіння *Skeletonema costatum* у березні та *Pseudosolenia calcar-avis* у червні та липні. За показниками фітопланктону води узбережжя Одеського регіону можливо віднести до мезотрофних.

Зменшення кількості зареєстрованих таксонів зоопланктону з 28 (2013р.) до 25 (2014р.), а також в 1,5 рази чисельності і в 1,6 рази його

біомаси вказує на незначне погіршення екологічної ситуації в сучасний період відносно минулого року в акваторії Одеського регіону.

В цілому, відмічена тенденція до стабілізації стану бентосного угруповування в прибережних акваторіях після аномального 2010 року, відхилень від нормального розвитку не виявлено. Однак, переважання таксонів детритофагів в макрзообентості, а також зменшення кількості хижаків вказує на деяке погіршення сучасного стану умов бенталі Одеського регіону відносно 2013 року, що збігаються з даними біондикації та біотестування.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідеміологічну ситуацію

Мікробіологічні дослідження включали визначення чисельності сапрофітних і кишкових бактерій, як індикаторів органічного і бактеріального забруднення, у водній товщі і донних відкладеннях придунайського району ПЗЧМ та Одеському регіоні ПЗЧМ у 2014 р.

Згідно еколого-санітарної класифікації поверхневих вод, до класу чистих відносяться води, в яких чисельність гетеротрофних бактерій в 1 мл коливається в діапазоні 0,1-1,0 тис. клітин. Збільшення цього показника до 1,1-5,0 тис. характерні для водоймища задовільної чистоти. Діапазон значень від 5,1 до 10,0 тис. клітин і вище відповідає рівню забруднених і брудних вод, що свідчить про високі концентрації органічних сполук, що швидко мінералізуються. Чисельність сапрофітних бактерій більше 10 тис. КУО/мл характеризує воду як дуже забруднену або евтрофну.

Згідно еколого-санітарної класифікації поверхневих вод акваторію Придунайського району ПЗЧМ в 2014 році можна оцінити як чисту (9,5 %), задовільно чисту (57 %), забруднену (24 %) та дуже забруднену (9,5 %).

Просторове розподілення сапрофітного бактеріопланктону в придунайському районі ПЗЧМ в значній мірі визначається річним стоком, який несе аллохтонну органічну речовину та біогенні елементи. В пригирлових ділянках кількість бактерій на порядок вище в порівнянні з відкритою акваторією, особливо в зоні гирла Бистрого. Бактеріальне забруднення водної товщі узмор'я Дунаю все ще залишається актуальною проблемою, безпосередньо зв'язаною з впливом річкового стоку та антропогенною загрузкою.

Згідно еколого-санітарної класифікації поверхневих вод акваторію Одеського регіону ПЗЧМ у 2014 році можна оцінити як чисту (10,5 %), задовільно забруднену (53 %), забруднену (10,5 %) та дуже забруднену (26 %).

І в Придунайському районі і в Одеському регіоні ПЗЧМ спостерігається тенденція до зменшення чисельності БГКП від поверхневого до придонного шару води аж до їх відсутності. В Одеському регіоні

бактеріальне забруднення в донних відкладеннях відсутнє на 95 % досліджених станцій, а в Придунайському районі – на 71 % станцій.

Максимальна чисельність сапрофітного бактеріопланктону спостерігалась у акваторії Одеського порту, в вузькій прибережній рекреаційній зоні та у місцях випуску стічних вод. Також на чисельність бактерій впливали різного роду стоки з суші та сезонність – у кінці літа та на початку осені в екосистемі накопичується надлишок органічної речовини автохтонного та аллохтонного походження.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Водні ресурси – один з основних компонентів навколишнього середовища і природних багатств, при цьому, самий мобільний компонент, легко і раніш інших схильний до антропогенного впливу. Багато країн світу відчувають дефіцит води, придатної для повсякденних потреб. Стрімкий ріст водоспоживання при нерівномірності розподілення водних ресурсів по площі і порам року вже привів до дефіциту чистих прісних вод навіть в країнах багатих водними ресурсами. Водний фактор починає стримувати промислове і сільськогосподарське виробництво. Забезпечення чистою прісною водою, охорона її від виснаження і забруднення, відновлення водних ресурсів – такі нагальні питання водної проблеми на Землі.

Інтенсивне антропогенне використання і зменшення водності в першу чергу відображається на малих річках. Саме вони відчули за останні десятиліття вплив людської діяльності, безпосередньо вони зазнали найбільших змін.

Річки разом з їх водозборами – складні пов'язані між собою системи. Будь-які зміни на водозборі неодмінно приводять до зміни в самій річці. Всі головні характеристики водозбору малої річки – лісистість, заболоченість, вологість території, відсоток піхотної площі, наявність джерел забруднення, меліоративні роботи, тощо – не тільки дають можливість оцінювати стан екосистеми, але й спрогнозувати головні тенденції її розвитку, визначити комплекс необхідних природоохоронних заходів. Ведучу роль в оцінці екосистеми малої ріки відіграють біоценози – об'єднання рослин і тварин, котрими заселений річний басейн. Тільки річка в долині й водотоці котрої максимально збереглися природні комплекси, здатна до повної саморегуляції і самоочищенню.

Одеська гідрогеолого-меліоративна експедиція в продовж 2014 року проводила спостереження за гідрохімічним станом водойм Одеської області згідно «Програми моніторингу поверхневих вод по Одеській області».

Хімічний аналіз відібраних проб води здійснювався в лабораторії Одеської гідрогеолого-меліоративної експедиції. Лабораторія акредитована до 16.04.2018 р.

Визначення якості та оцінка води проводилося згідно з «Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения», СанПиН 4630-88.

Відбір проб води на території Одеської області проводився згідно «Програми моніторингу поверхневих вод по Одеській області за басейновим принципом». Всього за 2014 рік було відібрано 119 проб.

Перелік річок, пунктів, створів відбору проб і періодичність відбору в продовж 2014 року

Таблиця 4.3.4.1.

№	Найменування водного об'єкту	Місце відбору проб води	Частота відбору
Басейн р.Південий Буг			
1.	р.Кодима	м. Балта, 103 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
Басейн р.Дністер			
2.	р.Дністер	м. Біляївка, 20 км від гирла	Щомісячно, I декада
3.	р.Дністер	с. Маяки, 16 км від гирла	Щомісячно, I декада
4.	р.Білочі	с.Шершенці, 15 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
5.	р.Окна	с.Лабушне, 28 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
6.	р.Ягорлик	с.Артирівка, 20,2 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
7.	р.Кучурган	с.Степанівка, 6 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
8.	Кучурганське водосховище	с.Кучурган	Щоквартально II місяць, I декада
9.	Кучурганське водосховище	с.Граданиці	Щоквартально II місяць, I декада
10.	р.Турунчук	с.Троїцьке, 47 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
Річки і водойми Причорномор'я			
11.	Сасикське водосховище	с.Тропівка, у ГНС-2	Щоквартально II місяць, I декада
12.	канал Дунай-Сасик	Гирло	Щоквартально II місяць, I декада
13.	р.Сарата	с.Міняйлівка, 94 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
14.	р.Сарата	с.Білолісся, 14,3 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
15.	р.Когильник	с.Серпневе, 131 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
16.	р.Когильник	с.Новоолексіївка, 12 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
17.	р.Чага	с.Петрівка, 66 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
18.	р.Хаджидер	с.Чистоводне, 68 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
19.	р.Хаджидер	с.Сергіївка, 10,1 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
20.	р.Каплань	с.Крутоярівка, 19 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
21.	р.Алкалія	с.Широке, 7 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
22.	р.Барабой	с.Барабой, 17 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
23.	р.В.Куяльник	с.Руська Слободка, 8,2 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада

24.	р.М.Куяльник	с.Бараново, 8,1 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
25.	р.Тилігул	м.Березівка, 17,5 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
Басейн р.Дунай			
26.	р.Киргиз-Китай	с.Малоярославець-I, 49 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада
27.	р.Великий Ялпуг	с.Табаки, 5,4 км від гирла	Щоквартально II місяць, I декада

Таким чином в 2014 році проводився контроль якості води в поверхневих водотоках (всього 22 водних об'єкти, 27 пунктів спостереження). Всього було проведено 3433 досліджень по 30 компонентам. Контроль якості води проводився по 5 фізико-хімічним (температура, прозорість, запах, колірність, водневий показник) і 23 гідрохімічним показникам: концентрація в воді розчинного кисню, завислі речовини, головних іонів (хлоридів, сульфатів, гідрокарбонатів, карбонатів, кальцію, магнію, натрію, калію), сума йонів (мінералізація), сухий залишок, хімічне і біологічне споживання кисню (ХСК, БСК), концентрація біогенних елементів (амонійних, нітритних, нітратних йонів, фосфатів), концентрація широко розповсюджених забруднюючих речовин (нафтопродуктів, загального заліза, синтетично поверхнево-активних сполук (СПАС), міді, марганцю, нікелю). Під час відбору визначалася температура і прозорість води водних об'єктів, а в деяких малих річках швидкість течії і витрата води.

Аналіз отриманих результатів проводився з урахуванням «Санітарних правил і норм охорони поверхневих вод від забруднення» (СанПіН-4630-88).

Відділом інструментально-лабораторного контролю Державної екологічної інспекції Північно-західного регіону Чорного моря (далі - Держекоінспекція) згідно п.п. 6.9 «Положення про Держекоінспекцію», який атестований на право виконання вимірювань (Свідоцтво про атестацію № 102/12 від 30 січня 2012р., виданий Державною екологічною інспекцією України), мають право «Виконувати відбір проб та інструментально-лабораторні вимірювання показників складу і властивостей викидів стаціонарних та пересувних джерел забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, вод (поверхневих, морських, лляних, зворотних та баластних)».

За 2014 рік фахівцями Держекоінспекції було відібрано та проаналізовано 4089 проб поверхневих і зворотних вод. У тому числі:

- 66 проб баластних (стічних) вод (30 проб з перевищенням ГДК скиду);
- 1987 проб баластних вод (66 проб з перевищенням ГДК скиду);
- 223 проби стічних вод з суден (2 проби з перевищенням ГДК).

Дані за 2014 рік по кількості перевищень у кожному скиді берегових об'єктів та кратності перевищень по конкретним забруднюючим речовинам:

- м. Білгород-Дністровськ, скид зворотних вод з о/с КП «Білгород-Дністровськводоканал» 3 проби з перевищенням ГДК скиду: по залізу – в 1 пробі в 2,3 рази; по азоту амонійному – в 3 пробах від 6,1 до 7,3 разів; по нітратам в 3 пробах від 3,2 до 14,5 разів; по фосфатам – в 3

- пробах від 1,1 до 1,7 разів; по хлоридам – в 2 пробах в 1,1 і 1,9 разів; по мінералізації – в 3 пробах від 1,1 до 1,2 разів;
- м. Ізмаїл, скид зворотних вод ПАТ «Ізмаїльський річковий порт» 2 проби з перевищенням ГДК скиду: по завислим речовинам – в 1 пробі в 2,9 разів; по залізу – в 2 пробах в 8 разів; по азоту амонійному – в 2 пробах в 3 і 3,4 разів; по нітратам – в 1 пробі в 2,4 рази;
 - ТОВ «Контейнерний термінал Юсеком» 1 проба в 39,0 разів; по хлоридам – в 1 пробі в 2,4; по мінералізації – в 1 пробі 13,2 разів;
 - м. Кілія, ПрАТ «УДП «Госпрозрахунковий відокремлений структурний підрозділ «Кілійський суднобудівельно-судноремонтний завод» скид зворотних вод з трьох випусків 11 проб з перевищення ГДК скиду: по залізу – в 4 пробах від 1,2 до 2,1 рази; по сульфатам – в 2 пробах в 1,1 і 1,3 рази відповідно; по завислим речовинам в 3 пробах від 1,2 до 1,3 разів; фосфати в 2 пробах в 1,1 рази;
 - м. Кілія, Комунальне підприємство «Світло», скид зворотних вод з очисних споруд 6 проб з перевищенням ГДК скиду: по зависли речовина у 3 пробах в 2 рази, по залізу в 3 пробах в 1,8; 2 і 2,4 рази відповідно, по сухому залишку – в 5 пробах від 1,1 до 1,5 разів; по азоту амонійному – в 2 пробах в 1,5 рази; по нітратах в 5 пробах від 1,4 до 20,2 разів; по хлоридам – в 3 пробах в 1,3; в 1,3 і 1,5 разів відповідно; по сульфатам – в 3 пробах в 1,2 і 1,6 разів відповідно, по фосфатах в 1 пробі в 1,4 рази, по БСК% в 2 пробах в 1,2 і 1,5 разів відповідно.
 - СБО «Південна» філії «Інфоксводоканал» ТОВ «Інфокс» 1 проба з перевищенням ГДК скиду: по нітратах в 1 пробі в 1,1 разів.

В пробах баластних вод – 26 проб з випадками перевищення ГДК моря.

Відділом інструментально-лабораторного контролю здійснено лабораторне вимірювання у пробах зворотних вод із скидного каналу ОС КП «Іллічівськводоканал» під час позапланової перевірки по Вимозі прокуратури та виявлено, що у підприємства не має діючого Дозволу на спец водокористування, затвердженого Держуправлінням екології та природних ресурсів Одеської області.

Результати дослідження у вигляді протоколів надані до ресурсного відділу та відділу контролю в пунктах пропусків. В випадках виявлення перевищень цими відділами виконуються розрахунки збитків.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

В 2014 році Головним управління Державної санітарно-епідеміологічної служби в Одеській області проведено соціально-гігієнічний моніторинг безпечності та якості питної води та води водойом на території Одеської області

За результатами проведених досліджень якості питної води:

1. 982 об'єктів джерел централізованого водопостачання на:

- санітарно-хімічні показники – 6728 проба, із них не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам 664 проб води (10 %);
- бактеріологічні показники – 9470 проб, із них не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам 453 проб води (5 %);
- радіоактивні речовини – 36 проби, із них усі відповідають санітарно-гігієнічним нормативам.

2. 2390 об'єктів джерел децентралізованого водопостачання на:

- санітарно-хімічні показники – 1190 проб, із них не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам 453 проб води (38,0 %);
- бактеріологічні показники – 1186 проб, із них не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам 266 проб води (22,4 %);
- радіоактивні речовини – 9 проб, із них усі відповідають санітарно-гігієнічним нормативам.

Головним управлінням Держсанепідслужби в Одеській області та ДУ «Одеський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України» проводиться постійний соціально-гігієнічний моніторинг безпечності та якості води у місцях водозаборів госпитних водопроводів і питної води централізованих систем водопостачання на відповідність вимог ДСанПін 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» та ДСТУ 4808:2007 «Джерела централізованого питного водопостачання».

За даними соціально-гігієнічного моніторингу у 2014 році з водопровідних мереж області на санітарно-хімічні показники досліджено 6618 проб питної води, з яких 664 проби (10%) не відповідали санітарним нормам, на санітарно – мікробіологічні показники досліджено 9270 проб питної води, нестандартних 425 проб, що становить 4,5%. У всіх випадках забруднення питної води приймаються заходи по виявленню та усуненню причин погіршення її безпечності та якості.

4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів

Український науковий центр екології моря у 2014 році проводив в межах Одеської області екологічний моніторинг стану морського середовища (вода, біота, донні відклади) на підставі регулярних спостережень, з періодичністю раз на тиждень, на станціях в районі мису Малий Фонтан і Аркадія, раз у сезон (весна – травень і осінь – вересень) на станціях в районах порт «Южний», пляж «Лузанівка», Нафтогавань, порт «Одеса», пляж Дельфін», пляж санаторію ім. Чкалова, Дача Ковалевського, та одноразово в вересні на 10 станціях на узмор'ї Дунаю вздовж підхідного каналу до гирла Бистре. Координати станцій, та їх об'єктна і функціональна прив'язка представлені в таблиці 4.5.1.

Мережі станцій прибережного екологічного моніторингу, що виконував УкрНЦЕМ в 2014 р.

Таблиця 4.5.1.

№ п/п	Номер станції	Координати		Об'єктна та функціональна прив'язка
		Широта північна	Довгота східна	
1	1	46° 38,79'	031° 00,42'	Порт «Южний», Аджаликський лиман. Моніторинг імпактних зон
2	2	46° 32,93'	030° 45,52'	Пляж «Лузанівка» Моніторинг рекреаційних зон
3	3	46° 30,87'	030° 44,12'	Нафтогавань. Моніторинг імпактних зон
4	4	46° 29,65'	030° 44,96'	Порт Одеса. Моніторинг імпактних зон
5	5	46° 27,10'	030° 46,16'	Пляж «Дельфін». Моніторинг рекреаційних зон
6	6	46° 26,64'	030° 46,33'	Пляж санаторію «Чкалова». Моніторинг рекреаційних зон
7	7	46° 26,03'	030° 46,07'	Мис Малий Фонтан. Моніторинг рекреаційних зон
8	8	46° 26,00'	030° 46,03'	Аркадія. Моніторинг рекреаційних зон
9	9	46° 22,04'	030° 43,89'	Дача Ковалевського. Моніторинг рекреаційних зон і впливу стоку СБО
10	1	45° 20,40'	029° 45,67'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
11	2	45° 20,33'	029° 45,97'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
12	3	45° 20,27'	029° 29,23'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
13	4	45° 20,19'	029° 46,48'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
14	5	45° 20,04'	029° 46,71'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
15	6	45° 19,90'	029° 46,96'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
16	7	45° 19,78'	029° 47,20'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
17	8	45° 19,64'	029° 47,46'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
18	9	45° 19,53'	029° 47,70'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон
19	10	45° 19,41'	029° 47,94'	Підхідний канал гірла Бистре. Моніторинг імпактних зон

Основні екологічні проблеми Чорного моря, у тому числі і прибережних акваторій Одеської області, пов'язані з евтрофуванням шельфових вод, та забрудненням морського середовища токсичними речовинами. Одеський регіон характеризується найбільшою скупченістю прибережних антропогенних джерел, пов'язаних з діяльністю портів, промислових підприємств, комунально-побутових та сільських господарств. Найбільш потужними джерелами антропогенного забруднення є річковий стік та берегові точкові джерела, до яких у першу чергу відносяться випуски стічних вод різних суб'єктів господарювання, що розташовані у береговій зоні, а також морські порти. Всі ці антропогенні джерела та природні фактори (режими температури, солоності, атмосферних опадів, вітру, течій та інше) обумовлюють формування гідрохімічного режиму вод і впливають на стан морської екосистеми.

У 2014 році значення характеристики температурного режиму прибережних вод Чорного моря в межах Одеської області були підвищеними відносно середніх багаторічних значень, але не досягли літніх максимумів 2010 року. За даним станції порт Одеса, середня річна температура води була вище норми приблизно на 1,5⁰ С. Значно теплим був період з квітня по серпень, коли середня місячна температура води перевищувала норму на 2-3⁰ С.

Солоність прибережних вод була на 0,85‰ нижче кліматичного значення (14,52‰ Одеська затока), що обумовлювалось декілька підвищеним стоком р. Дунай у 2014 році (231,2 км²/рік, при середньому багаторічному 207,9 км²/рік). Значні аномалії пониженої солоності води в районі Одеської

затоки спостерігались в лютому, під впливом вод Дніпровського лиману, з відхиленням – 4,1‰ від середнього багаторічного місячного значення 14,25‰. Атмосферні опади практично відповідали нормі і в сумі за рік в Одесі склали 453мм.

Для поліпшення стану Чорного моря і зменшення біогенного навантаження, яке обумовлюється частіше за все річковим стоком, є співпраця з іншими країнами в межах міжрегіональної взаємодії з питань до зниження біогенного навантаження.

4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

У 2014 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на будівництво та реконструкцію каналізаційних очисних споруд, КНС тощо профінансовано заходів на загальну суму 2972,0 тис. грн., а саме на:

- реконструкцію каналізаційних споруд повної біологічної очистки потужністю 200 м³/добу с. Надєждівка Арцизького району – 396,1 тис. грн.;
- реконструкцію КНС-1, КНС-2 та напірних колекторів в с. Бритівка Білгород-Дністровського району – 1176,0 тис. грн.;
- реконструкцію КНС у с. Шабо Білгород-Дністровського району – коригування ПКД – 1300,0 тис. грн.;
- виготовлення проектно-кошторисної документації на будівництво самотічного каналізаційного колектору в м. Балта Одеської області – 100,0 тис. грн.

Станом на 01.01.2015 з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на розчистку русел річок, захист від підтоплення профінансовано заходів на загальну суму 4800,0 тис. грн., у тому числі на:

- на протизсувні заходи у прибережній зоні в районі 9-го мкр. м. Іллічівськ – 4000,0 тис. грн.;
- на відновлення гідрологічного режиму ріки Тартакайка в межах м. Березівка Одеської області - 800,00 тис. грн.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Особливості географічного розташування Одеської області наділили її унікальною та надзвичайно багатою різноманітністю природних комплексів і систем, від лісових, лісостепових і степових, до водно-болотних і приморських, що створює значну неоднорідність природних ландшафтів і надзвичайно багату й різноманітну біоту.

Це унікальні природні комплекси та екосистеми у дельтах великих та середніх річок (Дністер, Дунай, Південний Буг, Великий Куяльник тощо), навколо озер і лиманів, на ділянках лісового фонду, де мешкає велика кількість рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України та міжнародних червоних списків (285 видів тварин, віднесених до Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (м. Бонн, 1979 р.), 163 види, які знаходяться під охороною Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (м. Берн, 1979 р.) та 59 видів тварин, що охороняються Конвенцією про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) (м. Вашингтон, 1973 р.), окремі вікові дерева та їх групи, визначні та цінні. В області зосереджено близько 40 % площі водно-болотних угідь України, що мають статус міжнародного значення (8 з 22 водно-болотних угідь) і охороняються міжнародними конвенціями.

Невід'ємно пов'язаним і взаємозалежним з біологічним різноманіттям є ландшафтне різноманіття території. На території Одеської області поширені наступні типи ландшафтів: 1) вододільні хвилясті низовинні дреновані розчленовані рівнини позальодовикових областей, 2) схилі (переважно пологосхилі) вододільні хвилясті лесові рівнини, 3) надзаплавно-терасові вирівняні (другої надзаплавної тераси) переважно на лесових породах, 4) заплавні голоценові, складені алювіальними та дельтовими відкладами, 5) заплавно-терасові плоскі з солонцями та солончаками з високим рівнем мінералізованих ґрунтових вод, 6) ландшафти балково-яружної мережі.

Лісова рослинність сконцентрована в основному у північних районах Одеської області, які територіально відносяться до лісостепової зони.

У складі лісової рослинності значною є участь штучних насаджень, що має тенденцію до збільшення. Створення нових лісових насаджень забезпечується лісогосподарськими підприємствами в рамках галузевої програми «Ліси Одещини 2005-2015». Загальна площа лісів в області становить приблизно 224 тис. га або 6% від її площі. Програмою передбачається доведення цього показника до 9%.

Значна частина області знаходиться у степовій зоні, представленій степовими природними комплексами – типовими різнотравно-типчаково-ковилловими та типчаково-ковилловими степами. Разом з тим, внаслідок їх розорення на користь сільського господарства, типові степові природні комплекси зазнали найсильнішого антропогенного тиску і більшістю втрачені - пошкоджені або знищені розорюванням, перетворені у ріллю, фрагментовані.

Степова рослинність, представлена лучними ковилово-різнотравними степами, збереглась на незначних фрагментах території, непридатних для сільського господарства, а також у складі територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ландшафтний заказник місцевого значення „Костянська балка” у Роздільнянському районі, берегова зона Тилігульського лиману у Комінтернівському районі), та у складі зарезервованих для заповідання природоохоронних територій.

На теперішній час частка природно-заповідного фонду Одеської області середня по Україні та становить 4,5 % від її загальної площі, хоча площа цінних природних територій, які потребують охорони та заповідання, сягає 6 %. По Україні цей показник становить 5,9 % від загальної її території при нормативному показнику в Європі - на рівні 10 %.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Основними загрозами біо- та ландшафтного різноманіття області є:

- викиди в атмосферне повітря;
- забруднення поверхневих та підземних вод;
- ґрунтова та повітряна ерозія;
- підтоплення територій;
- поширення агроландшафтів;
- нерівномірна забудова території тощо.

Найбільше антропогенне навантаження на *атмосферне повітря* здійснюють підприємства, які виробляють електроенергію, підприємства обробної, хімічної промисловості, житлового господарства та транспортні підприємства.

Загальна кількість підприємств Одеської області, які в наслідок виробничої діяльності впливають на рівень забруднення атмосферного повітря, складає майже 3 000. На державному обліку знаходиться близько 500 підприємств. Основними шкідливими речовинами, що надходять в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, є сірчистий ангідрид, оксид вуглецю, оксиди азоту, викиди яких складають 37% загальної маси викиду.

Основним чинником, що впливає на *стан поверхневих вод*, є господарська діяльність людини. На території області налічується 140 комплексів каналізаційних очисних споруд проектною потужністю

822,5 тис.м³/добу, з них 46 розташовані на базах відпочинку, у санаторіях та пансіонатах у рекреаційній зоні Білгород – Дністровського, Овідіопольського районів. З загальної кількості очисних споруд 45% знаходиться у незадовільному санітарному стані.

Моніторинг поверхневих вод проводиться за затвердженою Програмою моніторингу поверхневих вод. Виконання робіт за цією Програмою передбачає гідрохімічний та радіологічний контроль водних об'єктів, включаючи прикордонні (на кордоні з Молдовою) згідно із встановленою періодичністю. Також можливі додаткові відбори проб при виникненні забруднення поверхневих вод.

У відібраних пробах (об'ємом 2 л) визначаються наступні показники: рН, загальна мінералізація, основні катіони (СО₃, НСО₃, SO₄, Cl), основні аніони (К, Na, Са, Mg) та додаткові показники Fe заг., синтетичні поверхнево-активні речовини (СПАР), NO₂, NO₃, NH₄, завислі речовини, нафтопродукти, біохімічне споживання кисню (БСК₅), хімічне споживання кисню (ХСК), розчинений кисень, PO₄ та кольоровість, Al, Mn, CrIII, CrVI, Cu, Ni, Li, запах, кислотність.

Протягом останніх років гідрохімічний стан водних об'єктів Причорномор'я змінювався незначно. В посушливі періоди зменшувався стік малих та середніх річок. Деякі річки протягом більшої частини року могли бути або у пересохлому стані, або в них практично була відсутня течія (Алкалія, Сарата, М.Куяльник, В.Куяльник).

Як правило при зменшенні водності погіршувався стан річок. Збільшувався вміст у річках нафтопродуктів, сполук азоту, показників ХСК та БСК₅, зменшувався вміст розчиненого кисню.

Загалом спостерігається погіршення якості води в річках Причорномор'я в напрямку до їх гирла, що пов'язано як з природними факторами (зональне підвищення вмісту солей) так і з техногенними чинниками (забруднення річок в результаті господарської діяльності).

Практично у всіх пробах водних об'єктів Дунайсько-Дністровського межиріччя фіксувалися підвищений вміст хлоридів, сульфатів, і як наслідок, висока загальна мінералізація, що по суті не є індикатором забруднення, а результат природного стану водних об'єктів за цими показниками.

Підземні води на території Одеської області використовуються повсюдно в сфері комунального обслуговування населення, сільськогосподарського і промислового виробництва, в індивідуальних господарствах. Експлуатуються підземні води як груповими водозаборами так і поодинокими свердловинами та шахтними колодзями.

Внаслідок розпаювання земель сільськогосподарського призначення відбувається перерозподіл існуючих артезіанських свердловин між водокористувачами – частина свердловин, що належали с/г підприємствам, передаються на баланс органів місцевого самоврядування, частина занедбується. Наслідком цього процесу є такий негативний факт, що з загальної кількості існуючих свердловин в області, експлуатуються лише

56,8%. Така негативна ситуація потребує прийняття невідкладних заходів з визначення санітарно – технічного стану свердловин та вразі необхідності – їх ліквідаційного тампонажу, адже покинуті та занедбані свердловини можуть стати джерелом надходження в водоносні горизонти забруднюючих речовин та погіршенню якості питних підземних вод.

Земельні ресурси Одеської області характеризуються надзвичайно високим рівнем освоєння.

Найбільш істотним фактором зниження продуктивності земельних ресурсів та зростання деградації агроландшафтів є водна ерозія ґрунтів. Інтенсивно розвиваються процеси лінійного розмиву та яроутворення: площа ярів складає 13,1 тис. га. На якісному стані земельних ресурсів також негативно відбиваються вітрова ерозія, засоленість, солонцюватість, перезволоженість тощо.

Нераціональне сільськогосподарське використання земель призводить до зниження родючості ґрунтів через їх переущільнення, втрати грудкувато – зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності. Останнім часом посилились процеси деградації ґрунтового покриву, які зумовлені техногенним забрудненням. Велику небезпеку для навколишнього природного середовища становить забруднення ґрунтів важкими металами, збудниками хвороб. Таким чином, у структурі земель області значні площі займають ґрунти з незадовільними властивостями.

Серйозною проблемою для збереження біорізноманіття приморських екосистем Одеської області, як і для усіх приморських регіонів країни, залишається також забезпечення інтенсивна забудова узбережжя об'єктами рекреації – будинками і базами відпочину, турбазами, пансіонатами і готелями.

На *стан рослинного покриву* Одеської області впливають такі чинники, як пожежі, ураження лісових насаджень стовбуровими шкідниками, розповсюдження адвентивних видів рослин, незадовільне утримання зеленого господарства в населених пунктах.

Головною причиною виникнення та розповсюдження пожеж є людська недбалість при проведенні сільськогосподарських палів, випалювання населенням сухої трави на узбіччях доріг, в низинах яруг та балок для випасу худоби.

В пошкоджених стихійним лихом насадженнях спостерігається заселення вторинними стовбуровими шкідниками. Засобів хімічної боротьби проти них немає, тому боротьба здійснюється шляхом проведення санітарно – оздоровчих заходів (суцільні санітарні рубки, вибіркові санітарні рубки, очищення від захаращеності).

На сьогоднішній день майже в усіх районах області стан утримання зеленого господарства у населених пунктах не задовольняє вимоги чинного законодавства. Значна кількість зелених насаджень знищується під час будівництва, розширення вулиць тощо.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

В рамках реалізації міжнародних проектів на території області, спрямованих на збереження біо- та ландшафтного різноманіття протягом 2014 року у Придунайському регіоні Одеської області реалізовувався міжнародний проект «Консолідація мережі природоохоронних територій для збереження біорізноманіття та сталого розвитку регіону дельти Дунаю та нижнього Прута – PAN Nature» (далі - Проект).

Головною метою Проекту є зниження втрат біорізноманіття та покращення рівня життя місцевого населення шляхом впровадження комплексного підходу в управлінні природними ресурсами в трансграничному регіоні дельти Дунаю та нижнього Прута, а також розширення територій, що охороняються, в українському Придунав'ї та реалізація пілотного проекту з відновлення деградованих водно-болотних екосистем.

Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, який визначено партнером даного Проекту, за результатами відкритих торгів на закупівлю послуг в рамках реалізації Проекту укладено відповідні договори з науковими організаціями на виконання 2-х заходів Проекту:

- інвентаризація цінних природних територій Української частини регіону дельти Дунаю;
- розроблення проекту організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів і об'єктів, а також менеджмент плану регіонального ландшафтного парку «Ізмаїльські острови».

У 2014 році успішно виконано перші етапи наукових досліджень.

5.1.4. Формування національної екомережі

В області затверджено ескізу Схему регіональної екомережі Одеської області (рішення обласної ради від 20.05.2011 № 136-VI), яка виготовлена спільно з науковцями кафедри економічної географії Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. При цьому, запроваджено методику побудови екологічної мережі, згідно з якою формування екомережі в Одеській області передбачається у кілька етапів. Затверджена ескізна Схема екомережі є базовим, концептуальним документом і першим етапом формування екомережі (рис. 4.1.4.1).

Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону наведені в таблиці 5.1.4.1.

У 2014 році на виконання доручень Кабінету Міністрів України і розпорядження обласної державної адміністрації від 03.09.2013 № 894/А-2013 щодо перегляду діючих регіональних цільових програм з

метою оптимізації їх кількості, Департаментом екології та природних ресурсів облдержадміністрації Програму формування національної екологічної мережі в Одеській області на 2005-2015 роки внесено окремим розділом до Комплексної програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в Одеській області на 2014-2019 роки (затверджено рішенням Одеської обласною радою від 21.02.2014 № 1021-VI) – «Збереження, раціональне використання, розвиток природно-заповідного фонду та формування регіональної екологічної мережі в Одеській області».

Відповідно до заходів Комплексної програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в Одеській області на 2014-2019 роки у 2014 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виділено 90,1 тис. грн. на розробку Проекту зміни меж та проекту землеустрою щодо організації та встановлення меж заповідного урочища "Дністровські плавні" у Білгород-Дністровському районі.

«ПОГОДЖЕНО»

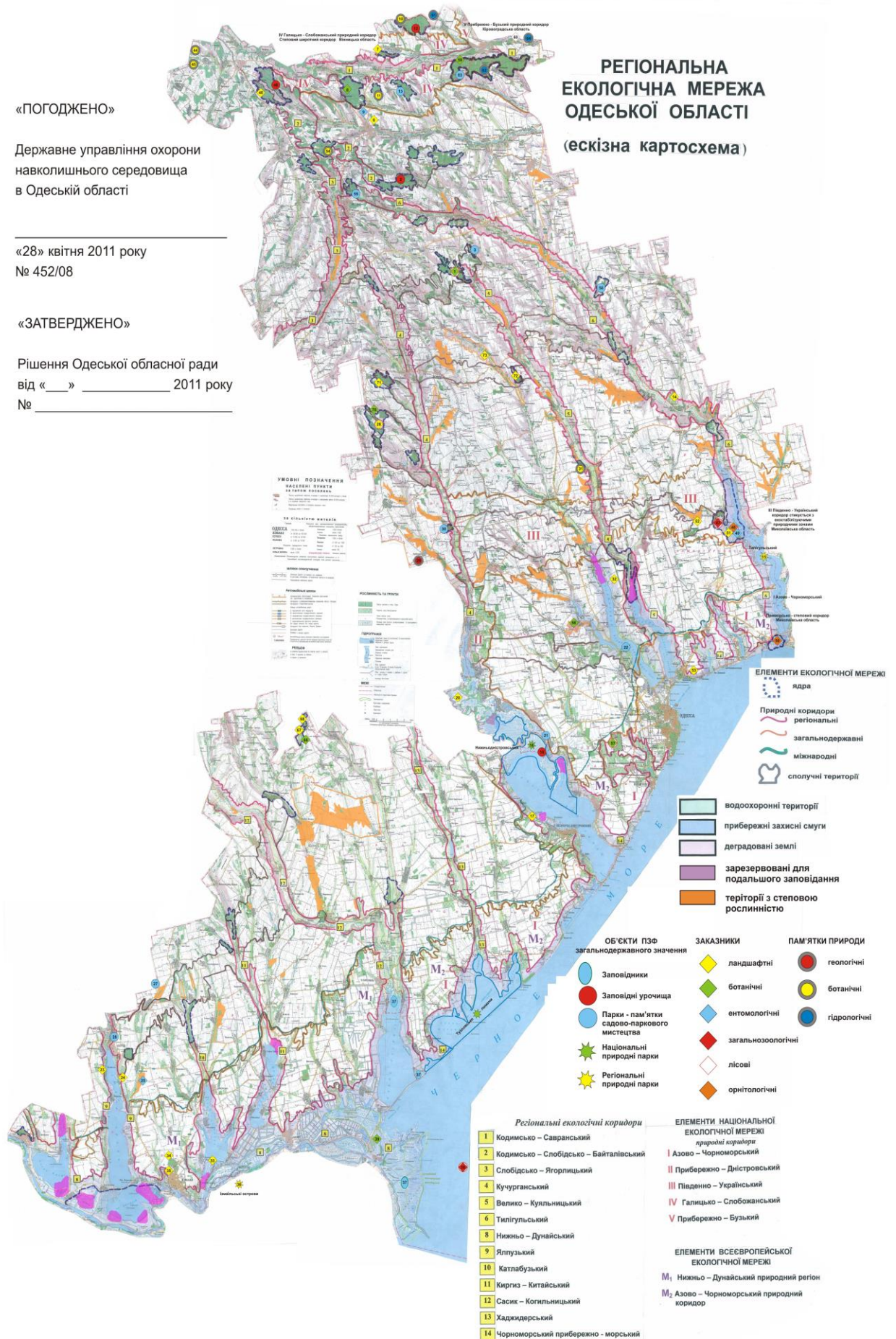
Державне управління охорони навколишнього середовища в Одеській області

«28» квітня 2011 року
№ 452/08

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Рішення Одеської обласної ради від «__» _____ 2011 року № _____

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА МЕРЕЖА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ескізна картосхема)

**Складові структурних елементів екологічної мережі
в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону станом на 01.01.2014 р.**

Таблиця 5.1.4.1.

№ з/п	Одиниці адміністративно-територіального устрою	Загальна площа, тис. га*	Загальна площа екомережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га											
				Об'єкти ПЗФ	Водно-болотні Угіддя	Відкриті заболочені землі*	Водоохоронні Зони**	Прибережні-захисні смуги **	Ліси та інші лісокригі площі*	Курортні та лікувально-оздоровчі території*	Рекреаційні Території	Землі під консервацією	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним*	Пасовища, Сіножаті*	Радіоактивно Забруднені землі, що не використовуються Господарстві *
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Ананьївський	104,9770	83,7451			0,9158		0,0627	15,3452	0,0000	0,0000	0	2,3350	14,2610	0
2	Арцизький	137,9210	129,7778			0,2780		1,0171	6,3038	0,0000	0,0000	0	0,8266	16,7231	0
3	Балтський	131,7310	102,0296			1,4598		0,1265	23,8354	0,0000	0,0000	0	2,0648	17,1501	0
4	Березівський	163,6870	148,7365			2,2356	4,1460	0,47400	7,2418	0,0000	0,0000	0	1,7688	28,2101	0
5	Б.Дністровський	184,8916	145,8839			7,8693		0,0015	5,0327	0,1429	0,1547	0	1,1776	4,6752	0
6	Біляївський	149,2461	111,1562			11,6395			8,1379	0,0627	0,2413	0	1,1809	6,4801	0
7	Болградський	136,3560	129,0989			0,3492		0,0775	6,5844	0,0000	0,0121	0	1,0787	13,3750	0
8	В-Михайлівський	143,5947	126,8736			0,1451			12,9718	0,0235	0,0000	0	0,9809	27,1497	0
9	Іванівський	116,1960	103,8885			0,6387	21,3300	1,6963	6,1761	0,0000	0,0075	0	1,7137	21,4169	0
10	Ізмаїльський	119,3990	95,4813			4,5965	29,3420	4,8854	5,2920	0,0000	0,0280	0	0,3266	6,2540	0
11	Кілійський	135,8695	79,7693			29,9234	1,8137	0,2362	2,5014	0,0192	0,1052	0	1,5280	3,9895	0
12	Кодимський	81,8440	63,8953			0,1050		0,0175	16,3386	0,0197	0,0000	0	0,6627	12,1907	0
13	Комінтернівський	148,9554	118,7119			0,4733		0,3985	5,0063	0,0020	0,9199	0	1,8429	12,6072	0
14	Котовський	102,6150	86,0597			0,5076			13,1318	0,0066	0,0000	0	1,4624	20,5353	0
15	Красноокнянський	101,2870	89,8071			0,7947			8,0864	0,0101	0,0000	0	0,9638	17,8747	0
16	Любашівський	110,0300	99,1585			0,9733		0,0144	6,5259	0,0000	0,0000	0	0,6811	18,3051	0
17	Миколаївський	109,2926	98,7209			0,2403			8,2709	0,0126	0,0000	0	0,6456	14,7843	0
18	Овідіопольський	81,4856	60,1968			1,2230		0,8477	3,3362	0,0103	0,4237	0	0,6930	2,7439	0
19	Ренійський	86,1244	46,1505			4,1731		0,4135	2,5636	0,0092	0,0145	0	0,8596	4,7804	0
20	Роздільнянський	136,7980	127,3416			0,6423			6,1786	0,0000	0,1300	0	1,4475	22,2836	0
21	Савранський	61,7459	45,5355			0,5668	2,7360	0,3590	12,5220	0,0079	0,0000	0	0,5280	6,1515	0
22	Саратський	147,4500	141,8517			0,1470			5,7640	0,0163	0,0420	0	1,1170	18,0350	0
23	Таругинський	187,3570	161,3018			1,1596			11,2070	0,0140	0,0000	0	1,8555	34,3251	0
24	Татарбунарський	174,7580	122,5722			0,8382	22,4730	5,6478	4,1449	0,0000	0,1631	0	2,9918	5,4059	0
25	Фрунзівський	95,6100	80,9729			0,2609		0,0013	12,3528	0,0000	0,0000	0	0,6832	18,3779	0
26	Ширяївський	150,1830	138,7083			0,4510		0,0558	7,1587	0,0113	0,0000	0	0,9950	33,9868	0
27	м. Одеса	16,2020	3,1060			0,5458			0,3058	0,1242	0,8513	0	0,1670	0,0310	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
28	м. Б.Дністровський	3,3623	1,0300			0,1162	0,9074	0,2183	0,1242	0,7121	0,4997	0	0,4595	0,0000	0
29	м. Ізмаїл	5,3490	2,1440			0,0370		0,2720	0,7762	0,0000	0,0132	0	0,1011	0,0802	0
30	м. Іллічівськ	2,6464	0,5451			0,0000		0,0344	0,0000	0,0000	0,2185	0	0,0567	0,0309	0
31	м. Котовськ	2,5440	0,8850			0,0156			0,3320	0,0021	0,0000	0	0,0852	0,0700	0
32	м. Теплодар	0,7737	0,4044			0,0000		0,0231	223,4693	0,0000	0,0218	0	0,0170	0,0417	0
33	м. Южне	1,0609	0,1922			0,0061			0,0020	0,0231	0,0306	0	0,0084	0,0473	0
	Всього по області:	3331,3831	2745,7320			73,3277	82,3277	16,8806	223,4693	1,2297	3,8770	0	33,3055	402,4720	0

* дані надані Головним управлінням Держкомзему у Одеській області (лист від 19.05.2015 №ДС-13-15-0.5-278/22-15) згідно державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форма 6-зем) станом на 01.01.2015;

** відомості надаються відповідно до наявної оперативної інформації в Головному управлінні Держземагенства в Одеській області.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

На виконання ст. 6 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» (п. 4.10.15.18), ст. 10 Закону України «Про державну систему безпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично-модифікованих організмів», Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України про вміст в продукції генетично модифікованих компонентів» наказу Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2010 № 971 «Про затвердження переліку харчових продуктів щодо яких здійснюється контроль вмісту генетично-модифікованих організмів», постанови Головного санітарного лікаря України «Про реалізацію статей 6,44 та 46 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 27.12.2012 № 36, та наказу Держсанепідслужби Одеської області від 14.03.2011 № 66 в рамках вибіркового санітарного контролю харчових продуктів Головним управлінням Держсанепідслужби в Одеській області здійснювався моніторинг харчових продуктів, які виробляються харчовими об'єктами області на наявність генетично модифікованих організмів.

Всього у 2014 році на харчових об'єктах області була відібрана та досліджена на вміст ГМО 217 проб харчових продуктів, в т. ч. пшениці та борошняних виробів 25 проб, овочі – 13, соняшнику та продуктів його переробки – 6, консерви – 47, кулінарні продукти – 126. За результатами досліджень вмісту ГМО у вказаних харчових продуктах не виявлено (інформація надана листом Головного управління Держсанепідслужби в Одеській області від 23.07.2015 № 02/2283).

5.2 Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1 Загальна характеристика рослинного світу

Одеська область знаходиться у двох природних зонах: лісостепу і степу. Переважна більшість території області розташована у степовій зоні, лише на північному заході – у лісостеповій. Природна рослинність більшої частини області – степова.

Північна частина області розташована у лісостеповій зоні України. Тут зустрічаються лісові ландшафти. Найпоширенішими видами дерев є дуб, липа, клен, ясен, акація, вишня, черешня, верба, сосна та інші. Є лісова рослинність і на півдні, в плавнях дельти Дунаю, хоч і не займає там значних площ. В її складі переважають різні види верб. Серед них найбільш поширені верба біла та верба ламка.

З просуванням на південь з'являється більше степових видів, серед яких переважають трав'янисті види, що пристосовані до умов середнього зволоження та посухи. Спектр провідних родин складають айстрові, злакові, бобові, осокові, хрестоцвітні, лободові, гвоздичні, губоцвітні, гречкові, зонтичні, жовтецеві, шорстколисті тощо.

В районі Причорноморської низовини характерна лучна рослинність, що займає рівнинні ділянки прируслових та заплавних гряд і представлена угрупованнями болотистих, засолених, справжніх та остепнених лук, трав'яних боліт та болотистих лук. Болотна рослинність (очерет, рогіз) є характерним елементом плавнів Дунаю та приозерної рослинності. Солонцева та солончакова рослинність представлена досить незначними площами.

Значне місце у флорі області належить водній рослинності. Вона представлена некоріненими вільноплаваючими, вкоріненими зануреними, вкоріненими з плаваючими листками та повітряноводними формами. Зазвичай зустрічаються тостера (морська трава), рдест, філофора (червона водорість), харові та інші водорості. В товщі води також численні дуже дрібні одноклітинні водорості (фітопланктон). Особливо розвинені діатомові водорості та динофлагелянти. Чисельність і біомаса планктонних водоростей найбільш висока в поверхневому шарі води, досягає в літній період декількох десятків мільйонів клітин на літр води.

Область має велику кількість рослин, в тому числі рідкісні, які занесені до Червоної книги України. Із «червонокнижних» видів тут охороняються, зокрема, сальвінія плаваюча, водяний горіх плаваючий, плавун щитолистий, меч-трава болотна, альдрованда пухирчаста, зозулинець болотний, коручка болотна і чемерицеподібна, білоцвіт літній, гвоздика бессарабська, ковила дніпровська, золотобородник цикадовий та ін.

5.2.2 Охорона, використання та відтворення лісів

Ліси в Одеській області відносяться до категорій природоохоронних, захисних і рекреаційно-оздоровчих. Експлуатаційні ліси для задоволення господарських потреб у деревині в області відсутні. Використання лісових ресурсів здійснюється відповідно до Лісового кодексу України з підзаконними актами, а у лісах, включених до природно-заповідного фонду – відповідно до Закону України „Про природно-заповідний фонд”.

Загальна площа земель лісового фонду області становить 223,5 тис. га, з яких вкритих лісовою рослинністю 199,0 тис. га. У постійному користуванні державних підприємств лісового господарства перебуває 202,1 тис. га земель, а площа лісового фонду становить 140,4 тис. га. Лісистість області складає 6,1%, загальний запас деревини - 16,3млн. м³.

Землі лісогосподарського призначення регіону (станом на 01.01.2015 року)

Таблиця 5.2.2.1

№ з/п		Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4	5
1.	Загальна площа земель лісогосподарського призначення	тис.га	223,5	-
	у тому числі:			
1.1	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис.га	192,2	-
1.2	площа земель лісогосподарського призначення комунальних лісогосподарських підприємств	тис.га	-	-
1.3	площа земель лісогосподарського призначення власників лісів	га	12033	-

1.4	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана у користування	га	-	-
2.	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис.га	203,9	-
3.	Загальний запас деревини за звітний період	тис.м ³	16300	-
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар земель лісогосподарського призначення	м ³	72	-
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу	га	0,09	-
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	м ³	6,9	-
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	%	6	-

Примітка: інформація підготовлена за даними Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства (лист від 19.05.2015 № 645)

Лісогосподарські підприємства проводять заходи по формуванню та оздоровленню лісів. В 2014 році державними лісогосподарськими підприємствами області проведено рубок догляду за лісом та інших видів рубок формування і оздоровлення лісів і інших заходів, пов'язаних з веденням лісового господарства, на площі 3375 га. Рубки формування та оздоровлення лісів та інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства, проводяться способами, що не викликають ерозії ґрунтів, пошкодження дерев, які залишаються для подальшого росту, виключають можливість негативного впливу на стан лісів та водоймищ, тобто, лісогосподарські заходи спрямовані на підвищення стійкості та продуктивності деревостанів, збереження біорізноманіття лісів.

Динаміка лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних насаджень за 2012, 2013 та 2014 роки наведена в таблиці 5.2.2.2.

**Динаміка лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних насаджень
з 2012 по 2013 роки і за 2014 (звітний) рік (в розрізі міністерств та відомств)**

Таблиця 5.2.2.2

№ з/п	Рік	Міністерства, відомства, постійні лісокористувачі, власники лісів	Усього створено лісових насаджень, га										
			лісовідновлення, га			лісорозведення, га			створення захисних насаджень на землях, непридатних для сільського господарства, га	створення полезахисних лісових смуг, га	створення інших захисних насаджень, га	природне поновлення лісу, га	усього створено лісів
			у тому числі:	усього	усього	у тому числі:		усього					
посадка лісу	посів лісу	посадка лісу	посів лісу			посадка лісу	посів лісу		посадка лісу	посів лісу	посадка лісу	посів лісу	посадка лісу
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	2012	Разом	212	63	149	1974	26	2000	1950	-	-	166	2378
	2013	Разом	109	72	181	1936	-	1936	778	-	-	128,5	2245,5
	2014	Разом	149	69	218	181,5	-	181,5	119	-	-	155	554,5
		у тому числі:											
		Держкомлісгосп	149	69	218	181,5	-	181,5	119	-	-	155	554,5
		Мінагрополітики	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Міноборони	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Мінприроди	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Інші	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Примітка: інформація підготовлена за даними Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства (лист від 19.05.2015 № 645).

На виконання Державної цільової програми „Ліси України” на 2010-2015 роки та регіональної програми „Ліси Одещини на 2011-2015 роки”, метою яких є збільшення лісистості території області до оптимального науково обґрунтованого рівня, державними лісгосподарськими підприємствами Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства впродовж 2005-2014 років було посаджено 18,3 тис. га нових лісів. Лісовідновлення і створення нових лісів в Одеській області є основним стратегічним завданням діяльності лісгосподарських підприємств.

В 2014 році на еродованих та малопродуктивних землях створено 0,2 тис. га нових лісів. Площа посадки нових лісів в 2014 році значно менша порівняно з попередніми роками, причина - відсутність фінансування на проведення робіт по посадці лісових культур. Найголовнішою, звичайно, є роль захисних лісових насаджень у підвищенні врожайності сільгоспкультур, що є, відповідно, особливо важливим для економіки області. Тому обсяги створення лісових культур необхідно збільшувати.

Нагальною проблемою є питання збереження полезахисних лісових смуг. За даними Головного управління Держземагентства в Одеській області, загальна площа полезахисних лісових смуг становить 49,3 тис. га., з них на землях запасу – 45,9 тис. га. Тобто, за суб'єктами господарювання закріплено лише 3,4 тис. га полезахисних лісових смуг, а 45,9 тис. га є фактично безгосподарськими. На державному рівні це питання залишається неврегульованим.

Проблема охорони лісів від пожеж в області - одна із найскладніших, особливо у східних і південних районах, де внаслідок масштабних робіт з лісорозведення за останні 50 років на тисячах гектарів створені штучні лісові насадження з введенням хвойних порід. Значне підвищення пожежної небезпеки в лісах зумовлюється зростанням відвідування населенням лісових масивів, спалюванням стерні та сухої рослинності та відсутністю опадів і високою температурою повітря. Динаміка загибелі лісових культур, насаджень та незімкнутих лісових культур наведена в таблиці 5.2.2.3.

Динаміка загибелі лісових культур, насаджень та незімкнутих лісових культур (станом на 01.01.2015)

Таблиця 5.2.2.3

	Держком-лісгосп	Мінагро-політики	Мін-оборони	Мін-природи	Інші	Усього
1	2	3	4	5	6	7
Усього за 2012 рік	761	-	-	-	-	761
Усього за 2013 рік	34	-	-	-	-	34
Усього за 2014 рік						
у тому числі:						
1. усього загиблих лісових насаджень, га	27,5	-	-	-	-	27,5
у тому числі від:						
пожеж	-	-	-	-	-	-
несприятливих погодних умов	27,5	-	-	-	-	27,5
хвороб та шкідників лісу	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
1.1 з них загинилих лісових культур, га	27,5	-	-	-	-	27,5
у тому числі від:	-	-	-	-	-	-
пожеж	27,5	-	-	-	-	27,5
несприятливих погодних умов	-	-	-	-	-	-
хвороб та шкідників лісу	-	-	-	-	-	-
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
Інше	761	-	-	-	-	761

Примітка: інформація надана за даними Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства (лист від 19.05.2015 № 645)

У 2014 році влаштовано 252 км протипожежних мінералізованих смуг, проведено догляд за 3542 км мінералізованих смуг, перекрито 104 позапланових дороги, проведено 385 лекцій та бесід з місцевим населенням та школярами, виставлено 273 одиниці наглядної агітації, надрукована 101 стаття на тему належного забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, здійснення державного контролю за додержанням вимог лісового законодавства.

Ліси на території регіону розташовані нерівномірно. Крім того, кількість лісових масивів дуже значна і становить 2,2 тис. шт., що потребує великих витрат на їх охорону.

Необхідно збільшувати обсяги попереджувальних протипожежних заходів, для чого потрібна додаткова протипожежна техніка та інвентар (лист Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства від 24.04.2015 № 04-01-14/862).

Діяльність лісогосподарських підприємств Одеської області спрямована на збільшення лісистості території області до оптимального науково обґрунтованого рівня, подолання основних дестабілізуючих факторів екологічної ситуації – ерозії ґрунтів та виснаження річок шляхом створення системи захисних лісових насаджень на невикритих лісовою рослинністю землях і неугіддях, що вийшли з сільськогосподарського користування; посилення екологічних функцій лісів області – водоохоронних, захисних та рекреаційних, поліпшення якісного складу лісових насаджень; підвищення біологічної стійкості лісових екосистем до впливу негативних факторів середовища, змін клімату; розширення робіт із захисного лісорозведення і агролісомеліорації, освоєння земель для лісогосподарських потреб.

Визначальною умовою успішного функціонування кожного державного лісогосподарського підприємства є забезпеченість в необхідній кількості сучасним обладнанням (машинами для патрулювання лісових масивів, тракторами, ґрунтообробним знаряддям, а також достатньою кількістю паливно – мастильних матеріалів).

Діяльність державних лісогосподарських підприємств спрямована на створення умов для розширеного відтворення і підвищення продуктивності

лісових насаджень, збільшення їх ролі в створенні розвинутого та ефективного агропромислового комплексу, а також на посилення їх корисних, природних властивостей, охорону і захист лісів, забезпечення раціонального використання лісових ресурсів, в тому числі, шляхом всебічного розвитку рекреаційних можливостей.

Відповідно до вимог Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про рослинний світ» та Закону України «Про Червону книгу України» Державною екологічною інспекцією в Одеській області організовано та проведено операцію «Первоцвіт - 2014», з залученням правоохоронних органів, районних державних адміністрацій та інших причетних структур. В рамках проведення операції було перевірено 42 ймовірних місць реалізації первоцвітів в м. Одеса та Одеській області, складено 5 протоколів про адміністративне правопорушення, матеріали справ передано до судових органів.

5.2.3 Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів

Відповідно до статей 72,73 Лісового кодексу України може здійснюватись заготівля другорядних лісових матеріалів (недеревних лісових ресурсів) живиці, кори, деревної зелені, заготівля сіна, заготівля дикорослих плодів та ягід і інше.

Державні лісогосподарські підприємства Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства заготівлю другорядних лісових матеріалів практично не проводять (лист Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства від 24.04.2015 № 04-01-14/862). Інформація щодо заготівлі другорядних лісових ресурсів наведена в таблиці 5.2.3.1.

Заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів протягом 2014 року

Таблиця 5.2.3.1

№ з/п	Органи державної влади, постійні лісокористувачі, власники лісів,	Лісові ресурси побічного користування										Другорядні лісові матеріали						
		Ліміт фактично заготовлено										Ліміт фактично заготовлено						
		гриби	ягоди	лікарські рослини	плоди	горіхи	випас худоби	сінокосіння	підстилка	очерет	тощо	живиця	пні	луб	деревні соки	деревна зелень	новор. ялинка	тощо
1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		13	14	15	16	17	18	19
1	Держлісагентство																	
1.1	лісгосп	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Усього за Держлісагентство	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Мінагрополітики	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Усього за Мінагрополітики	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Мінприроди	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Міноборони	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Інші	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Примітка: * Заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів не здійснювалася за інформацією Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства (лист від 17.06.2015 № 738/02-3)

5.2.4 Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Збереження рослинного розмаїття має важливе значення як для окремих країн, так і для людства в цілому. Охорона, збереження та відтворення рослин, які знаходяться під загрозою зникнення в Одеській області здійснюється відповідно до міжнародних договорів, ратифікованих Україною, Червоної книги України, та відповідно до Переліку видів тварин і рослин, які підлягають особливій охороні на території Одеської області, та Положення про нього, затвердженого рішення Одеської обласної ради від 18 лютого 2011 року № 90-VI. До зазначеного Переліку включено 292 види рослин, з яких 157 входять до Червоної книги України.

Одним з найбільших центрів збереження та дослідження рідкісних та зникаючих видів рослин в Одеській області є Ботанічний сад Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова. Вивчення біологічних особливостей, можливостей збереження і розмноження рідкісних та зникаючих видів – складова частина одного з напрямків наукової програми зі збереження біологічної різноманітності рослинного світу.

У колекції Ботанічного саду зібрано понад 40 видів рослин, які віднесено до рідкісних і зникаючих видів, але при вивченні біологічних особливостей основна увага приділяється представникам аборигенної флори нашого регіону. Успішне вивчення їх біологічних особливостей надасть можливість розробити способи їх розмноження і культивування, що сприятиме розвитку досліджень щодо реінтродукції їх у природне середовище.

Динаміка чисельності видів трав'янистих багаторічників та деревно-кущових рослин, занесених у Червону книгу України (2009 р.), що зберігаються в ботанічному саду ОНУ імені І.І.Мечникова (2014 р.)

Таблиця 5.2.4.1

№ п/п	Назва	I кв. 2013	IV кв. 2013
1	2	3	4
1	Адiant венерин волос <i>Adiantum capillus-veneris</i> L.	+	+
2	Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i> L.	+	+
3	Горицвіт волзький <i>Adonis wolgensis</i> Steven ex DC.	+	+
4	Кліщинець східний <i>Arum orientale</i> M.Bieb.	+	+
5	Золотень жовтий <i>Asphodeline lutea</i> (L.) Rchb.	+	+
6	Пізньоцвіт анкарський <i>Colchicum ancyrense</i> B.L.Burt	+	+
7	Берека <i>Sorbustorminalis</i> (L.) Crantz	+	+
8	Бруслина карликова <i>Euonymus nana</i> M. Bieb.	+	+
9	Гвоздика бузька <i>Dianthus hypanicus</i> Andr.	+	+
10	Гвоздика гренобльська <i>Dianthus gratianopolitanus</i> Vill.	+	+
11	Оставник одеський <i>Gymnospermium odessanum</i> (DC.) Takht.	+	+
12	Дуб кошенільний <i>Quercus cerris</i> L.	+	+
13	Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L.	+	+
14	Клокичка периста <i>Staphylea pinnata</i> L.	+	+
15	Мачок жовтий <i>Glaucium flavum</i> Crantz	+	+
16	Яловець смердючий <i>Juniperus foetidissima</i> Willd.	+	+
17	Яловець високий <i>Juniperus excelsa</i> M.Bieb.	+	+
18	Головатень високий <i>Echinops exaltatus</i> Schrad.	+	+
19	Гадюча цибулька гроноподібна <i>Muscari botryoides</i> (L.) Mill.	+	+
20	Півонія кримська <i>Paeonia daurica</i> Andrews	+	+
21	Півонія тонколиста <i>Paeonia tenuifolia</i> L.	+	+

22	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	+	+
23	Підсніжник складчастий <i>Galanthus plicatus</i> M.Bieb.	+	+
24	Підсніжник Ельвеза <i>Galanthus elwesii</i> Hook.f.	+	+
25	Рястка Буше <i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.	+	+
26	Рястка гірська <i>Ornithogalum oreoides</i> Zahar.	+	+
27	Рястка відігнута <i>Ornithogalum refractum</i> Kit. ex Schldtl.	+	+
28	Рябчик руський <i>Fritillaria ruthenica</i> Wikstr.	+	+
29	Бузок угорський <i>Syringa josikaea</i> J.Jacq. exRchb.	+	+
30	Скополія карніолійська <i>Scopolia carniolica</i> Jacq.	+	+
31	Солодка гола <i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	+	+
32	Сон лучний <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. s.l.	+	+
33	Сосна Станкевича <i>Pinus stankewiczii</i> (Sukacz.) Fomin	+	+
34	Тис ягідний <i>Taxus baccata</i> L.	+	+
35	Тюльпан бузький <i>Tulipa hypanica</i> Klokov et Zoz	+	+
36	Тюльпан дібровний <i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz	+	+
37	Тюльпан Шренка <i>Tulipa schrenkii</i> Regel	+	+
38	Фісташка туполиста <i>Pistacia mutica</i> Fisch. Et C.A.Mey.	+	+
39	Цикламен коський <i>Cyclamen coum</i> Mill. s.l.	+	+
40	Шафран банатський <i>Crocus banaticus</i> J. Gay	+	+
41	Шафран гарний <i>Crocus speciosus</i> M.Bieb.	+	+
42	Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i> Stevenex Adams	+	+
43	Шафран вузьколистий <i>Crocus angustifolius</i> Weston	+	+
44	Осітник пізньоцвітовий <i>Sternbergia colchiciflora</i> Waldst. et Kit.	+	+
45	Еремур показний <i>Eremurus spectabilis</i> M.Bieb.s.l.	+	+
46	Ясен білоцвітий <i>Fraxinus ornus</i> L.	+	+
47	Роговик Біберштейна <i>Cerastium biebersteinii</i> DC.	+	+

5.2.5 Адвентивні види рослин

Велика частка колекційного фонду Ботанічного саду Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова, представлена адвентивними видами рослин. Проводиться вивчення їх біології, конкурентоздатності щодо аборигенних видів з метою прогнозу їх неконтрольованого поширення на території Південно-західного Причорномор'я, та можливості їх контрольованого господарського використання.

У флорі Одеської області відмічено близько 200 видів адвентивних рослин, які є бур'янами. Вони розповсюджені у сільськогосподарських угіддях, лісосмугах, ростуть вздовж шляхів. Серед них рослини, які відносяться до 61 роду та 28 родин, мають високу інвазійну активність. Майже чверть складають одновидові роди, що входять до складу 10 родин. До них належать *Cenchrus* (ценхрус), *Ascrotilon* (гірчак), *Grindelia* (грінделія), *Conium* (болиголів), *Conyza* (коніза) та інші бур'яни, які є карантинними або дуже розповсюдженими у регіоні.

Серед двовидових родів слід відмітити роди *Saponaria* (мильнянка), *Cannabis* (коноплі), *Galinsoga* (галінсога), *Azolla* (азола), що належать до 4 родин. Серед 3-5-видових родів відзначимо роди *Videns* (череда), *Anisantha* (анізанта), *Phalacrolooma* (фалакролома), *Cardaria* (кардарія) та інші. Кількість родин, у склад яких входять ці роди, становить шість. Роди, що включають 7-9 видів, належать до 4 родин. Серед них слід вказати такі як *Helianthus* (соняшник), *Brassica* (капуста), *Hordeum* (ячмінь), *Setaria* (мишій) та інші. Серед 10-15-видових родів, що належать до 7 родин, звертають на себе увагу роди *Xanthium* (нетреба), *Atriplex* (лутига), *Cuscuta* (повитиця) та інші.

Два 17-видові роди, що належать до 2 родин, це *Amaranthus* (щириця) та *Carduus* (будяк). Найбільшою кількістю видів – 77 представлено рід *Centaurea* (волошка). Далі йдуть *Chenopodium* (лобода), *Vicia* (горошок), *Artemisia* (полин), *Salix* (верба), *Senecio* (жовтозілля) та *Acer* (клен).

5.2.6 Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Проблема створення, відновлення, охорони зелених насаджень міст та інших населених пунктів з врахуванням природних умов та антропогенних впливів залишається актуальною. Належним доглядом охоплено малий відсоток зелених насаджень.

На сьогодні стан утримання зеленого господарства у населених пунктах області майже в усіх районах не задовольняє вимогам чинного законодавства у цій галузі.

За інформацією Департаменту розвитку інфраструктури та житлово – комунального господарства Одеської обласної державної адміністрації, розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 30.11.2010 № 1172/А-2010 «Про проведення щорічної акції «За чисте довкілля» у населених пунктах області проведено щорічну акцію «За чисте довкілля» та в її рамках - Дня благоустрою територій населених пунктів, під час яких передбачено створення нових лісових насаджень, газонів і квітників, а також упорядкування територій існуючих.

Рішеннями міських та сільських виконкомів створені комісії з обстеження зелених насаджень з метою виявлення сухостійних та аварійних дерев та їх подальшого видалення, проводяться роботи щодо їх видалення.

На виконання доручення Кабінету Міністрів України від 13.12.2011 № 22265/27/1-10 у населених пунктах Одеської області у 2014 році проведено весняний двомісячник з благоустрою та озеленення населених пунктів. Під час проведення двомісячника висаджено, дерев 68,664 тис. од та кущів – 36,096 тис. од, упорядковано газонів і квітників – 1493,149 тис.м² ліквідовано несанкціонованих сміттєзвалищ – 1546 од. та вивезено - 15651 м³ сміття.

Інформація щодо озеленення в Одеській області за 2010-2014 роки

Таблиця 5.2.6.1

Заходи	Рік				
	2010	2011	2012	2013	2014
Створено нових зелених насаджень, га	1613,1	4760,6	217,0	8931	-
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	-	-	32,6	58,7	-
Проведено догляд за насадженнями, га	4238,9	4595,7	4598,1	4822,1	-

* За інформацією Департаменту розвитку інфраструктури та житлово – комунального господарства Одеської обласної державної адміністрації, дані щодо створення, догляду та проведення ландшафтної реконструкції зелених насаджень у 2014 році не обліковувались.

Протягом 2014 року Державною екологічною інспекцією в Одеській області проведено 117 перевірок дотримання вимог законодавства з питань дотримання законодавства щодо охорони рослинного світу. За результатами перевірок складено 70 протоколів про адміністративні правопорушення. До

адміністративної відповідальності притягнуто 56 осіб, сума штрафів склала 13 тис. 634 грн, протягом 2014 року стягнуто (в т.ч. за попередній період) - 17 тис. 306 грн.

Загальна сума збитків за пошкодження об'єктів рослинного світу склала 5 млн. 27 тис. 988 грн. Порушникам пред'явлено за пошкодження або знищення об'єктів рослинного світу 33 претензійно – позовних матеріалів на загальну суму 52 тис. 836 грн., протягом 2014 року стягнуто (з урахуванням раніше пред'явлених) – 458 тис. 801 грн.

5.2.7 Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно – заповідного фонду

На території земель державних лісогосподарських підприємств, які підпорядковані Одеському обласному управлінню лісового та мисливського господарства, налічується 49 територій та об'єктів природно – заповідного фонду, з них 7 територій та об'єктів - загальнодержавного значення і 42 території-місцевого значення. Їх загальна площа становить 46,4 тис. га.

Із загальної кількості територій та об'єктів загальнодержавного значення: заказників всього – 6 об'єктів, в т. ч. ландшафтних – 1 об'єкт; ботанічних – 4 об'єкта; загальнозоологічних – 1 об'єкт; пам'яток природи – 1 об'єкт, в т.ч. парк - пам'ятка садово-паркового мистецтва - 1 об'єкт. На об'єктах ПЗФ державних лісогосподарських підприємств постійно здійснюється державний контроль, при виявленні порушень вживаються заходи щодо їх усунення .

Ведення лісового господарства на об'єктах та територіях природно - заповідного фонду проводиться згідно з проектом організації та розвитку лісового господарства підприємств та передбачає ведення виробництва з урахуванням економічного та соціального розвитку регіону з виконанням всіх необхідних лісогосподарських, протипожежних та лісозахисних заходів.

Лісогосподарські підприємства забезпечили розміщення охоронних знаків на в'їздах, входах (виходах) до територій та об'єктів природно – заповідного фонду, згідно з Положенням „Про єдині державні знаки та аншлаги на територіях та об'єктах природно – заповідного фонду України”, затвердженого наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 29.03. 1994 №30.

При проведенні санітарно-вибіркових та суцільно - санітарних рубок державні лісогосподарські підприємства, відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 №555 „Про затвердження Санітарних правил в лісах України” складають на основі матеріалів лісовпорядкування, санітарних та лісопатологічних обстежень плани проведення санітарно - оздоровчих заходів, які затверджуються Одеським обласним управлінням лісового та мисливського господарства за погодженням Одеської обласної державної адміністрації.

Спеціалістами відділу лісового та мисливського господарства при проведенні перевірок контролюється дотримання підвідомчими підприємствами порядку спеціального використання лісових ресурсів та

здійснення лісогосподарських заходів з поліпшення якісного складу лісів і стану лісовідновлення та лісорозведення та здійснення інших лісогосподарських заходів на територіях та об'єктах природно – заповідного фонду.

На всі об'єкти та території природно – заповідного фонду, відповідно до Закону України „Про природно-заповідний фонд України”, розроблено та затверджено Положення, а також оформлені відповідні охоронні зобов'язання.

Державні лісогосподарські підприємства на територіях та об'єктах природно - заповідного фонду проводять роботи: по збереженню у природному стані цінних лісонасаджень, що мають значне ґрунтозахисне, кліматорегулююче значення; збереженню ділянок з природними комплексами; збереженню місць мешкання видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України; підтриманню загального екологічного балансу в регіоні, поширенню екологічних знань, тощо (Інформація надана згідно з листом Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства від 24.04.2015 № 04-01-14/862).

5.3 Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1 Загальна характеристика тваринного світу

Фауна Одеської області різноманітна і представлена 1500 видами безхребетних та більше 400 видами хребетних тварин.

Серед лісової фауни найчисельнішими є зайці-русаки, а степової – хом'як, ховрашок, тушканчик. Водяться також лосі, козулі, дикі кабани і кози, лисиці, борсуки, куниці, видри, єнотоподібні собаки та багато видів лісових птахів. На незамерзаючих ділянках Південного Бугу зимують лебеді, дикі гуси та качки, озерна крячка.

Найчисельнішою та найважливішою як в природоохоронному, так і екологічному плані групою хребетних тварин області є птахи. Зареєстровано більше 320 видів птахів, серед них зустрічаються рідкісні види, як то: великий та малий баклан, ковпик (косар), сіра, руда, мала та велика білі чаплі, квак, крячки річковий та рябодзьобий, пелікан рожевий та кучерявий, орлан-білохвіст та інші.

Серед земноводних найбільш чисельними є озерна та їстівна жаби, звичайна квакша та дунайський тритон, а серед плазунів – болотна черепаха, звичайний вуж, прудка ящірка.

Із ссавців особливий інтерес викликає єдиний представник ластиногих Чорного моря – тюлень-монах, окремі особини якого траплялися в українській частині дельти Дунаю на території Дунайського біосферного заповідника. У Чорному морі розповсюджені популяції дельфінів (афаліна, білобочка, азовка). Із навколоводних звірів – мешканці прісних водойм: інтродуковані ондатра та єнотоподібний собака, а також рідкісні «червонокнижні» – горностай, річкова видра, європейська норка. В плавнях зрідка зустрічається кіт лісовий.

Іхтіофауна річок різноманітна. В річках і озерах водяться лящ, судак, сом, щука, сазан, окунь та інші види риб. Розводять товстолобика, білого амура, сазана.

В акваторії Дунаю зустрічаються види риб, занесені до Європейського Червоного списку: шип, атлантичний осетер, чорноморський та дунайський лосось, умбра, чоп великий та малий, стерлядь, вирезуб, пічкур дунайський довговусий, шемая дунайська, йорж смугастий, білуга (найбільша серед риб, що мешкають в прісних водах) і ін. З промислових видів найціннішими є осетрові та дунайський оселедець.

5.3.2 Стан і ведення мисливського та рибного господарства

Одеська область відрізняється багатством видового різноманіття диких тварин, що обумовлюється різноманітністю кліматичних, геоморфологічних та екологічних умов.

Використання мисливських тварин здійснюється користувачами мисливських угідь, кількість яких в області становить 51, а закріплена площа угідь - 2,5 млн. га. За даними обліку чисельності мисливських видів тварин їх кількість за останні кілька років залишається стабільною. У мисливських угіддях Одеської області мешкає близько 5028 голів копитних тварин, а саме: олень плямистий - 86 голів, козуля – 3129 голів, кабан – 1813 голів, а також налічується 78,3 тис. особин хутрових звірів та 313,9 тис. особин пернатої дичини. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин наведена в таблиці 5.3.2.1.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Таблиця 5.3.2.1

Види мисливських тварин	2012	2013	2014
Козуля	3321	3129	3527
Кабан	1875	1813	1838
Заєць-русак	80589	73184	72585
Фазан	332200	30873	33720
Куріпка сіра	93422	87041	86326
Гуска	34625	34772	29979
Качки	66103	64086	55284
Лиска	37803	44865	41191
Голуби	32274	44166	44565
Перепілка	5487	9257	20529
Вовк	109	85	45
Лисиця	3148	2499	2363

Примітка: інформація наведена за даними Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства (лист від 19.05.2015 № 645)

Обсяги добування основних видів мисливських тварин відображено в таблиці 5.3.2.2.

Добування основних видів мисливських тварин (голів)

Таблиця 5.3.2.2

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина невикористання
1	2	3	4	5	6	7
2012	Олень плямистий	15	15	13	2	1. Частина ліцензій незатребувана. 2. Незадовільна організація проведення полювання 3. Полювання на парнокопитних тварин пов'язано з великими витратами, що може дозволити собі не кожний мисливець. 4. Неприятливі кліматичні умови і міграція тварин в інші регіони України, Молдови та Румунії.
	Козуля	80	72	39	33	
	Кабан	180	163	63	100	
	Ондатра	-	-	-	0	
	Разом по області	275	250	115	135	
2013	Олень плямистий	10	14	10	4	4. Неприятливі кліматичні умови і міграція тварин в інші регіони України, Молдови та Румунії.
	Козуля	92	92	65	27	
	Кабан	201	192	86	106	
	Ондатра	-	-	-	0	
	Разом по області	303	298	161	137	
2014	10	10	10	-	2	
	105	102	64	1	33	
	206	188	74	21	100	
	-	-	-	-	0	
	Разом по області	321	200	148	22	

Примітка: інформація підготовлена за даними Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства (лист від 19.05.2015 № 645)

Кількість виявлених фактів браконьєрства наведена в таблиці 5.3.2.3.

Кількість виявлених фактів браконьєрства

Таблиця 5.3.2.3

	2012	2013	2014
Виявлено фактів браконьєрства, од.	120	123	113

Примітка: інформація підготовлена за даними Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства (лист від 19.05.2015 № 645)

Поряд з охороною мисливських тварин важливе значення для збільшення їх чисельності має проведення біотехнічних заходів, що спрямовані на покращення стану середовища перебування тварин, їх штучне розведення у вольєрах з наступним випуском у природне середовище, а також переселення у нові угіддя (лист Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства від 24.04.2015 № 04-01-14/862).

Одеський регіон має значний фонд природних водойм – лиманів, озер, загальна площа яких становить біля 200 тис. га., акваторій пониззя Дністра, Дунаю та північно-західної частини Чорного моря. Протягом десятиріч Одеська область займає друге місце в Україні за обсягами вилову риби та морепродуктів

і є найперспективнішим та найважливішим рибогосподарським регіоном держави. За останні десятиріччя внаслідок великого антропогенного навантаження на водне середовище, активізації господарської діяльності у прибережних зонах північно-західної частини Чорного моря, лиманів та річок, нераціонального використання водних живих ресурсів зменшився якісний та кількісний склад популяцій риби, безхребетних та водоростей. Повністю припинено добування червоної водорості, філофори, запаси якої у 70-80 роках минулого століття оцінювались близько 3 млн. тонн і видобуток якої складав біля 20 тис. тонн щорічно.

Таке саме становище спостерігається відносно молюсків Чорного моря, в тому числі і мідії. Часті літні замори, шкідливі знаряддя промислу привели до значного погіршення стану мідійних поселень у північно – західній частині моря.

За останні 40-50 років в наслідок нераціонального промислу, браконьєрства, зарегулювання основних річок півдня України та інших негативних факторів зменшилось до небезпечного рівня маточного поголів'я осетрових видів риб.

В р. Дунай 50-70% від загальної маси уловів припадає на дунайського оселедця. Чисельність нерестового стада оселедця зазнає значних циклічних коливань під впливом абіотичних та біотичних чинників (у 2-10 разів). У зв'язку з цим і загальні обсяги уловів в річці завжди істотно коливатимуться. У перспективі очікується, що улови оселедця варіюватимуть у межах 250-450 т., а частикових риб -150-300 т.

Причини деградації популяції промислових риб в р. Дунай декілька: це скидання побутових і промислових стоків міст та інших населених пунктів. Крім антропогенної евтрофікації і забруднення вод Дунаю, на стан рибних запасів в дельті істотно вплинули за регулювання стоку річки і одамбовання її берегів, що значно погіршило умови природного нересту багатьох видів риб. Мігруючі види риб, зокрема, осетрові, стали дуже нечисленими як в річці, так і в Чорному морі. Тому, крім погіршення стану її нерестовищ, спостерігається недолік плідників осетра, севрюги, білуги і стерляді.

Одамбування придунайських озер і перетворення їх у водосховища фактично ізолювали водоймища від річки. В результаті зараз практично не існує можливості вільного водообміну і поповнення складу іхтіофауни озер, що призвело до спрощення структури іхтіоценозу цих водойм і значної переваги малоцінних у промисловому відношенні видів риб.

Крім екологічної причини деградації рибної промисловості існує ряд соціально – економічних, серед яких основними є розвал крупних рибодобуваючих організацій, продаж морських суден, зростання браконьєрства, відсутність крупних капітальних вкладень в меліорацію і відтворення, тіньовий вилов і переробка риби, недосконала законодавча база регулювання рибальства.

В Одеській області діють спеціальні товарні рибні господарства (СТРГ): на придунайських озерах Кагул і Катрал, Китай, Катлабух, Ялпуг – Кугурлуй, водосховище Сасик, Хаджибейському, Дафінівському лиманах. Для

відновлення промислової іхтіофауни водоймищ Придунав'я необхідний розвиток аквакультури. В першу чергу, це будівництво на р. Дунай державного заводу для відтворення осетрових видів риби.

Важливу роль в підвищенні рибопродуктивності водоймищ грає розведення коропа і рослиноїдних видів риби. Для збільшення виробничих площ можна використовувати існуючий в регіоні комплекс ставків. Враховуючи рекомендації європейських експертів, при підвищенні рибопродуктивності придунайських водоймищ і збалансуванні складу їх іхтіофауни особливу увагу слід приділити штучному відтворенню ту водних риби (щука, судак), а також раків.

Не покращується стан і в напрямку використання лиманів Одеської області, як традиційних водойм для нагулу чорноморських кефалей. Улови кефалей на цих водоймах знизились у порівнянні з 50-60 роками. Аналогічна ситуація складається і з виловом глоси у цих лиманах.

У внутрішніх водоймах області в цілому зменшується видовий склад риби і скорочуються обсяги вилову таких видів, як сом, сазан, щука. Практично не спостерігається в умовах чехоня, лин, рибець.

Незважаючи на значну кількість підприємств, які здійснюють вилов рибних ресурсів, спостерігається тенденція зниження вилову риби у внутрішніх водоймах. Основу промислу складає карась, лящ, товстолобик, піленгас, окунь. Таким чином, можна стверджувати про незадовільний стан рибних ресурсів у водоймах Одеської області та прибережних водах Чорного моря.

Багато невирішених проблем і у такому напрямку рибної галузі, як товарне виробництво, яким займаються виробничі рибокомбінати, риболовецькі підприємства, об'єднання. Значне падіння обсягів вирощування та вилову товарної риби, що пов'язане із скороченням використання рибних кормів через їх високу вартість. Значно знизились обсяги зариблення водойм та об'єми меліоративних робіт. Негативна тенденція спостерігається і у галузі переробки водних біоресурсів.

Важливим фактором, що лімітує розвиток рибогосподарської галузі в регіоні, є недосконала нормативно – правова база. В першу чергу це стосується Інструкції про порядок спеціального використання водних живих ресурсів. Потребує вдосконалення система лімітування, зокрема прохідних видів, таких як дунайський оселедець (що характеризується занадто великими щорічними коливаннями чисельності нерестового стада). Залишаються значні пробіли у нормативно – правовій базі для ведення рибальства на акваторіях об'єктів природно – заповідного фонду. Для ритмічної діяльності СТРГ необхідно визначити нормативні рамки їх роботи у вигляді відповідної інструкції. Також не визначені правові умови існування нагульно – пасовищних кефалевих господарств на солених морських лиманах регіону.

На даний час Держрибагентством України ведеться робота з удосконалення діючого законодавства та імплементації Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» та Закону України «Про аквакультуру», прийняття відповідних нормативних актів, які регламентують рибогосподарську діяльність.

Динаміка вилову риби

Таблиця 5.3.2.2

Рік	Водний об'єкт	Затверджений ліміт вилову, т/рік	Фактичний вилов** т/рік
1	2	3	4
2012	Чорне море із затоками	*	3964,397
	р. Дунай	*	354,2
	оз. Кагул—Картал	750	228,992
	озера Ялпуг-Кугурлуй	1139	417,574
	Стенцівська заплава		0
	оз. К атлабух	511	173,267
	оз. Китай	238	98,376
	оз. Сасик	1368,5	1130,909
	Дністровський лиман і пониззя р. Дністер з озерами	*	454,763
	Кучурганське водосховище	*	10,778
	Хаджибеївський лиман	1010	855,492
	Тузовська група лиманів		0
	Шаболатський лиман	*	103,221
	Григор'євський лиман		0
	Куяльницький лиман		0
	Дофинівський лиман	60,5	14,166
Тилігульський лиман	*	0	
Разом по області		5077,0	7806,135
2013	Чорне море із затоками	*	2790,134
	р. Дунай	*	411,6155
	оз. Кагул - Картал	1051,5	725,705
	оз. Ялпуг-Кугурлуй	1166	493,8235
	Стенцівська заплава		0
	оз. Катлабух	283	226,857
	оз. Китай	275	25,425
	оз. Сасик	1237	497,847
	Дністровський лиман і пониззя р. Дністер з озерами	*	547,924
	Кучурганське водосховище	*	8,543
	Хаджибеївський лиман	1420	1118,792
	Тузовська група лиманів		9,837
	Шаболатський лиман	*	22,701
	Григор'євський лиман		0
	Куяльницький лиман		0
	Дофинівський лиман	60,5	14,195
Тилігульський лиман	*	483,688	
Разом по області		5493,0	7377,087
2014	Чорне море	*	2976,585
	р. Дунай	*	245,759
	оз. Кагул - Картал	1201,5	527,553
	оз. Ялпуг-Кугурлуй	1181	869,512
	Стенцівська заплава		0
	оз. Катлабух	348	195,023
	оз. Китай	238	123,438
	оз. Сасик	1257	836,523
	Дністровський лиман і пониззя р. Дністер з озерами	*	576,247
	Кучурганське водосховище	*	6,362
	Хаджибеївський лиман	1030	883,401
	Тузовська група лиманів		0
	Шаболатський лиман	*	21,097
	Григор'євський лиман		0
	Куяльницький лиман		0
	Дофинівський лиман		10,763
Тилігульський лиман		395,238	
Разом по області		5316,0	7667,505

*Примітка: * - ліміт визначається по окремим видам риби або види не лімітуються.*

(Інформація надана листом Західно – Чорноморським басейновим управлінням охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства від 13. 05.2015 № 768)

5.3.3 Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Тваринний світ становить один з найбільш вразливих об'єктів природи, бо впливати на його стан можна як безпосередньо (на самих тварин), так і через вплив на середовище його перебування. Тому ст. 32 Закону України «Про тваринний світ» містить перелік правових, організаційних, матеріально – технічних та інших заходів, спрямованих на відтворення, раціональне використання та відтворення тваринного світу у всьому його біологічному різноманітті. Підґрунтям такої діяльності є комплексний підхід до охорони та поліпшення всієї екологічної системи довкілля, в якій перебуває і складовою частиною якої є тваринний світ.

З метою охорони, збереження та відтворення рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин в Одеській області затверджено Перелік видів тварин і рослин, які підлягають особливій охороні на території Одеської області, та Положення про нього (рішення обласної ради від 18.02.2011 № 90-УІ).

Для збереження біорізноманіття області Одеський зоологічний парк загальнодержавного значення проводить роботу з відтворення тварин, занесених до Червоної книги України (таблиця 5.3.3.1).

Перелік тварин Одеського зоологічного парку загальнодержавного значення, що занесені до МСОП та Червону книгу України станом на 01.01.2015

Таблиця 5.3.3.1

№	Вид	Кол-во особей	МСОП	ККУ	Приплід у 2014 р.
<i>РЫБЫ - PISCES</i>					
1	Меланохром – колибри (Жемчужина Ликома) <i>Melanochromis exasperates</i>	1	VU- вразливі		
2	Меланохром Йохана <i>Melanochromis johannii</i>	13	VU- вразливі		
3	Стройный псевдотрофеус <i>Pseudotropheus elongates</i>	2	VU- вразливі		
		16	3/16		
<i>РЕПТИЛИИ - REPTILIA</i>					
1	Лягушка-помидор <i>Dyscophus antongilii</i>	1	NT – близькі до тих, що знаходяться під загрозою зникнення		
2	Среднеазиатская черепаха <i>Agrionemys horsfieldi</i>	6	VU- вразливі		3
3	Средиземноморская черепаха <i>Testudo graeca</i>	4	VU- вразливі		
4	Крымский геккон <i>Mediodactylus kotschy danilewskii</i>	8		зникаючий	1
5	Желтобрюхий полоз <i>Hierophis caspius</i>	1		вразливий	
6	Узорчатый полоз <i>Elaphe dione</i>	1		зникаючий	
7	Сарматский (палассов) полоз <i>Elaphe sauromates</i>	4		вразливий	
		25	3/11	4/14	2/4
<i>ПТИЦЫ - AVES</i>					
1	Розовый пеликан <i>Pelecanus onocrotalus</i>	8		зникаючий	

2	Черный аист <i>Ciconia nigra</i>	1		рідкісний	
3	Огарь <i>Tadorna ferruginea</i>	2		вразливий	
4	Черный коршун <i>Milvus migrans</i>	2		вразливий	
5	Орлан белохвост <i>Haliaeetus albicilla</i>	3		рідкісний	
6	Черный гриф <i>Aegypius monachus</i>	1	NT – близькі до тих, що знаходяться під загрозою зникнення	вразливий	
7	Белоголовый сип <i>Gyps fulvus</i>	2		вразливий	
8	Луговой лунь <i>Circus pitagurus</i>	1		вразливий	
9	Канюк курганник <i>Buteo rufinus</i>	8		рідкісний	
10	Малый подорлик <i>Aquila pomarina</i>	2		рідкісний	
11	Степной орел <i>Aquila rapax</i>	7		зникаючий	
12	Могильник <i>Aquila heliacal</i>	5	VU- вразливі	рідкісний	
13	Беркут <i>Aquila chrysaetos</i>	1		вразливий	
14	Балобан <i>Falco cherrug</i>	5	EN - зникаючі	вразливий	
15	Кавказский сапсан <i>Falco peregrinus brookei</i>	2		рідкісний	
16	Виргинская куропатка (перепел) <i>Colinus virginianus</i>	5	NT – близькі до тих, що знаходяться під загрозою зникнення		
17	Серый журавль <i>Grus grus</i>	2		рідкісний	
18	Индийский журавль <i>Grus Antigone</i>	2	VU- вразливі		
19	Журавль-красавка (степной) <i>Anthropoides virgo</i>	3		зникаючий	
20	Восточный венценосный журавль <i>Balearica regulorumgibbericeps</i>	2	NT – близькі до тих, що знаходяться під загрозою зникнення		
21	Сипуха <i>Tyto alba</i>	1		зникаючий	
22	Сплюшка (обыкновенная совка) <i>Otus scops</i>	4		рідкісний	2
23	Филин <i>Bubo bubo</i>	9		рідкісний	4
24	Болотная сова <i>Asio flammeus</i>	1		рідкісний	
		79	6/20	21/70	2/6
МЛЕКОПИТАЮЩИЕ – МАММАЛИА					
1	Патагонская мара <i>Dolichotis patagonium</i>	4	NT – близькі до тих, що знаходяться під загрозою зникнення		2
2	Бурый медведь <i>Ursus arctos</i>	3		зникаючий	1
3	Рысь <i>Felis (Lynx) lynx</i>	4		рідкісний	
4	Лев <i>Panthera leo</i>	3	VU- вразливі		
5	Дальневосточный (амурский) леопард <i>Panthera pardus orientalis</i>	2	CR – знаходяться під загрозою зникнення		2
6	Черная пантера <i>Panthera pardus orientalis var.nigra</i>	1	CR – знаходяться під загрозою зникнення		

7	Амурський тигр Panthera tigris altaica	2	CR – знаходяться під загрозою зникнення		
8	Азійський слон Elephas maximus	1	CR – знаходяться під загрозою зникнення		
9	Лошадь Пржевальського Equus przewalskii	6	CR – знаходяться під загрозою зникнення	зниклий в природі	1
10	Зубр Bison bonasus	1	VU- вразливі	зниклий в природі	
11	Європейський муфлон Ovis (aries) musimon	15	VU- вразливі		6
		42	8/35	4/14	5/12
Всього: 44 види			20/82	29/98	9/22

Примітка: інформація надана листом КУ «Одеський зоопарк» від 23.07.2015 № 192

5.3.4 Інвазивні види тварин

Фахівцями лабораторії епізоотології Українського науково – дослідного протичумного інституту ім. І. І. Мечнікова МОЗ України протягом 2014 року проводився постійний моніторинг чисельності, видового складу та поширення епідемічно важливих видів птахів водно – болотного комплексу у місцях їх скупчення (дельти лиманів, узбережжя Одеської та Миколаївської областей). З цією метою були використані наступні методи моніторингу: спостереження на моніторингових точках, маршрутний облік, облік птахів на зимівках. В результаті регулярних спостережень не було виявлено масової загибелі птахів.

Постійно проводився відлов ектопаразитів, а саме – іксодових кліщів та комарів родини Culicidae.

Іксодові кліщі є основними носіями таких особливо небезпечних інфекцій людини як: кліщовий енцефаліт, Ку – лихоманка, борреліоз, риккетсіоз.

Комарі роду Culicidae є носіями таких особливо – небезпечних інфекцій, як лихоманка Західного Нілу, жовта лихоманка, вірусу Денге.

Відлов кровосисних комарів родини Culicidae проводився за допомогою спеціальних ентомологічних сачків та екстаустерів як у самому місті Одеса, так і поза містом на узбережжях лиманів та річок, як у вечірні часи, коли наблюдається пік добової активності, так і в день, у місцях скупчення Culicidae на день. Крім Одеської області, відлови проводилися ще у Херсонській області. Види-домінанти серед представників родини Culicidae: у місті - Culex pipiens pipiens, на узбережжях водойм – Culex modestus.

Визначення видової належності ектопаразитів та їх генеративного стану проводилось у приміщенні ДУ «УНДПЧІ ім. І.І. Мечнікова».

Лабораторні дослідження на наявність збудників різноманітних інфекцій у ектопаразитів продовжуються.

Для проведення детального аналізу стану популяцій деяких тварин, які можуть брати участь у епізоотичному процесі і є потенційними носіями та переносниками особливо небезпечних природно-вогнищевих інфекцій, а також для виявлення наявності циркуляції збудників цих інфекцій на території Одеської області та в інших регіонах України, крім візуального моніторингу, необхідно проводити їх повне дослідження, що включає:

- відлов, вилучення кровосисних ектопаразитів;
- визначення видової приналежності;

- визначення генеративного стану та статі тварин;
- проведення прижиттєвого відбору крові, клоакальних та трахеальних змивів, а також, при необхідності, проведення розтину та відбору біологічного матеріалу, а саме: мозку, часток легенів, печінки, селезінки, нирок для здійснення лабораторних вірусологічних та бактеріологічних досліджень.

(Інформація надана ДУ «Український науково – дослідний протичумний інститут ім. І. І. Мечникова Міністерства охорони здоров'я України» листом від 22.07.2015 № 182).

5.3.5 Заходи щодо збереження тваринного світу.

Головним управлінням ветеринарної медицини в Одеській області з метою недопущення занесення та розповсюдження інфекційних та інвазійних захворювань в області впродовж 2014 року вживалась низка організаційних та практичних заходів. Постійно проводиться моніторинг епізоотичної ситуації та лабораторні дослідження крові та матеріалу від диких тварин та птиці на інфекційні та інвазійні захворювання.

У 2014 році згідно Плану ветеринарно-профілактичних та оздоровчих заходів проти основних заразних захворювань тварин та птиці у Одеській області на 2014 рік, з метою проведення аналізу епізоотичної ситуації в Одеську регіональну державну лабораторію ветеринарної медицини доставлено від тварин та птиці дикої фауни для досліджень (проб):

- на сказ - 186;
- на лептоспіроз - 62;
- на бруцельоз - 63;
- на класичну чуму свиней - 64;
- на африканську чуму свиней - 64;
- на хворобу Ауескі свиней - 60;
- на трихінельоз – 176;
- на грип птиці – 269.

По всіх проведених дослідженнях отримано негативні результати, за виключенням:

- позитивних на сказ (в тому числі: лисиці – 64, куниці – 1, ондатра - 1 та єнотоподібна собака - 1);
- 12 позитивних на лептоспіроз (дикі свині) (лист Головного управління ветеринарної медицини в Одеській області від 23.07.2015 № 02-02-10/595).

В ході проведення перевірок по боротьбі з браконьєрством у 2014 році державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища державної екологічної інспекції в Одеській області було проведено 28 перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства під час полювання спільно з громадськими інспекторами та егерями українського товариства мисливців і рибалок. За результатами перевірок 26 осіб притягнуто

до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу на загальну суму 7 тис. 004 грн., стягнуто 7 тис. 956 грн.

За порушення вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони тваринного світу (браконьєрство) Державною екологічною інспекцією в Одеській області пред'явлено 2 розрахунки на загальну суму 4 тис. грн., сплачено у повному обсязі (лист Державної екологічної інспекції в Одеській області від 24.07.2015 № 1638/01).

5.4 Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Свій відлік природно-заповідний фонд Одещини веде з 1960 року, коли Постановою Ради Міністрів Української РСР до природно-заповідного фонду державного значення було віднесено урочище Кардамичево на території Великомихайлівського лісового господарства, а у 1963 році надано статус геологічної пам'ятки природи ділянці Одеських катакомб, де знайдені залишки викопної фауни у стародавніх карстових печерах.

Більшість природно-заповідних об'єктів отримала такий статус протягом 70-х - 90-х років. І можливо, саме завдяки цьому вони збереглись до теперішнього часу.

Особливості географічного розташування Одеської області наділили її унікальною та надзвичайно багатою різноманітністю природних комплексів і систем, від лісових, лісостепових і степових, до водно-болотних і приморських, які й представлені у системі природно-заповідного фонду. Тут охороняються більше 194 видів представників рослинного і 382 види тваринного світів, які є рідкісними та знаходяться під загрозою зникнення.

У північних районах заповідні території представляють переважно дубово-ясеневі і соснові ділянки лісу, паркові насадження колишніх панських маєтків, де ще збереглись історико-культурні об'єкти (парк «Гетьманівський» у смт. Гетьманівка, Кардамичівський). У центральній, східній і західній частинах області окрім лісових насаджень у природно-заповідному фонді зберігаються ділянки типчакowo-ковилово-різнотравного степу, притаманного даній місцевості в минулому.

На півдні - це гирлові ділянки найбільших рік України Дунаю і Дністра з їх своєрідним ландшафтом і унікальною острівною системою та мережа причорноморських лиманів (Тилігульський лиман, Тузловська група лиманів (Шагани-Алібей-Бурнас), водосховище Сасик, придунайські озера Кугурлуй і Картал). Ці території включені до світової мережі водно-болотних угідь міжнародного значення, первісні природні комплекси яких зберігаються в Дунайському біосферному заповіднику, Нижньодністровському національному природному парку, національному природному парку «Тузловські лимани», регіональних ландшафтних парках «Ізмаїльські острови» і «Тилігульський», заказнику місцевого значення «Лунг».

На заповідних територіях дельти Дунаю зустрічаються 63 % птахів, зареєстрованих на території України та 42 види птахів, занесених до Червоної

книги України і Європейського Червоного списку. Лише на Тузловських лиманах на великій відстані поки що збереглась не перетвореною унікальна піщана коса зі специфічною біотою, яка з'єднує лимани з Чорним морем.

Природно-заповідний фонд Одеської області станом на 01.01.2015 має в своєму складі 123 території та об'єктів, загальна площа яких становить 159976,177 га. З урахуванням того, що 12 об'єктів загальною площею 9133,25 га знаходяться у складі природно-заповідних територій, фактично займана площа природно-заповідного фонду в області становить – 150842,927 га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі Одеської області становить 4,57 %. Структура ПЗФ представлена у таблиці 5.4.1.1.

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01 січня 2015 року

Таблиця 5.4.1.1.

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ									% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кількість, од	площа, га		кількість, од	площа, га		кількість, од	площа, га		
	усього	у т.ч. надана в постійне користування		усього	у т.ч. надана в постійне користування		усього	у т.ч. надана в постійне користування		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Природні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Біосферні заповідники	1	51547,9	23380,6	-	-	-	1	51547,9	23380,6	32,2
Національні природні парки	2	49176,1	5722	-	-	-	2	49176,1	5722	30,7
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	2	15320	1366	2	15320	1366	9,6
Заказники, усього:	8	11913	X	31	16440,35	X	39	28353,35	X	17,7
у тому числі:										
ландшафтні	1	8397	X	22	12480,52	X	23	20877,52	X	13,1
лісові	-	-	X	1	8,4	X	1	8,4	X	0,005
ботанічні	4	2550	X	5	3521,43	X	9	6071,43	X	3,8
	2	572	X	-	-	X	2	572	X	0,3
загальнозоологічні										
орнітологічні	1	394	X	1	390	X	2	784	X	0,49
ентомологічні	-	-	X	2	40	X	2	40	X	0,02
іхтіологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
загальногеологічні										
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
Пам'ятки природи, усього	2	10,17	X	47	11,19	X	50	21,36	X	0,01
у тому числі:										
комплексні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
ботанічні	1	5,5	X	40	10,26	X	42	15,798	X	0,009
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	6	0,63	X	6	0,63	X	0,0003
геологічні	1	4,67	X	1	0,3	X	2	4,97	X	0,003
Заповідні урочища	-	-	X	4	13879	X	4	13879	X	8,67

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ботанічні сади	1	16	15,4217	-	-	X	1	16	15,4217	0,01
Дендрологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	49	49	23	1606,967	X	24	1655,967	X	1,03
Зоологічні парки	1	6,5	-	-	-	X	1	6,5	X	0,006
РАЗОМ	16	112718,67	24813,04 2	107	47257,507	1366	123	159976,17 7	30483,4	100

На виконання завдань, визначених Комплексною програмою охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в Одеській області на 2014-2019 роки (затверджено рішенням Одеської обласної ради від 21.02.2014 № 1021-VI), протягом 2014 року проводився комплекс заходів у сфері охорони, збереження і розвитку природно-заповідного фонду та формування екологічної мережі.

Для охорони і збереження існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду в 2014 році в області проводилась робота по виготовленню проектів землеустрою з організації та встановлення меж ПЗФ. Проекти землеустрою з організації та встановлення меж мають 66 об'єктів ПЗФ, із них 4 - загальнодержавного значення та 62 - місцевого. Не мають таких проектів 12 об'єктів загальнодержавного значення, у тому числі: 8 об'єктів на землях держлісфонду (Одеське обласне управління лісового та мисливського господарства), загальнозоологічний заказник «Острів Зміїний» (КП «Острівне»), геологічна пам'ятка природи «Одеські катакомби», Нижньодністровський національний природний парк та національний природний парк «Тузовські лимани», та 45 місцевого значення.

У 2014 році проводились заходи по встановленню меж 2-х національних природних парків - Нижньодністровський і «Тузовські лимани»; регіонального ландшафтного парку «Тилігульський»; 3-х парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення у м. Одеса.

Продовжувались роботи по виготовленню проектів організації території та охорони природних комплексів національних природних парків Нижньодністровський і «Тузовські лимани» та проекту утримання та реконструкції парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Дністер» у м. Біляївка.

З метою та розвитку природно – заповідного фонду області у 2014 році проводилась робота по створенню національного природного парку «Куяльницький» на території Іванівського, Біляївського та Комінтернівського районів. Дорученням обласної державної адміністрації від 22.10.2014 № Д/02/06-02/36 утворено робочу групу по створенню національного природного парку, до складу якої увійшли провідні науковці області, представники Держземагенства, Іванівської, Біляївської та Комінтернівської районної державної адміністрації.

Українським товариством охорони птахів за участю спеціалістів Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова та ДП «Одеський інститут землеустрою» підготовлене наукове обґрунтування до створення

національного природного парку «Куяльницький», виготовлено картосхему меж парку та картосхему попереднього зонування.

З метою організації погодження створення національного природного парку «Куяльницький» обласною державною адміністрацією проводилась робота з власниками та первинними користувачами природних ресурсів у межах територій, рекомендованих до заповідання.

Динаміка структури природно-заповідного фонду Одеської області наведена в таблиці 5.2.1.2.

Динаміка структури природно-заповідного фонду Одеської області

Таблиця 5.4.1.2.

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2011 року		На 01.01.2012 року		На 01.01.2013 року		На 01.01.2014 року		На 01.01.2015 року	
	кількість од.	площа, га	кількість од.	площа, га	кількість од.	площа, га	кількість од.	площа, га	кількість од.	площа, га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Природні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Біосферні заповідники	1	51547,9	1	51547,9	1	51547,9	1	51547,9	1	51547,9
Національні природні парки	2	49176,1	2	49176,1	2	49176,1	2	49176,1	2	49176,1
Регіональні ландшафтні парки	2	15320	2	15320	2	15320	2	15320	2	15320
Заказники загальнодержавного значення	8	11913	8	11913	8	11913	8	11913	8	11913
Заказники місцевого значення	28	11010,92	28	11041,92	28	11041,92	31	16440,35	31	16440,35
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	2	10,17	2	10,17	2	10,17	2	10,17	2	10,17
Пам'ятки природи місцевого значення	45	11,575	47	11,215	47	11,215	48	11,2	47	11,19
Заповідні урочища	4	13828	4	13879	4	13879	4	13879	4	13879
Ботанічні сади загальнодержавного значення	1	16	1	16	1	16	1	16	1	16
Ботанічні сади місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дендрологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зоологічні парки загальнодержавного значення	1	6,5	1	6,5	1	6,5	1	6,5	1	6,5
Зоологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	1	49	1	49	1	49	1	49	1	49
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	23	1606,96	23	1606,967	23	1606,967	23	1606,967	23	1606,967

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
РАЗОМ	118	154496,125	120	154577,775	120	154577,775	124	159976,197	123	159976,177
Фактична площа ПЗФ *		145534,875		145444,522		145444,522		150842,947		150842,927
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО		4,38		4,4		4,4		4,57		4,57

Примітка: * - сумарна площа територій та об'єктів ПЗФ без урахування площі тих об'єктів ПЗФ, що входять до складу територій інших об'єктів ПЗФ.

Протягом 2014 року Державною екологічною інспекцією В Одеській області проведено 82 перевірки на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, за результатами яких складено 33 протоколи про адміністративні правопорушення. До судових органів передано 28 справ для притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб; до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу притягнуто 4 відповідальних особи на загальну суму 1 тис. 700 грн., стягнуто (з урахуванням раніше накладених штрафів) 3 тис. 896 грн. Загальна сума нарахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства у сфері охорони природно – заповідного фонду складає 37 тис. 252 грн, представлено 2 претензії на загальну суму 10 тис. 441 грн., з яких стягнуто претензій та позовів (з урахуванням раніше пред'явлених) на суму 19 тис. 26 грн. (інформація надана Державною екологічною інспекцією в Одеській області листом від 24.07.2015 № 1638/01).

5.4.2 Водно – болотні угіддя міжнародного значення

На території Одеської області знаходиться 8 водно-болотних угідь (далі - ВБУ) міжнародного значення. На базі шести ВБУ створено об'єкти природно-заповідного фонду: «Кілійське гирло» і «Озеро Сасик» - Дунайський біосферний заповідник НАН України, «Тилігульський лиман» - регіональний ландшафтний парк «Тилігульський», «Межиріччя Дністра-Турунчука» і «Північна частина Дністровського лиману» - Нижньодністровський природний парк, «Система озер Шагани-Алібей-Бурнас» - національний природний парк «Тузовські лимани». Ще два ВБУ не входять до природно-заповідного фонду: «Озеро Кугурлуй» і «Озеро Картал».

Охорона і збереження ВБУ здійснюється відповідно до законодавства. На всі ВБУ розроблено Паспорти, ведення яких здійснюється відповідно до наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 27.12.2002 № 524, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.01.2003 за № 40/7361.

Моніторинг за станом ВБУ забезпечувався в рамках державної системи моніторингу визначеними суб'єктами, а також спеціалістами установ природно-заповідного фонду та науковими установами і організаціями.

Контроль за якістю води поверхневих водойм у межах ВБУ здійснювався водогосподарськими організаціями і Державною екологічною інспекцією в Одеській області у визначених створах постійного спостереження.

Якість води досліджується за наступними показниками: загальна мінералізація, рН, загальна жорсткість, СО₂, гідрокарбонати, сульфати, хлориди, калій, натрій, кальцій, магній, БСК, ХСК, вміст азоту, вміст важких металів, у районі водозаборів господарсько-питного водопостачання і скидів стічних вод також по показникам мікробіологічного забруднення тощо.

Оцінка результатів проводиться за критеріями: незабруднені (чисті), слабо забруднені, помірно забруднені, брудні.

Гідрологічний режим контролюється підприємствами Одеського обласного управління по водному господарству.

В області діє Міжвідомча комісія по регулюванню режимів роботи Придунайських водосховищ при Одеському обласному управлінні водних ресурсів, яка здійснює регулювання гідрологічного режиму Придунайських водосховищ. За її рішеннями, як правило, водосховища у весняний період наповнюються водою з р. Дунай, а в осінньо-зимовий період вода скидається з водосховищ у р. Дунай.

З метою інформування населення про важливість охорони та збереження водно-болотних угідь в області відзначено Всесвітній день водно-болотних угідь 2 лютого. Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації забезпечено проведення відповідних заходів із залученням адміністрацій установ природно-заповідного фонду, у межах яких знаходяться водно-болотні угіддя міжнародного значення.

5.5 Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

За інформацією Управління культури та туризму, національностей та релігій Одеської обласної державної адміністрації, стратегічним орієнтиром розвитку туристично – рекреаційної сфери Одеського регіону є Програма розвитку туристично – рекреаційної галузі Одеської області на 2011 – 2015 роки, затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 26.08.2011 № 204.

За підсумками інвентаризації, проведеної спільно з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, встановлено, що у 2014 році в області функціонувало 1282 об'єктів туристично-рекреаційного призначення, зокрема: 479 готелів і аналогічних засобів тимчасового розміщення та 803 заклади оздоровчого профілю, де одночасно можна розмістити понад 126 тисяч туристів і відпочиваючих.

Найбільша кількість об'єктів туристично-оздоровчого призначення зосереджена у м. Білгород-Дністровському, Кілійському, Комінтернівському, Татарбунарському та Овідіопольському районах.

За звітній період у колективних засобах розміщування було розміщено 390,5 тис. осіб, з них у:

- санаторно-курортних і оздоровчих закладах – 209,2 тис. осіб;
- готелях та аналогічних засобах розміщування – 181,3 тис. осіб.

В минулому році ДП «Одесастандартметрологія» сертифіковано 140 готельних, санаторно-курортних та оздоровчих закладів Одеської області, у тому числі:

- 40 готелів;
- 14 санаторіїв, профілакторіїв;
- 29 бази відпочинку;
- 19 дитячих оздоровчих закладів;
- 4 оздоровчих та спортивних комплексів;
- 34 пансіонатів, кемпінгів, будинків та центрів відпочинку.

Видано 310 сертифікатів відповідності по показниках безпеки на готельні послуги, з яких:

- 40 - на готельні послуги;
- 100 - на послуги розміщення;
- 139 - на послуги харчування;
- 0 - на туристично-екскурсійні послуги (добровільна сертифікація).

У 2014 році обсяг податкових надходжень від сплати закладами тимчасового розміщування області туристичного збору склав 578898,5 тис. грн.

У 2014 році пасажиропотік в пунктах міжнародного пропуску в межах Одеської області склав близько 6 мільйонів чоловік, в тому числі іноземців – 3,6 мільйонів чоловік. В одеський порт зайшли 28 іноземних круїзних лайнерів та 4 судна типу «ріка - море». Всього у минулому році до Одеси прибуло більше 8,5 тис. круїзних туристів. В українську частину дельти Дунаю минулого року зайшли 52 судна з більш ніж 6,3 тис. іноземними пасажирами.

Протягом звітного періоду обсяг податкових надходжень від наданих послуг засобами тимчасового розміщування склав 578898,5 тис. грн.

Обсяг експорту послуг Одеської області по статті «Подорожі» склав 21940,6 тис. дол. США, імпорту – 4892,4 тис. дол. США. Таким чином, позитивне сальдо по статті "Подорожі" склало 17048,2 тис. дол. США.

Загальний обсяг капітальних інвестицій, освоєних підприємствами туристично – рекреаційної сфери області у 2014 році склав 182958,0 тис. грн., що на 31274 тис. грн., або 20,6% більше у порівнянні з 2013 роком. Найбільша частка від загального обсягу освоєних інвестицій – 145144,0 тис. грн., або на 79,3% прийшлась на діяльність готелів та аналогічних засобів тимчасового розміщення. (81,5 млн. грн.).

Впродовж 2014 року в експлуатацію було прийнято 22 заклади тимчасового розміщування загальною потужністю 1388 ліжок/місць, сумарною вартістю 68387,0 грн. (інформація надана Управлінням культури і туризму, національностей та релігій Одеської обласної державної адміністрації листом від 20.07.2015 №01-11/1235).

5.6 Туризм

За інформацією Управління культури і туризму, національностей та релігій Одеської обласної державної адміністрації, суб'єктами туристичної діяльності області у 2014 році вживались заходи щодо популяризації існуючих та створення нових туристично-екскурсійних маршрутів, які пролягають через території та об'єкти природно-заповідного фонду. Так, туроператором "Вилкове-Пелікан-Тур" у літньому сезоні 2014 року запроваджено новий

дводенний туристичний маршрут "Казковий Дунай". Програмою туру передбачено ознайомлення з туристичним потенціалом Дунайського біосферного заповідника, дві тематичні водні екскурсії ("Українська Венеція" і "Дунайська дельта – "0 км") та відпочинок на острівній стилізованій липованській садибі-музеї "Квакенбург".

У 2014 році, у зв'язку з активізацією розвитку в області велотуризму, суб'єктами туристичної діяльності розроблено три веломаршрути, які пролягають через території та об'єкти природно-заповідного фонду, зокрема це маршрути:

- "До Тилігульського лиману", який пролягає вздовж узбережжя Тилігульського лиману і передбачає ознайомлення велотуристів з флорою і фауною регіонального ландшафтного парку "Тилігульський";

- "Буджацьким степом" – складовою цієї туристичної програми є екологічний маршрут "Тузловська стежка", розроблений адміністрацією Національного природного парку "Тузловські лимани". В рамках даного маршруту, протяжність якого сягає 2 км, можна ознайомитися з природою і мешканцями цього парку;

- "Савранський ліс", яким передбачено ознайомлення з унікальним, найбільшим за площею вододільним лісом в межах річчч Дністра та Південного Бугу – територією ландшафтного заказника загальнодержавного значення "Савранський ліс". Програмою маршруту передбачено відвідування Музею лісу, який облаштовано у адміністративному будинку ДП "Савранське лісове господарство" та "Вікового дуба" - ботанічної пам'ятки природи місцевого значення.

Для інформаційного забезпечення туристів і покращення якості туристичного обслуговування на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду діють інформаційні туристичні центри, зокрема на території Дунайського біосферного заповідника, Нижньодністровського Національного природного парку, регіонального ландшафтного парку "Тилігульський" та парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва "Дністер". Крім того, на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду діє понад 20 "зелених стоянок" - облаштованих місць для відпочинку туристів і екскурсантів.

У серпні 2014 році Управлінням культури і туризму, національностей та релігій Одеської обласної державної адміністрації була проведена конференція щодо реалізації міжнародного проекту «Туризм як каталізатор економічного розвитку сільських територій», надано сприяння туроператорам щодо розробки нових туристичних програм з відпочинком на базі сільських садіб у с. Червона Коса Білгород – Дністровського району та у с. Северінівка Іванівського району Одеської області.

У листопаді було проведено міжрегіональний круглий стіл «Інновації та кращі рішення у сфері екологічного туризму та активних видів відпочинку» із залученням Української асоціації активного та екологічного туризму.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

Земельні ресурси Одеської області (3331,4 тис. га) характеризуються надзвичайно високим рівнем освоєння.

Найбільшою є питома вага земель сільськогосподарського призначення – 2659,1 тис. га, з них рілля – 2074,9 тис. га. У структурі земель землі сільськогосподарського призначення займають 79,8 %, у тому числі рілля – 62,3 %.

Землі громадського призначення займають 30,5 тис. га.

Станом на 01.01.2015 площа земель під об'єктами природоохоронного призначення становить 113,0 тис. га або 3,4 % від території області.

Площа земель оздоровчого призначення становить 1,7 тис. га, а площа рекреаційного призначення – 4,7 тис. га.

Землі лісгосподарського призначення та ліси на інших лісовкритих площ займають 223,5 тис. га або 6,7 % території області.

Землі водного фонду займають 211,0 тис. га або 6,3 % відсотків території області, в тому числі природні водотоки (річки та струмки) – 15,3 тис. га, озера та лимани – 167,6 тис. га, ставки – 12,2 тис. га, штучні водосховища – 7,6 тис. га, штучні водостоки (канали, колектори, канави) – 8,3 тис. га.

Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення займають 31,6 тис. га.

Станом на 01.01.2015 до порушених земель віднесено 2,4 тис. га (з них не використовуються у виробництві 1,5 тис. га).

Землі, що використовуються для транспорту та зв'язку в цілому по Одеській області займають 25,1 тис. га.

Площа земель під твердими побутовими відходами складає 0,4 тис. га, з яких більша частина не відповідає екологічним нормам.

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Динаміка структури земельного фонду області (за даними Головного управління Держгеокадастру в Одеській області)

Таблиця 6.1.1.1.

Основні види земель та угідь	2010		2011		2012		2013		2014	
	всього тис. га	% до загальної площі території	всього тис. га	% до загальної площі території	всього тис. га	% до загальної площі території	всього тис. га	% до загальної площі території	всього тис. га	% до загальної площі території
1	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Загальна територія, у тому числі:	3331,3	100	3331,4	100	3331,4	100	3331,4	100	3331,4	100,0
1. Сільськогосподарські угіддя, з них:	2592,8	77,8	2592,3	77,8	2592,4	77,8	2591,8	77,8	2591,6	77,8
рілля	2071,9	62,2	2072,5	62,2	2074,4	62,3	2074,6	62,3	2074,9	62,3
перелogi	27,7	0,8	27,5	0,8	27,4	0,8	27,4	0,8	27,4	0,8
багаторічні насадження	89,4	2,7	88,3	2,7	87,3	2,6	87,2	2,6	86,8	2,6

сіножаті і пасовища	403,8	12,1	404	12,1	403,3	12,1	402,6	12,1	402,5	12,1
2. Ліси і інші лісовкриті площі	223,9	6,7	224	6,7	223,9	6,7	223,4	6,7	223,5	6,7
з них вкриті лісовою рослинністю	199,4	6	199,5	6	199,6	6	199,3	6	199,4	6,0
3. Забудовані землі	129,1	3,9	130	3,9	130,1	3,9	130,8	3,9	131,0	3,9
4. Відкриті заболочені землі	72,2	2,2	72,6	2,2	72,5	2,2	73,3	2,2	73,3	2,2
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	33,3	1	33,1	1	33,1	1	33,2	1	33,2	1,0
6. Інші землі	68,3	2	68,1	2	68,1	2	67,9	2	67,8	2,0
Усього земель (суша)	3331,3	100	3331,4	100	3331,4	100	3331,4	100	3331,4	100,0
Вода	211,7	6,4	211,3	6,3	211,3	6,3	211	6,3	211,0	6,3

6.1.2. Стан ґрунтів

6.1.3. Деградація земель

Деградація земель – природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов’язаних із землею природних компонентів (Закон України “Про охорону земель”).

Відповідно до інформації відділів (управлінь) Держземагентства у районах та містах Одеської області станом на 01.01.2015 площа деградованих земель по Одеській області складає 33,00 тис. га.

Протягом 2014 року на території Одеської області роботи щодо консервації земель не проводились у зв’язку з відсутністю фінансування.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Важливість питання ефективного використання та охорони земель сільськогосподарського призначення у Одеській області є одним з найактуальніших, адже в області понад 2,5 млн. га сільськогосподарських угідь, у тому числі більш 2 млн. га ріллі, більше 80 тис. га виноградників.

Контроль щодо охорони земель вимагає невідкладних науково обґрунтованих заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та отримання екологічно чистих продуктів харчування.

Так, 4 червня 2009 року Верховною Радою України прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження ґрунтів”, яким внесено зміни до Земельного кодексу України. Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України “Про землеустрій”, “Про охорону земель”, визначаючи обов’язок усіх землевласників і землекористувачів використовувати земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва відповідно до розроблених та затверджених в установленому порядку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та

впорядкування угідь, встановлюючи адміністративну відповідальність за їх використання без зазначених проектів або відхилення від них.

Проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, розробляються за заявою землевласників або землекористувачів з метою організації сільськогосподарського виробництва і впорядкування сільськогосподарських угідь у межах землеволодінь та землекористувань для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, раціонального використання та охорони земель, створення сприятливого екологічного середовища і покращання природних ландшафтів (стаття 52 Закону України “Про землеустрій”).

Станом на 01.01.2015 на території Одеської області розроблені та затверджені відповідно до норм чинного законодавства проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, мають 30 господарств, які використовують земельні ділянки площею понад 100 га. Договори на розробку таких проектів уклали 111 господарств.

6.3. Охорона земель

6.3.1. Практичні заходи

Одним з основних напрямів діяльності Регіональної програми розвитку земельних відносин та охорони земель на 2013-2015 роки є розроблення документації із землеустрою щодо встановлення водоохоронних зон і прибережних захисних смуг навколо водних об'єктів.

Реалізація даного напрямку Програми забезпечить встановлення на території Одеської області водоохоронних зон та прибережних захисних смуг навколо водних об'єктів відповідно до розроблених проектів землеустрою, що сприятиме захисту водних об'єктів від забруднення та засмічення, а також визначить режим обмеженої господарської діяльності на даній території.

Так, протягом 2014 року відповідно до Програми погоджено та затверджено документацію із землеустрою щодо встановлення водоохоронних зон та прибережних захисних смуг по таким водним об'єктам, як:

- Куяльницький, Хаджибейський лимани, річка Великий Куяльник на території Іванівського району;
- Тилігульський лиман на території Березівського району;
- озера Ялпуг, Кугурлуй, Китай, Катлабух, річка Дунай на території Ізмаїльського району;
- озеро Сасик на території Кілійського району;
- річка Південний Буг на території Савранського району;
- Чорне море, озера Шагани, Алібей, Бурнас, Сасик на території Татарбунарського району.

6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

На території Одеської області діє Регіональна програма розвитку земельних відносин та охорони земель на 2013-2015 роки (далі – Програма), затверджена рішенням Одеської обласної ради від 14 лютого 2013 року №727-VI (зі змінами).

Програма розроблена з метою раціонального використання земельних ресурсів та їх охорони, спрямована на реалізацію державної політики України щодо забезпечення сталого розвитку землекористування, рівності права власності на землю територіальних громад та держави, захисту прав власників та користувачів земельних ділянок, а також для створення більш сприятливих умов для залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки області.

Розроблення Регіональної програми розвитку земельних відносин та охорони земель на 2013-2015 роки обумовлено виконанням статті 35 Закону України “Про землеустрій”, Закону України “Про оцінку земель”, постанови Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 року №513 “Про затвердження Порядку інвентаризації земель”, Указу Президента України від 12 березня 2012 року №187/2012 “Про національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2015 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”.

Джерелами фінансування Програми є кошти, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва до обласного, районних бюджетів та бюджетів міст районного значення, сіл, селищ, а також кошти загального фонду обласного, районних бюджетів та бюджетів міст районного значення, сіл, селищ.

На 2014 рік для фінансування заходу Регіональної програми розвитку земельних відносин та охорони земель на 2013-2015 роки щодо розроблення документації із землеустрою щодо встановлення водоохоронних зон та бережних захисних смуг навколо водних об’єктів за рахунок коштів обласного бюджету заплановано 615,4 тис. грн.

Відповідно до обсягу виконаних робіт у 2014 році даний захід профінансовано у сумі 109,4 тис. грн.

У 2014 році в рамках проекту “Німецько-український аграрний діалог” Держземагентством України проведено ряд семінарів за участю фахівців його територіальних органів та експертів Товариства з управління та реалізації земель Федеративної Республіки Німеччина, на яких зокрема розглядалися такі питання:

- здійснення державного контролю за використанням та охороною земель;
- використання земельних ділянок, на яких розташовані меліоративні системи;
- державного регулювання проведення рекультивації, консервації порушених земель.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

Одеська область характеризується невеликою різноманітністю корисних копалин. В основному це сировина для будівельно-конструкційних матеріалів. Найбільше розповсюдження мають тверді нерудні корисні копалини - піски, суглинки, гравій, галька, граніти, які використовуються як будівельні матеріали або сировина для їх виробництва. Видобування зосереджено переважно в Біляївському, Роздільнянському, Комінтернівському, Б-Дністровському та Красноокнянському районах. Серед корисних копалин загальнодержавного значення видобуваються: цементна сировина, камінь пиляний, керамзитова сировина.

З інших корисних копалин виявлені чи попередньо розвідані: нафта, природний газ, залізна руда, фосфорити, кольорові метали, золото, кам'яне та буре вугілля, лікувальні грязі та ін. Але на сьогодні вони не привабливі для промислової розробки (невелика кількість запасів, дорогі пошукові роботи). Видобування корисних копалин загальнодержавного значення, наприклад нафти та газу, знаходиться фактично на стадії дослідницько-промислових розробок.

Нафта і газ. Потенційні перспективні ресурси пов'язані з Преддобрюзьким прогином Причорноморсько-Кримського нафтогазоносного басейну. В рамках цієї структури на території Одеської області відкрито 2 нафтових родовища: Східно-Саратське та Жовтоярське із сумарними видобувними запасами промислової категорії C_1 – 1,9 млн.т і перспективними запасами категорії C_2 – 2,3 млн. т. Нафта за своїми властивостями відноситься до категорії важковидобувної з причини високої в'язкості і за відсутності належних технологій на сьогодні не видобувається.

Можливість початку промислової розробки нафтових родовищ, з огляду на сьогоднішній стан їх вивчення, відносяться на віддалену перспективу – не раніше 2015 року.

Більш активно на предмет виявлення нафтогазоносних родовищ вивчається шельф Чорного моря, оскільки вартість пошукових робіт тут значно дешевша, ніж на суходолі.

З 2000 року роботи виконуються підприємством „Причорномор ДРГП" з борту єдиного в Україні спеціалізованого науково-дослідного судна „Искатель" яке проводить сейсмозвідувальні дослідження. Основна ціль роботи – пошуки та підготовка для глибокого пошуково-розвідувального буріння перспективних на нафту та газ площ на акваторії Чорного моря.

На протязі усього періоду (більше 45 років) нафтогазопошукових робіт на північно-західному шельфі дослідження концентрувались у східній частині, прилеглої до Криму, та були орієнтовані на вирішення енергетичних проблем півострова.

Глибоке нафтогазопошукове буріння на шельфі з 1971 року виконував трест «Кримнафтогазрозвідка», сьогодні - ДАТ „Чорноморнафтогаз” (м.Сімферополь).

На північно-західному (приодеському) шельфі Чорного моря в 140 та 120 км від Одеси виявлені Одеське та Безіменне газові родовища. Крім того, на приодеському шельфі підготовлено до свердління 6 структур та виявлено 10 структур. Для нарощування запасів вуглеводневої сировини та розвитку промислової інфраструктури на суші Одеської області необхідні початкові капіталовкладення 28-35 млн. доларів США. Для того, щоб наростити розвідані запаси вуглеводневої сировини і створити початкову інфраструктуру на прилягаючому шельфі моря, необхідні для початку промислового освоєння вуглеводневої сировини, капіталовкладення повинні становити не менш, ніж 350-500 млн. доларів США. Ані держава, ані Одеський регіон в теперішній ситуації не в змозі вишукати необхідні суми асигнувань для розвитку геологорозвідувальних робіт. Єдиний реальний шлях – це залучення інвестицій та пільгових довгострокових кредитів.

Буре вугілля. Відомі 3 родовища в Болградському районі. З причини малої потужності (не більше 1,5 м, переважно до 0,5 м) значної глибини залягання, високої зольності ці родовища визнані безперспективними, такими, що не мають практичного значення та зняті з державного обліку родовищ корисних копалин.

Кам'яне вугілля. Виявлене в південно-західних районах області. При глибині залягання 1200-1800 м, максимальній потужності окремих пластів до 1,5 м, не витриманості потужності запаси кам'яного вугілля віднесені до запасів дуже віддаленої перспективи.

Золото. Перспективи створення нової для області галузі – золотовидобувної промисловості – пов'язані з відкриттям Майського родовища золота в Савранському районі.

Але на даний час, розробка родовища золота "Майське" не ведеться через відсутність фінансування. Родовище відноситься до категорії середніх за запасами, з середнім вмістом золота в руді.

Також планується проведення пошуково-оцінювальних робіт пошуково-зйомочною експедицією № 46 КП “Кіровгеологія” на ділянці золота “Квітка” (Саранський та Любашівський райони). Цільовим призначенням робіт являється оцінка золотоносності Східної рудної зони рудопрояву “Квітка” з визначенням перспективних ресурсів за категоріями P_1 і P_2 та супутнього платиноїдного зруденіння.

Сіль кам'яна. Сировинною базою є Ізмаїльське родовище кам'яної солі з розвіданими запасами 3,45 млрд.т та прогнозними ресурсами 5,2 млрд.т. На його основі можливе будівництво солерудника потужністю 300 тис. т солі на рік. Видобування – підземним способом методом підземного вилуговування та виробництвом солі столової типу «Екстра». З причини насиченості ринку донецькою сіллю освоєння родовища найближчим часом не планується.

Мінеральні грязі. Значний резерв розвитку оздоровчо-рекреаційного комплексу на території області являють собою родовища мінеральних грязей,

які незважаючи на достатній ступень їх вивченості, освоюються дуже в обмежених розмірах.

На даний час по Одеській області геологічне вивчення з правом ДПР та видобування мулу мінерального на ділянці Куяльницького лиману здійснює лише ДП «Клінічний санаторій ім. Пирогова».

На території Одеської області розвідано та перебувають на стадії вивчення понад 190 родовищ різних корисних копалин. Мінерально-сировинна база області майже на 80 % складається із сировини для виробництва будівельних матеріалів. Найбільш важливими видами є: цементна сировина, керамзитова сировина, камінь будівельний, вапняк для опіку, піски.

За даними Причорноморського ДРГП на державному балансі числяться 151 родовище будівельної сировини, з яких експлуатуються згідно спеціальних дозволів - 25 родовищ.

Окрім того, на території Одеської області налічується 2 потенційних техногенних родовища корисних копалин, запаси яких оцінені прогнозно. На даний час це місця крупних накопичень відходів техногенного походження, які можуть бути переведені в ранг техногенних родовищ за умов їх геологічного вивчення та оцінки запасів як промислові з затвердженням в ДКЗ України. Це залишки нафтопродуктів під територією ВАТ «ЛУКОЙЛ-Одеський НПЗ» та золошлаковідвали Молдавської ДРЕС, які розташовані біля дамби між с. Градениці (Україна) і Незавертайлівка (республіка Молдова). Дане накопичення відходів техногенного походження може використовуватись як сировина для виробництва шлакобетонних виробів.

Таблиця мінерально-сировинної бази будівельних матеріалів Одеської області, станом на 01.01. 2015

Таблиця 7.1.1.

№ п/п	Найменування родовища	Розташування	Стан	Площа, га		Площа рекультивованих земель, га	Обсяг накопичених порід, млн.т (м ³)		Можливість переведення відвалів хвостосховищ у ранг техногенних родовищ
				родовища	відвалів		відвали	хвостосховища	
1	2	3	4	5		6	7		8
Неметалеві корисні копалини									
Сировина цементна: суглинки, глини, вапняки									
1	Єлізаветівське компл. сировина цементна, керамзитова	Роздільнянський р-н. 0,7 км ПнЗх с.Єлізаветівка	Розробл.	573,5					
2	Федосіївське сировина цементна вапняк флюсовий	Красноокнянський р-н 6,0 км ПдСх с. Федосіївка	Розробл.	350,0					
	Усього родовищ - 2								
	Розробляються - 2								
Камінь пиляний									
1	Галоцьке вапняк	Красноокнянський р-н 3,0 км на Зх с.Степанівка	Не розробл	200,26					
2	Довжанське вапняк	Котовський р-н ПнЗх околиця с. Довжанка	Розробл.	203,0					
3	Ковалівське вапняк	Біляївський р-н 3,0 км на ПнЗх с. Ковалівка	Розробл.	2505,0					
1	2	3	4	5		6	7		8
4	Олексіївське комплексне: камінь пиляний, вапняк на вапно	Красноокнянський р-н 3,0 км Пд с.Олексіївка	Розробл.	120,0					
5	Орлівське комплексне: вапняк для випалювання на вапно, камінь пиляний, сировина	Біляївський р-н В 6,0 км на ПнЗх від м.Одеса Ділянка №1, 2	Не розробл	500,0					

	керамзитова, сировина цегельно-черепична	Діл. Орловська Ділянка Західна Діл. Резервна (цілик та ох.зона)							
6	Цибулівське вапняк	Красноокнянський р-н. Околиця с. Цибульово	Розробл.	11,0					
7	Алтестівське вапняк	Біляївський р-н Зх околиця с. Алтестово	Не розробл.	131,2					
8	Андріїво-Іванівське Вапняк Діл. розвідки 1961р. Ділянка Східна	Роздільнянський р-н 1,0 км ПдСх с.Андріїво-Іванівка	Не розробл.	43,0					
9	Булдинське вапняк	Комінтернівський р-н Пд окраїна с.Бутовка	Не розробл.	601,6					
10	Гуляй-Балківське вапняк	Комінтернівський р-н Пд с. Стара Дофинівка	Не розробл.	182,6					
11	Деленське вапняк	Арцизький р-н 3,0 км на ПнЗх від с. Делене	Не розробл.	37,0					
12	Ділянка Чапаївська вапняк	Біляївський р-н	Розробл.						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Виноградненське вапняк	Березівський р-н Пд околиця с. Виноградне, 7,0 км Пд з.ст. Колосівка Ділянка Південна (1955 р.) Ділянка Північна (1975 р.) Ділянка Садова (1996 р.)	Не розробл.	123,2					
14	Ділянка Василівська	Біляївський р-н Південно-західна околиця с. Василівка	Розробл.						
15	Ділянка Будячки	Роздільнянський р-н б. Будячківська, Між сс.. Будячки та Сгорівка	Розробл.						
16	Ділянка Северинівська	Іванівський р-н На північній околиці с. Северинівка	Розробл.						

17	Дубівське вапняк	Красноокнянський р-н 0,5 км Зх с. Дубове	Не розробл.	207,81					
18	Загнітківське вапняк	Кодимський р-н На ПдЗх околиці с.Загнітково	Не розробл.	745,0					
19	Іллінське (Ковалівське)		Не розробл.	320,0					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20	Главанське вапняк Ділянка Главанська	Арцизький р-н На Пд околиці с. Пряма Балка	Не розробл.						
	Ділянка Нова (Не розробл)	В 3,0 км на ПдСх від с.Пряма Балка	Не розробл.	121,0					
	Ділянка Прямобалківська	На ПдЗх околиці с.Пряма Балка	Не розробл.	64,0					
	Ділянка Кам'янська	В 3,0 км на Сх від зал.ст. м.Главани	Не розробл.	121,0					
	Ділянка № 4	Розвідки 1994-1996 рр.	Не розробл.	50,0					
21	Карпівське вапняк	Роздільнянський р-н 0,7 км ПнСх хутора Будячки	Не розробл.	320,0					
22	Красноокнянське комплексне: камінь пиляний, на вапно	Красноокнянський р-н ПдЗх ок-раїна смт. Красні Окни	Не розробл.	89,9					
23	Кубанківське вапняк	Комінтернівський р-н 4,5 км на ПдСх с.Кубанка	Не розробл.	20,0					
24	Лізінське – 1 вапняк	Іванівський р-н В 6,0 км на ПдСх від з.ст. Буялик, Пн околиця с. Лізінка	Не розробл.	87,26					
25	Лізінське-2 вапняк	Іванівський р-н На ПдЗх околиці с. Лізінка, в 6,0 км на ПдСх від з.ст. Буялик	Не розроб.	89,8					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
26	Мало-Аджаликське Вапняк Ділянка “Візирська”	Комінтернівський р-н 0,4 км Зх с.Візирка сс. Воронківка – Старі Біляри	Порт Не розробл.	202,1					

	Ділянка "Воронківська" Ділянка Старо-Білярська	Пд околиця с. Старі Біляри Пд околиця с. Старі Біляри	Не розробл. Не розробл.	69,6 68,4					
27	Нерубайське вапняк	Біляївський р-н В 0,5 км на ПнЗхвід с. Нерубайське, 7,0 км на ПдСх від з. ст. Дачна	Не розробл.	50,8					
28	Північно-Олександрівське вапняк	Іванівський р-н 1,5 км ПнСх с.Олександрівка	Не розробл.	156,08					
29	Ряснопільське вапняк	Березівський р-н 2,0 км Пн с. Ряснопіль	Не розробл.	320,32					
30	Северинівське вапняк	Іванівський р-н 1,0 км ПнЗх с.Северинівка	Не розробл.	10,0					
31	Уварівське вапняк	Роздільнянський р-н 1,0 км ПнЗх с.Уварівка	Не розробл.	80,0					
32	Ульянівське вапняк Ділянка – 1 Ділянка – 2	Березівський р-н 0,13 км Пн с. Ульянівка 1,5 км ПнСх с.Садове	Не розробл.	656,6					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
33	Фонтанське вапняк	Комінтернівський р-н Пд околиця с. Олександрівка	Не розробл.	500,0					
34	Холодно-Балківське вапняк	Біляївський р-н сс.Холодна Балка-Фомина Балка	Не розробл.	152,0					
35	Чабанське	Комінтернівський р-н, на Зх с. Гвардійське	Не розробл.	4,2					
36	Новодмитрівське	Роздільнянський р-н 1,0 км Пд, Пд Сх с. Новодмитрівка.	Не розробл.	18,6					
	Усього родовищ 36								
	Розробляються - 8								
Вапняк для випалювання на вапно (тис.т.)									
1	Грабівське Вапняк Ділянка Нова, №1	Кодимський р-н ПнЗх околиця с. Грабово	Не розробл.	22,0 20,9					

2	Грабівське – 2 Вапняк Гребінників Яр Чубанський Яр	Кодимський р-н ПнЗх околиця с. Грабово	Не розробл.	11,63 26,56					
3	Орлівське вапняк	Біляївський р-н 6,0 км ПнЗх м. Одеси Діл. № 1, 2	Не розробл.	73,89					
4	Красноокнянське вапняк	Красноокнянський р-н Пд околиця смт. Красні Окни	Не розробл.	66,2					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Лізинське вапняк	Іванівський р-н Сх околиця с. Лізінка	Не розробл.	32,88					
6	Олексіївське вапняк	Красноокнянський р-н сс. Олексіївка та Горячівка	Не розробл.	116,41					
	Усього родовищ - 6								
	Розробляються - 0								

Будівельне каміння

1	Савранське Граніт Діл. Північна Діл. Південна	Савранський р-н 2,5 км на ПнСх від смт. Завалля	Не розроб.	36,54					
2	Вільшанське граніт, мігматит	Савранський р-н 1,5 км Сх с. Вільшанка	Розробл.	22,2					
3	Красноокнянське (Розівське) вапняк	Красноокнянський р-н 1,5 км ПнЗх с. Розівка	Розробл.	5,2					
4	Богачівське вапняк	Великомихайлівський р-н 1,0 км Сх с. Богачево	Не розробл	13,2					
5	Барабойське вапняк	Овідіопільський р-н Між сс. Йосипівка та Мар'янівка	Не розробл	34,64					
6	Білгород-Дніст-ровське, вапняк Ділянка “Лиман” Ділянка розвідки 1960 р.	Білгород-Дніст- ровський р-н ПдСх околиця м.Білгород- Дніст-ровська	Не розроб.	65,63					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Білоліське вапняк	Татарбунарський р-н 1,4 км Пд с. Білолісся	Не розробл	5,3					
8	Виноградівське	Болградський р-н	Не розробл.	8,7					

	Компл - вапняк, суміш піщано-грав.	4,0 км Пн с. Виноградівка							
9	Комінтернівське вапняк	Комінтернівський р-н 2,5 км Пн с. Новокубанка	Не розробл.	4,55					
10	Новоелізаветівське вапняк	Ширяївський р-н 0,7 км на Пд с. Новоелізаветівка	Не розробл	16,63					
11	Новоолексіївське вапняк	Татарбунарський р-н 2,7 км Сх с. Нова Олексіївка	Не розробл	3,06					
12	Новоселівське (Кілія) вапняк	Кілійський р-н 4,0 км на Пн від с.Новоселівка	Не розробл.	26,0					
13	Новоселівське (Сарата) вапняк	Саратський р-н 1,5 км на Пд від с. Новоселівка	Не розробл.	4,7					
14	Паліївське вапняк Діл. Паліївська-1 Діл. Паліївська - 2	Біляївський р-н 0,75 км на Пн від с.Паліїво	Не розробл.	9,0 2,06					
15	Писарівське вапняк	Кодимський р-н Пн околиця с. Писарівка	Не розробл.	22,0					
16	Северинівське Вапняк	Іванівський р-н 0,4км Зх с. Северинівка	Не розробл.	9,5					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17	Татарське вапняк	Овідіопільський р-н Між сс. Сухий Лиман і Прилиманське	Не розробл.	67,36					
18	Шеметівське вапняк	Роздільнянський р-н 1,0 км Зх від с. Шеметове	Не розробл.	21,4					
19	Юрківське вапняк	Березівський р-н Пд околиця с. Юркове	Не розробл.	57,53					
20	Дальницьке Вапняк Діл. ПдЗх	Овідіопільський р-н 2,5 км ПнЗх с.Нова Долина	Не розробл.	6,32					
	Родовищ – 20								
	Розробляються – 1								

Суміш піщано-гравійна									
1	Виноградівське суміш піщано-гравійна, кам. Буд.	Болградський р-н В 4,0 км на Пн с.Виноградівка	Не розробл	8,7					
	Усього родовищ 1								
	Розробляються: 0								
Пісок будівельний									
1	Одеська Банка Пісок для бетону, буд.розчинів Ділянка Південна Ділянка Північна	В 20,0 км ПнЗх м. Одеса – ПнЗх частина шельфу Чорного моря. Одеська Затока	Розробл.	12,91 км ²					
2	Олександрівське Пісок для бетону, силік цегли буд. Розчинів	Кодимський р-н В 0,6 км на ПдЗх с. Олександрівка	Розробл.	74,6					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Свердловське Пісок для благоустр. Рекультивац. І планування	Комінтернівський р-н, 0,25 км Зх с. Свердлово б. Шахлатська	Розробл.	25,6					
4	Біляївське Пісок для бетону, будівельних розчинів Балка Курудорова блок № 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12 Блок № 7 блок № 5, 13, 14, 15 Діл. Центральна Ділянка № 5 Ділянка Біляївська Ділянка Кулудор	Біляївський район В 1,0 км на ПнЗх від смт. Біляївка -“- -“- -“- -“- -“- -“-	Розробл. Розробл. Розробл. Розробл. Розробл. Розробл.	336,0					

	Ділянка Зелений Хутір Ділянка Рибгосп	-“-	Розробл.						
		-“-	Розробл.						
	Лівий схил р. Турунчук Діл. № 2	В 1,0 км на ПнЗх від смт. Біляївка	Розробл.						
	Лівий схил р. Турунчук Діл. № 1	В 1,0 км на ПнЗх від смт. Біляївка	Не розробл.						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Білгород-Дністровське Пісок для силікатних бл.	На Пн околиці м. Білгород-Дніст-ровськ Ділянка Північна Ділянка Центральна (блок С1) Ділянка Південна	Розробл. -“- Не розроб.	41,46					
6	Приморське Пісок для дор. Пок- риття, буд. розчинів Ділянка №3 Ділянка №1 блок 5	Кілійський р-н В 2,0 км на Пн від с.Вилково	Розробл. Не розробл	270,0					
7	Лучинське пісок для благоустр., рекулт., і планув.	Роздільнянський р-н в 3,0 км на ПдСхс.Лучинське	Розробл	6,0					
8	Ананьївське Пісок для сил.цегли	Ананьївський р-н 5,0 км Зх м. Ананьїв	Не розробл.	52,88					
9	Вилківське Пісок для бетону, силік. цегли, буд. розч. инів	Кілійський р-н Пн околиця м. Кілія	Не розробл.	191,5					
10	Вільшанське Пісок для сил. Блоків	Савранський р-н 8,0 км Пд м. Саврань	Не розробл	120,0					
11	Великомихайлівсь-ке Пісок для сил. блоків та цегли Ділянка №1 Ділянка №2 Ділянка №2 (ч.з. С1)	Великомихайлівський р-н В 2,0 км на Зх та ПдЗх від с. Великомихайлівка	Не розробл. -“- Не розробл.	79,6 52,3 27,3					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Гребениківське Пісок для е культхового покр	Великомихайлівський р-н в 3,0 км на Пн від с. Гребеники	Не розробл	6,5					
13	Кучурганське Пісок для силікатних блоків, цегли	Роздільнянський р-н в 1,5 км на Сх від с. Труд Куток	Не розробл.	106,5					
14	Лабушнянське Пісок для силікат.цегли	Балтський р-н В 15,0 км на ПдСх від з.ст. Кодима	Не розробл.	86,3					
15	Очеретівське Пісок для силікат.цегли Діл.№1 (част. Запасів) Ділянка №2	Роздільнянський р-н 6,0 км Пн з.ст. Кучурган Ділянка Північна Ділянка Південна	Не розробл. Не розробл.	103,4					
16	Степанівське Пісок для благоустр.рекультів. плануван.	Роздільнянський район В 1,0 км на Пд від с. Степанівка	Не розробл.	12,0					
17	Труд-Куток Пісок будівельний	Роздільнянський р-н в 0,5 км на Зх від с. Труд-Куток	Не розробл.	6,0					
18	Катеринівське Пісок для будівельних розчинів	Ширяївський р-н В 10,0 км на Пд від с. Ширяїво	Не розробл	28,7					
19	Богачівське Пісок для силікатних бл.	Великомихайлівський р-н 0,5 км на Зх від с. Богачово	Не розробл	67,8					
	Усього родовищ 19								
	Розробляються: 7								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вапняк флюсовий									
1	Федосіївське сировина цементна вапняк флюсовий	Красноокнянський р-н в 6,0 км на ПдСх від с. Федосіївка	Розробл.	350,0					
	Усього родовищ - 1								
	Розробляються - 1								
Глини для виробництва керамзиту									
1	Вапнярське	Комінтерновський р-н	Не розробл.	12,0					

	глина керамзитова	між сс. Вапнярка та Олександрівка							
2	Єлизаветівське сиров.цементна, глина керамзитова	Роздільнянський р-н 0,7 км ПнЗх с. Єлизаветівка	Розробл.	123,0					
3	Орлівське вапняк на вапно, кам. пил., суглин. Ділянка № 1,2	Білявський р-н В 6,0 км на ПнЗх від м.Одеси	Не розробл.	74,0					
4	Свердловське компл; пісок будівельн.	Комінтернівський р-н ПнЗх околиця с. Свердлово	Розробл.	25,6					
5	Овідіопільське сугл, глина керам.	Овідіопільський р-н 2,0 км ПнЗх м. Овідіополь	Не розробл.	8,5					
6	Фонтанське глина керамзитова	Комінтернівський р-н Пд околиця с. Олександрівка	Не розробл.	500,0					
	Усього родовищ 6								
	Розробляються: 2								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Камінь облицювальний									
1	Білгород-Дністровське вапняк	Околиця м. Білгород-Дністр-ровська	Не розробл.	27,96					
	Усього родовищ 1								
	Розробляються: 0								
Цегельно-черепична сировина									
1	Орлівське комплексне: на вапно, камінь пиляний, керамзит. суглинок Ділянка 1,2 Ділянка резервна (цілик та охоронна зона)	Білявський район В 6,0 км на ПнЗх від м.Одеси	Не розробл. не розроб.	97,18					
2	Пужайківське суглинок	Балтський район Північна окраїна с.Пужайково	Розробл.	4,5					
3	Ананьївське суглинок	Ананьївський район В 3,0 км на ПнСх від м.Ананьїв, в 3,0 км на Сх від цегляного	Не розробл.	12,43					

		заводу							
4	Арцизьке суглинок	Арцизький р-н На ПнЗх околиці м.Арциз	Не розробл.	21,37					
5	Балтське-1 суглинок	Балтський район В 4,0 км на Сх від Балтського цегляного заводу	Не розробл.	2,4					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Балтське суглинок, пісок Ділянка №1 пісок, суглинок Ділянка №2 пісок	Балтський р-н ПнЗх околиця с. Балта 0,1 км Зх діл.1	Не розробл. Не розробл.	24,14					
7	Богуславське суглинок	Великомихайлівський р-н 0,2 км на Зх від с. Богуславка	Не розробл.	9,03					
8	Болградське суглинок	Болградський р-н ПнСх та ПдСх околиця м. Болграда	Не розробл.	12,91					
9	Великодолинське суглинок	Овідіопільський р-н, 1,5 км ПнЗх зал. ст. Аккаржа	Не розробл.	25,5					
10	Великодолинське – 2 суглинок	Овідіопільський р-н, в 2,0 км на Пн від смт. Великодолинське	Не розробл.	30,47					
11	Гандрабурське суглинок, пісок	Ананьївський р-н Пн околиця с.Гандрабури	Не розробл.	18,63					
12	Гвоздавське суглинок	Любашівський р-н, ПдСх околиця с. Солтанівка	Не розробл.	22,55					
13	Главанське суглинок, камінь пиляний Діл. Прикар'єрна	Арцизький р-н На Пн від робітничого сел. Главанського заводууправління	Не розробл.	27					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14	Городненське суглинок	Болградський р-н 1,0 км Пд с. Городне	Не розробл.	10,81					
15	Гуляївське суглинок	Березівський р-н В 2,5 км на Пд від с. Гуляївка	Не розробл.	5,3					

16	Єфтодівське суглинок	Балтський р-н Пд околиця с. Кармалюківка	Не розробл.	8,6					
17	Жевахова гора Сугл.Діл. №1, №2	Пн околиця м. Одеси	Не розробл.	29,14 23,55					
18	Завалівське (діл.Зарічна) суглинок	Савранський р-н 3,0 км Пд с. Завалля	Не розробл.	81,0					
19	Загнітківське суглинок	Кодимський р-н ПдСх околиця с. Загнітків	Не розробл.	18,76					
20	Зеленівське суглинок	Білгород-Дністровський р-н Пн околиця с. Зеленівка	Не розробл.	34,8					
21	Ізмаїльське – 3 суглинок	Ізмаїльський р-н ПнСх околиця м. Ізмаїл	Не розробл.	16,15					
22	Ізмаїльське – 4 суглинок	Ізмаїльський р-н Пн околиця с. Стара Некрасівка	Не розробл.	16,35					
23	Ізмаїльське – 5 суглинок	Ізмаїльський р-н 1,0 км ПдСх м. Ізмаїл	Не розробл.	32,0					
24	Ісаївське суглинок	Миколаївський р-н 0,7 км на Сх с. Ісаєво	Не розробл.	11,32					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25	Йосипівське суглинок	Овідіопільський р-н ПдСх околиця с. Йосипівка	Не розробл.	10,0					
26	Кальчівське суглинок	Болградський р-н Пн околиця с. Кальчево	Не розробл.	5,8					
27	Кам'янське суглинок	Ізмаїльський р-н В 0,5 км на ПнЗх від с.Кам'янка	Не розроб.	15,0					
28	Кілійське Суглинок	Кілійський р-н ПдЗх околиця м. Кілія	Не розробл.	7,4					
29	Кодимське суглинок, пісок	Кодимський р-н В 3,0 км на ПдСх околиці зал. ст. м. Кодима	Не розробл.	44,2					
30	Козацьке суглинок	Білгород-Дністровський р-н	Не розробл.	9,22					

		околиця с. Козацьке							
31	Концебівське суглинок	Савранський р-н В 0,5 км на Пн від с.Концеба	Не розробл.	7,56					
32	Косівське суглинок	Котовський р-н ПнСх околиця с.Коси	Не розробл.	3,6					
33	Любашівське суглинок	Любашівський р-н на Пд околиці смт. Любашівка	Не розробл.	3,4					
34	Минзульське – 1 суглинок	Болградський р-н В 0,3 км Пн околиці м. Болград	Не розробл.	1,5					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
35	Михайлівське суглинок	Саратський район В 1,0 км на Сх від с.Михайлівка	Не розробл.	5,4					
36	Кучурганське – 2 (Бесарабське) суглинок Ділянка Північна Ділянка №1	Роздільнянський р-н ПдЗх околиця с.Бесарабка в 2,5 км на Пн від Кучурганського цегл.заводу	Не розробл. Не розроб.	12,35 4,4					
37	Михайлівське-1 суглинок	Ширяївський р-н В 0,2 км на Сх від с. Михайлівка	Не розробл.	7,1					
38	Новокапланівське суглинок	Арцизький р-н ПнЗх околиця с. Нові Каплани	Не розробл.	7,07					
39	Овідіопільське (комп.:суглинок, керамзит)	Овідіопільський р-н в 2,0 км на ПнЗх від м. Овідіополь	розробл.	10,54					
40	Одеське суглинок	Біляївський р-н 1,0 км на ПдСх від с. Протопопівка	Не розробл.	21,81					
41	Олександрівське суглинок	Котовський район Зх околиця с.Олександрівки, в 0,3 км на Сх від м.Котовськ	Не розробл.	11,87					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
42	Орлівське-1 суглинок	Ренійський район. В 1,5 км на ПнСх від с.Орлівка	Не розробл.	5,94					
43	Петровіровське суглинок	Шириївський р-н В 0,5 км на ПнСх від с. Жовтень, 22,0 км на ПнСх від з. ст. Червонознам'янка	Не розробл.	14,5					
44	Піщанське суглинок	Балтський район ПнЗх околиця с.Піщанка	Не розробл.	6,19					
45	Полігон суглинок	Білгород-Дніст- ровський р-н Сх околиця с. Абрикосове, 5 км на Пн від цегл. з-ду с. Салгани	Не розробл.	6,0					
46	Раухівське суглинок	Березівський р-н В 7,0 км на ПдЗх від м.Березівка	Не розробл.	11,06					
47	Ренійське суглинок	Ренійський р-н ПнСх околиця м. Рені	Не розробл.	2,8					
48	Розквітівське суглинок	Березівський р-н ПнЗх околиця с. Червоний Агроном	Не розробл.	5,0					
49	Соболівське суглинок	Котовський р-н В 0,5 км на ПдСх від с Соболівка,	Не розробл.	12,0					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
50	Салганське суглинок	Білгород-Дніст- ровський р-н В 2,0 км на ПнЗх від з.ст. Шабо, на ПдСх околиці с. Салгани На ПнСх околиці с.Турлаки	Не розробл	34,2					
	Ділянка "Салгани"		Не розробл.	4,4					
51	Степанівське суглинок	Комінтернівський р-н в 4,0 км на Пд від с. Комінтернівське	Не розробл.	18,9					
52	Суворівське суглинок	Ізмаїльський р-н На Пн околиці	Не розробл.	10,99					

		с.Суворово							
53	Сухомлинівське суглинок	Іванівський р-н В 0,2 км на ПдСх від с. Сухомлинове	Не розробл.	12,43					
54	Троїцьке суглинок	Любашівський р-н в 1,0 км на ПдСх від с. Троїцьке	Не розробл.	4,9					
55	Фрунзівське суглинок, пісок	Фрунзівський р-н В 1,6-2,0 км на Сх від смт. Фрунзівка	Не розробл.	30,46					
56	Цебриківське суглинок	Великомихайлівський р-н околиця смт. Цебрикове	Не розробл.	5,0					
57	Шевченківське суглинок	Кілійський район На ПдЗх околиці с. Шевченкове	Не розробл.	49,0					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
58	Ширяївське суглинок	Ширяївський р-н На Сх та ПнСх околиці смт. Ширяєво	Не розробл.	8,33					
59	Шкодовогірське суглинок	м. Одеса На ПнЗх країні	Не розробл.	85,5					
	Ділянка №1	м.Одеси За цементним заводом							
60	Ділянка "Теплична"	В 0,5 км на Пн від ПнЗх околиці м.Одеси	Не розробл.	17,4					
	Борисівське	Татарбунарський р-н в 0,5 км на північ від с. Глибоке та за 5,0 км на південь від с. Борисівка	Не розробл.	3,0					
	Усього родовищ 60								
	Розробляються - 2								
Усього по Одеській області на Державному балансі числяться станом на 01.01.2014 р. – 152 родовища									
Розробляються – 23 родовища									

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Одеська область характеризується нерівномірною забезпеченістю підземними водними ресурсами, придатними для питного водопостачання. Для встановлення ступеня забезпеченості потреби у воді колишнім Міністерством геології УРСР у різні роки були проведені роботи з визначення потенційних експлуатаційних можливостей основних водоносних горизонтів і виконана регіональна оцінка прогнозних ресурсів підземних вод (Ковалевська В.М., Капінос К.В., Шараєвський М.Н., Семенов В.Г.). Остаточні прогнозні ресурси підземних вод області з мінералізацією до 3 г/дм³ прийняті на баланс у кількості 736,7 тис. м³/добу (протокол МГ УРСР № 4 від 31.03.1983).

В 1999 році Пичорномор ДРГП розвідані та затверджені ДКЗ України експлуатаційні запаси підземних вод в алювіальних відкладах р.Дністер (які не увійшли до регіональних оцінок ПРПВ) з мінералізацією до 1,0 г/дм³ у кількості 63,8 тис.м³/добу, що треба врахувати при виконанні робіт з переоцінки ПРПВ.

В 2005-2008 роках при проведенні робіт з оцінки експлуатаційних запасів підземних вод Придунайського родовища (Ренійський район) методом математичного моделювання була виконана оцінка прогнозних ресурсів підземних вод в алювіальних пліоцен-неоплейстоценових відкладах долини р.Дунай. Отримана величина ПРПВ в кількості 2,39 млн.м³/добу, яка апробована в ДКЗ України.

Відомості про прогнозні ресурси (за даними регіональних оцінок) та експлуатаційні запаси (згідно протоколів ДКЗ, ТКЗ) підземних вод в межах адміністративних районів області наведені в таблиці 7.2.1.1.

Прогнозні ресурси та експлуатаційні запаси підземних вод Одеської області

Таблиця 7.2.1.1.

№ з/п	Назва адміністративного району	Потреба у питній воді, тис. м ³ /добу	Площа, тис.км ²	Прогнозні ресурси підземних вод, тис.м ³ /добу				Модуль, м ³ /добу/км ²			
				Усього		У тому числі ЕЗПВ		ПРПВ		ЕЗПВ	
				Мінералізація, г/дм ³				Мінералізація, г/дм ³			
				до 1,5	1,5-3,0	до 1,5	1,5-3,0	до 1,5	до 3,0	до 1,5	1,5-3,0
1	Ананьівський	3,96	1,1	26,18	0,020	10,30		23,80	23,82	9,36	
2	Арцизький	6,93	1,4		27,00		20,00		19,29		14,29
3	Балтський	7,65	1,3	24,20		5,60		18,62	18,62	4,31	
4	Березівський	4,17	1,6	31,15	0,05	11,20		19,47	19,50	7,00	
5	Білгород-Дністровський	21,13	2,0	54,00		27,00	8,00	27,00	27,00	13,50	4,00
6	Біляївський	17,35	1,5	15,00		63,80		10,00	10,00	42,53	
7	Болградський	12,63	1,4	1,40	4,60			1,00	4,29		
8	Великомихайлівський	3,46	1,4	29,90		6,50		21,36	21,36	4,64	
9	Іванівський	3,07	1,2	13,80	1,10	13,33		11,50	12,42	11,11	
10	Ізмаїльський	32,16	1,2	123,80		90,20		103,17	103,17	75,17	
11	Кілійський	11,60	1,4								
12	Кодимський	4,48	0,8	23,90		8,90		29,88	29,88	11,13	
13	Комінтернівський	14,59	1,5	7,99	7,01	0,6		5,33	10,00	0,4	

14	Котовський	13,42	1,0	31,40		14,20		31,40	31,40	14,20	
15	Красноокнянський	2,01	1,0	21,80		5,00		21,80	21,80	5,00	
16	Любашівський	3,38	1,1	21,00				19,09	19,09		
17	Миколаївський	1,6	1,1	27,04	0,16			24,58	24,73		
18	Овідіопольський	318,11	0,96	10,00		1,98		10,42	10,42	2,06	
19	Ренійський	8,86	0,9	87,60		149,00		97,33	97,33	165,56	
20	Роздільнянський	8,17	1,4	36,20		11,20		25,86	25,86	8,00	
21	Савранський	2,44	0,6	3,00				5,00	5,00		
22	Саратський	5,03	1,4	5,00	10,00		7,00	3,57	10,71		5,00
23	Тарутинський	3,91	2,0	12,00	6,70			6,00	9,35		
24	Татарбунарський	5,22	1,7		16,00		16,00		9,41		9,41
25	Фрунзівський	2,18	1,0	23,76	0,04	13,00		23,76	23,80	13,00	
26	Ширяївський	2,62	1,5	33,78	0,12	4,50		22,52	22,60	3,00	
	УСЬОГО:	520,13	33,3	663,90	72,80	436,31	51,00	19,94	22,12	10,68	1,53

Виходячи з регіональних оцінок, на одного мешканця області припадає 0,297 м³/добу прогнозних ресурсів підземних вод (по Україні – 1,1 м³/добу).

Підземні води на території Одеської області використовуються повсюдно в сфері комунального обслуговування населення, сільськогосподарського і промислового виробництва, в індивідуальних господарствах та як джерело водопостачання займає основне місце у всіх адміністративних районах області. Експлуатуються підземні води як груповими водозаборами так і поодинокими свердловинами та шахтними колодзями.

Станом на 01.01.2015 на обліку знаходяться 3005 водозаборів, які належать 2091 водокористувачам. Загальна кількість водопунктів станом на 01.01.15р. складає 5893, у тому числі артезіанських свердловин – 5689, шахтних колодязів – 195, джерельних каптажів – 9. За звітний період (2014 рік) на території Одеської області взято на облік 62 водозабори, переважна кількість з яких виділилась з існуючих господарств. Сумарний водовідбір з підземних джерел у межах області на 01.01.2015р. за даними водокористувачів, наданими при оформленні спецводокористування, звітів за формою 7-ГР та 2 ТП (Водгосп) склав 83,849 тис.м³/добу – 11,38% від величини прогнозних ресурсів (табл. 7.2.1.2).

Освоєння ПРПВ та ЕЗПВ Одеської області станом на 01.01.2015р.

Таблиця 7.2.1.2.

№ з/п	Адміністративний район	Прогнозні ресурси, тис.м ³ /добу		Водовідбір, тис.м ³ /добу		Освоєння, %		Кількість свердловин		% працюючих	Кількість шахтних колодязів (джерел)	Кількість водокористувачів	Кількість водозаборів
		Всього	у т.ч. ЕЗПВ	Всього	у т.ч. з ЕЗПВ	ПРПВ	ЕЗПВ	Загальна	Працюючих				
1	Ананьівський	26,20	10,30	0,772		2,95	0,00	198	55	27,78		67	86
2	Арцизький	27,00	20,00	2,609	0,794	9,66	3,97	191	69	36,13	2	62	95
3	Балтський	24,20	5,60	1,426	0,474	5,89	8,46	203	39	19,21	15	67	95
4	Березівський	31,20	11,20	5,992	1,629	19,20	14,55	326	164	50,31		82	147
5	Білгород-Дністровський	54,00	35,00	13,818	8,372	25,59	23,92	623	374	60,03	4 (2)	261	375
6	Біляївський	15,00	63,80	2,352		15,68	0,00	260	125	48,08	12	126	151

7	Болградський	6,00	0,00	0,453		7,55		58	15	25,86	34 (2)	35	43
8	Великомихайлівський	29,90	6,50	1,101	0,330	3,68	5,08	239	100	41,84	1	73	127
9	Іванівський	14,90	13,33	1,157	0,000	7,77	0,00	221	82	37,1	4	71	109
10	Ізмаїльський	123,80	90,20	13,537	12,102	10,93	13,42	119	61	51,26	16	48	53
11	Кілійський	0,00	0,00	0,040				25	3	12	16	13	15
12	Кодимський	23,90	8,90	1,042	0,258	4,36	2,89	175	87	49,71	7	47	58
13	Комінтернівський	15,00	0,00	5,288	0,118	35,25		278	152	54,68		109	141
14	Котовський	31,40	14,20	3,840	2,881	12,23	20,29	214	80	37,38	7	72	114
15	Красноокнянський	21,80	5,00	0,676	0,267	3,10	5,35	137	35	25,55	-(2)	46	68
16	Любашівський	21,00	0,00	0,533		2,54		150	31	20,67	34	69	105
17	Миколаївський	27,20	0,00	1,745		6,41		171	62	36,26	1	46	80
18	Овідіопольський	10,00	0,28	5,049	0,029	50,49		340	203	59,71	1	203	230
19	м.Одеса	0,00	1,70	1,748	0,015			211	98	46,45	19	174	196
20	Ренійський	87,60	149,00	2,806	1,744	3,20	1,17	94	56	59,57	2	35	36
21	Роздільнянський	36,20	11,20	6,764	0,820	18,68	7,32	350	175	50	1	127	187
22	Савранський	3,00	0,00	0,237		7,91		84	32	38,1	11	34	46
23	Саратський	15,00	7,00	4,153		27,69	0,00	244	152	62,3		61	93
24	Тарутинський	18,70	0,00	2,855		15,27		166	74	44,58	4 (2)	61	73
25	Татарбунарський	16,00	16,00	1,420		8,88	0,00	194	61	31,44	8 (1)	58	94
26	Фрунзівський	23,80	13,00	0,895		3,76	0,00	144	70	48,61		42	78
27	Ширяївський	33,90	4,50	1,542		4,55	0,00	274	148	54,01	1	69	127
УСЬОГО:				83,849	29,831	11,38	6,12	5689	2603	45,75	200(9)	2158	3022
2014				87,406	31,408	11,86	6,45	5640	2802	49,68	196 (9)	2097	2967
2013				94,635	33,350	12,85	6,43	5597	2961	52,9	195	2078	2958

В 2014 році видобуток підземних вод зменшився на 3,6 тис.м³/добу у порівнянні з минулорічним. При цьому за період 2001-2014 роках в області зберігається тенденція до зменшення водовідбору та збільшення загальної кількості свердловин.

Зменшення водовідбору можна пояснити складними умовами, що склалися в промисловості та сільському господарстві. З загальної кількості водозаборів, які є на обліку, в 2014 році працювало 1602 (53%). Внаслідок розпаювання земель сільськогосподарського призначення відбувається перерозподіл існуючих артезіанських свердловин між водокористувачами, частина свердловин, що належали сільгосппідприємствам, передаються на баланс органів місцевого самоврядування, частина попросту покидаються. За даними, отриманим від районних державних адміністрацій, багато сільгосппідприємств, на балансі яких значилися свердловини, не працюють, ліквідовані або ж оголосили про банкрутство. Наслідком цього процесу є такий негативний факт, що з загальної кількості існуючих свердловин в області (5689) експлуатуються 2603 (45,7 %).

За даними державного обліку використання підземних вод 513 водокористувачів протягом більш ніж 10 років не оформлюють дозвіл на спеціальне водокористування, не надають звітну інформацію по свердловинах, що їм належать. Більша частина непрацюючих свердловин розташована в сільських населених пунктах. Вони були пробурені для водопостачання сільськогосподарських підприємств (ферм, польових станів). Після ліквідації

сільгоспідприємств частина свердловин була передана на баланс сільських рад, частина - знову створеним фермерським господарствам, а інші виявилися покинутими (таблиця 7.2.1.3.).

Кількість водокористувачів, водозаборів, потенційно покинутих свердловин по адміністративних районах Одеської області (станом на 01.01.2015р.)

Таблиця 7.2.1.3.

Адміністративний район	Кількість водокористувачів	Кількість водозаборів	Кількість ВЗ, по яких відсутня інформація > 10 років	Кількість потенційно покинутих свердловин
Ананьівський	67	86	37	108
Арцизький	61	74	19	51
Балтський	66	91	50	123
Березівський	83	146	25	60
Білгород-Дністровський	254	368	28	51
Біляївський	106	145	19	39
Болградський	35	42	19	32
Великомихайлівський	72	127	36	79
Іванівський	73	108	25	49
Ізмаїльський	46	53	11	18
Кілійський	13	15	5	5
Кодимський	47	58	18	55
Комінтернівський	108	138	26	51
Котовський	71	114	43	85
Красноокнянський	46	68	25	57
Любашівський	66	104	62	93
Миколаївський	44	80	22	49
Овідіопольський	202	225	36	54
м.Одеса	159	196	42	49
Ренійський	34	35	8	8
Роздільнянський	126	185	43	85
Савранський	34	46	14	31
Саратський	62	92	17	41
Тарутинський	56	70	13	33
Татарбунарський	54	95	43	93
Фрунзівський	43	79	28	49
Ширяївський	69	127	17	32
УСЬОГО:	2097	2967	731	1480

Із загальної кількості непрацюючих свердловин (3086) порядку 1480 свердловин (48%) є потенційно покинутими, частина з них можливо підлягає ліквідаційному тампонажу.

Більша кількість недіючих свердловин розташовані в північних районах Одеської області (Котовський, Балтський, Любашівський, Ананьівський, Великомихайлівський, Роздільнянський райони) - в області живлення основних водоносних горизонтів, підземні води яких використовуються для водопостачання населення, у тому числі й централізованого. Не краще ситуація і у деяких південно-західних районах області - Татарбунарський, Арцизький райони.

Крім того, є ряд свердловин, переданих на баланс сільських рад або сільських комунальних підприємств, по яких документи на спецводокористування не оформлялися і які з різних причин не працюють - часто через відсутність коштів у місцевих бюджетах на утримання свердловин у

робочому стані. Деякі з цих свердловин потребують ремонту, а інші - ліквідаційного тампонажу.

Свердловини, які тривалий час не працюють, або ж є покинутими, згодом стають джерелом забруднення підземних вод. Поки що забруднення підземних вод носить локальний характер, але неприйняття найближчим часом заходів з вирішенням питання про ліквідацію покинутих свердловин, або передачі їх новим водокористувачам, у першу чергу сільським Радам для питного водопостачання населення, приведе до забруднення основних водоносних горизонтів і скороченню й без того обмежених ресурсів підземних вод.

Необхідно відзначити, що питання про тампонаж кожної конкретної свердловини має вирішуватися тільки після визначення її санітарно-технічного стану й остаточного висновку про неможливість її подальшої експлуатації. Щодо першочерговості проведення таких робіт підкреслюємо, що в першу чергу підлягають тампонажу свердловини, які обладнані на основні водоносні горизонти з підземними водами питної якості, які розташовані в області живлення водоносних горизонтів і на родовищах питних підземних вод для централізованого водопостачання. Вирішення питань про ліквідацію покинутих свердловин можливе тільки з залученням коштів державного бюджету.

У 2013 році за ініціативою Одеської обласної прокуратури відбулася міжвідомча нарада, на якій було розглянуте у тому числі і питання ліквідації без господарських свердловин. Причорноморським ДРГП до департаменту охорони довкілля Одеської облдержадміністрації були надані пропозиції для підготовки регіональної Дорожньої карти (Програми) ліквідації без господарських свердловин. З огляду на ситуацію в країні, будь-яких кроків щодо остаточної розробки та реалізації програми зроблено не було.

В Одеській області має місце негативна тенденція: на фоні зменшення видобутку підземних вод збільшується кількість експлуатаційних свердловин. В останні роки внаслідок внесення змін до Водного кодексу України та Кодексу про надра (виключення частини 2 ст.106 Водного кодексу України в частині погодження проектів на спорудження свердловин з державними органами геології, натомість внесення пункту щодо погодження зазначеної документації у порядку, встановленому Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності») в області почастишали випадки спорудження артезіанських свердловин без проектної документації, а також без отримання відповідних погоджень та дозволів, а най головне - без урахування сучасної водогосподарської обстановки. Так, в м. Одеса при спорудженні готельного закладу була пробурена артезіанська свердловина на відстані 50 м від існуючої.

При цьому свердловини на воду споруджуються з порушеннями прийнятих технологій, з використанням обсадних пластикових труб, які не забезпечують належної герметизації затрубного простору та надійної ізоляції цільового водоносного горизонту від надходження некондиційних вод з водоносних горизонтів, що залягають вище. Внаслідок цього через деякий час в свердловині погіршується якість води, а в майбутньому слід очікувати регіонального забруднення та погіршення якості підземних вод.

Як уже відзначено вище, не кращою є ситуація зі звітністю водокористувачів за встановленою формою 7-ГР (підземні води). З 1711 водозаборів, по яким погоджено отримання дозволу на спеціальне водокористування протягом 2010-2014 років за 2014 рік по формі 7-ГР інформація отримана по 395 водозаборах (23%). Інформація про стан звітності водокористувачів направлена до Держгеонадр України. По адміністративних районах звітність розподілена таким чином:

Кількість водозаборів, по яких отримані звіти за 2014 рік

Таблиця 7.2.1.4.

Адміністративний район	Кількість ВЗ, по яких надані висновки для погодження отримання дозволу на спеціальне водокористування в 2010-2014р.	Кількість ВЗ, по яких отримані звіти по формі 7-ГР	Кількість ВЗ, по яких отримані звіти по формі 2-ТП (Водгосп)
Ананьівський	38	2	41
Арцизький	43	4	38
Балтський	26	4	29
Березівський	103	79	92
Білгород-Дністровський	275	64	220
Біляївський	102	14	77
Болградський	20	0	17
Великомихайлівський	54	1	71
Іванівський	56	13	51
Ізмайльський	33	9	27
Кілійський	6	0	5
Кодимський	25	0	30
Комінтернівський	93	67	74
Котовський	49	10	51
Красноокнянський	21	2	28
Любашівський	21	1	21
Миколаївський	41	34	38
Овідіопольський	158	41	90
м.Одеса	109	22	57
Ренійський	22	1	15
Роздільнянський	106	16	96
Савранський	24	1	30
Саратський	61	3	61
Тарутинський	48	2	40
Татарбунарський	43	4	29
Фрунзівський	43	0	43
Ширяївський	91	1	91
УСЬОГО:	1711	395	1462

З наведеного видно, що більшість водокористувачів не виконують умови, за яких вони отримали погодження отримання дозволу на спеціальне водокористування в частині надання звітів за формою 7-ГР.

Такий стан звітності за формою 7-ГР ускладнює ведення державного обліку використання підземних вод. Звітність за формою 2-ТП (Водгосп) вище – трохи більше 85%, але з цієї форми можна взяти тільки цифру загального видобутку.

У 2013 році за ініціативою Одеської обласної прокуратури відбулася міжвідомча нарада, на якій було розглянуте у тому числі і питання ліквідації без господарських свердловин. Причорноморським ДРГП до Департаменту охорони довкілля Одеської облдержадміністрації були надані пропозиції для підготовки

регіональної Програми ліквідації без господарських свердловин. Але, на жаль, подальшого розвитку ця ініціатива не набула.

Прогнозні ресурси підземних вод по водоносних горизонтах розподіляються наступним чином:

- алювіальних відкладів долин рік Дунай, Дністер – 245,4 тис.м³/добу (33,3 %);
- неогенових відкладів – 472,5 тис.м³/добу (64,14 %);
- палеогенових відкладів – 5,2 тис.м³/добу (0,71%);
- крейдових відкладів – 10,6 тис.м³/добу (1,44 %);
- архей-протерозойських порід – 3,0 тис м³/добу (0,41 %).

Основним водоносним комплексом, що експлуатується у межах області є неогеновий (водоносний горизонт у відкладах середньо сарматського підрегіоюрусу та балтської світи верхнього міоцену - у північній, центральній і південно-західній частинах області, у відкладах верхньосарматського підрегіоюрусу та понтичного регіоюрусу верхнього міоцену – у центральних і південних районах області). Загальний водовідбір з водоносного комплексу у неогенових відкладах склав 70,171 тис.м³/добу (83,7 % від величини загального видобутку та 14,0 % від ПРПВ комплексу), у тому числі по водоносних горизонтах:

- у кіммерійських відкладах – 0,879 тис.м³/добу (1,0%);
- у балтських відкладах – 0,011 тис. м³/добу (0,01 %);
- у понтичних відкладах 1,297 тис.м³/добу (1,5 %);
- у меотичних відкладах – 0,132 тис.м³/добу (0,16 %);
- у верхньосарматських відкладах – 24,560 тис.м³/добу (29,3 %);
- у середньосарматських відкладах – 37,518 тис.м³/добу (44,7 %).

Уздовж рік Дунай і Дністер експлуатується водоносний горизонт у плейстоцен - верхньопліоценових алювіальних відкладах, приурочений до заплачних і терасових ділянок долин. Кількість води, що відбирається, становить 5,774 тис.м³/добу (6,9 % від загального водовідбору по області та 2,3% від величини ПРПВ алювіального водоносного горизонту).

Водоносний горизонт у крейдових відкладах для питного водопостачання використовується лише в Любашівському районі області; водовідбір тут склав 0,333 тис.м³/добу (0,4 % від загального водовідбору по області, 3,1 % від величини ПРПВ крейдового водоносного горизонту).

Прогнозні ресурси питних підземних вод палеогенового комплексу на території області для господарсько-питного водопостачання не використовуються.

На території області видобуваються та використовуються для бальнеолікування в оздоровчих закладах м. Одеси лише високо мінералізовані води (ТОВ «Торгово-виставочний комплекс»). Водовідбір складає 0,037 тис.м³/добу (0,07 % від загального водовідбору по області).

У крайніх північних та північно - східних районах області експлуатуються підземні води, що містяться в кристалічних породах архей-протерозою та у продуктах їхнього руйнування. Водовідбір тут не перевищував

0,285 тис.м³/добу (0,34 % від загального водовідбору по області, 9,5 % від величини ПРПВ архей-протерозойського комплексу).

Також на території області використовуються підземні води у четвертинних відкладах, прогнозні ресурси по яких не оцінювались. Видобуток склав 13,003 тис.м³/добу (15,5 % від величини загального водовідбору).

В розрізі басейнів підземних вод загальний водовідбір розподіляється таким чином: Причорноморський артезіанський басейн – 83,177 тис.м³/добу (99,2% загального водовідбору); Український басейн тріщинних вод – 0,672 тис.м³/добу (0,8%).

Використовуються підземні води для господарсько-питного, виробничо-технічного водопостачання, зрошення та розливу у пляшки Із загального водовідбору по області у кількості 83,849 тис. м³/добу використано 82,930 тис.м³/добу (98,9%). По видах використання розподіляється таким чином:

- на господарсько-питні цілі використовується 71,716 тис. м³/добу (85,5% від загального водовідбору);
- на виробничо-технічні цілі – 5,859 тис. м³/добу (5,8 % від загального водовідбору);
- сільськогосподарське водопостачання – 5,313 тис. м³/добу (6,3 % від загального водовідбору);
- на зрошення – 0,041 тис. м³/добу (0,05 % від загального водовідбору);
- на розлив – 0,002 тис. м³/добу (0,002 % від загального водовідбору).

Без використання скидаються 0,919 тис. м³/добу (1,1 % від загального водовідбору). Це переважно втрати з водоводів під час подачі води від водозабору до споживача.

З загальної кількості водозаборів (1543), які працюють на нерозвіданих прогнозних ресурсах підземних вод, 5 видобувають підземні води в кількості більше 500 м³/добу, 13 водозаборів видобувають від 300 до 500 м³/добу, 101 водозабір працює з продуктивністю 100-300 м³/добу, 151 водозабір з продуктивністю 50-100 м³/добу, 540 водозаборів працюють з продуктивністю 10 - 50 м³/добу, на 733 водозаборах видобувається до 10 м³/добу. 1400 водозабори з різних причин не працюють. Більшість непрацюючих водозаборів розташовані в сільській місцевості. Такий стан експлуатації водозаборів в сільській місцевості можна пояснити тим, що артезіанські свердловини, які були пробурені на тваринницьких фермах, польових станах в більшості своїй на сьогодні є не задіяними. Через віддаленість від населених пунктів і брак коштів на спорудження водоводів вони не можуть бути використані для водопостачання населення.

Випадків виснаження водоносних горизонтів та погіршення якості підземних вод на водозаборах не відмічається.

В Одеській області розвідані та затверджені ДКЗ і ТКЗ експлуатаційні запаси підземних вод (ЕЗПВ) по 26 родовищах (40 ділянок) в кількості 487,31 тис. м³/добу (66 % від величини ПРПВ), у тому числі підземних вод з мінералізацією до 1,5 г/дм³ – 436,31 тис.м³/добу (89,5 %). В трьох родовищах (Арцизьке, Саратське, Татарбунарське) підземні води не відповідають вимогам

нормативних документів до питних вод по сухому залишку та підвищеному природному вмісту натрію. Перелік родовищ наведено в таблиці 7.2.1.5.

Родовища підземних вод Одеської області

Таблиця 7.2.1.5.

№ пп	Родовище ПВ	ДРПВ	Місце розташування	Геол. індекс ВГ	ЕЗПВ, тис. м ³ /добу	Інстанція, № протоколу, дата затв.
1	Ананьівське	Ананьівська 1	м.Ананьів	N _{1S2}	10,3	УкрТКЗ №3733 від 17.02.1976р.
2	Арцизьке	Арцизька 1	м.Арциз	N _{1S2}	20,0	УкрТКЗ №3330 від 15.02.1972р.
3	Балтське	Балтська 1	м.Балта	N _{1S2}	3,56	ДКЗ СРСР №6486 від 07.03.1972р.
4	Балтське 1	Балтська 2	м.Балта	N _{1S2}	2,04	ДКЗ України № 1059 від 27.12.2005р.,
5	Білгород-Дністровське	Б-Дністровська 1	м.Білгород - Дністровський	N ₂ ²	7,5	ДКЗ СРСР №4552 від 02.03.1968р.
		Б-Дністровська 2		N _{1S3}	3,4	
		Б-Дністровська 3		N _{1S2}	8,0	
6	Березівське	Березівська 1	м.Березівка	N _{1S2}	0,7	УкрТКЗ №4152 від 22.12.1981р.
		Березівська 2			6,5	
		Березівська 3			4,0	
7	Великомихайлівське	Великомихайлівська 1	смт.Велика Михайлівка	N _{1S2}	6,5	УкрТКЗ №4182 від 25.05.1982р.
8	Великодолинське	Грослібенталь	смт.Великодолинське	N _{1S3}	0,1	ДКЗ України № 800 від 23.12.2003р.
		Акаржа			0,18	
9	Деволанівське	Деволанівська 1	м.Одеса	N _{1S3}	1,3	ДКЗ України № 994 від 10.08.2005р.
		Деволанівська 2			0,4	
10	Затишанське	Затишанська 1	смт.Затишся	N _{1S2}	8,7	УкрТКЗ №3596 від 12.07.1974р.
12	Ізмаїльське	Ізмаїльська 1	с.Матроська	aP ₁	54,3	ДКЗ СРСР №5838 від 11.12.1969р.
		Ізмаїльська 2	м.Ізмаїл		18,8	
		Ізмаїльська 3	м.Ізмаїл		17,1	
12	Красноокнянське	Красноокнянська 1	смт.Красні Окни	N _{1S2}	5,0	УкрТКЗ №4055 від 20.11.1980р.
13	Кодимське	Залізнична	с.Серби	N _{1S2}	2,16	УкрТКЗ №3626 від 29.10.1974р.
		Кодимська 1	с.Серби		6,74	
14	Котовське	Залізнична	с.Любомирка	N _{1S2}	5,5	ДКЗ СРСР №5837 від 11.12.1969р.
		Котовська 1	с.Гертопи		0,8	
		Котовська 2	с.Коси		7,9	
15	Роздільнянське	Роздільнянська 1	с.Степанівка	N _{1S2}	2,7	УкрТКЗ №3660 від 21.01.1975р.
		Роздільнянська 2			8,5	
16	Ренійське	Ренійська 1	м.Рені	aN ₂ ² -aP ₁	69,0	ДКЗ СРСР №5676 від 28.04.1969р.
17	Придунайське	Придунайська 1	м.Рені	aN ₂ ² -aP ₁	80,0	ДКЗ України №1426 від 26.12.2008р.
18	Саратське	Саратська 1	смт.Сарата	N _{1S2}	7,0	УкрТКЗ №3730 від 15.02.1972р.
19	Сергіївське	Сергіївська 1	с.Софіївка	N ₂ ²	10,8	УкрТКЗ №3780 від 23.12.1976р.
		Сергіївська 2	смт.Сергіївка	N _{1S3}	3,3	МолдТКЗ №29 від 31.05.1969р.
20	Староказачьке	Староказачька	с.Староказаче	N _{1S2}	2,0	УкрТКЗ №3329 від 15.12.1972р.
21	Татарбунарське	Татрбунарська 1	с.Плоцк	N _{1S2}	16,0	УкрТКЗ №3730 від 15.02.1972р.
22	Турунчук-Дністровське	Турунчук-Дністровська	Біляївський р-н	aP _{III}	63,8	ДКЗ СРСР № 515 від 24.06.1969р.
23	Фрунзівське	Фрунзівська 1	смт.Фрунзівка	N _{1S2}	4,3	УкрТКЗ №4110 від 23.06.1981р.
24	Червонознам'янське	Червонознам'янська	с.Червонознам'янка	N _{1S2}	12,73	УкрТКЗ №2246 від 28.03.1964р.
		Сухомлинівська	с.Сухомлинове	N _{1S2}	0,6	
	Ширяївське	Ширяївська 1	смт.Ширяєве	N _{1S2}	4,5	УкрТКЗ №4226 від

№ пп	Родовище ПВ	ДРПВ	Місце розташування	Геол. індекс ВГ	ЕЗПВ, тис. м ³ /добу	Інстанція, № протоколу, дата затв.
25						26.10.1982р.
26	Благодатненське	Благодатненська 1	с.Благодатне, комінтернівський р-н	N153	0,6	ДКЗ України №2606 від 19.04.2012р.
	РАЗОМ:				487,31	

З 26 родовищ з затвердженими запасами частково або цілком освоєні тільки 18 родовищ (27 ділянок), у межах яких розташовано 39 групових та 40 поодиноких водозаборів з загальною кількістю працюючих свердловин – 173 (з 292).

Станом на 01.01.15 по 9 родовищах (Ананьївське, Фрунзівське, Затишанське, Ширяївське, Саратське, Татарбунарське, Турунчук-Дністровське, Придунайське, Червонознам'янське), а також на 4 ділянках родовищ – Кодимська 1, Котовська 1, Лівобережна Березівського родовища, Роздільнянська 2 - затверджені запаси в кількості 230,47 тис.м³/добу з різних причин залишаються не освоєними.

Водовідбір із затверджених експлуатаційних запасів підземних вод з мінералізацією до 3 г/дм³ на 01.01.2015 у межах області визначений у кількості 29,831 тис.м³/добу, що складає 6,1% від затверджених ДКЗ, ТКЗ, ДКЗ України запасів (487,31 тис. м³/добу) та на 1,577 тис.м³/добу менше за минулорічного. Відомості про освоєння затверджених експлуатаційних запасів підземних вод з мінералізацією до 3 г/дм³ по розвіданих родовищах представлені в таблиці 6.

За призначенням водовідбір із затверджених запасів розподіляється в такий спосіб: на господарсько-питні потреби – 27,380 тис.м³/добу (91,8 %); на виробничо-технічні цілі – 1,89 тис.м³/добу (6,3 %); розлив у пляшки 0,002 тис.м³/добу. Скинуто без використання (втрати з водоводів) – 0,559 тис.м³/добу (1,89 % від загального водовідбору).

На базі експлуатаційних запасів підземних вод працює 59 водозаборів, які належать 45 водокористувачеві. З загальної кількості водозаборів, які працюють на розвіданих запасах, 16 експлуатуються з продуктивністю більше 300 м³/добу; на 2 водозаборах видобувають підземні води в кількості від 300 до 200,0 м³/добу; на 2 водозаборах видобувають підземні води в кількості від 200 до 100,0 м³/добу; продуктивність 7 водозаборів становить 50 - 100 м³/добу; на 17 водозаборах видобувають підземні води в кількості від 10 до 50,0 м³/добу; продуктивність інших менше 10 м³/добу.

Стан експлуатаційних запасів підземних вод Одеської області

Таблиця 7.2.1.6.

№ з/п	Код ВЗ	Код ділянок	Код ділянки РПВ	Назва ділянки родовища підземних вод	Водовідбір загальний по ділянці тис.м ³ /рік	Код ВГ	Водокористувач	Код ЄДРП ОУ	Водовідбір, тис.м ³ /рік	Кількість діючих свердловин	Використання підземних вод, тис.м ³ /рік				Формула іонного складу води	Рівень води на 01.01.2014		Мінералізація води на 01.01.2014		
											ГПВ	ВТВ	Розлив	Скид (втрати)		від	до	від	до	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		17	18	19	20
1	5100164	0	370901	Арцизька 1	289,932	267	КП "Водоканал"	32795506	284,800	3	165,500	119,300	0,000	0,000	M-1,9-2,2	HCO3 58-71 SO4 18-31 Cl 11-13 Na 87-97 Mg 2-12 Ca 0-1			1,90	2,20
2	5100167	0				267	Одеське БМЕУ №1 Одеської залізниці, станція Арциз	01071580	5,132	2	2,019	2,692	0,000	0,421	M-2,0	HCO3 66 SO4 17 Cl 17 Na-66 Mg 25 Ca 9	30,30	32,20	2,00	2,00
3	5100019	0	372901	Балтська 1	147,940	267	ПП "Балтаводоканал"	36317962	147,940	1	147,940	0,000	0,000	0,000	M0,7	HCO3 78 SO4 13 Cl 9 Mg 68 Na 29 Ca 3	12,50	12,70	0,60	0,70
4	5100020	2	453101	Балтська 1.1	24,900	267	ВАТ "Балтський молочно-консервний комбінат дитячих продуктів"	04689582	24,900	2	24,900	0,000	0,000	0,000	M0,65	HCO3 83 SO4 10 Cl 7 Mg 70 Na 27 Ca 3	32,00	32,30	0,70	0,70
5	5100068	0	373001	Березівська 1	539,000	267	Березівське ВУЖКГ	03350597	539,000	11	539,000	0,000	0,000	0,000	M-1,1	Cl 48 HCO3 31 SO4 21 Na 68 Mg 21 Ca 11	54,00	54,50	1,10	1,10
6	5100071	0	373003	Березівська 3	55,700	267	Березівське ВУЖКГ	03350597	10,000	1	10,000	0,000	0,000	0,000	M1,05	Cl 47 HCO3 33 SO4 20 Na 59 Mg 32 Ca 9			1,10	1,12
7	5100070	0				267	ЗАТ "Березівський молочний завод"	31253680	0,700	1	0,700	0,000	0,000	0,000	M1,2	Cl 36 SO4 35 HCO3 29 Na 72 Mg 14 Ca 14			1,10	1,20
						267	ФОП Бондарець Є.В.	2983400577	0,300	2	0,100	0,200	0,000	0,000	M1,1	Cl 42 HCO3 30 SO4 28 Na 41Mg 40 Ca 19			1,00	1,20
8	5100069	0				267	Житлово-експлуатаційне комунальне підприємство	36453997	44,700	2	44,700	0,000	0,000	0,000	M1,1	Cl 42 HCO3 30 SO4 28 Na 41Mg 40 Ca 19			1,10	1,10

							"Рахівське"													
9	5100149	0	373101	Білгород-Дністровська 1	860,905	237	КП "Білгород-Дністровськводоканал"	20937068	828,638	10	787,208	41,430	0,000	0,000	M0,6-0,8	HCO3 46-59 Cl 17-35 SO4 9-21 Na 57-66 Ca 25-44 Mg 18- 37			0,60	0,80
10	5100548	2				237	ПАТ "Підприємство по виробництву медичних виробів з полімерних матеріалів "Гемопласт"	480922	8,600	2	2,200	6,400	0,000	0,000	M0,8	HCO3 50 Cl 30 SO4 21 Na 57 Ca 38 Mg 5	22,00	24,00	0,80	0,80
11	5102705	3				237	ПКПФ "Удача и Ко"	22487238	1,579	1	0,000	1,579	0,000	0,000	M0,4	HCO3 68 Cl 27 SO4 5 Mg 51 Ca 41 Na 8			0,40	0,40
12	5100563	3				237	ТОВ "Білгород-Дністровська паляниця"	31257988	17,000	1	3,500	13,500	0,000	0,000					0,90	0,90
13	5102284	2				237	ТДВ "Цегельний завод"	20925591	1,000	1	1,000	0,000	0,000	0,000	M0,7	HCO3 60 Cl 27 SO4 13 Na 85 Mg 12 Ca 3			0,70	0,70
14	5103173	1				237	Колективне підприємство "Білгород-Дністровська підрядно-спеціалізована госпрозрахункова ремонтно-будівельна дільниця"	03331594	4,088	1	0,000	4,088	0,000	0,000	M0,7	HCO3 60 Cl 27 SO4 13 Na 85 Mg 12 Ca 3			1,20	1,20
15	5100146	0	373102	Білгород-Дністровська 2	712,079	265	КП "Білгород-Дністровськводоканал"	20937068	594,148	8	564,439	29,709	0,000	0,000	M0,8-0,9	HCO3 49-51 Cl 34-36 SO4 15-16 Na 77-84 Mg 15-21 Ca 1-2			0,80	0,90
16	5100549	1				265	ПАТ "Підприємство по виробництву медичних виробів з полімерних матеріалів "Гемопласт"	480922	20,600	1	5,300	15,300	0,000	0,000	M0,8	HCO3 47 Cl 37 SO4 16 Na 72 Mg 19 Ca 9	63,00	64,00	0,80	0,80
18	5100553	3				265	Білгород-Дністровська філія державного підприємства "Адміністрація морських портів України" (Адміністрація Білгород-Дністровського морського порту)	01125689	5,756	2	5,756	0,000	0,000	0,000	M0,9	HCO3 52 Cl 37 SO4 10 Na 87 Mg 8 Ca 4			0,90	0,90

19	5100145	3			265	Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків "Центр"	33827013	18,000	1	9,000	0,000	0,000	9,000	M0,9	HCO3 56 SO4 24 Cl 15 Na 87 Mg 8 Ca 4			0,90	0,90
20	5100554	3			265	ВАТ "Б-Дністровський комбінат хлібопродуктів"	00952120	3,519	1	1,337	2,182	0,000	0,000	M0,6-1,0	HCO3 45-61 Cl 28-41 SO4 9-14 Na 69-82 Mg 11-21 Ca 7-9			0,60	1,00
	5103291	1			265	ПП "Торгівельний центр "Старий млин"	37894099	9,980	1	9,980	0,000	0,000	0,000	M0,8	HCO3 57 Cl 29 SO4 14 Na 88 Ca 6 Mg 5	27,90	27,90	0,80	0,80
21	5100560	3			265	ВАТ "ЕЗЯБиИ"	00291405	0,033	3	0,033	0,000	0,000	0,000	M0,7-0,9	HCO3 44-54 Cl 24-31 SO4 15-23 Na 66-69 Mg 21-30 Ca 5-9			0,60	0,80
22	5100561	3			265	Б-Дністровський дитячий будинок-інтернат для розумово відсталих	03190610	9,900	1	9,900	0,000	0,000	0,000	M0,7	HCO3 57 Cl 30 SO4 13 Na 85 Mg 10 Ca 5			0,70	0,70
23	5100557	3			265	ПП "Елвіс"	21012349	0,585	1	0,585	0,000	0,000	0,000	M0,9	HCO3 47 Cl 37 SO4 16 Na 72 Mg 19 Ca 9			0,80	0,80
24	5100546	4			265	КП "Продтовари"	00379123	11,402	1	1,250	10,152	0,000	0,000	M0,7	HCO3 55 Cl 24 SO4 19 CO3 2 Na 82 Mg 17 Ca 1			0,70	0,70
25	5100556	3			265	ТДВ"ПМК-225"	01039857	0,065	1	0,065	0,000	0,000	0,000	M0,8	HCO3 56 Cl 23 SO4 20 Na 69 Mg 27 Ca 4			0,80	0,80
27	5102598	3			265	ТОВ "Білгород-Дністровська паляниця"	31257988	20,400	1	3,000	17,400	0,000	0,000	M1,0	HCO3 49 Cl 38 SO4 13 Na 88 Mg 8 Ca 4			1,00	1,30
28	5102774	3			265	КП "Білгород-Дністровськтеплоенерго"	32132501	0,791	1	0,000	0,791	0,000	0,000	M1,0	HCO3 43 Cl 43 SO4 14 Na 73 Mg 23 Ca 4			1,00	1,20
29	5100544	3			265	БВФ "Дністер"	20934101	2,200	1	2,200	0,000	0,000	0,000	M0,5	HCO3 39 SO4 32 Cl 29 Na 67 Mg 22 Ca 11	25,00	27,00	0,50	0,50
31	5102406	3			265	Білгород-Дністровська міська лікарня	26456269	14,700	1	14,700	0,000	0,000	0,000	M1,0	HCO3 44 SO4 29 Cl 27			1,00	1,00

																	Na 82 Mg 15 Ca 3				
30	5100144	0				267	КП "Білгород-Дністровськводоканал"	20937068	973,100	16	924,447	48,653	0,000	0,000	M1,5-2,0	Cl 57 HCO3 28 SO4 15 Na 83 Mg 16 Ca 1				1,50	2,00
31	5100550	1				267	ПАТ "Підприємство по виробництву медичних виробів з полімерних матеріалів "Гемопласт"	480922	20,100	3	5,200	14,900	0,000	0,000	M-1,5	Cl 67 HCO3 22 SO4 11 Na 78 Ca 20 Mg 2	42,00	44,00		1,50	1,50
32	5100573	1				267	ВАТ "Цегельний завод"	20925591	1,400	1	1,400	0,000	0,000	0,000	M-1,9	Cl 53 HCO3 27 SO4 20 Na 96 Mg 2 Ca 2				1,90	1,90
33	5100567	3				267	Білгород-Дністровська філія державного підприємства "Адміністрація морських портів України" (Адміністрація Білгород-Дністровського морського порту)	01125689	0,144	1	0,144	0,000	0,000	0,000	M-1,5	Cl 63 HCO3 20 SO4 17 Na 82 Mg 14 Ca 3				1,50	1,50
34	5100560	4				267	ВАТ "ЕЗЯБИИ"	00291405	0,006	1	0,006	0,000	0,000	0,000	M 1,5	Cl 49 HCO3 31 SO4 20 Na 80 Mg 15 Ca5				1,50	1,50
35	5100559	4				267	Одеське БМЕУ №1 Одеської залізниці, станція Білгород-Дністровський	01071580	25,989	2	19,378	6,225	0,000	0,386	M-2,0	Cl 53 HCO3 33 SO4 14 Na 76 Mg 17 Ca 7				2,00	2,00
37	5100570	3				267	КП "Б-Дністровськтеплоенерго"	32132501	33,979	1	0,000	33,979	0,000	0,000	M-2,5	Cl 47 HCO3 36 SO4 17 Na 84 Mg 13 Ca 2				1,90	2,50
38	5100566	3				267	ФОП Савченко Світлана Федорівна	2100301541	4,028	1	4,028	0,000	0,000	0,000	M-2,3	Cl 53 HCO3 28 SO4 19 Na 86 Mg 11 Ca 3				2,30	2,30
39	5102407	3				267	БВФ "Дністер"	20934101	6,091	1	3,922	2,169	0,000	0,000	M-1,7	Cl 47 HCO3 27 SO4 26 Na 83 Mg 11 Ca 6	40,00	47,00		1,90	2,00
40	5102472	1	394801	Старокозацьк а	7,304	267	ТОВ "Консервний завод "Дар Бесарабії"	32406765	7,304	1	0,000	7,304	0,000	0,000	M1,3	HCO3 53 Cl 37 SO4 10 Na 76 Mg 14 Ca 10				1,30	1,30
41	5100162	0	395002	Сергіївська 2	149,376	265	КП "УКГ смт.Сергіївка"	32018197	119,000	5	88,000	31,000	0,000	0,000	M0,8-1,0	HCO3 46-48 Cl 38-39 SO4				0,83	1,00

																14-15 Na 84-87 Mg 8-9 Ca 6-7				
4 2	51023 01	2	39500 2	Сергіївська 2		265	ТОВ "Дитячий санаторій "Сергіївка"	2542164 2	5,676	1	5,676	0,000	0,000	0,000	M1,3	HCO3 39 Cl 36 SO4 25 Na 85 Mg 11 Ca 4			1,30	1,30
4 3	51001 58	0	39500 1	Сергіївська 1	261,200	237	КП "УКГ смт.Сергіївка"	3201819 7	261,200	12	140,9 00	120,3 00	0,000	0,000	M1,3- 1,5	Cl 56-61 SO4 20-22 HCO317-19 Ca 37-53 Na 17-39 Mg 16- 35	36,1 0	39, 40	1,30	1,50
4 4	51000 75	0	37550 1	Велико- михайлівська 1	120,400	267	КП "Злагода"	3250634 8	120,400	4	113,9 00	6,500	0,000	0,000	M-0,7	HCO3 64 SO4 20 Cl 16 Mg 58 Ca 22 Na 21	2,30	3,0 0	0,70	0,70
4 5	51002 09	0	38130 1	Ізмаїльська 1	2309,905	181	КП "Ізмаїльське ВУВКГ"	0335013 7	2309,90 5	13	2309, 905	0,000	0,000	0,000	M0,9	HCO3 49 SO4 35 Cl 16 Na 49 Mg 27 Ca 24	2,20	4,8 0	0,50	0,90
4 6	51002 07	0	38130 2	Ізмаїльська 2	1764,732	181	КП "Ізмаїльське ВУВКГ"	0335013 7	1764,73 2	10	1764, 732	0,000	0,000	0,000	M-0,4	HCO3 62 SO4 19 Cl 16 Na 57 Mg 6 Ca 6	5,40	6,1 0	0,50	0,80
4 7	51029 37	1	38130 3	Ізмаїльська 3	342,561	181	КП "Ізмаїльське ВУВКГ"	0335013 7	342,561	3	342,5 61	0,000	0,000	0,000	M0,7	HCO3 62 Cl 22 SO4 16 Mg 39 Na 31 Ca 30	7,00	10, 20	0,70	0,70
4 8	51000 09	0	38390 1	Залізнична	94,000	267	КП "Кодимакомунсервіс"	3242956 2	94,000	4	90,00 0	0,000	0,000	4,000	M0,6	HCO3 87-89 Cl 5-7 SO4 4- 8 Ca 40-45 Mg 38-45 Na 15- 17			0,60	0,60
4 9	51011 13	2	46630 1	Благодатненс ька 1	81,000	265	Сільськогосподарське підприємство «ВЕККА» у формі товариства з обмеженою відповідальністю	3082015 1	42,900	3	11,50 0	31,10 0	0,000	0,300	M1,2- 1,9	Cl 46-55 SO4 17-33 HCO3 19-31 Na 54-80 Mg 11-28 Ca 6-19	61,0 0	65, 00	1,20	1,90
5 0	51000 43	0	38400 3	Котовська 2	798,494	267	КВЕП "Котовськводоканал"	3061581 3	798,494	4	798,4 94	0,000	0,000	0,000	M0,9- 1,1	HCO3 64-69 SO413-17 Cl 13-14 NO3 4- 5 Mg 38-45 Na 29-33 Ca 24- 30	9,70	15, 10	0,97	1,20
5 1	51000 34	0	38400 1	Котовське, залізнична	252,984	267	Котовське БМЕУ №2 Одеської залізниці	0107166 3	252,984	7	152,2 38	100,0 48	0,698	0,000	M0,6- 0,7	HCO3 80-84 SO4 13-14 Cl 6-7 Mg 57-60 Ca	25,5 0	27, 80	0,60	0,70

Більшість крупних водозаборів належать комунальним водопостачальним підприємствам, які забезпечують населення питною водою. На всіх цих водозаборах існують спостережні свердловини і проводяться спостереження за рівнем та якістю підземних вод. За результатами спостережень за період експлуатації зниження рівнів не досягло максимального допустимого значення. Гідрохімічний склад підземних вод на більшості водозаборів у порівнянні з часом розвідування практично не змінився. Винятком є водозабори КВЕП "Котовськводоканал" (ділянка Котовська 2), КП "УКГ смт.Сергіївка" (ділянка родовища Сергіївська 1).

На водозаборі "Котовськводоканал" (ділянка Котовська 2, с. Коси) в свердловинах №№ 545,546 з 1997 року спостерігається підвищений вміст нітратів (48,6-171,4 мг/дм³) що при відсутності в межах зон санітарної охорони водозаборів потенційних джерел забруднення, може свідчити про надходження забруднення з вище залягаю чого водоносного горизонту в алювіальних відкладах на ділянках, де відсутній водотриві і існує гідравлічний зв'язок між водоносними горизонтами. Максимальні концентрації нітратів (110,3-171,4 мг/дм³) відмічалися в період з 1997 по 2009 роки. В останні роки вміст нітратів зменшився майже до регламентованих величин. В інших свердловинах водозабору вміст нітратів у підземних вод не перевищує величини, регламентованої ДСанПіН 2.2.4-171-10. Нажаль, з 2012 року інформація про вміст нітратів в свердловинах водозабору до Причорномор ДРГП не надавалась, але, зважаючи на дещо підвищену мінералізацію води з свердловини № 545 (у порівнянні з іншими свердловинами водозабору), можна припустити наявність в ній підвищеного вмісту нітратів.

В цілому по Одеській області освоєння розвіданих експлуатаційних запасів становить 6,12%. Трохи більше ніж наполовину освоюються запаси ділянка 2 Білгород-Дністровського родовища (57,4%), на третину – ділянки 1, 3 Білгород-Дністровського РПВ (31,45 та 36,47%, відповідно) та ділянка Роздільнянського родовища (30,4%). Запаси Березівського, Ізмаїльського, Благодатненського, Деволанівського, Великодолинського, Сергіївського 2 родовищ освоєні менше ніж на 20 %. На решті родовищ експлуатаційні запаси підземних вод використовуються на 0,4-9,2 %. Основна причина - віддаленість водозаборів від водокористувача, незадовільний стан водогінної мережі і відсутність коштів для її реконструкції та на ремонт експлуатаційних свердловин. Зокрема, Котовське родовище підземних вод, розвідане для водопостачання населення м. Котовськ: запаси розвідані на трьох ділянках, з них на даний час ділянка Котовська 1 (с. Гертопи, 0,8 тис.м³/добу) виведена з експлуатації, свердловини затампоновані; ділянка Залізнична (с. Любомирка, 5,5 тис.м³/добу) – використовується на 12,6 % (розташований на ділянці водозабір КЕЧ був переданий «Котовськводоканалу» і згодом закритий, свердловини за тампоновані); ділянка Котовська 2 (с.Коси, 7,9 тис.м³/добу) – 27,7%. Така ж ситуація спостерігається і на Кодимському родовищі (ділянка Кодимська 1 з ЕЗПВ 6,74 тис.м³/добу) – не освоєна, ділянка Залізнична (2,16 тис.м³/добу) – використовується 11,9% запасів. При цьому населення

забезпечується питною водою за рахунок з свердловин, розташованих на території міста. Наслідком незадовільного технічного стану експлуатаційних свердловин на водозаборі «Котовськводоканалу» стало забруднення підземних вод нітратами, яке в даний час носить локальний характер, але не вжиття необхідних невідкладних заходів з ремонту або ліквідації дефектних свердловини може привести до подальшого поширення забруднення.

У 2013 році у зв'язку з закриттям цукрового заводу припинена експлуатація Червонознам'янського родовища.

З другої половини 2013 та в 2014 році не експлуатувалася ділянка 1 Деволанівського родовища через зміну водокористувача та необхідність переоформлення дозвільних документів на користування надрами.

Потребують переоцінки запаси Березівського родовища (ділянка 1) оскільки за період 1983-2014рр. водовідбір майже в 1,5-2 рази перевищував величину затверджених запасів підземних вод.

На підставі приведених даних про прогнозні ресурси, експлуатаційні запаси підземних вод та їх використання в межах Одеської області на 01.01.2015 можна зробити такі висновки:

- найбільш інтенсивно прогнозні ресурси підземних вод використовуються в Овідіопольському районі (у т.ч. м.Одеса) – 50,5% ПРПВ;

- у найбільш водозабезпечених північних (Ананьівський, Балтський, Кодимський, Котовський, Красноокнянський, Любашівський, Миколаївський, Фрунзовський, Великомихайлівський, Ширяївський) районах відсоток освоєння ПРПВ складає 2,5-12 %. У центральних районах (Біляївський, Білгород-Дністровський, Роздільнянський, Комінтернівський, Іванівський, Березівський, Білгород-Дністровський) прогнозні ресурсів підземних вод використовуються на 8-35,3 %;

- південних та південно-західних районах області (Арцизький, Болградський, Саратський, Тарутинський, Татарбунарський), де розповсюджені слабководозбагачені водоносні горизонти, які містять воду з підвищеною мінералізацією, водовідбір становить 7,5-27% ПРПВ;

- значні ресурси підземних вод крайнього південного заходу (Ренійський, Ізмаїльський район) використовуються тільки на 3-11%;

- в цілому по області прогнозні ресурси освоєні на 11,4 % (що дещо менше показника минулого року). Потреба у питній воді забезпечується за рахунок використання підземних, ґрунтових та поверхневих вод;

- до вирішення питання забезпечення питною водою окремих населених пунктів, де ПРПВ питної якості відсутні, можлива організація локального водопостачання за рахунок спорудження поодиноких водозабірних споруд з подальшим доведенням якості підземних вод до нормативів (бюджетне водопостачання);

- поліпшення водопостачання населення південно-західного регіону області, де ресурси підземних вод питної якості або ж незначні, або ж зовсім відсутні, може бути досягнуто тільки за рахунок використання значних ресурсів питних підземних вод водоносного горизонту в алювіальних відкладах р.Дунай,

а саме введення в експлуатацію розвіданого Придунайського родовища. Освоєння запасів потребує значних капітальних вкладень, отже вирішення цього питання можливе тільки на державному рівні. На разі проблема забезпечення питною водою населення південних районів області (Кілійського, Татарбунарського) частково вирішується за рахунок поверхневих вод р. Дунай.

Крім питних прісних підземних вод на території Одеської області розвідані та затверджені експлуатаційні запаси по 14 родовищах (24 ділянки) мінеральних вод у кількості 7088,1 м³/добу, у тому числі за категоріями: А – 3419,2 м³/добу, В – 2831,4 м³/добу, С₁ – 837,5 м³/добу. В 2014 році затверджені експлуатаційні запаси підземних мінеральних вод у верхньо- та середньосарматських відкладах по ділянках Одеська 1 та Одеська 2 в кількості 4,0 та 32,1 м³/добу, відповідно, для забезпечення потреб санаторію ім. Горького (Протокол ДКЗ України № 3155 від 09.04.2014).

Родовища мінеральних вод

Таблиця 7.2.1.7.

№ пп	Назва родовища	Місцезнаходження	Експлуатаційні запаси, м ³ /добу	Геол. індекс ВГ	Вдовідбір, м ³ /добу
	м.Одеса				
1	Зелена Зірка	сан. «Росія»	37,5	N _{1S3}	Не експл.
2	Іверське	Свято-Іверський монастир	57,0	N _{1S3}	Не експл.
3	Куяльницьке	СЛОУ «Куяльник»	65,0	N _{1S3}	1,7
4	Куяльницьке	ОЗМВ «Куяльник»	900,0	N _{1S3}	70,1
5	Куяльницьке	Курорт «Куяльник»	551,0	Р	19,4
6	Одеське	санаторій «Лермонтомський»	581,0	Р	Не експл.
7	Одеське	санаторій «Україна»	246,0	Р	Не експл.
8	Одеське	санаторій «Аркадія»	288,0	Р	Не експл.
9	Одеське	санаторій ім.Горького	216,0	Р	Не експл.
10	Одеське	санаторій «Росія»	218,0	Р	Не експл.
11	Одеське	санаторій «Примор'я»	144,0	Р	Не експл.
12	Одеське	санаторій «Фонтан»	356,0	Р	Не експл.
13	Одеське	санаторій «Якір»	223,0	Р	Не експл.
14	Одеська глибока	Гагаринське плато	173,0	AR-PR	Не експл.
15	Магнолія	Санаторій «Магнолія»	50,0	N _{1S3}	Н.в.
16	Одеська 1	санаторій ім.Горького	4,0	N _{1S3}	Не експл.
17	Одеська 2	санаторій ім.Горького	32,1	N _{1S2}	Не експл.
	Білгород-Дністровський район				
	"Кароліно"	с.Салгани	45,0	N _{1S3}	Не експл.
18	Сергіївське	сmt.Сергіївка	354,0	N _{1S1}	Не експл.
19	Сергіївське	сmt.Сергіївка	375,0	Р	Не експл.
20	Кароліно-Бугазьке	сmt.Затока	1800,0	Р	Не експл.
	Ізмаїльський район				
21	Регата	м.Ізмаїл	100,0	N ₂ ²	Н.в.
	Овідіопольський район				
22	Таїровське	сmt.Таїрове	38,5	N _{1S3}	Не експл.
23	Чорноморське	с.Бурлача Балка	212,0	N _{1S2}	Не експл.
24	Червонохуторське	с.Червоний Хутір	22,0	N _{1S3}	Не експл.
	Разом		7088,1		91,2

За 2014 рік по формі 7-ГР відзвітували 2 водокористувача: Санаторій ім. Пирогова та ТДВ Завод мінеральної води «Куяльник» (Куяльницьке родовище). Сумарний водовідбір з затверджених експлуатаційних запасів

мінеральних підземних вод у межах області на 01.01.2015 за даними звітів за формою 7-ГР склав 91,2 м³/добу (1,3 %).

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Природні умови Одеської області визначили широкий розвиток та різноманітність екзогенних геологічних процесів (ЕГП). Насамперед, це зсуви, ерозія, абразія та підтоплення. Узагальнені дані щодо їх розвитку наведені нижче в таблиці.

Стан та прояви ЕГП

Таблиця 7.2.2.1.

Площа, тис.км2	Зсуви					Підтоплення		Ерозія	
	Площа розповсюдження, км2	Ураженість території обл.,%	Кількість зсувів			Площі розповсюдження, км2	Ураженість території, %	Площі розповсюдження, км2	Ураженість території, %
			усього	у т.ч. активних	на забудованих територіях				
33,3	66,30	0,210	5836	31	156	20575	62	12800	38,4
Усього	66,30	0,210	5835	31	156	20575	62	12800	38,4

Моніторинг екзогенних геологічних процесів упродовж 2014 року в межах території Одеської області виконувався в рамках проекту «Моніторинг поширення та розвитку інженерно-геологічних процесів та явищ (ЕГП) в межах території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей з метою геологічного забезпечення УІАС НС та протизсувних заходів» (на період 2013 - 2017р.р.).

Основні результати моніторингу ЕГП за 2014 рік

Абразійно-зсувні процеси

Абразійно-зсувні процеси на узбережжі Чорного моря:

На ділянці абразійно-зсувного берега загальною довжиною 33,2 пог. км було зосереджено 74 зсуви. У 2013-2014 роках 55 зсувів (74%) в різному ступені сплановано і закріплено, (у 2011 році - 52 (70%)., у 2009 році - 47 (64%). Станом на 2014 рік :

Станом на 2014 рік :

активізація в різному ступені виявлялася на 23 зсувах (31%), (у 2012р.-на 31 зсувах -(42%)у 2011р. –активні 34 зсуви (46%); у 2010р.-37 зсувів - 50%, у 2009р.-47 зсувів - 62%, у-2008р.- 39 зсувів (53%) Кількість зсувів у природному стані у 2013-2014р. складає 19, усі вони (100%) були активними. У 2012 р. у природному стані було 20 зсувів, в 2011р. у природному стані було 16 (73%), за останні 5 років активність зсувів у природному стані збільшилась у 1,4 рази (від 13 зсувів).

У 2013-2014 роках:

- 76% площі, що відокремилась від прибровочної частини плато Одеській області, знаходиться на ділянці морського узбережжя «2» від

Дністровського до Сухого лиману. площа відчуження від плато - 29035,0 м² (у 2012 році - 507 м², у 2011 році - 7962,0 м²;

- 12% площі, що відокремилась від прибровочної частини плато Одеській області, знаходиться на ділянці морського узбережжя від оз. Бурнас до Будацького лиману, площа відчуження від плато 4652,0 м²;
- 6% площі, що відокремилась від прибровочної частини плато, знаходиться на ділянці морського узбережжя «7» узбережжя між Малим Аджалицьким та Тилігульським лиманами. Площа відчуження від плато- 2102,0 м²;
- 4% площі, що відокремилась від прибровочної частини плато, знаходиться на ділянці морського узбережжя «6» від Великого Аджалицького лиману до Малого Аджалицького лиману. Площа відчуження від плато-1484,0 м² (у 2012 році - 3326,0 м²). У 2010 році ділянка «6» площа відчуження від плато складала 69% від загальної площі;

Стан техногенного навантаження на абразійно – зсувний та абразійно-обвальний схили узбережжя Чорного моря в межах Одеської області у 2014 році

Таблиця 7.2.2.2.

Абразійно-зсувний та абразійно - обвальний схил в пог. км	Береговий схил				Кількість зсувів	Зсуви										
	Повністю сплановано		У природному стані			Частково та повністю сплановано		У природному стані		Активність						
	пог. км	%	пог. км	%		т	%	т	%	т	%	Частково та повністю сплановано		У природному стані		
												т	%	т	*%	** %
86	69,1	880	116,9	220,0	774	555	74	219	226,0	323	660	18	335,0	216	565,2	364

- % від кількості активних зсувів;
- ** % від кількості спланованих зсувів.

Стан зсувної активності на абразійно – зсувних та абразійно- обвальних схилах морського узбережжя Чорного моря в межах Одеської області за 2003-2014 роки.

Таблиця 7.2.2.3.

Роки	Первинна кількість зсувів	Кількість зсувів, які залишились у природному стані	Кількість активних зсувів у природному стані	Кількість активних зсувів, у природному стані %	Довжина схилу у природному стані, пог.км	Довжина схилу, у природному стані, %	Довжина закріпленого (ПЗЗ) схилу, пог.км	Довжина закріпленого (ПЗЗ) схилу, %	Активний схил у природному стані, пог.км	Активний схил у природному стані, %
2003	74	56	20	36	69,3	80,6	16,7	19,4	16,8	12,7
2004	74	56	26	46	69,3	80,6	16,7	19,4	26,8	13,4
2005	74	56	31	55	69,3	80,6	16,7	19,4	18,6	12,1
2006	74	53	29	55	67,3	78,2	18,7	21,8	25,0	6,5
2007	74	36	10	31	59,9	69,6	26,1	30,4	9,0	5,1
2008	74	28	20	71	51,5	59,9	34,5	40,1	16,8	6,0
2009	74	27	21	78	41,8	53,6	44,2	46,4	14,8	23,2
2010	74	22	16	43	41,8	48,6	44,2	51,4	13,2	31,5
2011	74	22	16	73	19	22	67	78	10,7	56,3
2012	74	20	20	100	17,8	20,7	68,2	79,3	17,8	100
2013-2014	74	19	15	65	16,9	20	69,1	80,3	13,3	80

- відчуження морського узбережжя в області, у 2009 році площа відчуження від плато складала 5,5% від загальної площі відчуження морського узбережжя в області;
- біля 2% площі, що відокремилась від прибровочної частини плато, знаходиться на ділянці морського узбережжя «5» від с. Крижанівка до Вел. Аджалицького лиману., площа відчуження від плато - 670,0 м² ;
- менш ніж 1% площі, що відокремилась від прибровочної частини плато, знаходиться на ділянці морського узбережжя «4» від Люстдорфської балки до с. Крижанівка; площа відчуження від плато-76,0 м² (у 2012 році - 121,0 м² , у 2011 році - 2040,0 м²).

Таким чином загальна площа плато, що відокремилась від прибровочної частини абразійно-зсувного берега, на узбережжі моря у межах Одеської області, довжиною 33,2 пог. км у 2013-2014 роках склала 32507,0 м² (у 2012 році склала 5716,35 м², у 2011 році склала 14619,9 м², у 2010 році склала 30993,0 м² , у 2009 році склала 14906,0 м²).

У той же час на абразійно-обвальних ділянках морського узбережжя від оз. Бурнас до Будацького лиману, та від гирла р.Барабой на північний схід до Санжійського маяка. загальна площа що відокремилась від прибровочної частини плато у 2013-2014 роках склала 5512,0 м² (у 2009 році - 7600,0 м² , 2010 році - 2814,0 м², у 2011 році -2526,0м², у 2012 році - 5625,0 м²)

Всього на узбережжі Чорного моря у межах Одеської області у 2013-2014 роках загальна площа території, що відокремилась від прибровочної частини плато у наслідок абразії та зсувних процесів, складає у сумі 38019,0 м², (у 2012р.-11341,35 м²).

Ділянки лиманів:

Поширення абразії на берегах лиманів та озер у 2014 році вивчалось на п'ятьох окремих ділянках:

– на бортах оз.Сасик абразія найбільш інтенсивно проявляється на правому схилі озера довжиною приблизно на 18,0 пог.км, величина відступання бровки плато у середньому складала 0,43 м/рік;

– на схилі правого борту Тилігульського лиману спостереження за розвитком абразійних процесів проводились на трьох локальних ділянках. На двох ділянках поблизу сіл Кордон та Пшоняне Комінтернівського району швидкість абразії слабкіша, від 0,33 м/рік (біля с.Пшоняне) до 0,0035 м/рік (біля с. Кордон). На третій ділянці в урочищі «Грушка» швидкість процесу абразійного розмиву абразії трохи сильніше 0,05 м/рік.

Поширення та активність абразійно-зсувних процесів на берегах озер вивчалось в 2014 році на схилах оз.Ялпуг, на протязі 86 пог.км та визначило слабку зсувну активність: з 26 зсувів тільки 3 зсуви (11%) мали признаки активізації Загальна площа руйнування плато у 2014 році сягнула 680,0 м² ділянки схилив ерозійних долин.

У межах фінансування в 2014 році були обстежені дві ділянки ерозійних долин, які розташовані на території Одеської області, в різних інженерно-геологічних районах, з дещо різними умовами формування зсувів:

- правий схил р. В. Куяльник в нижній течії (ділянка №XI);
- ерозійна долина р. Сака (ділянка № XV, інженерно-геологічний район Б-III-6-32).

Умови формування зсувів в ерозійних долинах схожі з іншими зсувами в окремих інженерно-геологічних районах регіону. Таким чином, за допомогою маршрутних спостережень, визначивши ступень зсувної активності на окремих ділянках ерозійних долин (часові ряди зсувної активності) за допомогою спостережень у 2014 році можна дати оцінку зсувної активності в ерозійних долинах на всій території досліджень. Основний фактор активізації зсувів – зміна фізико – механічних властивостей основного горизонту, що деформується (ОДГ) шляхом замочування ґрунтів ОДГ, під впливом зростання рівня ґрунтових вод (РГВ).

Ерозійна долина р. В.Куяльник в нижній течії, ділянка № XI, (інженерно-геологічний район Б-I-5-9). -всього на ділянці № XI у 2014році зафіксовано-64 зсуви (100%), перебувало у стадії активізації 3 зсуви (5%). Абсолютна більшість зсувів перебуває у теперішній час у стадії тимчасової стабілізації. (61 зсув, або 95%).:

Ерозійна долина р. Сака, ділянка № XV (інженерно-геологічний район Б-III-6- 32)-всього на ділянці 111 зсувів, з яких 2 зсуви (2%) в 2014 році були активними. Середня багаторічна активізація складала 3% активних зсувів (3 зсуви).

Таким чином абсолютна більшість зсувів перебуває у природному стані тимчасової стабілізації, зсувна активність на ділянках ерозійних долин слабка на рівні попередніх років,та складає у 2014 році 2-5%; основний фактор активізації зсувів – зміна фізико – механічних властивостей ОДГ під впливом інфільтрації атмосферних опадів.

Процес підтоплення

При аналізі розвитку та поширення процесу підтоплення по гідрогеологічним районам та адміністративним областям за допомогою даних коливання рівня ґрунтових вод (РГВ) в спостережних свердловинах на найближчі роки можна прогнозувати: в зв'язку зі значним підйомом середньорічної суми опадів, у 2012-2014 роках по МГС південно-західної частині Одеської області - одного з основних факторів формування підтоплення в природних умовах, в 2015 і наступних роках може спостерігатися підйом рівнів в спостережних свердловинах, і можливо прогнозувати збільшення площ підтоплення по відношенню до площ 2012-2013 років.

В північних та центральних частинах області в 2014 і наступних роках буде спостерігатися падіння РГВ в спостережних свердловинах, і тому можливо прогнозувати незначне зменшення площ підтоплення на ділянках з природним

режимом формування підтоплення по відношенню до площ підтоплення 2013 року.

В південних частинах Одеської області можливо що площі підтоплення на ділянках з природним режимом формування підтоплення залишаться на рівні 2012-2013 років.

На ділянках з техногенним режимом формування підтоплення в останні роки спостерігалася тенденція до стабілізації, або незначного зниження РГВ.

Загроза можливого виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з розвитком ЕГП

Визначення можливого розвитку надзвичайних ситуацій від ЕГП на об'єктах господарчої інфраструктури проводилося шляхом інспекційних виїздів. У 2014 році обстежено небезпечних ділянки (в тому числі у межах м. Одеса) з загрозою об'єктам господарювання від ЕГП, серед яких 4 об'єкта державного рівня (аміакопровід, газопровід та нафтопровід високого тиску, які розташовані в Одеській області) та більшість об'єктів регіонального рівня, розташованих в основному на техногенне навантажених ділянках узбережжя Чорного моря.

При обстеженні узбережжя Чорного моря в Одеській області зафіксована стадійна активізація ЕГП з загрозою небезпечного впливу на господарські об'єкти:

Комінтернівський район

1. *с.мт. Крижанівка*: 5-ти поверховий готельний комплекс біля причалу, збудований у 2009 році у пляжній зоні без комплексу протиабразійних споруд: на ділянці в 50,0м від проти абразійної буни після забудови збільшилась абразія, з перерозподілом зон наміву піщаного матеріалу; в середній частині схилу зафіксована фазова активізація у вигляді посадочних тріщин на стінах готельного комплексу, авто полотні та цегляному паркані:

- вул. Приморська №3 - №11: зафіксована фазова активізація зсувних деформацій: в 2,0м від асфальтованого автошляху, та на асфальтованому автошляху зафіксована нова тріщина розтягування довжиною 5м.

2. *с.мт. Фонтанка*: у пляжній зоні спостерігається інтенсивний абразійний розмив незахищених від розмиву ґрунтів (фото), на тілі зсуву спостерігається активний ерозійний розмив порід поверхневими та підземними водами, які інтенсивно дрениуються зі схилу. Усі ці фактори обумовили подальше продовження зсувних деформацій на схилі, з відокремленням блоків від плато та руйнуванням господарчої інфраструктури. В теперішній час зберігається загроза захвату ділянок плато з погрозою руйнування більш ніж 25 будинків та 20 присадибних ділянок.

3. *с.мт. Фонтанка-3*: в верхній частині схилу зафіксована активна зсувна деформація з відокремленням блоків від плато та руйнуванням господарчої інфраструктури (2 легких будинків) та зберігається загроза захвату ділянок в нижній частині схилу.

4. *с.мт. Вапнярка: б/в «Одеса»*, середня частина схилу: спостерігається інтенсивне зволоження природного вапняку та відбувається його руйнування, що створює руйнування підірної бетонної стінки (права частина), яка на нього опирається.

5. *с.мт. Сичавка*: ділянка у Сичавському прикордонному загоні: продовжуються порушення бетонної площадки зсувними деформаціями.

6. *с.мт. Чорноморське-1*: західна частина: продовження активних зсувних деформацій плато на ділянці гаражного кооперативу з порушенням гаражів; за рік від плато відділилася ділянка довжиною 0,1 м:

- західна частина: у прибровочній частині плато продовжуються активні зсувні деформації у вигляді відокремлення блока шириною 15,0м, довжиною 7,1м з загрозою одноповерховому будинку; розпочато перепланування схилу (продовження робіт).

7. *с.мт. Чорноморське-2*: західна частина, ділянка житлових будинків навално – тренувальної бази №9 УФ МО України: відмічені активні зсувні деформації у прибровочній частині схилу у вигляді відокремлення блока шириною 5,0м, довжиною 2,5м, які створюють загрозу території табору:

- ділянка котеджного селища: продовжуються активні зсувні деформації у прибровочній частині схилу;
- Чабанська балка, територія «Чабанського будинку рибалки»: активні зсувні деформації у прибровочній частині схилу (в нижній частині схилу сліди свіжих обвалень);
- Чабанська балка, ліворуч та праворуч від устя балки: активні зсувні деформації у прибровочній частині схилу з відділенням від плато ділянок плато шириною-70,0м, довжиною 2,5м, які опущені на 0,5м.

Овідіопольський район

1. *с.м. Іллічівськ*: у прибровочній частині плато в районі вулиць ст. Бугове №62, Морська № 1, 4-15; Приморська №75-77 відмічена активна зсувна деформація у вигляді зсувної ділянки шириною 330,0м, довжиною 8,0м, з захватом 5,0м плато, з захопленням в зсувний процес будівель, садиб, парканів., асфальтових доріг

-в 0,5км на південь від с. Санжійка, гирлова частина Санжійської балки: активне будівництво на лівому борті балки, після вертикальної підрізки подошви балки на тілі бетонного автошляху та кам'яних заборах присадибних ділянок на протязі 40,0 м уздовж борта балки відмічаються деформації у вигляді тріщин розтягнення, с захопленням в зсувний процес будівель, садиб, парканів.

Біляївський район

1. *с.мт. Усатове*: у прибровочній частині плато відмічена активна зсувна деформація у вигляді зсувної ділянки шириною до 100,0м, довжиною 3-5,0м, з захватом 5,0м плато, з захопленням в зсувний процес в нижній частині схилу причальні 2-х поверхові житлові будинки, підірну бетону стінку

м. Одеса: Київський район - вище по схилу від СБО «Південна» на зсувному зволоженому тілі будується два 2-х поверхових будинків (в прогнозі-осідання та підтоплення будинків):

- 16-я ст. В.Фонтану - активізація зсувних деформацій в верхній частині схилу у вигляді відвалу блоків вапняку, які перекрили дренажний лоток та тилову частину пляжу;

- Цегляний провулок,1 - спостерігається активізація зсувних деформацій в верхній частині схилу біля кафе «Fish» та дитячого санаторія «Хаджибей»;

- вул. Азарова - активізація зсувних деформацій в верхньої частини схилу у вигляді відкритої тріщини розтягнення довжиною 35м на ділянці, вище тренувальної бази «Чорноморець», с загрозою порушення газової магістралі, також на автошляху спуска Азарова продовжується фазова активізація зсувних деформацій в вигляді серії тріщин розтягування;

- с. Чорноморка: у північно-західній частині устя Люстдорфської балки, на ділянці протяжністю 160 м внаслідок сильної абразії тривають подальші руйнування берегового уступу, фундаментів кафе, ресторану «Гапон», порушення бетонної набережної перед рестораном «Палуба»;

- на схід від ресторану «Палуба» до причалу №129 на ділянці протяжністю 280,0 м внаслідок абразії зменшилася площа пляжу майже в 2 рази, у тильній частині пляжу зруйнована бетонна доріжка, на ділянці берегового уступу протяжністю 50,0м відмічаються активні тріщини розтягання та стеж свіжих обвалень;

- пров. Свободи: продовжується фазова активізація зсувних деформацій на схилі крутістю до 60^0 ; ширина активної ділянки до 30,0м, нижня частина зсуву уперлася в причал №129, верхня, головна, розміщена на дорозі, в 1,5м від кам'яної будівлі;

- причал №130: продовжується активізація зсувних деформацій на давньому зсувному схилі, на ділянці площею до 2600,0м²;

- кооператив «Шляховик»: продовжується активізація давньої зсувної ділянки в результаті активної абразії; ширина активної зони до 150,0м;

Аналіз поширення абразійно-зсувних процесів на берегових схилах промислово-міської агломерації м. Одеса у 2014 році і дозволив зробити наступні висновки:

1. На узбережжі Чорного моря, в межах м. Одеса в 2014 році зсувні схили знаходились, в основному, в стабільному стані.

2. На території Одеської Обласної Інфекційної лікарні в результаті просадки ґрунтів можливе руйнування будівель лабораторії, пральні та їдальні.

3. При активізації нової зсувної тріщини можлива деформація автодороги Пересипський міст - вул. Пастера.

4. В результаті активізації зсувних деформацій можлива деформація пам'ятника Невідомому матросові в парку ім. Шевченка.

5. На ділянці побережжя від Великофонтанської балки до мису Великий Фонтан збереглася подальша загроза обвалу масиву вапняку с можливим руйнуванням кафе в нижній частини схилу.

6. На території яхт-клубу «Посейдон» продовжуються повільні пластичні зсуви порід, що приводять до деформацій будинків і інших інженерних споруд.

7. В с. Черноморка в результаті зсувних процесів під загрозою руйнування знаходяться дачні будови СТ «Шляховик», житлові споруди причалів №№ 129, 130, 2-х поверхові будинки по вул. Набережной №46 та 160.

8. На території пляжу «Люстдорф» продовжуються активні абразійні деформації.

Наведений аналіз ступеню загрози об'єктів господарчої інфраструктури від розвитку небезпечних ЕГП на ділянках обстеження у 2014 році, показав, що катастрофічних випадків виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з ЕГП на території Одеської та Миколаївської областей не встановлено, за винятком зсувних деформацій у м. Іллічівськ по вул. Морська №3-11. Також зберігається загроза обвалу вапняків в північній частині ділянки, 16-я ст. В.Фонтану, м. Одеса (такий обвал відбувся влітку 2014 році).

**Перелік об'єктів державного рівня, що знаходяться в зоні впливу активізації ЕГП в Одеській області
(обстежені в 2014 році)**

Таблиця 7.2.2.4.

№ з/п	Місто знаходження та вид об'єкта	Дата встановлення активізації ЕГП	Характер активізації	Вплив ЕГП на господарські об'єкти та населені пункти	Основні чинники активізації	Техногенні чинники
1	Березівський район, в 1,4км на північний схід від с. Вовкове. Станція контролю та обслуговування аміако-, газо-, нафтопроводів	12.2014	Просадка ґрунтів	Просадка ґрунту вище дренажної траншеї на схилі та на території станції	Слабкі зсувні деформації	Пошкодження дренажу
2	Іванівський район, в 1,2км на північ від с. Северинівна, магістральний нафтопровід	12.2014	Яро-утворення та сповзання ґрунтів	Правий борт яру біля нафтопроводу ускладнений малим зсувом та навантажений відвалами з кар'єру	Ерозія та зсувні деформації	Навантаження відвалами з кар'єру
3	Іванівський район, в 2км на південний схід від сел. Радісне, три магістральних газопроводи	12.2014	Яро-утворення та сповзання ґрунтів	Незначний поверхневий розмив жорстви вапняку та суглинку делювію на незахищеному рослинністю схилі	Ерозія	
4	Іванівський район, в 3,6км на південь від с. Северинівка, газопровід	12.2014	Яро- утворення	Незначний поверхневий розмив суглинку делювію на незахищеному рослинністю схилі	Ерозія	
5	Тарутинський район, в 1,5км на південь від с. Іванчанка, газопровід	10.2014	Яро- утворення	Незначний поверхневий розмив суглинку делювію на незахищеному рослинністю схилі	Ерозія	

Перелік об'єктів, що знаходяться в зоні впливу активізації ЕГП в Одеській області (обстежені у 2014 році)

Таблиця 7.2.2.5.

№ з/п	Місто знаходження та вид об'єкта	Дата встановлення активізації ЕГП	Характер активізації	Вплив ЕГП на господарські об'єкти та населені пункти	Основні чинники активізації	Техногенні чинники
1	2	3	4	5	6	7
1	Біляївський район, с. Усагове на правому схилу Хаджібейського лиману	06.2014	Сповзання ґрунтів	Загроза руйнування опори ЛЕМ, 2 будівлі, газова мережа	Зсувні деформації	Підрізка схилу
	Біляївський район, с. Усагове на правому схилу Хаджібейського лиману	06.2014	Сповзання ґрунтів	Загроза руйнування 2 будівлі, підпірний стінці	Зсувні деформації	Підрізка схилу

1	2	3	4	5	6	7
2	Комінтернівський район, с. Крижанівка-1, 5- поверховий готельний комплекс «Морська перлина»	04.2014	Підмив та руйнування будівлі	Часткове руйнування будівлі	Абразія	Проти-абразійні споруди неефективні
3	Комінтернівський район, с.Крижанівка-1, вул. Приморська № 3 - № 45	04.2014	Наближення стінки зриву до забудованим ділянкам	Загроза руйнування автошляху та 15 будівель по вул. Приморській	Підтоплення	Витоки з водо несучих комунікацій
4	Комінтернівський район, с.Крижанівка-2, вул. Отаманюка, 72	.04.2014	Наближення стінки зриву до забудованим ділянкам	Обвалення зволоженого ґрунту зі схилу, зволожує фундаменти 5-будинків в нижній частині схилу	Підтоплення	Підрізка та планування
5	Комінтернівський район, с. Фонтанка	06.2014	Наближення стінки зриву до забудованим ділянкам	Обвалення зволоженого ґрунту зі схилу Загроза руйнування 23 будинків	Зсувні деформації Абразія	Планування схилу
	Комінтернівський район, с. Корсунці, на лівому схилу Куяльницького лиману	06.2014	Сповзання ґрунтів в 7м від об'єкта	Загроза руйнування 7 житлових будинків	Зсувні деформації	Навантаження прибережної частини схилу
6	Комінтернівський район, с. Вапнярка, б/в «Одеса»	09.2014	Сповзання ґрунтів в 16м від об'єкта	Деформація підпорної стінки	Абразія Зсувні деформації	Вибір кута укосу не відповідно до кута граничної рівноваги схилу
7	Комінтернівський район, с. Н.Дофіновка	09.2014	Наближення стінки зриву до забудованим ділянкам	Обвалення зволоженого техно-ґрунту зі схилу	Зсувні деформації	
8	Комінтернівський район, с.Чорноморське-1	09.2014	Сповзання та обвал ґрунтів	Руйнування ділянки гаражного кооперативу	Зсувні деформації	Підрізка та планування схилу
9	Комінтернівський район, с.Чорноморське-1	09.2014	Сповзання ґрунтів в 14м від об'єкта	Загроза 1-поверховому будинку	Зсувні деформації	Підрізка та планування схилу
10	Комінтернівський район, с.Чорноморське-2	09.2014	Сповзання ґрунтів в 6м від об'єкта	Загроза руйнування будівель тренувальної бази № 9 УФ МО України:	Зсувні деформації	
11	Комінтернівський район, с.Чорноморське-2, Чабанська балка	09.2014	Відмив та руйнування ґрунтів	Загроза руйнування ділянки «Будинку рибалки»	Абразія Зсувні деформації	

1	2	3	4	5	6	7
12	Комінтернівський район, с.Чорноморське-2, Чабанська балка	09.2014	Відділення від плато ділянок шириною 100,0м	Загроза руйнування ділянки військовий частини	Зсувні деформації	
13	Комінтернівський район, в 2.2км на південний захід від м. Южне, б/в «Літораль»	09.2014	Відмив та руйнування ґрунтів	Загроза руйнування будівель та залізних сходів з плато на пляжну зону ділянка б/в «Літораль»	Абразія	
14	Комінтернівський район, в 1,6км на південний захід від м. Южне, б/в «Черкашанка»	09.2014	Відмив та руйнування ґрунтів	Загроза руйнування ділянки б/в «Черкашанка»	Абразія Зсувні деформації	
15	Комінтернівський район, в 1.2км на південний захід від м. Южне, б/в «ОПЗ»	09.2014	Відмив та руйнування ґрунтів	Загроза руйнування проти абразійних споруджень, підпирний стінці	Абразія	
16	Овідіопольській район, в 0,5км на південь від с.Санжійка, лева частина Санжійської балки	09.2014	Сповзання ґрунтів в 4,0м від об'єкта	Руйнування ділянок садіб, заборів та загроза руйнування житлових будівель	Зсувні деформації	
17	Овідіопольській район, м.Іллічівськ вул. Ст. Бугове №62, Морська № 1, 4-9; Приморська №75-77	09.2014	Сповзання ґрунтів в 0,5-8,0м від об'єкта	Руйнування ділянок садіб, заборів, асфальтових доріг та ін., відстань від житлових будівель 0,5-8,0м	Зсувні деформації	Навантаження прибровочної частини та підрізка схилу

7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Статтею 31 Закону України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» (зі змінами, внесеними Законом України від 31.07.2014 № 1622-VII) заборонено проведення перевірок контролюючими органами підприємств, установ та організацій, фізичних осіб-підприємців. Виключення становлять перевірки, що проводяться Державною фіскальною службою, за наявності дозволу Кабінету Міністрів України або за ініціативи суб'єкта господарювання щодо його перевірки.

7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Мінерально-сировинна база будівельних матеріалів Одеської області, станом на 01.01. 2015 р.

Таблиця 7.4.1.

№ п/п	Найменування родовища	Розташування	Стан	Площа, га		Площа рекультивованих земель, га	Обсяг накопичених порід, млн.т (м ³)		Можливість переведення відвалів хвостосховищ у ранг техногенних родовищ
				родовища	відвалів		відвали	хвостосховища	
1	2	3	4	5		6	7		8
Неметалеві корисні копалини									
Сировина цементна: суглинки, глини, вапняки									
1	Слізаветівське компл. сировина цементна, керамзитова	Роздільнянський р-н. 0,7 км ПнЗх с.Слізаветівка	Розробл.	573,5					
2	Федосіївське сировина цементна вапняк флюсовий	Красноокнянський р-н 6,0 км ПдСх с. Федосіївка	Розробл.	350,0					
	Усього родовищ - 2								
	Розробляються - 2								
Камінь пиляний									
1	Галоцьке вапняк	Красноокнянський р-н 3,0 км на Зх с.Степанівка	Не розробл	200,26					
2	Довжанське вапняк	Котовський р-н ПнЗх околиця с. Довжанка	Розробл.	203,0					
3	Ковалівське вапняк	Біляївський р-н 3,0 км на ПнЗх с. Ковалівка	Розробл.	2505,0					
1	2	3	4	5		6	7		8
4	Олексіївське комплексне: камінь пиляний, вапняк на вапно	Красноокнянський р-н 3,0 км Пд с.Олексіївка	Розробл.	120,0					

5	Орлівське комплексне: вапняк для випалювання на вапно, камінь пиляний, сировина керамзитова, сировина цегельно-черепична	Біляївський р-н В 6,0 км на ПнЗх від м.Одеса Ділянка №1, 2 Діл. Орловська Ділянка Західна Діл. Резервна (цілик та ох.зона)	Не розробл.	500,0					
6	Цибулівське вапняк	Красноокнянський р-н. Околиця с. Цибульово	Розробл.	11,0					
7	Алтестівське вапняк	Біляївський р-н Зх околиця с. Алтестово	Не розробл.	131,2					
8	Андрієво-Іванівське Вапняк Діл. розвідки 1961р. Ділянка Східна	Роздільнянський р-н 1,0 км ПдСх с.Андрієво-Іванівка	Не розробл.	43,0					
9	Булдинське вапняк	Комінтернівський р-н Пд окраїна с.Буговка	Не розробл.	601,6					
10	Гуляй-Балківське вапняк	Комінтернівський р-н Пд с. Стара Дофинівка	Не розробл.	182,6					
11	Деленське вапняк	Арцизький р-н 3,0 км на ПнЗх від с. Делене	Не розробл.	37,0					
12	Ділянка Чапаївська вапняк	Біляївський р-н	Розробл.						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Виноградненське вапняк	Березівський р-н Пд околиця с. Виноградне, 7,0 км Пд з.ст. Колосівка Ділянка Південна (1955 р.) Ділянка Північна (1975 р.) Ділянка Садова (1996 р.)	Не розробл.	123,2					
14	Ділянка Василівська	Біляївський р-н Південно-західна околиця с. Василівка	Розробл.						

15	Ділянка Будячки	Роздільнянський р-н б. Будяківська, Між сс.. Будячки та Єгорівка	Розробл.						
16	Ділянка Северинівська	Іванівський р-н На північній околиці с. Северинівка	Розробл.						
17	Дубівське вапняк	Красноокнянський р-н 0,5 км Зх с. Дубове	Не розробл.	207,81					
18	Загнітківське вапняк	Кодимський р-н На ПдЗх околиці с.Загнітково	Не розробл.	745,0					
19	Іллінське (Ковалівське)		Не розробл	320,0					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20	Главанське вапняк Ділянка Главанська	Арцизький р-н На Пд околиці с. Пряма Балка	Не розробл.						
	Ділянка Нова (Не розробл)	В 3,0 км на ПдСх від с.Пряма Балка	Не розробл.	121,0					
	Ділянка Прямобалківська	На ПдЗх околиці с.Пряма Балка	Не розробл.	64,0					
	Ділянка Кам'янська Ділянка № 4	В 3,0 км на Сх від зал.ст. м.Главани Розвідки 1994-1996 рр.	Не розробл.	121,0 50,0					
21	Карпівське вапняк	Роздільнянський р-н 0,7 км ПнСх хутора Будячки	Не розробл.	320,0					
22	Красноокнянське комплексне: камінь пиляний, на вапно	Красноокнянський р-н ПдЗх ок-раїна смт. Красні Окни	Не розробл.	89,9					
23	Кубанківське вапняк	Комінтернівський р-н 4,5 км на ПдСх с.Кубанка	Не розробл.	20,0					
24	Лізінське – 1 вапняк	Іванівський р-н В 6,0 км на ПдСх від з.ст. Буялик, Пн околиця с. Лізінка	Не розробл.	87,26					
25	Лізінське-2 вапняк	Іванівський р-н На ПдЗх околиці с.	Не розроб.	89,8					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Лізінка, в 6,0 км на ПдСх від з.ст. Буялик							
26	Мало-Аджаликське Вапняк Ділянка “Візирська” Ділянка “Воронківська” Ділянка Старо-Білярська	Комінтернівський р-н 0,4 км Зх с.Візирка сс. Воронківка – Старі Біляри Пд околиця с. Старі Біляри Пд околиця с. Старі Біляри	Порт Не розробл. Не розробл. Не розробл.	202,1 69,6 68,4					
27	Нерубайське вапняк	Біляївський р-н В 0,5 км на ПнЗхвід с. Нерубайське, 7,0 км на ПдСх від з. ст. Дачна	Не розробл.	50,8					
28	Північно-Олександрівське вапняк	Іванівський р-н 1,5 км ПнСх с.Олександрівка	Не розробл.	156,08					
29	Ряснопільське вапняк	Березівський р-н 2,0 км Пн с. Ряснопіль	Не розробл.	320,32					
30	Северинівське вапняк	Іванівський р-н 1,0 км ПнЗх с.Северинівка	Не розробл.	10,0					
31	Уварівське вапняк	Роздільнянський р-н 1,0 км ПнЗх с.Уварівка	Не розробл.	80,0					
32	Ульянівське вапняк Ділянка – 1 Ділянка – 2	Березівський р-н 0,13 км Пн с. Ульянівка 1,5 км ПнСх с.Садове	Не розробл.	656,6					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
33	Фонтанське вапняк	Комінтернівський р-н Пд околиця с. Олександрівка	Не розробл.	500,0					
34	Холодно-Балківське вапняк	Біляївський р-н сс.Холодна Балка-Фомина Балка	Не розробл.	152,0					
35	Чабанське	Комінтернівський р-н, на Зх с. Гвардійське	Не розробл.	4,2					
36	Новодмитрівське	Роздільнянський р-н1,0	Не розробл.	18,6					

		км Пд, Пд Сх с. Новодмитрівка.							
	Усього родовищ 36								
	Розробляються - 8								

Вапняк для випалювання на вапно (тис.т.)

1	Грабівське Вапняк Ділянка Нова, №1	Кодимський р-н ПнЗх околиця с. Грабово	Не розробл.	22,0 20,9					
2	Грабівське – 2 Вапняк Гребінників Яр Чубанський Яр	Кодимський р-н ПнЗх околиця с. Грабово	Не розробл.	11,63 26,56					
3	Орлівське вапняк	Біляївський р-н 6,0 км ПнЗх м. Одеси Діл. № 1, 2	Не розробл.	73,89					
4	Красноокнянське вапняк	Красноокнянський р-н Пд околиця смт. Красні Окни	Не розробл.	66,2					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Лізінське вапняк	Іванівський р-н Сх околиця с. Лізінка	Не розробл.	32,88					
6	Олексіївське вапняк	Красноокнянський р-н сс. Олексіївка та Горячівка	Не розробл.	116,41					
	Усього родовищ - 6								
	Розробляються - 0								

Будівельне каміння

1	Савранське Граніт Діл. Північна Діл. Південна	Савранський р-н 2,5 км на ПнСх від смт. Завалля	Не розроб.	36,54					
2	Вільшанське граніт, мігматит	Савранський р-н 1,5 км Сх с. Вільшанка	Розробл.	22,2					
3	Красноокнянське (Розівське) вапняк	Красноокнянський р-н 1,5 км ПнЗх с. Розівка	Розробл.	5,2					
4	Богачівське вапняк	Великомихайлівський р-н 1,0 км Сх с. Богачево	Не розробл	13,2					
5	Барабойське Вапняк	Овідіопільський р-н Між сс. Йосипівка та Мар'янівка	Не розробл	34,64					

6	Білгород-Дністр-ровське, вапняк Ділянка "Лиман" Ділянка розвідки 1960 р.	Білгород-Дністр-ровський р-н ПдСх околиця м.Білгород-Дністр-ровська	Не розроб.	65,63					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Білоліське вапняк	Татарбунарський р-н 1,4 км Пд с. Білолісся	Не розробл	5,3					
8	Виноградівське Компл - вапняк, суміш піщано-грав.	Болградський р-н 4,0 км Пн с. Виноградівка	Не розробл.	8,7					
9	Комінтернівське вапняк	Комінтернівський р-н 2,5 км Пн с. Новокубанка	Не розробл.	4,55					
10	Новоселізаветівське вапняк	Ширяївський р-н 0,7 км на Пд с. Новоселізаветівка	Не розробл	16,63					
11	Новоолексіївське вапняк	Татарбунарський р-н 2,7 км Сх с. Нова Олексіївка	Не розробл	3,06					
12	Новоселівське (Кілія) вапняк	Кілійський р-н 4,0 км на Пн від с.Новоселівка	Не розробл.	26,0					
13	Новоселівське (Сарата) вапняк	Саратський р-н 1,5 км на Пд від с. Новоселівка	Не розробл.	4,7					
14	Паліївське вапняк Діл.Паліївська-1 Діл. Паліївська - 2	Біляївський р-н 0,75 км на Пн від с.Паліїво	Не розробл.	9,0 2,06					
15	Писарівське вапняк	Кодимський р-н Пн околиця с. Писарівка	Не розробл.	22,0					
16	Северинівське Вапняк	Іванівський р-н 0,4 км Зх с. Северинівка	Не розробл.	9,5					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17	Татарське вапняк	Овідіопільський р-н Між сс. Сухий Лиман і Прилиманське	Не розробл.	67,36					
18	Шеметівське вапняк	Роздільнянський р-н 1,0 км Зх від с.	Не розробл.	21,4					

		Шеметове							
19	Юрківське вапняк	Березівський р-н Пд околиця с. Юркове	Не розробл.	57,53					
20	Дальницьке Вапняк Діл. ПдЗх	Овідіопільський р-н 2,5 км ПнЗх с.Нова Долина	Не розробл.	6,32					
	Родовищ – 20								
	Розробляються – 1								
Суміш піщано-гравійна									
1	Виноградівське суміш піщано-гравійна, кам. Буд.	Болградський р-н В 4,0 км на Пн с.Виноградівка	Не розробл	8,7					
	Усього родовищ 1								
	Розробляються: 0								
Пісок будівельний									
1	Одеська Банка Пісок для бетону, буд.розчинів Ділянка Південна Ділянка Північна	В 20,0 км ПнЗх м. Одеса – ПнЗх частина шельфу Чорного моря. Одеська Затока	Розробл.	12,91 км ²					
2	Олександрівське Пісок для бетону, силік цегли буд. Розчинів	Кодимський р-н В 0,6 км на ПдЗх с. Олександрівка	Розробл.	74,6					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Свердловське Пісок для благоустр. Рекультивац. I планування	Комінтернівський р-н, 0,25 км Зх с. Свердлово б. Шахлатська	Розробл.	25,6					
4	Біляївське Пісок для бетону, будівельних розчинів	Біляївський район В 1,0 км на ПнЗх від смт. Біляївка							
	Балка Курудорова блок № 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12	–“–	Розробл.	336,0					
	Блок № 7	–“–	Розробл.						
	блок № 5, 13, 14, 15	–“–	Розробл.						
	Діл. Центральна	–“–							

	Ділянка № 5	-“-	Розробл.						
	Ділянка Біляївська	-“-	Розробл.						
	Ділянка Кулудор	-“-	Розробл.						
	Ділянка Зелений Хутір	-“-	Розробл.						
	Ділянка Рибгосп	-“-	Розробл.						
Лівий схил р. Турунчук Діл. № 2	В 1,0 км на ПнЗх від смт. Біляївка	Розробл.							
Лівий схил р. Турунчук Діл. № 1	В 1,0 км на ПнЗх від смт. Біляївка	Не розробл.							

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Білгород-Дністровське Пісок для силікатних бл.	На Пн околиці м. Білгород-Дніст-ровськ Ділянка Північна Ділянка Центральна (блок С1) Ділянка Південна	Розробл. -“- Не розроб.	41,46					
6	Приморське Пісок для дор. Пок- риття, буд. розчинів Ділянка №3 Ділянка №1 блок 5	Кілійський р-н В 2,0 км на Пн від с.Вилково	Розробл. Не розробл	270,0					
7	Лучинське пісок для благоустр., рекульт., і планув.	Роздільнянський р-н в 3,0 км на ПдСхс.Лучинське	Розробл	6,0					
8	Ананівське Пісок для сил.цегли	Ананівський р-н 5,0 км Зх м. Ананів	Не розробл.	52,88					
9	Вилківське Пісок для бетону, силік. цегли, буд. розч. инів	Кілійський р-н Пн околиця м. Кілія	Не розробл.	191,5					
10	Вільшанське Пісок для сил. Блоків	Савранський р-н 8,0 км Пд м. Саврань	Не розробл	120,0					
11	Великомихайлівсь-ке Пісок для сил. блоків та цегли Ділянка №1	Великомихайлівський р-н В 2,0 км на Зх та ПдЗх від с.		79,6					

	Ділянка №2 Ділянка №2 (ч.з. С1)	Великомихайлівка	Не розробл. -“- Не розробл.	52,3 27,3					
--	------------------------------------	------------------	-----------------------------------	--------------	--	--	--	--	--

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Гребениківське Пісок для е культхового покр	Великомихайлівський р-н в 3,0 км на Пн від с. Гребеники	Не розробл	6,5					
13	Кучурганське Пісок для силікатних блоків, цегли	Роздільнянський р-н в 1,5 км на Сх від с. Труд Куток	Не розробл.	106,5					
14	Лабушнянське Пісок для силікат.цегли	Балтський р-н В 15,0 км на ПдСх від з.ст. Кодима	Не розробл.	86,3					
15	Очеретівське Пісок для силікат.цегли Діл.№1 (част. Запасів) Ділянка №2	Роздільнянський р-н 6,0 км Пн з.ст. Кучурган Ділянка Північна Ділянка Південна	Не розробл. Не розробл.	103,4					
16	Степанівське Пісок для благоустр.рекультів. плануван.	Роздільнянський район В 1,0 км на Пд від с. Степанівка	Не розробл.	12,0					
17	Труд-Куток Пісок будівельний	Роздільнянський р-н в 0,5 км на Зх від с. Труд-Куток	Не розробл.	6,0					
18	Катеринівське Пісок для будівельних розчинів	Ширяївський р-н В 10,0 км на Пд від с. Ширяїво	Не розробл	28,7					
19	Богачівське Пісок для силікатних бл.	Великомихайлівський р-н 0,5 км на Зх від с. Богачово	Не розробл	67,8					
	Усього родовищ 19								
	Розробляються: 7								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вапняк флюсовий									
1	Федосіївське сировина цементна вапняк флюсовий	Красноокнянський р-н в 6,0 км на ПдСх від с. Федосіївка	Розробл.	350,0					

	Усього родовищ - 1								
	Розробляються - 1								
Глини для виробництва керамзиту									
1	Вапнярське глина керамзитова	Комінтерновський р-н між сс. Вапнярка та Олександрівка	Не розробл.	12,0					
2	Слізаветівське сиров.цементна, глина керамзитова	Роздільнянський р-н 0,7 км ПнЗх с. Слізаветівка	Розробл.	123,0					
3	Орлівське вапняк на вапно, кам. пил., суглин. Ділянка № 1,2	Біляївський р-н В 6,0 км на ПнЗх від м.Одеси	Не розробл.	74,0					
4	Свердловське компл; пісок будівельн.	Комінтернівський р-н ПнЗх околиця с. Свердлово	Розробл.	25,6					
5	Овідіопільське сугл, глина керам.	Овідіопільський р-н 2,0 км ПнЗх м. Овідіополь	Не розробл.	8,5					
6	Фонтанське глина керамзитова	Комінтернівський р-н Пд околиця с. Олександрівка	Не розробл.	500,0					
	Усього родовищ 6								
	Розробляються: 2								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Камінь облицовальний									
1	Білгород-Дністровське вапняк	Околиця м. Білгород- Дніст-ровська	Не розробл.	27,96					
	Усього родовищ 1								
	Розробляються: 0								
Цегельно-черепична сировина									
1	Орлівське комплексне: на вапно, камінь пиляний, керамзит. суглинок Ділянка 1,2 Ділянка резервна (цілик та охоронна зона)	Біляївський район В 6,0 км на ПнЗх від м.Одеси	Не розробл. не розроб.	97,18					
2	Пужайківське суглинок	Балтський район Північна країна с.Пужайково	Розробл.	4,5					

3	Ананівське суглинок	Ананівський район В 3,0 км на ПнСх від м.Ананів, в 3,0 км на Сх від цегляного заводу	Не розробл.	12,43					
4	Арцизьке суглинок	Арцизький р-н На ПнЗх околиці м.Арциз	Не розробл.	21,37					
5	Балтське-1 суглинок	Балтський район В 4,0 км на Сх від Балтського цегляного заводу	Не розробл.	2,4					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Балтське суглинок, пісок Ділянка №1 пісок, суглинок Ділянка №2 пісок	Балтський р-н ПнЗх околиця с. Балта 0,1 км Зх діл.1	Не розробл. Не розробл.	24,14					
7	Богуславське суглинок	Великомихайлівський р-н 0,2 км на Зх від с. Богуславка	Не розробл.	9,03					
8	Болградське суглинок	Болградський р-н ПнСх та ПдСх околиця м. Болграда	Не розробл.	12,91					
9	Великодолинське суглинок	Овідіопільський р-н, 1,5 км ПнЗх зал. ст. Аккаржа	Не розробл.	25,5					
10	Великодолинське – 2 суглинок	Овідіопільський р-н, в 2,0 км на Пн від смт. Великодолинське	Не розробл.	30,47					
11	Гандрабурське суглинок, пісок	Ананівський р-н Пн околиця с.Гандрабури	Не розробл.	18,63					
12	Гвоздавське суглинок	Любашівський р-н, ПдСх околиця с. Солтанівка	Не розробл.	22,55					
13	Главанське суглинок, камінь пиляний Діл. Прикар'єрна	Арцизький р-н На Пн від робітничого сел. Главанського заводу управління	Не розробл.	27					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14	Городненське	Болградський р-н	Не розробл.	10,81					

	суглинок	1,0 км Пд с. Городне							
15	Гуляївське суглинок	Березівський р-н В 2,5 км на Пд від с. Гуляївка	Не розробл.	5,3					
16	Єфтодівське суглинок	Балтський р-н Пд околиця с. Кармалюківка	Не розробл.	8,6					
17	Жевахова гора Сугл.Діл. №1, №2	Пн околиця м. Одеси	Не розробл.	29,14 23,55					
18	Завалівське (діл.Зарічна) суглинок	Савранський р-н 3,0 км Пд с. Завалля	Не розробл.	81,0					
19	Загнітківське суглинок	Кодимський р-н ПдСх околиця с. Загнітків	Не розробл.	18,76					
20	Зеленівське суглинок	Білгород-Дніст- ровський р-н Пн околиця с. Зеленівка	Не розробл.	34,8					
21	Ізмаїльське – 3 суглинок	Ізмаїльський р-н ПнСх околиця м. Ізмаїл	Не розробл.	16,15					
22	Ізмаїльське – 4 суглинок	Ізмаїльський р-н Пн околиця с. Стара Некрасівка	Не розробл.	16,35					
23	Ізмаїльське – 5 суглинок	Ізмаїльський р-н 1,0 км ПдСх м. Ізмаїл	Не розробл.	32,0					
24	Ісаївське суглинок	Миколаївський р-н 0,7 км на Сх с. Ісаєво	Не розробл.	11,32					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25	Йосипівське суглинок	Овідіопільський р-н ПдСх околиця с. Йосипівка	Не розробл.	10,0					
26	Кальчівське суглинок	Болградський р-н Пн околиця с. Кальчево	Не розробл.	5,8					
27	Кам'янське суглинок	Ізмаїльський р-н В 0,5 км на ПнЗх від с.Кам'янка	Не розроб.	15,0					
28	Кілійське Суглинок	Кілійський р-н ПдЗх околиця м. Кілія	Не розробл.	7,4					
29	Кодимське суглинок, пісок	Кодимський р-н В 3,0 км на ПдСх	Не розробл.	44,2					

		околиці зал. ст. м. Кодима							
30	Козацьке суглинок	Білгород-Дністровський р-н околиця с. Козацьке	Не розробл.	9,22					
31	Концебівське суглинок	Савранський р-н В 0,5 км на Пн від с.Концеба	Не розробл.	7,56					
32	Косівське суглинок	Котовський р-н ПнСх околиця с.Коси	Не розробл.	3,6					
33	Любашівське суглинок	Любашівський р-н на Пд околиці смт. Любашівка	Не розробл.	3,4					
34	Минзульське – 1 суглинок	Болградський р-н В 0,3 км Пн околиці м. Болград	Не розробл.	1,5					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
35	Михайлівське суглинок	Саратський район В 1,0 км на Сх від с.Михайлівка	Не розробл.	5,4					
36	Кучурганське – 2 (Бесарабське) суглинок Ділянка Північна Ділянка №1	Роздільнянський р-н ПдЗх околиця с.Бесарабка в 2,5 км на Пн від Кучурганського цегл.заводу	Не розробл. Не розроб.	12,35 4,4					
37	Михайлівське-1 суглинок	Ширяївський р-н В 0,2 км на Сх від с. Михайлівка	Не розробл.	7,1					
38	Новокапланівське суглинок	Арцизький р-н ПнЗх околиця с. Нові Каплани	Не розробл.	7,07					
39	Овідіопільське (комп.:суглинок, керамзит)	Овідіопільський р-н в 2,0 км на ПнЗх від м. Овідіополь	розробл.	10,54					
40	Одеське суглинок	Біляївський р-н 1,0 км на ПдСх від с. Протопопівка	Не розробл.	21,81					
41	Олександрівське суглинок	Котовський район Зх околиця с.Олександрівки, в 0,3 км на Сх від	Не розробл.	11,87					

		м.Котовськ							
--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
42	Орлівське-1 суглинок	Ренійський район. В 1,5 км на ПнСх від с.Орлівка	Не розробл.	5,94					
43	Петровіровське суглинок	Ширяївський р-н В 0,5 км на ПнСх від с. Жовтень, 22,0 км на ПнСх від з. ст. Червонознам'янка	Не розробл.	14,5					
44	Піщанське суглинок	Балтський район ПнЗх околиця с.Піщанка	Не розробл.	6,19					
45	Полігон суглинок	Білгород-Дністровський р-н Сх околиця с. Абрикосове, 5 км на Пн від цегл. з-ду с. Салгани	Не розробл.	6,0					
46	Раухівське суглинок	Березівський р-н В 7,0 км на ПдЗх від м.Березівка	Не розробл.	11,06					
47	Ренійське суглинок	Ренійський р-н ПнСх околиця м. Рені	Не розробл.	2,8					
48	Розквітівське суглинок	Березівський р-н ПнЗх околиця с. Червоний Агроном	Не розробл.	5,0					
49	Соболівське суглинок	Котовський р-н В 0,5 км на ПдСх від с. Соболівка,	Не розробл.	12,0					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
50	Салганське суглинок Ділянка "Салгани"	Білгород-Дністровський р-н В 2,0 км на ПнЗх від з.ст. Шабо, на ПдСх околиці с. Салгани На ПнСх околиці с.Турлаки	Не розробл	34,2					
	Ділянка "Турлаки"		Не розробл.	4,4					
51	Степанівське суглинок	Комінтернівський р-н в 4,0 км на Пд від с. Комінтернівське	Не розробл.	18,9					

52	Суворівське суглинок	Ізмаїльський р-н На Пн околиці с.Суворово	Не розробл.	10,99					
53	Сухомлинівське суглинок	Іванівський р-н В 0,2 км на ПдСх від с. Сухомлинове	Не розробл.	12,43					
54	Троїцьке суглинок	Любашівський р-н в 1,0 км на ПдСх від с. Троїцьке	Не розробл.	4,9					
55	Фрунзівське суглинок, пісок	Фрунзівський р-н В 1,6-2,0 км на Сх від смт. Фрунзівка	Не розробл.	30,46					
56	Цебриківське суглинок	Великомихайлівський р-н околиця смт. Цебрикове	Не розробл.	5,0					
57	Шевченківське суглинок	Кілійський район На ПдЗх околиці с. Шевченкове	Не розробл.	49,0					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
58	Ширяївське суглинок	Ширяївський р-н На Сх та ПнСх околиці смт. Ширяєво	Не розробл.	8,33					
59	Шкодовогірське суглинок	м. Одеса На ПнЗх окраїні м.Одеси За цементним заводом	Не розробл.	85,5					
	Ділянка №1 Ділянка "Теплична"	В 0,5 км на Пн від ПнЗх околиці м.Одеси	Не розробл.	17,4					
60	Борисівське	Татарбунарський р-н в 0,5 км на північ від с. Глибоке та за 5,0 км на південь від с. Борисівка	Не розробл.	3,0					
	Усього родовищ 60								
	Розробляються - 2								

Усього по Одеській області на Державному балансі числяться станом на 01.01.2014 р. – 152 родовища

Розробляються – 23 родовища

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Протягом 2014 року на підприємствах області утворилось 34,7 тис. т відходів I – III класів небезпеки.

Дані по утворенню, використанню (утилізації) та видаленню відходів за класами небезпеки наведені у табл. 8.1.1.

Завдяки інвентаризації відходів, що здійснюють суб'єкти господарювання, поліпшився їх облік, підхід при врахуванні кількісного та якісного складу відходів став більш диференційованим.

Відсутність роздільного збирання відходів робить у багатьох випадках тверді побутові відходи рівнозначними з промисловими за характером та наслідками впливу на довкілля та здоров'я населення. Морфологічний склад побутових відходів з кожним роком ускладнюється, включаючи в себе все більшу кількість екологічно небезпечних компонентів та речовин. Проблема екологічної небезпеки твердих побутових відходів торкається всіх стадій поводження з ними, починаючи зі збирання і транспортування та закінчуючи підготовкою до використання утильних компонентів, знищенням або похованням фракцій, які не використовуються.

Серед небезпечних відходів, що утворилися протягом року, значна кількість відходів свинцю, міді, нафтопродуктів та нафтошламів, відпрацьованих формувальних сумішей, осадків з відстійників після реагентного або коагуляційного очищення, важких металів, відпрацьованих каталізаторів тощо.

Накопичення відходів (станом на початок року (01 січня 2015 року))

Таблиця 8.1.1.

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	645	-
2	Накопичено небезпечних відходів, усього ¹	т	9762333 ²	-
3	відходи I класу небезпеки	-	-	-
4	відходи II класу небезпеки	-	-	-
5	відходи III класу небезпеки	т	34715	-
6	Відходи IV класу небезпеки	т	9727618	-

¹ без урахування спеціально-відведених місць видалення відходів економічно неактивних підприємств та організацій;

² Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах економічно активних підприємств і організацій.

Показники утворення відходів за 2014 рік¹

Таблиця 8.1.2.

№ з/п	Показник	2014 р.
1	2	5
1	Обсяги утворення відходів:	-
	Промислові (у т.ч. гірничопромислові) відходи, т	
	Відходи I-III класу небезпеки (за формою звітності № 1- відходи), т	4995
	Відходи IV класу небезпеки (за формою звітності № 1- відходи), т	804563
	Загальна кількість відходів, т	809558
2	Інтенсивність утворення відходів:	

	Загальна кількість відходів на одиницю ВРП, кг/1 млн. грн	*
	Утворення небезпечних (токсичних) відходів I-III класів небезпеки на одиницю ВРП, кг/1 млн. грн.	*
	Утворення твердих побутових відходів на 1 особу, кг	266,7

* з урахуванням обсягів відходів утворених у домогосподарствах

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

До категорії надзвичайно небезпечних належать ртуть та ртутьвміщуючі відходи. На регіональному досвіді простежується можливість успішного вирішення проблеми ртутьвміщуючих відходів, у першу чергу, люмінесцентних ламп. Так, для впорядкування поведження з відпрацьованими люмінесцентними лампами, що є відходами I класу небезпеки із-за вмісту ртуті, на базі двох підприємств ПП «Центр екологічної безпеки» та ТОВ „Грінпор” створена система централізованого збирання, зберігання і вивезення на переробку цього виду токсичних відходів. Однак, питання про централізоване вивезення ртутьвміщуючих відходів, яке вирішене у м. Одеса, частково у містах обласного значення, вирішено в районах частково.

В цілому в Одеській області створені потужності з переробки, оброблення і утилізації небезпечних відходів. Всього в області експлуатуються: грінпорт цеб юний ренійський

- 7 комплексів по термічному знешкодженню відходів, у т.ч. 6 інсинераторів і печей (ТОВ «Грін-Порт», ПП «Центр екологічної безпеки», ДП «МТП «Южний», ДП «Білгород-Дністровський МТП», ДП «Ренійський МТП», ДП «Ізмаїльський МТП») і 1 піролізна установка (ТОВ «РАФ-ПЛЮС»).

Але, існуючих потужностей недостатньо. Система збору небезпечних відходів не розвинута в сільській місцевості.

Загроза вторинного забруднення водою - мулові майданчики станцій біологічного очищення. Проблема детоксикації та утилізації мулових осадів стічних вод каналізаційних очисних споруд не знаходить свого ефективного вирішення в регіоні через високий вміст органічних речовин, токсичних солей важких металів, нафтопродуктів, хлорованих та поліциклічних вуглеводнів. Щорічно на кожного мешканця міст області налічується 25-30 кг осаду у перерахунку на суху речовину. Тільки на очисних спорудах СБО «Північна» та «Південна» м. Одеси кожного року утворюється більше 35 тис. т осаду.

Обсяг утворення побутових відходів по області сягає до 5 млн. м³ на рік. Більша частина звалищ полігонів ТПВ вичерпала свій потенціал. З метою вирішення проблем в цьому напрямку в області затверджено «Програму поведження з твердими побутовими відходами в Одеській області до 2017 року». Але, її виконання стримується тим, що джерелами фінансування більшості її практичних заходів є обласний бюджет, кошти підприємств і інвестиційні кошти. Внаслідок світової економічної кризи на ці заходи кошти фактично не виділяються. Тобто, райдержадміністраціями, міськими радами, управліннями житлово-комунального господарства традиційно не проводиться

системна і цілеспрямована політика і робота щодо ліквідації стихійних звалищ, розробки проектів та будівництва об'єктів видалення, перевантаження, сортування, переробки ТПВ, рекультивації відпрацьованих полігонів (зокрема полігону ТПВ-2 у колишніх кар'єрах цементного заводу), придбання сучасної спеціальної сміттєприбиральної техніки для міст та селищ області.

Відходи м.Одеса вивозились на 1 місцевий полігон - звалище: на полігон - звалище твердих побутових відходів ТПВ-1 у Дальницьких кар'єрах (загальною площею 96,2 га).

Пріоритетним напрямком у сфері поводження з побутовими відходами є співпраця з європейськими організаціями, якими запропоновано перелік спеціалізованих послуг, які є актуальними для міста Одеса та області.

На державному рівні не розроблено типового проекту полігону твердих побутових відходів для невеликого населеного пункту. А саме в цих містечках, великих селищах несанкціоновані звалища набувають не тільки досить великих розмірів, а й накопичують небезпечні речовини і матеріали.

Однією з побічних, але дуже актуальних проблем полігонів побутових відходів є попадання і накопичення токсичних відходів за рахунок порушення підприємствами правил поводження з ними.

Більш як на 1800 підприємствах області проведена інвентаризація та розробка технічних паспортів відходів зі складанням реєстрових карток. Кожним підприємством передбачено заходи щодо попередження та мінімізації утворення відходів.

Департаментом екології та природних ресурсів ведеться реєстр місць видалення відходів, всього до реєстру внесено 444 паспортів місць видалення відходів.

Згідно з Порядком ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.1998 № 1360, ведеться реєстр об'єктів оброблення та утилізації відходів, до якого включені 11 підприємств області. Реєстр об'єктів утворення відходів формується відповідно до зазначеної постанови Кабінету Міністрів України і налічує 140 об'єктів.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 №1218 у 2014 році з 18317 підприємств області зареєстровано - 704 декларації про утворення відходів.

Основні показники поводження з відходами I-III класів небезпеки за 2014 рік, тис. т

Таблиця 8.2.1.

№	Показники	2014
1	Утворено відходів ¹	5,0
2	Отримано зі сторони	18,4
	- у тому числі з інших країн	1,9
3	Сплачено	0,9
	- у тому числі з метою отримання енергії	0
	- з метою теплового перероблення	0,9
4	Утилізовано, оброблено (перероблено)	0,0
5	Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти	0,5
6	Передано на сторону	23,8

	- у тому числі іншим країнам	-
7	Видалено з місця неорганізованого зберігання ²	0
8	Втрачено (випаровування, витікання, пожежі тощо)	0
9	Наявність відходів на кінець року ³	34,7 ⁴

¹ з урахуванням обсягів відходів утворених у домогосподарствах

² розміщено на стихійних звалищах

³ без урахування спеціально-відведених місць видалення відходів економічно неактивних підприємств та організацій

⁴ Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах економічно активних підприємств і організацій

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2015

Таблиця 8.2.2.

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість
1	2	3
	Сміттєзвалища (полігони)	
1	Ананьівський район	15
2	Арцизький район	26
3	Балтський район	33
4	Білгород – Дністровський район	34
5	Біляївський район	21
6	Березівський район	67
7	Болградський район	18
8	Великомихайлівський район	26
9	Іванівський район	26
10	Ізмаїльський район	19
11	Кілійський район	15
12	Кодимський район	26
13	Комінтернівський район	21
14	Котовський район	29
15	Красноокнянський район	15
16	Любашівський район	15
17	Миколаївський район	37
18	Овідіопольський район	15
19	Ренійський район	8
20	Роздільнянський район	27
21	Саратський район	33
22	Савранський район	20
23	Тарутинський район	33
24	Татарбунарський район	20
25	Ширяївський район	40
26	Фрунзівський район	21
27	м. Одеса	1
28	м. Білгород - Дністровський	3
	<i>Всього</i>	664
	Усього	-

Стан зберігання заборонених і непридатних до використання пестицидів (станом на 01.01.2015)

Таблиця 8.2.3.

№з/п	Назва одиниці адміністративно – територіального устрою регіону	Кількість тонн	Кількість складів, од	Стан складських приміщень		
				Добрий	Задовільний	Незадовільний
1	2	3	4	5	6	8
1	Ананьівський	10,785	1	-	1	-
2	Арцизький	2,5	1	1	-	-
3	Балтський	-	-	-	-	-
4	Березівський	2,02	1	-	-	1
5	Б-Дністровський	5,306	4	-	2	2
6	Біляївський	185,437	10	4	1	5

7	Болградський	4	2	-	2	-
8	В.Михайлівський	26	2	-	-	2
9	Іванівський	4,7	3	-	1	2
10	Ізмаїльський	7	1	-	1	-
11	Кілійський	20,806	5	-	-	5
12	Кодимський	60,4	5	-	-	5
13	Комінтернівський	35	1	-	-	1
14	Котовський	25,28	4	-	-	4
15	Красноокнянський	10,493	6	-	-	6
16	Любашівський	36,19	7	-	1	6
17	Миколаївський	4,77	8	-	5	3
18	Овідіопольський	15,06	6	-	4	2
19	Ренійський	-	-	-	-	-
20	Роздільнянський	-	-	-	-	-
21	Савранський	59,7	11	-	-	11
22	Саратський	17,3	4	-	1	3
23	Тарутинський	18	1	-	-	1
24	Татарбунарський	-	-	-	-	-
25	Фрунзівський	-	-	-	-	-
26	Ширяєвський	0,5	1	-	-	1
Всього		551,247	84	5	19	60

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

За даними Державної екологічної інспекції в Одеській області і Державної екологічної інспекції Північно-Західного регіону Чорного моря у 2014 році через Державний кордон України були перевезені 4837 видів відходів, основні з яких такі: металургійні шлаки, металобрухт чорних і кольорових металів металів, відходи пластмас; зношений одяг та зношені текстильні вироби (гуманітарна допомога, секонд-хенд); відходи і макулатура паперова та картонна; відходи бавовни; відходи пневматичних шин. Інформацію про транскордонне перевезення відходів, а саме – кількість вивезених і ввезених відходів, з зазначенням даних по окремим видам відходів надається в таблиці 8.3.1.

Таблиця 8.3.1.

Найменування вантажу, код УКТЗЕД	Кількість ввезених відходів, т	Кількість вивезених відходів, т	Виявлення порушення	Вжиті заходи і штрафні санкції
Шрот соняшника 2306	9249,002	150650,68	-	-
Шрот соєвий 2304	-	20948,2	-	-
Одяг, взуття б/у 6309	142,954	291,772	-	-
Гуманітарна допомога 9906	-	6,969	-	-
Жом буряковий 2303	13033,03	1803	-	-
Лушпиння какао 1802	-	72,6	-	-
Лушпиння гречки 2302	2594,644	-	-	-
Висівки пшеничні 2302	717,978	10986	-	-
Висівки кукурудзи 2302	240,45	237,13	-	-
Висівки горохові 2302	-	1705	-	-
Відходи волокнисті підбілені 5202	-	102,294	-	-
Пачоси бавовни 5202	30	588,39652	-	-
Макулатура, 4707	6184,08	-	-	-
Макуха, 2304	-	21	-	-
Макуха льону 2306	-	129,435	-	-
Харчові добавки 2302	-	700	-	-
Відходи тютюну 2401	1574,4	-	-	-
Теплопровідна суміш 2621	-	25	-	-
Кек глиноземний 2621	-	14982	-	-
Барда 2303	276,2	-	-	-
Відходи магнію 8104	19	-	-	-

Діоксид кремнію 2811	17	-	-	-
Лом акумуляторів 8548	689,8	-	-	-
Огарки 2620	-	615	-	-
Шлак 2618	-	1771	-	-
Шлаки чорних металів 2619	-	398	-	-
Металобрухт 7204	63021,449	143801,026	-	-
Брухт магнію 8104	-	46,55592	-	-
Відходи синтетичного каучуку 4004	12,15	-	-	-
Відходи пластику 3915	556,4	1121,194	-	-
Відпрацьовані нафтопродукти 2710	342,839	-	-	-
Окалина 2619	13323,8	-	-	-
Дегра (зажирений перліт), 1522	98,3	-	-	-
Брикети залізовмісні 2619	4418	-	-	-
Шини 4012	-	99,8	-	-
Вуглець технічний 2803	-	135,66	-	-
Паливні палети 4401	-	326,45	-	-

8.4. Державне регулювання в сфері поводження з відходами

За даними Управління з питань надзвичайних ситуацій у 2014 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища для проведення заходів щодо знищення накопичених на території Одеської області непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, відповідно до рішення Одеської обласної ради від 25 січня 2014 року № 1004-VI, управлінню були передбачені кошти у сумі 903,6 тис.грн.

Фактично отримані управлінням кошти у сумі 368,6 тис.грн, з яких:

- кошти у сумі 3,6 тис.грн були перераховані ДП «Держзовнішінформ» за надання експертного висновку про цінову експертизу з приводу відповідності контрактних цін;
- кошти у сумі 365,0 тис.грн. були перераховані виконавцю робіт за вивезенні у 2012 році непридатні до використання пестициди зі складу біля с. Алтестове Біляївського району Одеської області.

Заборгованість за виконані у 2014 році роботи складає 535,0 тис.грн.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Головною метою функціонування системи екологічної безпеки України має бути вироблення концептуальних засад загальної стратегії у сфері раціонального природокористування та захисту навколишнього середовища, а також втілення їх у практику з метою сталого економічного та соціального розвитку держави. При цьому передбачається формування нових типів технологічних процесів, соціальної організації та управління, здатності розв'язувати екологічні проблеми та зменшувати будь-які екологічні небезпеки, що становлять значну загрозу національній безпеці України.

Створення системи екобезпеки разом із вдосконаленням соціально-економічної системи безпеки є новим елементом національної безпеки. Підґрунтям цієї системи має стати адекватний організаційно-правовий, соціально-політичний, господарський механізм управління природокористуванням, що базується на кількісних даних, результатах математичного моделювання та прогнозування, сучасних інформаційних технологіях, можливості протидії антропогенній і природній деструкції біосфери.

Екологічно безпека виступає як заперечення екологічної загрози, що виявляється у локальних, регіональних і глобальних масштабах як екологічні стихії, соціальні кризи та техногенні катастрофи. Забезпечення екологічної безпеки це основний спосіб розв'язання екологічних проблем, що гарантує громадянам Україні розвиток і проживання в біосферосумісній формі.

Створення системи екологічної безпеки означає задоволення екологічних вимог суб'єктів екосистеми, яка повинна мати пріоритет серед інших аспектів традиційної національної безпеки. Для того, щоб фактичний екоцид в Україні, що має не тільки екологічні, а й економічні та політичні корені (у минулому), не призвів до значних соціальних конфліктів, стратегічною метою держави має бути ліквідація значного відставання від розвинених держав у результатах діяльності, спрямованої на охорону навколишнього середовища та забезпечення високої якості життя населені їм. Слід визнати, що в сучасних умовах самостійне досягнення такої мети уявляється малореальним. Необхідна допомога розвинених держав, тісне співробітництво та кооперація з усіма державами світу. Зрештою, політика екологічної безпеки України має інтегруватися в систему колективної екологічної безпеки.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Таблиця 9.2.1.

№	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1	2	3	4	5
1.	ВНС "Головна" "Інфоксводоканал"	Очистка та подача води	ТОВ "Інфоксводоканал"	
2.	ВНС "Південна" "Інфоксводоканал"	Очистка та подача води	ТОВ "Інфоксводоканал"	
3.	ВНС "Котовська" "Інфоксводоканал"	Очистка та подача води	ТОВ "Інфоксводоканал"	
4.	ВНС "Столбова" "Інфоксводоканал"	Очистка та подача води	ТОВ "Інфоксводоканал"	

5.	ВНС "Жевахова гора" "Інфоксводоканал"	Очистка та подача води	ТОВ "Інфоксводоканал"	
6.	ВНС "Шкодова гора" "Інфоксводоканал"	Очистка та подача води	ТОВ "Інфоксводоканал"	
7.	ВНС "Західна" "Інфоксводоканал"	Очистка та подача води	ТОВ "Інфоксводоканал"	
8.	ПАТ "Одеський припортовий завод"	Виробництво міндобриб та переробка аміаку	ПАТ	
9.	ТОВ „Союз”	Розміщення твердих побутових відходів	ТОВ	
10.	ТОВ"РАФ"	Розміщення твердих побутових відходів	ТОВ	
11.	КП „Білгород-Дністровськводоканал"	Міські очисні споруди	ДП	
12.	АТ „Котовськводоканал"	Міські очисні споруди	АТ	
14.	ПАТ Ізмаїльський целюлозо-картонний комбінат"	Міські очисні споруди	ПАТ	
15.	ТДВ "Арцизький завод залізобетонних виробів"	Міські очисні споруди	ТДВ	
16.	Аміакопровід "Тольяті- Горлівка - Одеса" МДП "Трансаміак"	Транспортування аміаку	УДП Укрхімтрансміак	
17.	Одеська дільниця КС-15 Миколаївського управління магістрального аміакопроводу	Транспортування аміаку	УДПУкрхімтрансміак	
18.	Магістральні газопроводи Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів	Транспортування вибухопожежо небезпечних речовин	НАК "Нафтогаз України" ДК "Укртрансгаз" УМГ Прикарпаттрансгаз "	
19.	Нафтопровід "Снігірівка-Одеса" Одеське районне нафтопровідне управління: дільниця 10 км магістр.нафтопроводу "Снігірівка-Одеса" дільниця 145 км магістр. нафтопроводу "Снігірівка-Одеса" дільниця 177 км магістр. нафтопроводу "Снігірівка-Одеса" дільниця 277 км магістр. нафтопроводу "Кременчуг Херсон" дільниця 45 –46 км магістр. нафтопроводу "Снігірівка-Одеса"	Транспортування вибухопожежо небезпечних речовин	ДАК "Придністровські магістральні нафтопроводи"	
20.	Нафтопровід "Одеса-Броди",МНТ (морський нафтовий термінал) "Південний"філії МН "Дружба" ПАТ "Укртранснафта"	Транспортування вибухопожежо небезпечних речовин	НАК "Нафтогаз України"	
21.	ПАТ "Одеський нафтопереробний завод"	Переробка та зберігання вибухопожежо небезпечних речовин	ПАТ	
22.	МНТ "Південний" Філія "Південні магістральні нафтопроводи" ПАТ "Укртранснафта"	Переробка вантажів та зберігання вибухопожежо небезпечних речовин	ПАТ "Укртранснафта"	
23.	ГКС "Ананьів"	Зберігання вибухопожежо небезпечних речовин	Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів	
24.	ГКС "Березівка" Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів» УМГК "Прикарпаттрансгаз"	Транспортування вибухопожежо небезпечних речовин	НАК "Нафтогаз України" ДК "Укртрансгаз" УМГ Прикарпаттрансгаз "	
25.	ГКС "Тарутине"	Зберігання вибухопожежо небезпечних речовин	НАК "Нафтогаз України" ДК "Укртрансгаз" УМГ Прикарпаттрансгаз "	
26.	Газопроводи „Кривий Ріг-Одеса, „Одеса-Кишинів –Рибниця”, „Роздільна-Ізмаїл”, Ананьїв-Тирасполь”,Шебелинка-Дніпропетровськ –Одеса”, Шебелинка-Дніпропетровськ –Кривий Ріг-Ізмаїл”	Транспортування газоподібного палива	НАК "Нафтогаз України" ДК "Укртрансгаз" УМГ Прикарпаттрансгаз "	

9.3. Радіаційна безпека

9.3.1. Стан радіаційного забруднення території Одеської області

Забруднення території області техногенними та техногенно-підсиленими джерелами природного походження та рівні радіонуклідного забруднення навколишнього середовища в 2014 році не зафіксовано.

Спостереження за гамма-фоном в контрольних точках вказують на його стабільність, середні значення за 2014 рік представлені в наступній таблиці:

Таблиця 9.3.1.1.

№	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість населених пунктів, що обстежені	Радіаційний фон, мкР/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів земель, Бк/кг				
				Cs-137	Sr-90	Ra-226	Th-232	K-40
1	Обласний центр, м.Одеса, 10 контр.точок	1	11-13	-	-	-	-	-
	Районні центри:							
2	Іванівка	1	9-12	-	-	-	-	-
3	Кілія	1	14-15	-	-	-	-	-
4	Котовськ	1	14-17	-	-	-	-	-
5	Любашівка	1	12-13	-	-	-	-	-
6	Миколаївка	1	9-12	-	-	-	-	-
7	Татарбунари	1	13-15	-	-	-	-	-

Примітка: гамма-фон – експозиційна доза, вимірюється в мкР/год.

Рівні радіонуклідного забруднення навколишнього середовища сьогодні можемо оцінювати за бета-активністю атмосферних опадів. У 2014 проведено 70 досліджень, показники коливаються в межах багаторічних спостережень.

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

Підприємства, що здійснюють захоронення радіоактивних відходів (РАВ)

Таблиця 9.3.2.1.

Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону, назва АЕС та підприємства	Кількість ПЗРВ, од	Кількість РАВ, м ³ /одиниць, загальна активність Бк	Радіаційний фон на території ПЗРВ, мкЗв/год
Державне спеціалізоване підприємство «Одеський державний міжобласний спеціальний комбінат»	1 од.	РРВ (рідкі радіоактивні відходи) 183 м ³ /1,1E+11Бк	Умовно «чиста» зона : 1188 вимірів : Min – 0,08 Max – 0,14 Умовно «брудна» зона: 2000 вимірів: Min – 0,13 Max – 4,4
		ДІВ (джерела іонізуючого випромінювання без біозахисту) 19101 од/5,82E+13 Бк	
		ТРВ (тверді радіоактивні відходи) у тому числі ДІВ у біозахисті 33688 од/2,6 E +16 Бк 338, 18 тонн	

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Промисловість Одеської області відіграє значну роль у структурі народногосподарського комплексу України та південного економічного району. На території області розташовані підприємства з виробництва продуктів нафтоперероблення, машинобудування, ремонту та монтажу машин, металургії та оброблення металу, хімічної і нафтохімічної, харчової, легкої промисловості та інших галузей. Конкретна робота з реструктуризації виробництва, спеціальні регіональні програми дозволили освоїти нові види продукції і збільшити обсяги виробництва.

Підсумки роботи промисловості за 2014 рік Індекси промислової продукції за основними видами діяльності

Таблиця 10.1.1.

	2014р. до 2013 р.	Довідково 2013р. до 2012р.
Промисловість	99,5	100,6
Добувна та переробна промисловість	97,6	98,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	46,6	111,1
Переробна промисловість з неї	97,6	98,5
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	113,7	87,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	84,2	98,5
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	105,1	94,7
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	...*	...*
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	84,8	122,5
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	...*	...*
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	86,9	112,0
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	77,9	85,9
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	93,5	93,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	109,5	130,8

Дані конфіденційні згідно до Закону України «Про державну статистику».

Примітка: інформація надана за даними Департаменту економічного розвитку і торгівлі Одеської обласної державної адміністрації

Обсяг реалізованої промислової продукції за основними видами промислової діяльності за 2014 рік *

Таблиця 10.1.2.

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу			
	за 2014 рік		Довідково: за 2013 рік	
	тис.грн.	у % до всієї реалізованої продукції	тис.грн.	у % до всієї реалізованої продукції
Промисловість	29528383,5	100,0	25015765,5	100,0
Добувна та переробна промисловість; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	29099777,9	98,5	24653755,3	98,6
Добувна та переробна промисловість	21613244,9	73,2	18180980,0	72,7

Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3633,3	0,0	4469,1	0,0
Переробна промисловість	21609611,6	73,2	18176510,9	72,7
у тому числі				
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	9338609,6	31,6	7524858,3	30,1
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	250980,4	0,8	220775,9	0,9
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	430291,4	1,5	358901,2	1,4
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	...*	...*	...*	...*
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	5277375,1	17,9	4789083,2	19,1
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	...*	...*	...*	...*
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	1392387,8	4,7	1265274,8	5,1
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	1082541,6	3,7	984555,2	3,9
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	2786923,9	9,4	2013599,6	8,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	7486533,0	25,3	6472775,3	25,9
Забір, очищення та постачання води	428605,6	1,5	362010,2	1,4

**Дані конфіденційні згідно до Закону України «Про державну статистику».*

Примітка: інформація надана за даними Департаменту економічного розвитку і торгівлі Одеської обласної державної адміністрації

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

10.2.2. Металургійна промисловість

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Хімічна промисловість працює здебільшого на власній сировині (ропі, солях озер і лиманів), частково використовує привізну. Найбільші підприємства – Одеський суперфосфатний, Одеський хіміко-фармацевтичний та фарбовий заводи. Підприємствами хімічної та нафтохімічної промисловості виробляються мінеральні добрива (м. Южне), лакофарбові вироби (м. Одеса), продукція побутової хімії та пластмасових виробів (м. Одеса), гумо-технічні вироби (м. Одеса), виробництво фармацевтичних виробів і препаратів (м. Одеса).

Одним з найбільших хімічних підприємств регіону є Одеський припортовий завод, що приймає, виробляє та зберігає аміак та карбамід. Підприємство є другим виробником аміаку в Україні. 50 % експорту вітчизняного аміаку й 20 % карбаміду припадає на виробництво заводу. Завод є також лідером з виробництва азотних добрив.

У хімічній промисловості обсяг виробництва у 2014 році зменшився і склав 17,9%. Водночас зросло виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції на 0,4%. Скоротився випуск лікарських препаратів та синтетичного аміаку.

10.2.4. Харчова промисловість

Найбільш інвестиційно привабливою галуззю в області завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам, наявності сировинного та споживчого потенціалу є харчова промисловість. На неї припадає майже третина загального обсягу реалізованої продукції по області.

У виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у 2014р. проти 2013р. обсяг випуску продукції збільшився на 13,7% (у грудні 2014р. проти листопада 2014р. зменшення на 2,4%). Зросло виробництво свіжого чи охолодженого м'яса великої рогатої худоби на 34,5%, свіжого чи охолодженого м'яса свиней – на 31,8%, вершкового масла – на 15,2%, риби переробленої чи консервованої – на 2,2%. Водночас, скоротилось виробництво готових та консервованих продуктів з м'яса чи субпродуктів на 21,1%, жирних сирів – на 17,1%, йогурту та інших ферментованих чи сквашених молока та вершків – на 8,2%, ковбасних виробів – на 6,4%, кисломолочних неферментованих свіжих сирів – на 4,7%, обробленого рідкого молока – на 4,2%.

У жировій промисловості в 1,5 раза відбулось збільшення випуску нерафінованої соняшникової олії.

На підприємствах із перероблення овочів та фруктів зменшилось виробництво фруктових та овочевих сумішей соків на 31,1%, та овочів, фруктів, приготовлених чи консервованих з додаванням оцту чи оцтової кислоти – на 10,0%. У той же час, збільшилось виробництво натуральних консервованих овочів на 9,9%, фруктових та овочевих соків – на 2,3%.

У борошномельно-круп'яній промисловості зафіксовано збільшення обсягів виробництва круп на 38,1%, макаронних виробів, локшини та подібних борошняних виробів – на 33,0%, здобних виробів – на 12,4%. Водночас, зменшилось виробництво пряників та виробів аналогічних на 17,2%, тортів – на 15,1%, борошна – на 9,7%, хліба та виробів хлібобулочних, нетривалого зберігання – на 5,2%.

У виробництві напоїв збільшилось виробництво солодового пива на 43,5%, вина ігристого – на 29,3%, виноградного вина – на 2,2%. У той же час, скоротилось виробництво безалкогольних напоїв на 66,9%, натуральних мінеральних негазованих вод – на 63,9%, натуральних мінеральних газованих вод – на 3,1%.

Розвиток харчової промисловості значною мірою зумовлений станом справ у сільськогосподарській галузі, бо вона є основним постачальником сировини для переробки.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Сьогодні під екологізацією розуміють процес поступового і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських та інших рішень, які дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів і умов

поряд з покращенням або хоча б збереженням якості природного середовища. В соціально-економічному плані екологізація повинна спиратися на перехід до природозберігаючих методів господарювання, а в технічному – на екологізацію технологій виробництва і природокористування.

Основні напрямки екологізації виробництва:

- розроблення ефективних засобів очищення промислових, комунальних стічних вод і промислових та транспортних викидів в атмосферу;
- зменшення або повна ліквідація шкідливих відходів, що забруднюють довкілля;
- утилізація, тобто повторне використання відходів;
- збалансування темпів експлуатації екосистеми природокористування з інтенсивністю самовідтворення цих екосистем;
- екологічна стандартизація і сертифікація технологій, техніки і продукції;
- економія енергії, зміна її джерел на екологічно «чисті», ресурсозбереження.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Одещина одна з найбільших аграрних областей України, площа сільськогосподарських угідь становить 2,6 млн. га, в тому числі ріллі 2,1 млн. га.

9 тис. сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств, а також 230 тис. особистих підсобних господарств, займаються вирощуванням зернових, технічних, овочевих, кормових культур, виноградарством і садівництвом, розведенням худоби та птиці. Область відноситься до зони ризикованого землеробства, тому із п'яти років 1–2 випадають не врожайними. В нормальні роки виробництво валової продукції сільського господарства в області становить понад 11 млрд. грн., в не урожайні 8–9 млрд. грн.

Пріоритетним напрямком діяльності сільгоспідприємств є виробництво зерна, перш за все пшениці та ячменю. Зернові культури займають біля 60% в структурі посівних площ, їх площа традиційно становить 1,2 млн. га, виробництво зерна понад 3,5 млн. тонн. Під технічні культури відводиться 400 тис. га (20% ріллі), в основному соняшник та озимий ріпак, їх виробництво становить 0,9 млн. тонн.

По 100 тис. га ріллі відведено під овоче-баштанні культури та картоплю, а також під кормові культури. Область виробляє по 0,5 млн. тонн овочів і картоплі.

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Внесення мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами

Таблиця 11.2.1.1.

	2010	2011	2012	2013	2014
Загальна посівна площа, тис.га	1301,7	1302,6	1290,9	1348,5	1327,7
Мінеральні добрива:					
Всього внесено в поживних речовинах, тис.ц	525,2	657,5	573,5	672,0	856,4
У тому числі: азотних, тис.ц	416,2	513,0	418,8	507,8	629,2
фосфорних, тис.ц.	65,9	83,8	91,4	96,1	139,6
калійних, тис.ц.	43,1	60,7	63,3	68,1	87,7
азотно-фосфорно-калійних, тис.ц.					
Удобрена площа під урожай, тис.га	748,2	852,5	839,5	923,8	995,5
% удобреної площі	70,0	68,5	67,6	72,2	74,9
Внесено на 1 га, кг	42,0	53,0	46,0	52,0	67,0
У тому числі: азотних, кг	34	42	34	40	44
фосфорних, кг	3	6	7	7	8
калійних, кг	3	5	5	5	5
азотно-фосфорно-калійних, кг					
Органічні добрива:					
Всього внесено в поживних речовинах, тис.т	82,9	113,6	85,2	89,4	45,1
Удобрена площа, тис.га	7,2	3,7	12,5	3,1	4,7
% удобреної площі	0,6	0,3	1,0	0,2	0,4
Внесено на 1 га, тонн	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Примітка: Інформація Департаменту агропромислового розвитку Одеської обласної державної адміністрації

11.2.2. Використання пестицидів

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Стратегічним напрямком розвитку тваринництва в області визначено виробництво основних видів тваринницької продукції на високотехнологічних, високоінтенсивних тваринницьких комплексах, з високопродуктивним стадом тварин та кормовою базою.

В цілому по області за 2014 рік в усіх категоріях господарств збільшилось виробництво м'яса (реалізація на забій в живій вазі) - на 1,3 % і становить 71,1 тис. тонн, молока - на 0,9 % і становить 405,9 тис. тонн, яєць - на 0,7 % і становить 357,7 млн. шт.

Станом на 01 січня 2015 року у порівнянні з минулим роком в усіх категоріях господарств зменшилась чисельність поголів'я великої рогатої худоби - на 7,2 % і становить 191,7 тис. гол., у т.ч. корів - на 3,9 % і становить 104,5 тис. гол., свиней - на 8,1 % (371,6 тис. гол.), овець і кіз – на 6,8 % (381,3 тис. гол.) та птиці - на 1,9 % (5139,1 тис. гол.).

На 2015-2016 роки в області передбачено реконструкцію 7 тваринницьких ферм та комплексів.

11.3. Органічне сільське господарство

Головне завдання органічного землеробства - збереження довкілля і підвищення родючості ґрунту.

Закон України №425- VII від 3 вересня 2013 "Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини" набрав чинності 9.01.2014 року.

В області відсутні сільськогосподарські підприємства, які пройшли сертифікацію і мають статус виробників органічної продукції.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Динаміка використання паливно-енергетичних ресурсів

Таблиця 12.1.1.

	2010	2011	2012	2013	2014
Споживання паливно-енергетичних ресурсів на енергетичні цілі, тис. т у.п.	3780	3818,8	3531,0	3508	3071
Темп зміни, % до обсягу 2000 р.	-	101	93,4	93,0	81,0
Споживання електроенергії млн. кВт.г	2295	2826,4	2789,0	2498	2523
Темп зміни, % до обсягу 2000 р.	-	123	121,5	108,8	109,9
Споживання палива, тис.т у.п.	2582	2427,9	2149,0	2312	1893
Темп зміни, % до обсягу 2000 р.	-	94	83,2	89,5	73,0

Викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами паливно-енергетичного комплексу у 2014 році

Таблиця 12.1.2.

	Кількість підприємств	Обсяги викидів, тис. т	Обсяг викидів на одиницю реалізованої продукції, кг/грн	Темп зміни, % порівняно з 2013 роком	
				обсягів викидів	викиди на одиницю продукції,
Усього стаціонарними джерелами	352	26,196	-		
-в тому числі за видами діяльності:					
Промисловість 2014	167	21,605	0,0007	+12	100

Динаміка споживання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти

Таблиця 12.1.3.

	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Всього по Україні млн. т умовного палива /область, у %	150032875	150032875	1,8	1,6	3,0
Вугілля кам'яне/ область, у %	0,06	0,06	2,1	0,07	0,08
Газ природний, млрд. м ³ / область, у %	1,3	1,3	80,8	5,2	6,0
Бензин моторний / область, у %	0,03	0,03	2,3	6,0	7,0
Газойлі (паливо дизельне) / область, у %	0,15	0,15	11,2	5,5	7,0
Мазути топкові важкі / область, у %	0,02	0,02	3,4	25,0	24,0

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Динаміка використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти

Таблиця 12.2.1.

	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Всього, т умовного палива	5032246,9	2941079,6	2616377,6	3536622,3	2436140,9
Первинні види палива					
Вугілля кам'яне	90315,6	107169,8	63688,1	54774,5	46476,6
Газ природний, тис. м ³	2007228,1	2053668,3	1796762,2	1925650,8	1579129,7
Дрова для опалення, м ³ щільних	9439,1	11288,4	13424,3	20736,2	14178,1
Інші види первинного палива, т умовного палива	20182,3	19668,3	23164,3	25904,2	33340,8

Продукти переробки палива					
Кокс та напівкокс з вугілля кам'яного, вугілля бурого та торфу	31,5	21,6	19,5	20,9	603,4
Бензин авіаційний	59,9	90,0	19,9	25,8	10,9
Бензин моторний	47899,4	43903,7	41249,9	38204,1	35125,0
Фракції легкі інші	127,7	130,9	124,3	19995,4	153,8
Паливо реактивне типу гас	944,9	632,0	697,0	133,0	12,6
Гас для технічних цілей	28,6	19,1	30,0	27,0	14,5
Гас освітлювальний	0,6	1,2	7,9	-	-
Газойлі (дизельне паливо)	231638,1	210574,6	202333,3	229214,3	271059,5
Мазути топкові важкі	41305,8	47891,0	64673,3	52574,4	35130,2
Оливи та мастила нафтові	23,3	22,4	24,4	4085,6	3288,9
Пропан і бутан скраплені	1390,0	1353,9	2204,4	2556,1	2578,5
Вазелін нафтовий, парафін, озокерит, інші мінеральні воски	*	*	0,1	0,9	1,1
Бітум нафтовий і сланцевий	9026,5	9107,4	8845,5	16673,0	14020,9
Мастила відпрацьовані	36,9	42,8	23,6	-	-
Присадки до мастил та палива	0,1	0,2	4,8	-	-
Інші види нафтопродуктів, тон умовного палива	0,1	0,1	-	4108,1	7,6
Кам'яновугільний газ, одержаний шляхом перегонки в коксових печах тис.м ³	*	*	-	-	-
Інші продукти переробки палива, тон умовного палива	-	-	-	-	-
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.

*-Починаючи з 2010 р. вид палива відсутній у намінкатурі.

Використання основних видів енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти за видами економічної діяльності у 2014 році

Таблиця 12.2.2.

	Витрачено т умовного палива	Витрати палива в натуральному вимірі			
		вугілля кам'яне	газ природний	бензин моторний	газойлі (паливо дизельне)
Всього	2436140,9	46476,6	1579129,7	35125,0	271059,5
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	123039,2	655,5	1988,2	7805,4	73199,0
Промисловість	1835191,8	3430,9	1500190,0	7147,1	14909,0
Добувна	190,8	-	-	6,5	125,0
Переробна	2352639,3	2119,4	1341869,7	4183,3	10517,0
У тому числі металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	5611,2	22,8	3703,6	175,7	256,1
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення та ядерних матеріалів	-	-	-	-	-
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	73068,6	37,6	22551,4	2098,3	3238,5
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	515831,5	1178,6	424237,7	3193,2	4813,8
Будівництво	72626,1	29,1	2128,8	2119,5	30587,5
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	17458,0	215,7	857,9	3012,0	7357,7
Діяльність транспорту та зв'язку	284440,2	3486,5	31896,8	6709,7	140238,4
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємствам	10943,1	28,3	7396,4	1109,3	439,8
Державне управління	38947,0	25381,7	12517,0	1584,4	679,7
Освіта	9256,1	4228,7	4480,0	306,6	127,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	21536,6	8249,0	7549,0	1762,5	740,7
Інші види діяльності	22702,8	771,2	10125,6	3568,5	2779,8

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Для успішного вирішення питань розвитку і досягнення високого рівня самодостатності економіки Одеської області, насамперед, необхідно надійне і достатнє забезпечення населення, соціальної сфери та суспільного виробництва паливно-енергетичними ресурсами.

Неефективне використання енергоресурсів є в усіх секторах економіки області, у першу чергу у складових паливно-енергетичного комплексу: виробництво, транспортування та споживання енергії. Це призводить до підвищених витрат енергоресурсів.

Для енергоефективності у Одеській області була розроблена програма «Програма енергоефективності Одеської області на 2015-2018 роки», спрямована на комплексне вирішення проблеми підвищення ефективності використання та зменшення споживання енергоресурсів усіма галузями суспільного господарства, запровадження результативних механізмів ефективного зменшення енергоємності валового внутрішнього продукту, розширення обсягів використання і сфери застосування нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії, використання інноваційних технічних, технологічних, організаційних рішень, створення економічно привабливих умов для інвестиційних проектів у регіоні.

В структуру промислового потенціалу області значний внесок у викиди від стаціонарних джерел вносять підприємства енергетичної галузі, так за даними Головного управління статистики в Одеській області в середньому одним підприємством, галузі викинуто забруднюючих речовин в атмосферне повітря 620,0 т в рік. Загальний обсяг викидів по регіону склав 12227 т., що на 2547 т (або на 26%) більше ніж у 2013 році. Основні шкідливі речовини, що надходять в атмосферне повітря діоксид азоту, оксид вуглецю, сірки діоксид та тверди речовини.

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

У 2014 році на підприємствах Одеської області використання відновлених джерел енергії не здійснювалося.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа Одеської області

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Таблиця 13.1.1.1.

Вид транспорту	Рік	Перевезено вантажів		Вантажооборот		Перевезено пасажирів		Пасажирооборот	
		млн. т	%	млн.т.км.	%	млн.	%	млн.пас.км.	%
Залізничний	2009	22,8	90	51300	90	17,5	100	7200	105
	2010	27,5	120	54100	105	18,8	107	7600	105
	2011	31,0	112	63300	117	19,1	101	7800	102
	2012	29,7	96	63400	100	18,6	97	7400	95
	2013	29,9	101	60337	95	33,3	179	7463	101
	2014	27,6	92,1	62164	103	18,5	55	5669	76
Автомобільний	2009	26,6	98	2600	95	214,8	90	3700	90
	2010	26,3	99	2500	96	194,1	90	3300	89
	2011	26,0	99	2500	100	199,0	102	3800	115
	2012	25,2	96	2600	96	185,2	93	3600	95
	2013	25,2	100	1667	64	170,8	92	3316	92
	2014	21	93	2708	97	161,5	94,4	3222	97
Водний	2009	2,8	98	2800	5	0,02	0,01	300	3
	2010	3,8	131	3900	139	0,0	0,0	0,0	0,0
	2011	3,1	82	3300	84	0,1	0,03	0,0	0,0
	2012	2,3	74	2700	82	0,0	0,0	0,0	0,0
	2013	2,3	100	2494	92	0,0	0,0	0,0	0,0
	2014	2,4	100	2304	92	0,0	0,0	37,4	100
Авіаційний	2009	-	-	-	-	0,02	0,006	20	0,2
	2010	-	-	-	-	-	-	-	-
	2011	-	-	-	-	0,009	0,003	8,1	0,06
	2012	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0
	2013	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0
	2014	-	-	-	-	0,0	0,0	1,8	64,3
Трубопровідний	2009	-	-	-	-	-	-	-	-
	2010	-	-	-	-	-	-	-	-
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-
	2014	-	-	-	-	-	-	-	-
Міський електротранспорт	2009	-	-	-	-	103	31	700	5,8
	2010	-	-	-	-	87	29	700	6
	2011	-	-	-	-	119,5	35	900	7
	2012	-	-	-	-	116,0	36	900	7
	2013	-	-	-	-	94,0	31	707	6
	2014	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього	2009	52,2	98	56700	99	335,3	100	11900	-
	2010	57,6	110	60500	107	299,9	89	11600	97
	2011	60,1	104	69100	114	337,7	113	12508	108
	2012	57,2	100	68700	100	319,8	100	11900	95
	2013	37,6	100	64499	100	298,3	100	11520	97
	2014	51,0	93	67175	102	310,7	109,6	9912,3	86

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту підприємств області, тис. т.

Таблиця 13.1.1.2.

Роки	Вантажні автомобілі	Пасажи́рські автобуси	Пасажи́рські легкові автомобілі	Спеціальні легкові автомобілі	Спеціальні нелегкові автомобілі
2010	10,603	4,162	5,571	1,309	2,804
2011	11,1	4,3	5,4	1,3	2,6
2012	11,2	4,0	5,4	1,2	2,6
2013	11,3	3,8	5,2	1,2	2,5
2014	9,8	3,1	4,8	0,9	2,2

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Групування автомобілів за конструкцією, яка дозволяє використовувати паливо (незалежно від фактичного використання палива)*

Таблиця 13.1.2.1.

Тип автомобіля (одиниць)	Всього	За видами палива					
		бензин	дизпаливо	зріджений нафтовий газ	стиснений газ	стиснений природний газ і бензин	дизпаливо та стиснений природний газ
Автомобілів - всього ¹	-	-	-	-	-	-	-
Легкові автомобілі	-	-	-	-	-	-	-
Вантажні автомобілі (бортові, самоскиди, сідлові тягачі, спеціальні вантажні автомобілі)	-	-	-	-	-	-	-
Пасажи́рські автобуси	-	-	-	-	-	-	-
Інші автомобілі	-	-	-	-	-	-	-

*- у зв'язку з відміною техогляду автомобілів облік групування автомобілів за конструкцією, яка дозволяє використовувати паливо не ведеться.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива

Таблиця 13.1.2.2.

Роки	Обсяги викидів, тис. т	У тому числі від використання			Частка викидів забруднюючих речовин від використання бензину у загальних обсягах викидів, %
		бензину	газойлів (дизельного палива)	зрідженого та стисненого газу	
2009	149,251	113,673	33,279	1,751	70
2010	152,006	113,235	35,112	2,809	74
2011	143,3	105,0	32,9	4,5	73
2012	140,8	102,0	32,3	5,7	72
2013	138,6	97,7	33,6	6,55	70
2014	129,086	84,162	36,606	7,185	65

Середній вік парку дорожніх механічних транспортних засобів у Одеській області

Таблиця 13.1.2.3.

Тип автомобіля	Всього					Від 2 до 3 років					Від 3,1 до 5 років					Від 5,1 до 10 років					Більше 10 років				
	2009	2010	2011	2013*	2014*	2009	2010	2011	2013*	2014*	2009	2010	2011	2013*	2014*	2009	2010	2011	2013*	2014*	2009	2010	2011	2013*	2014*
Автомобілі - всього	333135	341664	423287			55825	62628	74691			28748	28098	48653			50700	51054	52840			197862	199884	247103		
Легкові автомобілі	276269	280996	367518			49431	57602	71610			24848	22249	42007			40070	35659	41893			161920	165486	212008		
Вантажні бортові	23215	46807	23766			3031	3411	1615			2015	4163	3274			5384	11466	5210			12785	27766	13667		
Пасажирські автобуси	8349	-	7078			363	-	152			-	-	291			180	-	178			7718	-	6457		
Самоскиди	6459	-	7528			454	-	191			-	-	370			2011	-	1684			3723	-	5283		
Сідлові тягачі	6408	3900	6984			453	325	163			555	465	696			436	1183	1564			5233	1927	4561		
Спеціальні автомобілі	8197	9961	8903			218	1290	683			685	1221	1775			1553	2746	1869			4214	4704	4576		
Інші транспортні засоби	4238	4238	1510			1875	1290	277			555	555	240			1066	1066	442			2269	2269	551		

*- у зв'язку з відміною техогляду автомобілів облік парку дорожніх механічних транспортних засобів не ведеться.

13.2 Вплив транспорту на довкілля

На стан атмосферного повітря населених міст області значною мірою впливають викиди пересувних джерел, і особливо, автомобільного транспорту. Надходження шкідливих речовин від автотранспорту домінують над викидами від стаціонарних джерел, майже в усіх районах та містах області і складають 85 відсотків від загальної кількості забруднюючих речовин, що надходять в атмосферне повітря.

Кліматичні особливості Одеського регіону, несприятлива територіально-планувальна структура міста Одеси, значне збільшення автомобільного парку, незадовільний технічний стан автотранспорту через його значний вік, низька якість палива, відсутній дійовий контроль за якістю пального стали причиною збільшення рівня забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Найбільше навантаження від пересувних джерел припадає на атмосферне повітря м. Одеси.

У місті Одесі діє «Концепція охорони атмосферного повітря у м. Одесі на період до 2010 року», яка була продовжена рішенням Одеської міської ради від 29.09.2006 р. №323-V до 31 грудня 2015 року. У рамках Концепції проводиться операція «Чисте повітря».

З метою покращення стану атмосферного повітря у місті Одеса здійснюються наступні заходи:

- обмежений в'їзд вантажного автотранспорту в центральну частину міста та встановлені відповідні дорожні знаки, які забороняють рух вантажного автотранспорту;
- великовантажний транспорт перевіряють на склад СО, СН та димність у відпрацьованих газах;
- здійснено ремонт дорожнього покриття вулиць міста;
- керівникам АТП заборонялося експлуатувати транспортні засоби з великим змістом забруднюючих речовин у відпрацьованих газах двигунів.

14. ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА СПОЖИВАННЯ

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Поступовий перехід України на шлях сталого розвитку через поглиблення ринкових перетворень неможливий без визначення якісно нової моделі екологічного управління та формування ідеологічної платформи еколого-збалансованого природокористування. Основною теоретичною парадигмою є політика «зеленого» економічного зростання в Україні, яка може стати результативною лише за умови створення приблизно ідентичних умов проживання, життєдіяльності та добробуту населення всіх регіонів України. Умовою досягнення балансу інтересів у сфері природокористування є всебічне зрівноваження інтересів економічного, соціального та екологічного розвитку регіону на принципах сталості та екоефективності через політику України у сфері сталого споживання та виробництва. Основними рушійними силами цього процесу повинні стати:

- подальше поглиблення теоретичного базису щодо низки реформ в цьому напрямі;
- розробка Національної концепції політики сталого споживання та використання;
- імплементція ідеології «зеленої» економіки в секторальній політиці та стратегії економічного зростання тощо);
- визначення критеріїв екологізації споживчої політики в структурі пріоритетів сучасної секторальної політики України;
- формування свідомого менталітету екологозбалансованого споживання та виробництва; активізація дієвих важелів переходу до сталого споживання та виробництва через запровадження інструментів екологічного аудиту, сертифікації, маркування тощо;
- подальший розвиток секторального партнерства та міжнародної підтримки.

Стале споживання та виробництво (ССВ) - наскрізна тема ідеології сталого розвитку, якій наступними роками буде приділятися все більше уваги міжнародною спільнотою. В Україні ж, яка й досі не може підготувати належним чином та ухвалити стратегію сталого розвитку, дебати щодо ССВ навіть не починалися. Хоча вже не тільки міжнародні зобов'язання, а саме життя у вигляді економічної кризи вимагає кардинальних змін у ставленні до споживання ресурсів для різних потреб людини. Адже саме надмірне споживання стало однією з основних причин глобальної кризи.

Формування екологізованої споживчої політики в Україні повинно базуватися на основних постулатах «зелених» технологій та законодавчому підґрунті країн ЄС. Проблематика досягнення зазначених позицій спричинена наступними факторами:

- використання більшістю підприємств виробників застарілих стандартів, норм і правил;

- невідповідність метрологічного забезпечення виробництва продукції сучасним вимогам;
- недосконалість державного нагляду за безпекою товарів, робіт і послуг;
- недостатній рівень використання сучасних інформаційних технологій;
- недостатнє фінансування сфери технічного регулювання та захисту прав споживачів.

Політика України у сфері сталого споживання та виробництва має бути орієнтована на забезпечення економічного зростання і створення конкурентоспроможної ринкової економіки, поліпшення структури національної економіки на основі інноваційної моделі розвитку, істотне зниження енергоємності валового внутрішнього продукту.

На сьогодні в Україні існують об'єктивні засади для формування ідеології сталого споживання та виробництва, яка поєднує можливості як державного, так і ринкового регулювання та базується на заходах, що орієнтовані на якісне життєзабезпечення та збереження здоров'я нації.

Стратегія розвитку цього процесу в Україні полягає в синтезі трьох напрямів:

- законодавчо-нормативної підтримки та адаптації до існуючого міжнародного законодавчого поля;
- створення відповідної інституціональної інфраструктури;
- розробки спеціальної державної програми по забезпеченню сталого споживання та виробництва.

Реалізація цих напрямів може бути ефективною лише при відповідному державному патронаті і розробці Концепції державної політики в сфері управління якістю доквілля, аналогічно прийнятій раніше Концепцією державної політики в сфері управління якістю продукції.

Згідно з цим доцільно запропонувати напрями активізації розвитку управлінських та організаційних інновацій в Україні на відповідність міжнародним стандартам якості продукції та доквілля в таких сферах:

- в законодавчо-нормативній:
 - гармонізація вітчизняного законодавства з вимогами ЄС з метою стимулювання механізмів впровадження міжнародних стандартів ISO-9000, ISO-14000 в Україні;
 - застосування заходів щодо удосконалення і спрощення реєстраційних, сертифікаційних і адміністративних процедур стосовно поширення екологічних стандартів;
 - розробка відповідного законодавчо-регулюючого механізму відповідальності щодо процесу впровадження систем екологічного менеджменту в Україні.
- в сфері інституціоналізації державної політики:
 - створення більш сприятливого політичного середовища для стимулювання і підтримки цього процесу (за рахунок створення підприємницьких мереж, кластерів, тощо);

- визначення чітких орієнтирів та цілей щодо імплементації екологічної стандартизації в планах національного розвитку, а також уточнення функцій захисту цих інтересів на урядовому, регіональному та місцевому рівнях;
- наділення місцевої та регіональної влади повноваженнями щодо підтримки системи життєзабезпечення.
 - в сфері консалтингових послуг:
 - створення відповідних консалтингових центрів;
 - розробка програм консалтингових послуг, адаптивних до місцевих потреб бізнесу;
 - налагодження координаційних дій по узгодженню системи життєзабезпечення та якості довкілля.
 - в сфері фінансової підтримки впровадження систем управління якістю продукції та довкілля:
 - залучення банківських та комерційних структур;
 - створення і розвиток ключових компонентів інфраструктури сектора фінансових послуг (в т. ч. кредитних ліній, лізингу тощо);
 - створення фінансових інструментів для підтримки ініціатив щодо впровадження стандартів управління якістю довкілля на місцевому та регіональному рівнях.

Наразі сьогодні необхідно визначити шляхи укріплення інституціональної спроможності щодо забезпечення політики сталого споживання та виробництва:

- удосконалення системи державного контролю, зокрема формування єдиної системи контролю за дотриманням законодавства про дотримання конституційних прав громадян на якісне довкілля та захист їх прав як споживачів;
- посилення відповідальності забруднювачів, зокрема підвищення нормативів діючої системи збору за забруднення навколишнього природного середовища до рівня, що стимулює суб'єктів господарювання скорочувати обсяги забруднення; підвищення фінансової відповідальності порушників законодавства, розширення бази оподаткування, розроблення нових правил проведення оцінки збитку на основі фактичних витрат на відновлювальні заходи; реформування системи видачі дозволів, зокрема перехід до видачі комплексних дозволів для забруднювачів за принципом "єдиного вікна", спрощення процедури для малих і середніх підприємств, розроблення системи технологічних нормативів на викиди, скиди, розміщення відходів;
- створення відповідних національних інституцій в напрямі забезпечення впровадження політики сталого поживання та виробництва;

- гармонізація національної політики з європейським та нормами міжнародного права.

З метою обґрунтування управлінських рішень в цьому контексті необхідно оцінити екологічну ефективність на основі загальної інформації для прийняття рішень щодо планування та проведення оцінки екологічної ефективності. При цьому застосовується інтеграційний підхід з використання результатів оцінки попередніх етапів, що забезпечує повноту і відсутність суперечливості оцінки.

14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки

Структурна перебудова економіки повинна проводитися в умовах зміни законодавства в галузі екологізації економіки, тобто посилювання держстандартів технологічних процесів, у взаємодії не тільки з навколишнім середовищем, але і з визначенням цілей виробництва, які забезпечують відновлення якості середовища проживання, отримання продукції, яка б не завдавала збитку природним об'єктам протягом всього життєвого циклу.

Під екологізацією економіки розуміється зниження природоємності виробництва, зменшення навантаження на природу. Потрібно вирішити триєдине завдання: суттєво зменшити ресурсоємність, енергоємність та відходність виробництва.

Основні цілі, при екологізації економіки, - зменшення техногенного навантаження, підтримання природного потенціалу шляхом самовідновлення і режиму природних процесів у природі, скорочення втрат, комплексність видобування корисних компонентів, використання відходів в якості вторинного ресурсу. Доцільно розробити безвідходні технології, ефективні системи і техніку очищення, а також контрольно-вимірвальну апаратуру. Це дозволить налагодити виробництво корисної продукції з побічних компонентів і відходів галузей. Доцільно переглянути сформовані технологічні процеси, що завдають шкоди навколишньому середовищу.

Екологізація економіки здійснюється через систему організаційних мір, інноваційних процесів, реструктуризацію сфери виробництва і споживчого попиту, технологічну конверсію, раціоналізацію природокористування, трансформацію природоохоронної діяльності, що реалізуються як на макро-, так і на мікроекономічних рівнях.

Важелями активізації процесу екологізації економіки на регіональному рівні в першу чергу слід вважати:

- динаміку інституційних та законодавчо-регуляторних реформ в Україні стосовно імплементації моделі екологізації економіки в механізмі
- державної політики;
- розбудову державних та регіональних інститутів управління;
- розробку заходів щодо визначення пріоритетних сегментів екологізації регіонального розвитку;

- трансформацію суспільних відносин та модифікацію адміністративного управління з насиченням її екологічною домінантою.

Значну роль в екологізації економіки відіграє інвестування, яке впливає на масштаби модернізації виробництва та технологій, перспективи розвитку, а відповідно, і на благоустрій суспільства. Воно є важливим засобом забезпечення умов виходу з еколого-економічної кризи, структурних зрушень в економіці, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників виробничо-господарської діяльності на мікро- та макрорівнях.

Таким чином, спрямовуючи інвестиції в екологізацію економіки, її ресурсозберігаючу структурну перебудову, раціональне, невиснажливе, збалансоване, маловідходне використання природних ресурсів під час виробництва продукції, створення нових екологічно чистих технологій, використання поновлюваних джерел енергії, мінімізуються витрати на ліквідацію негативних екологічних наслідків техногенного економічного розвитку, що, врешті, дасть змогу заощадити і вивільнити з виробничого процесу велику кількість природних ресурсів, зменшити рівень забруднення навколишнього природного середовища та перейти від техногенного типу розвитку до сталого.

14.3. Впровадження елементів "більш чистого виробництва"

Важливою умовою досягнення економічного зростання, побудови соціально та екологічно орієнтованої економіки є збереження та раціональне використання природних ресурсів, необхідних для забезпечення здорового та повноцінного життя населення шляхом впровадження екологічно чистих виробництв.

Концепція екологічно чистого виробництва запобігає забрудненню середовища. Її реалізація щодо виробничих процесів, продукції й послуг, дозволяє використовувати енергоспоживання і водоспоживання з метою скорочення викидів шкідливих речовин, мінімізувати ризик завдання шкоди здоров'ю людей та довкіллю та забезпечувати збереження і відновлення природно-ресурсного потенціалу. Впровадження положень екологічно чистого виробництва сприятиме створенню передумов реалізації стратегії постіндустріального розвитку економіки на інноваційних принципах підвищення її конкурентоспроможності, зміцнення національної безпеки України.

Впровадження та механізми реалізації екологічно чистого виробництва в Україні є недостатньо дослідженими та висвітленими у вітчизняній науковій літературі. Цією проблемою займалися провідні фахівці Інституту та проблем ринку та економіко-екологічних досліджень під керівництвом академіка НАН України Б.В. Буркинського, якими спільно зі спеціалістами інших академічних інститутів розроблено «Національну концепцію впровадження та реалізації екологічно чистого виробництва в Україні». Вона узагальнює принципові

методологічні положення впровадження екологічно чистого виробництва в Україні. Економіка України протягом останнього десятиріччя набула ознак індустріально- аграрної зі значним ростом частки енергоємних, ресурсноємних та екологічно небезпечних виробництв. Враховуючи це, а також значну кількість застарілих технологій та фізичний знос виробничих потужностей, впровадження чистого виробництва може істотно вплинути, поряд з покращенням екологічних параметрів, на покращення економічних показників діяльності та конкурентоспроможність підприємств. Відповідно до «Національної концепції впровадження та розвитку екологічно чистого виробництва в Україні» стратегія екологічно чистого виробництва є однією з найоптимальніших як в умовах ринкової економіки, так і на перехідному періоді до неї, оскільки забезпечує подвійний вииграш: з одного боку, відбувається покращення стану довкілля шляхом удосконалення технологій, підвищення якості продукції, з іншого – зменшення рівня забруднення.

Основне завдання розвитку екологічно чистого виробництва – послідовне формування та реалізація стратегії його впровадження у виробничих процесах виготовлення продукції і послугах з метою забезпечення раціонального та бережливого використання природних ресурсів, зниження ризику для здоров'я людей і довкілля. При впровадженні екологічно чистого виробництва у промисловості, сільському господарстві та сфері надання послуг суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані дотримуватися принципу інтегрального запобігання утворенню забруднюючих речовин і джерел їх виникнення, а також системного введення комплексних технічних, технологічних, організаційних, економічних, управлінських, правових та інших заходів з метою виробництва необхідних обсягів продукції встановленої якості за мінімальних витрат матеріальних ресурсів і мінімального негативного впливу на довкілля.

Найбільш характерними ознаками екологічно чистого виробництва є:

- інноваційний підхід до розв'язання екологічних проблем протягом життєвого циклу продукції, а також усіх параметрів, що входять до системи виробництва;
- покращення екологічних параметрів, які інтегруються в базових показниках продукції, технології та послуг;
- оптимізація виробництва з метою зменшення обсягів споживання сировини, матеріалів та енергоносіїв, рециркуляції та повнішого використання матеріалів;
- зменшення обсягів утворення відходів, їх переробки та використання;
- використання відходів одного виробництва як сировини для іншого.

Забезпечити після затвердження Національного плану дій щодо впровадження більш чистих виробництв і екологічних технологій розробку та реалізацію Державної програми впровадження та розвитку більш чистих виробництв і екологічних технологій (по галузям) на період до 2020 року.

Таким чином впровадження моделі екологічно чистого виробництва дозволяє підвищити конкурентоспроможність підприємств шляхом отримання економічного та екологічного ефекту, підвищити їх прибутковість,

інвестиційну привабливість, ринкову вартість, сприятиме створенню передумов реалізації стратегії індустріального розвитку національної економіки на інноваційних принципах, її модернізації та оновлення. Активізація процесу “екологізації” виробництв в умовах трансформаційної економіки вимагає розробки та впровадження економічного механізму стимулювання підприємств щодо впровадження чистих технологій, удосконалення систем екологічного менеджменту та контролю, розвитку екологічної сертифікації технологій і продукції. Вирішення перелічених завдань є необхідною передумовою забезпечення сталого розвитку держави на інноваційній основі. Впровадження моделі чистого виробництва запускає механізм постійного самовдосконалення підприємства, а отримані в результаті економічні показники сприяють закріпленню думки про те, що охорона навколишнього середовища насправді може бути прибутковою справою.

14.4. Ефективність використання природних ресурсів

Економіко-екологічна ефективність природокористування визначає його результативність, тобто співвідношення між результатами, досягнутими у процесі виробництва і витратами природних ресурсів та забрудненням довкілля. Природні умови і ресурси в тій або іншій мірі впливають на економічний розвиток, що має конкретний вираз у реальному рівні ефективності виробництва валового регіонального продукту (ВРП) при певних витратах природного ресурсу.

Екологізація виробництва дозволяє зберегти і покращити навколишнє природне середовище. Кінцевим результатом абсолютно екологізованого виробництва є продукція маловідходного (безвідходного) виробництва, а узагальнюючим показником екологічної оцінки суспільного виробництва виступає вартісний вираз продукції маловідходного (безвідходного) виробництва.

В Одеській області першочерговою задачею є зниження енергоємності ВРП на основі оптимізації використання енергетичних ресурсів.

Для зниження енергоємності в області необхідно таке:

- створення умов для наближення енергоємності ВРП Одеської області до рівня розвинутих країн та стандартів Європейського Союзу, зниження рівня енергоємності ВРП на 20 відсотків порівняно з 2008 роком (щороку на 3,3 відсотка), підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів і посилення економіко-екологічної конкурентоспроможності області згідно з метою «Державної цільової економічної програма енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки», яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 р. № 243;

- оптимізація структури енергетичного балансу області, у якому частка енергоносіїв, отриманих з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, становитиме у 2015 році не менш як 10 відсотків, шляхом зменшення

частки імпортованих викопних органічних видів енергоресурсів, зокрема природного газу, та заміщення їх альтернативними видами енергоресурсів, у тому числі вторинними. Створити умови належного фінансування заходів Програми;

- удосконалити галузеву та інституціональну структуру виробничої та комунальної сфери в напрямку стимулювання енергозбереження;

- сприяти процесам реформування власності в житлово-комунальному секторі економіки, де вони є доцільними;

- на рівні облдержадміністрації сприяти розвитку програм оновлення фізично та морально зношених основних фондів енергозатратних галузей – промисловості, транспорту, житлово-комунального господарства та програм впровадження нових технологій галузевого виробництва, які мають низький рівень енерговитрат та є екологічно прийнятними;

- з урахуванням причин високої ємності природних ресурсів, що витрачаються та забруднюються в процесі виробництва ВРП, а також вивчення та використання світового досвіду, визначити перспективні напрями і програми збереження природних об'єктів на основі впровадження маловідходних технологій та переробки промислових і комунальних відходів на підприємствах Одеської області чи інших областей України;

- впровадження обласної програми зниження втрат водних ресурсів при водопостачанні та водовідведенні населених пунктів через магістральні водоканалізаційні системи;

- формування збалансованої системи природокористування та адекватна структурна перебудова виробничого потенціалу економіки області, екологізація технологій у промисловості, енергетиці, будівництві, сільському господарстві, на транспорті;

- застосування адміністративних і економічних заходів для скорочення природоємності виробництва: обов'язкова екологічна паспортизація підприємств та Одеської області; запровадження регулярної практики екологічного аудиту виробництв та реалізації відповідних програм чистого виробництва в області.

Для Південного регіону України залишається характерним і в теперішній час екстенсивний тип розвитку економіки, якому притаманні:

- висока природоємність виробничих технологій всіх галузей економіки;
- низький коефіцієнт ресурсовіддачі;
- застосування в економіку галузі все більшої кількості природних ресурсів, що призводить до дефіциту природних ресурсів;
- виснаження природно-ресурсного потенціалу;
- загострення еколого-економічних та соціально-економічних проблем регіону.
- Характерними рисами протилежного інтенсивного типу розвитку економіки є:
- зниження показників природоємності виробничих технологій;
- високий коефіцієнт ресурсовіддачі виробничих технологій;

- оптимальні (науково-обґрунтовані) обсяги використання природно-ресурсного потенціалу за допомогою структурної перебудови економіки, інвестиційної політики, науково-технічного прогресу та мінімізації природоємності виробничих технологій.

Мінімізація показника природоємності базується на можливостях зменшення обсягів природних ресурсів через удосконалення технологій, запровадження маловідходних і ресурсозберігаючих технологій і виробництв, використання вторинних ресурсів. Забезпечити цей процес можливо лише за умови сталого розвитку як необхідної передумови трансформаційних зрушень в Україні.

14.5. Оцінка "життєвого циклу виробництва"

Більш чисте виробництво (БЧВ) – це постійне використання інтегральної превентивної стратегії збереження природних ресурсів у процесах, продукції та послугах з метою підвищення їх ефективності та зменшення ступеню ризику не тільки по відношенню до людини, а й по відношенню до довкілля.

У виробничих процесах стратегія БЧВ спрямована на більш ефективне використання сировини і енергії, на виключення токсичних та шкідливих матеріалів, профілактику виникнення відходів та забруднень в їх джерелі.

У продуктах та послугах стратегія БЧВ спрямована на зменшення їх впливу на довкілля в рамках всього життєвого циклу – від розробки до використання.

БЧВ ґрунтується на систематичній оцінці виробничих процесів та ідентифікації причин неефективного використання ресурсів і включає:

- аналіз життєвого циклу продукції, що випускається підприємством, від її створення до завершення терміну служби (див. рис.1);
- виявлення причин неефективного використання ресурсів шляхом розроблення детальних матеріальних та енергетичних балансів, які забезпечують кількісне співставлення здійснених витрат, отриманих вихідних результатів (продукції) та викидів, відходів і втрат тепла, тощо;
- надання рекомендацій з покращання виробничих процесів та управління матеріальними ресурсами, модифікації параметрів операційної діяльності, заміни застарілих технологій на більш енерго- та екоефективні, редизайну продукції з метою зменшення негативного впливу на довкілля.

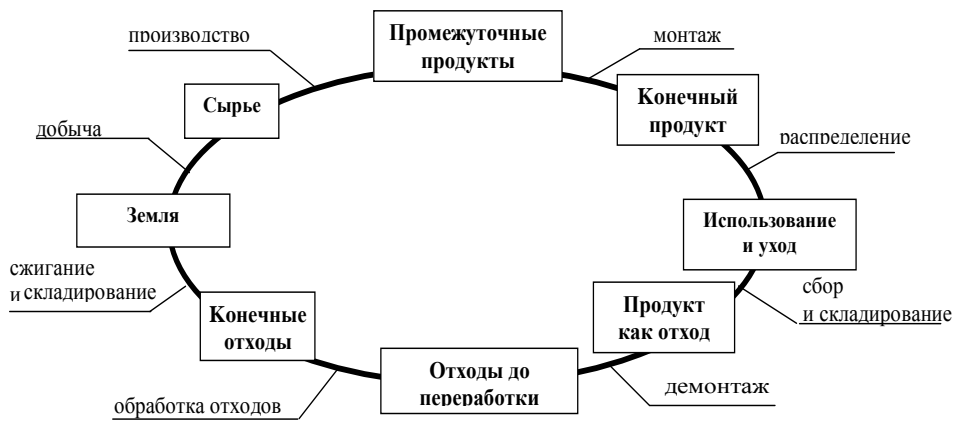

Рис. 13.1. Оцінка життєвого циклу продукції

Згадані інструменти відносяться до більш дешевих та ефективних, що швидко окупають здійснені фінансові витрати, але їх систематичне використання вимагає дотримання виробничої дисципліни, зміни стереотипів, звичних підходів та свідомості працівників.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика

Національна екологічна політика спрямована на стабілізацію і поліпшення екологічного стану території держави шляхом утвердження національної екологічної політики як інтегрованого фактора соціально-економічного розвитку України для забезпечення переходу до сталого розвитку економіки та впровадження екологічно збалансованої системи природокористування.

Основними цілями національної екологічної політики є:

- досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища;
- підвищення рівня громадської свідомості з питань охорони навколишнього природного середовища;
- поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки;
- удосконалення системи інтегрованого екологічного управління шляхом включення екологічної складової до програм розвитку секторів економіки;
- удосконалення регіональної екологічної політики, зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище;
- припинення втрат біо- та ландшафтного різноманіття, формування екомережі, розвиток заповідної справи;
- забезпечення екологічно збалансованого використання природних ресурсів.

Регіональна екологічна політика держави є органічною складовою національної екологічної політики. Від вирішення регіональних екологічних проблем певною мірою залежить соціально-економічна стабільність в Україні. Для реалізації регіональної екологічної політики використовуються такі механізми: законодавчо-правовий, управлінський, економічний, громадсько-просвітницький. При загальній спрямованості державної стратегії переходу на засади сталого розвитку особливої актуальності набуває управління охороною довкілля, раціональним використанням природних ресурсів та безпекою життєдіяльності людини. Його значущість зростає в умовах децентралізації управління та підвищення ролі соціально-економічного розвитку регіонів. У зв'язку з цим в умовах трансформації економічної системи виникає потреба у розробці нової державної екополітики на різних рівнях управління.

Зміст регіональної екологічної політики розглядається в двох аспектах. Перший – це екологічна політика держави по відношенню до регіонів (державна регіональна екологічна політика), другий – екологічна політика, яка здійснюється регіонами. Перша реалізується центральними органами державної влади, друга – місцевими органами влади і самоврядування. В цьому плані

значну роль відіграє розмежування повноважень між різними гілками влади у сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища.

Державна регіональна екологічна політика базується на таких принципах:

- конституційність та законність - реалізація політики здійснюється відповідно до Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України на засадах чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

- забезпечення унітарності України та цілісності її території, включаючи єдність економічного простору на всій території держави, її грошово-кредитної, податкової, митної, бюджетної систем;

- поєднання процесів централізації та децентралізації влади, гармонізація загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;

- максимальне наближення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, до безпосередніх споживачів;

- диференційованість надання державної підтримки регіонам відповідно до умов, критеріїв та строків, визначених законодавством;

- стимулювання тісного співробітництва між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у розробленні та реалізації заходів щодо регіонального розвитку.

Для досягнення головної мети державної регіональної політики передбачається забезпечити вирішення насамперед таких основних завдань:

- запровадження більш глибокого вивчення та оцінки внутрішнього природного, економічного, наукового, трудового потенціалу кожного регіону, розроблення комплексних правових, організаційних, економічних та інших механізмів його ефективного використання;

- здійснення на інноваційній основі структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх потенціалу;

- поетапне зменшення рівня територіальної диференціації економічного розвитку регіонів а соціального забезпечення громадян;

- широкий розвиток підприємництва як головного фактора соціально-економічного розвитку держави та її регіонів, підвищення зайнятості населення, наповнення місцевих бюджетів;

- зміцнення економічної інтеграції регіонів з використанням переваг територіального поділу і кооперації праці, що є одним з головних чинників підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародних ринках;

- забезпечення здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування в межах, визначених законодавством, самостійно та відповідально вирішувати питання соціально-економічного розвитку, створення ефективних механізмів забезпечення їх активної участі у формуванні та проведенні державної регіональної політики;

- удосконалення фінансових міжбюджетних відносин, вироблення чітких критеріїв і ефективних механізмів надання державної підтримки розвитку регіонів;

- досягнення продуктивної зайнятості населення, стабілізації та поліпшення демографічної ситуації в державі;
- подальше вдосконалення державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, механізмів та інструментів вироблення і реалізації екологічної політики;
- налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики, наближення національного законодавства з цього питання до норм і стандартів Європейського Союзу, а також розвитку транскордонного співробітництва як дійового засобу зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

В сучасний період гостро стає проблема підвищення ефективності управління природоохоронною діяльністю на місцевому рівні, і Указом Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади») опрацювання питання оптимізації механізму реалізації державної політики на місцевому рівні визначено одним з першочергових.

Ефективне впровадження державної екологічної політики на регіональному та місцевому рівнях зумовлюється тим, що більшість проблемних питань, пов'язаних з довкіллям, вирішується місцевими органами влади. Важливим засобом підвищення ефективності управлінської діяльності на державному рівні визначено процес децентралізації екологічного управління, при якому центральні органи влади делегують регіональним органам повноваження та відповідальність за ефективне прийняття рішень з питань управління природоохоронною діяльністю. Відповідно до Закону України від 16 жовтня 2012 року № 5456-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні», відбувається процес приведення нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у відповідність до вказаного Закону в рамках передачі повноважень від територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, до обласних державних адміністрацій.

Місцеві органи влади більше можуть врахувати екологічні інтереси населення відповідної території. Через систему органів місцевої влади здійснюється політика охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, підтримки екологічного балансу. На місцевому рівні найповніше поєднуються духовні й екологічні інтереси населення, культурні й екологічні традиції. Збільшення спектру стратегічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища на місцевому рівні, прогнозування, розвиток нових спеціальних видів

екологічного управління, якісне вдосконалення інформаційної і комунальної бази на місцевому рівні сприятимуть підвищенню ефективності реалізації державної політики у сфері охорони довкілля.

Одним з ефективних способів реалізації державної екологічної політики є місцеве природоохоронне планування. Важлива роль при цьому повинна приділятися місцевим планам дій з охорони навколишнього природного середовища. Місцеві плани є ефективним способом екологічного управління та прийняття рішень, який орієнтований на покращення місцевих соціальних та екологічних умов. При розробці планів представники органів місцевої влади, бізнесу, науки та громадськості працюють спільно над визначенням пріоритетів подальшого розвитку населеного пункту. Результати цього процесу набувають форми Плану дій, який стає своєрідним путівником з вирішення соціально-екологічних проблем даної місцевості.

Крім того, місцеві органи влади повинні проводити ефективну політику просторового планування, яка б включала стратегічну екологічну оцінку всіх планів. Саме на рівні територіального планування повинні враховуватися екологічні чинники. Природоохоронні заходи, відповідно до вимог Ольборзької хартії, також обов'язково повинні бути включені до генеральних планів розвитку міст.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Згідно наказів Мінприроди України від 12.12.2006 р. № 540 “Про реорганізацію територіальних органів Мінприроди” та від 19.02.2007 р. № 55 “Про затвердження Положень про Державні управління охорони навколишнього природного середовища в областях та Положень про Державні екологічні інспекції в областях” питання здійснення державного контролю, проведення перевірок за додержанням вимог природоохоронного законодавства належить до компетенції Державної екологічної інспекції в Одеській області.

Наказом Мінприроди України від 15 березня 2007 року № 101 затверджено Порядок взаємодії державних екологічних інспекцій з державними управліннями охорони навколишнього природного середовища в областях.

Державний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства (за даними Державної екологічної інспекції в Одеській області)

Таблиця 14.3.1.

№ з/п	Назва заходу	Одиниця виміру	2012 рік	2013 рік	2014 рік
1	2	3	4	5	6
1	Кількість перевірених об'єктів	од.	82618*	84361*	72669*
2	Складено актів перевірок	од.	978	1033	531
3	Кількість складених протоколів про адміністративне правопорушення	од.	2101	2231	1384

4	Притягнуто до адміністративної відповідальності	чол/грн	2080/616437	2059/529873	1290/319753
5	Стягнуто адміністративних штрафів	чол/грн	1895/564689	1945/493068	1321/348401
6	Пред'явлено претензійно-позовних матеріалів	од./грн	91/8702797	126/9116074	67/13459475
7	Стягнуто претензійно-позовних матеріалів	од./грн	62/263267	109/980046	70/1379718
8	Прийнято рішень про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) господарської діяльності	од.	19	6	0
9	Прийнято рішень про призупинення фінансування будівництва (реконструкції) об'єктів	од.	-	-	-
10	Кількість дозволів виданих на відновлення господарської діяльності та фінансування	од.	12	33	1
11	Кількість об'єктів, на яких виявлено перевищення встановлених екологічних нормативів, дозволів або лімітів	од.	37	39	20
11.1	на спеціальне водокористування	од.	173	216	109
11.2	у тому числі на скиди у водні об'єкти	од.	56	25	29
11.3	на викиди в атмосферне повітря	од.	224	156	125
11.4	на утворення та розміщення відходів	од.	1183	1352	710
12	Внесено подань про припинення дії виданих дозволів	од.	-	-	-
13	Кількість матеріалів про порушення, що містили ознаки злочину, переданих на розгляд в правоохоронні органи (прокуратури, внутрішніх справ, СБУ)	од.	80	57	21

* - зазначена кількість включає до свого складу перевірки пересувних транспортних засобів:

2012 рік – 81591

2013 рік – 83306

2014 рік – 71998

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Питання фінансування найбільш важливих природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів вирішується через їх включення до відповідних державних і місцевих природоохоронних програм.

На виконання відповідних доручень, наказів Мінприроди України, розпоряджень Одеської обласної державної адміністрації Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації здійснювався моніторинг виконання заходів регіональних програм.

➤ Регіональна програма поводження з токсичними відходами в Одеській області на 2008 – 2015 роки, затверджена рішенням обласної ради від 14.11.2008 р. № 606-V.

Координація за ходом виконання Програми покладається на управління з питань надзвичайних ситуацій облдержадміністрації.

Контроль за виконанням Програми здійснює Одеська обласна рада, в особі постійної комісії з питань екології, природокористування, запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків.

Гострою екологічною проблемою області є значний обсяг накопичених за попередні десятиліття заборонених або непридатних для подальшого використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР), яких на території області налічується 514 тонн.

З Державного фонду охорони навколишнього природного середовища на забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення та знешкодження непридатних до використання пестицидів і тари від них у 2014 році були виділені кошти у сумі 11000,6 тис. гривень.

Відповідно до рішення обласної ради від 25 січня 2014 року № 1004-VI (із відповідними змінами та доповненнями) у 2014 році з обласного фонду ОНПС виділено коштів у сумі 900,0 тис. гривень. Головний розпорядник коштів – управління з питань надзвичайних ситуацій облдержадміністрації.

➤ "Комплексна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в Одеській області на 2014 - 2019 роки", затверджена рішенням обласної ради від 21.02.2014 року № 1021-VI.

Мета програми полягає в досягненні ресурсно-екологічної безпеки та раціоналізації природокористування, охорони та поліпшення стану довкілля в регіоні, забезпеченні конституційних прав громадян на сприятливе навколишнє природне середовище та створення передумов щодо сталого соціально-економічного розвитку регіону.

Напрями виконання Програми визначені за наступними розділами:

- охорона і раціональне використання водних ресурсів;
- охорона і раціональне використання земельних ресурсів, захист і реабілітація ґрунтів, підземних і поверхневих вод;
- збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування екомережі;
- охорона атмосферного повітря;
- удосконалення державної системи моніторингу навколишнього природного середовища в Одеській області;
- виконання науково-дослідних, проектних робіт, пропаганда екологічних знань, видання поліграфічної продукції з екологічної тематики, підготовка кадрів, екологічна експертиза, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Рішенням сесії обласної ради від 25 січня 2014 року № 1004-VI (із відповідними змінами та доповненнями) на виконання заходів програми у 2014 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища передбачено виділити 9104,2 тис. гривень.

Протягом 2014 року проводились роботи з будівництва та реконструкції каналізаційних очисних споруд у містах та населених пунктах: с. Надєждівка Арцизького району, с. Бритівка і с. Шабо Білгород-Дністровського району.

Проводились роботи по протизсувним заходам у прибережній зоні в районі 9-го мкр. м. Іллічівськ.

В рамках Програми фінансувались заходи по виконанню науково-дослідних та проектних робіт, пропаганда екологічних знань, видання поліграфічної продукції екологічної тематики. На відповідні цілі з обласного фонду ОНПС у 2014 році було виділено 245,6 тис. гривень.

У 2014 році профінансовано заходів Програми на суму 8017,2 тис. гривень.

➤ "Регіональна програма збереження та відтворення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки".

Рішенням сесії обласної ради від 25 січня 2014 року № 1004-VI (із відповідними змінами та доповненнями) на виконання заходів Програми у 2014 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища було передбачено виділити 7585,0 тис. грн., а саме:

- заходи щодо оптимізації водного балансу та гідроекологічного навантаження басейну р.Великий Куяльник. Розроблення проектно-кошторисної документації - I стадія 2014 рік – ТЕО – 650,06 тис. грн.;

- проведення державної екологічної експертизи матеріалів робочого проекту "Будівництво гідротехнічної споруди зі з'єднання Куяльницького лиману та Одеської затоки", у т.ч. проведення еколого-експертних досліджень і оцінювання і т.д. – 68,50 тис. грн.;

- будівництво гідротехнічних споруд зі з'єднання Куяльницького лиману та Одеської затоки. Розроблення проектно-кошторисної документації – 1018,44 тис. грн.;

- підготовка матеріалів щодо створення національного природного парку "Куяльницький" та оформлення правового статусу Куяльницького лиману у відповідності до Закону України "Про Курорти" – 20,0 тис. грн.;

- виконання НДР «Дослідження гідрогеологічних умов в басейні Куяльницького лиману та оцінка їх впливу на водно-сольовий режим гідро-екосистеми водойми» – 199,0 тис. грн.;

- оцінка і створення системи моніторингу та єдиної бази даних щодо стану природних ресурсів в басейні Куяльницького лиману та проведення експедиційних досліджень стану ресурсів в басейні – 199,0 тис. грн.;

- будівництво гідротехнічної споруди зі з'єднання Куяльницького лиману та Одеської затоки – 4810,0 тис. грн.;

- створення системи інтегрованого природокористування в басейні річки Великий Куяльник та Куяльницького лиману – 100,0 тис. грн.;

- проведення гідроекологічної оцінки та розробка науково-обґрунтованих заходів щодо регулювання стоку та розчистки русел річки Великий Куяльник – 200,0 тис. грн.;

- винесення в натуру меж округу та зон санітарної охорони курорту Куяльник відповідно до постанови Ради Міністрів УРСР від 07.03.85р. № 102 – 100,0 тис. грн.;

- проведення інвентаризації сміттєзвалищ в басейні Куяльницького лиману та ліквідація стихійних звалищ і тих, що знаходяться в межах охоронних зон – 120,0 тис. грн.;

- розповсюдження екологічних знань серед широких верств населення – 100,0 тис. грн.;

У 2014 році профінансовано заходів Програми на суму 5888,38 тис. гривень.

Рішенням Одеської обласної ради від 28 жовтня 2011 року № 270 – VI «Про затвердження Регіональної програми збереження та відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки» (зі змінами) визначені напрями діяльності та заходи Регіональної програми збереження та відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки (далі – Програма). Додатком 2 до Програми «Напрями діяльності та заходи Регіональної програми збереження та відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки» було передбачено такий напрям діяльності - будівництво гідротехнічної споруди зі з'єднання Куяльницького лиману та Одеської затоки.

Роботи з будівництва гідротехнічної споруди зі з'єднання Куяльницького лиману та Одеської затоки завершено, 24 грудня 2014 року розпочато подачу води.

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

Державний моніторинг довкілля (екологічний моніторинг) є однією з функцій державного управління у відповідній сфері суспільних відносин. Його сутність полягає в організації системи спостережень за станом навколишнього природного середовища, рівнем його забруднення, якісними та кількісними характеристиками природних ресурсів з метою забезпечення збору, оброблення, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень.

Координуючу функцію у системі моніторингу в регіоні було покладено на Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації (далі-Департамент), а до основних суб'єктів відносяться: Гідрометцентр Чорного та Азовського морів, Український науковий центр екології моря, Одеське обласне управління водних ресурсів, Держекоінспекція в Одеській області, Причорноморське державне регіональне геологічне підприємство, Головне управління Державної санітарно-епідеміологічної служби в Одеській області, ДУ «Інститут охорони ґрунтів України», Управління з питань надзвичайних ситуацій облдержадміністрації, Дунайське

басейнове управління водних ресурсів, Головне управління ветеринарної медицини в Одеській області.

Проводилась робота щодо систематизації інформаційної взаємодії між усіма суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля області. Готувались щомісячні, щоквартальні та щорічні звіти для розміщення на веб-порталі Мінприроди для більш широкого оприлюднення екологічного стану довкілля регіону та розміщуються на веб-сторінці Держуправління у розділі «Моніторинг довкілля».

Рішенням Одеської обласної ради від 21 лютого 2014 року № 1021-VI була затверджена програма «Комплексна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в Одеській області на 2014 – 2019 роки», де передбачені заходи для вдосконалення моніторингу довкілля Одеського регіону.

Інформація про кількісні показники суб'єктів моніторингу довкілля

Таблиця 15.5.1.

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень								
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод у поверхневі води	морські води	джерела скидів зворотних вод у морські води	підземні води	джерела скидів зворотних вод у глибокі підземні водоносні горизонти	грунти
1.	Головне управління Держсанепідслужби в Одеській області	64	-	96	-	48	-	971	-	-
2.	Дунайське басейнове управління водних ресурсів	-	-	20	-	-	-	-	-	-
3.	Одеське обласне управління водних ресурсів	-	-	63*	-	-	-	63**	-	4
4.	Причорноморське державнерегіональне геологічне підприємство	-	-	-	-	-	-	69	-	-
5.	Український науковий центр екології моря	-	-	-	-	19	-	-	-	-
6.	Гідрометцентр Чорного та Азовського морів		8							
7.	Одеська філія ДУ «Держгрунтохорона»									28
8.	Державна екологічна інспекція в Одеській області	-	46	25	9	-	-	-	-	33
9.	Управління з питань надзвичайних ситуацій Одеської обласної державної адміністрації	223 поста радіаційного та хімічного спостереження								
	Загалом по області	64	54	204	9	67	-	1103	-	65

* поливні води - 38 одиниць, поверхневі води по програмі державного моніторингу - 25 одиниць

** ґрунтові води на зрошуваних землях - 50 од., дренажні води на зрошуваних землях - 13 одиниці.

Виконання програми державного моніторингу поверхневих вод Одеським облводресурсів за 2014 рік

Одеське облводресурсів у 2014 році виконувало програму галузевого водогосподарського моніторингу згідно з вимогами Постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998р. № 391 “Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля” та наказу Держводагентства від 30.12.2011р. № 310 «Щодо затвердження Програми проведення державного моніторингу поверхневих вод». Моніторинг здійснюється лабораторією моніторингу вод та ґрунтів Одеської ГГМЕ.

До програми спостережень включено р.Дністер, р.Турунчук, Кучурганське водосховище, 16 малих і середніх річок, водосховище Сасик.

Лабораторією Одеської ГГМЕ за 2014 рік по державній програмі моніторингу поверхневих вод було відібрано та проаналізовано 123 проби води, також відібрано та підготовлено 4 проби води р.Дністер для виконання радіологічного контролю (виконує лабораторія Південно-Бузького БУВР, м.Вінниця).

Лабораторією ОГГМЕ спільно з Молдавською стороною у 2014 році проводився додатковий контроль якості води по р.Дністер у нейтральній зоні (4 проби води) згідно з Регламентом Українсько-Молдавської співпраці по водно-екологічному моніторингу та контролю якості води.

Порівняльний аналіз якості води поверхневих вод

Басейн р. Дністер

Річка Дністер, як і в минулому році, має кондиційну воду за показником загальної мінералізації та за хлоридами, сульфатами, магнієм, натрієм, кальцієм. У деяких періодах відмічалось перевищення ГДК по показнику ХСК. Концентрація сполук азоту стабільна, що свідчить про задовільний стан р.Дністер та її придатність для питних потреб та зрошення.

За результатами дослідження лабораторії БУВР р.Південний Буг вміст радіонукліда Cs-137 в воді р.Дністер у 2014 році не перевищував допустимих рівнів для Cs-137- 54 пКі-дм³.

Стан річок Турунчук, Ягорлик, Окна, Белочі задовільний, спостерігалось перевищення ГДК по показникам ХСК та БСК₅.

Внаслідок планових відборів проб води відмічено погіршення якісного стану р.Кучурган і Кучурганського водосховища (с.Кучургани). Підтвердженням цього є наявність у водах річки сульфідів (наявність яких у водоймах санітарно-побутового і рибогосподарського водокористування повинно дорівнювати нулю) та спостерігається перевищення ГДК по показникам: ХСК, БСК₅ та мінералізація води. У лютому, квітні і травні 2014 року було проведено додаткові дослідження по р.Кучурган і Кучурганському водосховищі.

Басейн річок Причорномор'я

Стан річок басейну Причорномор'я у порівнянні з минулим роком залишався задовільним, відмічалось перевищення ГДК по показникам: ХСК, БСК₅, СПАР та мінералізація води.

2014 рік був посушливий, що призвело до зменшення стоку малих та середніх річок Причорномор'я. Річки Алкалія, Сарата, Тилігул, Малий Куяльник та Великий Куяльник протягом більшої частини року були у пересохлому стані. В порівнянні з минулим роком гідрохімічний стан водних об'єктів Причорномор'я через зменшення водності погіршився. Збільшився вміст у річках нафтопродуктів, сполук азоту, показників ХСК та БСК₅, зменшився вміст розчиненого кисню.

Практично у всіх пробах водних об'єктів Причорномор'я зафіксовано підвищений вміст хлоридів, сульфатів, і як наслідок, висока загальна мінералізація, що по суті не є індикатором забруднення, а результатом природного стану водних об'єктів за цими показниками.

В 2014 році в малих річках басейну р. Дунай, Дунай-Дністровського межиріччя, водосховищі Сасик спостерігалася підвищена мінералізація (більше 1,0 г/л) та перевищення ГДК за показниками ХСК, БСК₅.

Басейн р. Дунай

По р. Киргиз-Китай більшість характеризуємих компонентів перевищує ГДК. Особливо це стосується показників режиму кисню і режиму засолення. Збільшилася кількість випадків перевищення специфічних показників забруднення. Хоча стан показників режиму засолення, незважаючи на ГДК, є природним і в продовж багатьох років показники суттєво не змінюються. Якість води, в порівнянні з 2013 роком, стала дещо гірша, сильно забруднена сульфідами. У зв'язку з цим, по р. Киргиз-Китай у 2014 році проводився додатковий відбір та аналіз води у зв'язку з виявленням забруднення річки. Виявлено перевищення ГДК по показникам: мінералізація води, ХСК, БСК₅, СПАР, нафтопродукти, кольоровість та виявлена наявність у воді сульфідів.

В р. В. Ялпуг спостерігається перевищення ГДК по показникам режиму засолення та кисню. Стан показників режиму засолення є природним і в продовж багатьох років показники практично не змінюються. В порівнянні з 2013 роком якість води практично не змінилася, хоча слід зазначити, що в деяких пробах було зафіксовано наявність алюмінію, котрий в попередні роки був відсутнім.

Басейн р. Південний Буг

Мінералізація води в р. Кодима менше 1,0 г/л. В цілому, з характеризуємих компонентів в річці переважна більшість компонентів не перевищує ГДК.

Гідрометеорологічний центр Чорного та Азовського морів.

Дійсний огляд відображає стан забруднення атмосфери у м. Одесі та с. Григорівка.

Він складений по 43,3 тис. спостережень за концентраціями шкідливих речовин, виконаних лабораторією спостережень за забрудненням атмосферного повітря Гідрометцентру Чорного та Азовського морів.

В облік включені дані спостережень по 9 ПОСТАм у м. Одесі /табл. 1/, з них біля 43,3 тис. визначень концентрацій домішок виконано ЛСЗА ГМЦ ЧАМ. Замірялись концентрації 14 шкідливих домішок.

При хімічному аналізі вмісту речовин використані методики “Руководства по контролю загрязнения атмосферы”, РД 52.04.186-89, Москва, Гидрометиздат, 1991 г.

Відомості про стан забруднення атмосферного повітря і викидів шкідливих речовин в атмосферу приведені у виді таблиці 3.

Значення ГДК являються основними характеристиками шкідливих речовин, що знаходяться у повітрі.

Максимально-разові ГДК відносяться до випадків визначення концентрацій за період 20-30 хвил., середньодобових – за добу.

Стан забруднення атмосферного повітря м. Одеса

У м. Одесі розташовано майже 135 найбільш потужних підприємств.

За даними Головного управління статистики в Одеській області викиди шкідливих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел -11,904 тис. т/р, від усіх видів транспорту (крім діоксиду вуглецю) - 56,505 тис. т/р склали 68,409 тис. т/р, в тому числі тверді – 1,269 тис. т/р, сполуки сірки – 1,251 тис. т/р, оксид вуглецю – 43,545 тис. т/р, сполуки азоту –7,390 тис. т/р, метан (вуглеводні) – 7,578 тис. т/р. та неметанові летючі органічні сполуки (НМЛОС) – 7,353 тис. т/р, інші – 7,412 тис. т/р. Крім того викиди діоксиду вуглецю склали 1429 тис. т; у тому числі стаціонарними джерелами - 707,105 тис. т, пересувними джерелами - 721,635 тис. т.

Хімічний склад викидів шкідливих речовин від стаціонарних та пересувних джерел у 2013 р.: оксид вуглецю – 63,7 %; сполуки азоту – 10,8 %; вуглеводні – 11,1 %; НЛОС – 10,8 %; сполуки сірки – 1,8 %; тверді частинки – 1,9 %; інші – 10,8 %.

Основна частина шкідливих речовин, викинутих у повітряний басейн протягом 2013 р., потрапила від усіх видів транспорту – 56,505 тис. т, у тому числі від автотранспорту – 54,234 тис. т, авіаційного транспорту – 0,07 тис. т, залізничного транспорту – 0,220 тис. т та морського транспорту – 0,934 тис. т.

Основними токсичними інгредієнтами, якими забруднювалось повітря під час експлуатації рухомих транспортних засобів, були: оксид вуглецю – 74,0 %, сполуки азоту – 11,5 %, НМЛОС – 11,5 %, тверді викиди – 1,52 %, сполуки сірки – 1,18 %, вуглеводні – 0,34 %.

72,8 % сумарних обсягів забруднюючих речовин, які надійшли у повітря від автомобілів, що перебували у приватній власності населення, склало 41,134 тис. т; в порівнянні з 2012 роком ці викиди майже не змінились.

В повітря м.Одеси від всіх видів палива надійшло викидів у розмірі 54235 т.

Основним видом палива, яке використовується на автотранспорті, є бензин. Від його споживання в атмосферу протягом 2013 р. потрапило 40580 т (74,8 %) шкідливих речовин. Від двигунів, які працювали на дизельному паливі, в повітря надійшло 10873 тис. т (20 %) шкідливих речовин, та на стисненому 297 т (0,5 %) і зрідженому газах 2485 тис. т (4,6 %).

Кліматичні особливості Одеського регіону, значне збільшення автомобільного парку, його старіння та поганий стан доріг, збільшення інтенсивності потоку на дорогах стали причиною високого рівня забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту.

Негативний вплив на довкілля міста мали викиди шкідливих речовин у повітря, які утворювались внаслідок виробничої діяльності підприємств.

Основний вклад у викиди від стаціонарних джерел вносять підприємства Держхіму, Держнафтогазу, Мінпромислової політики, Міненерго. Найбільш значними забруднювачами являються: ПАТ «Одесагаз» (6,587 тис. т); ПАТ «Одеський припортовий завод» (2,031 тис. т); КП «Теплопостачання міста Одеси» (0,698 тис. т); філія «Інфоксводоканал» (1,169 тис. т); ПАТ «Одеський нафтопереробний завод» (0,563 тис. т); ДП «Морський порт «Южний» (0,467 тис. т); ТОВ «Лукойл» - «Енергія і газ України» (0,306 тис. т); ПАТ «Одеснафтопродукт» (0,194 тис. т); ПАТ «Одеська ТЕЦ» (0,184 тис. т).

Від стаціонарних джерел забруднення протягом 2013 року у повітряний басейн надійшло 11,904 тис. т шкідливих речовин (без діоксиду вуглецю).

По відношенню до 2012 року викиди від промислових підприємств зменшились на 1,193 тис. т (10 %) та склали 11,904 тис. т.

Негативно впливали на екологічну обстановку в регіоні підприємства, які виробляють та розподіляють електроенергію, газ та воду, підприємства переробної промисловості, підприємства діяльності транспорту та зв'язку. Промисловими підприємствами Одеси в атмосферу викидається метану (62,1 %), оксиду вуглецю (14,6 %), НМЛОС (7,0 %), сполуки азоту (7,8 %), сполуки сірки (4,9 %), пилу (3,5 %). На долю специфічних шкідливих речовин (сірководню, формальдегіду, фенолу, фтористого водню та ін.) припадає 0,1 % сумарних викидів; саме ці викиди із-за високої токсичності особливо впливають на стан забруднення повітря в місті, на здоров'я людей, стан рослинного та тваринного світу.

Під дією процесів, що відбуваються у пограничному шарі атмосфери (1 – 1,5 км), шкідливі речовини, які викидаються джерелами забруднення, розповсюджуються у цьому шарі атмосфери, утворюючи поле концентрацій інгредієнтів у приземному шарі.

Основними механізмами цього процесу є переніс і турбулентна дифузія домішок. Характер цих механізмів визначається, по-перше, атмосферними процесами синоптичного масштабу і, по-друге, порою року. Якщо розглядати у середньому за рік, то для Одеси більш властивим є антициклонічне поле атмосферного тиску, яке, на жаль, не сприяє очищенню атмосферного повітря, а навпаки, є дуже сприятливим для накопичення у приземному повітрі шкідливих

домішок, як від більш високих стаціонарних джерел, так і від пересувних транспортних засобів.

Рівень забруднення повітря (ІЗА=14,46) вищий за середній по Україні (ІЗА по Україні дорівнює 7,7).

Високий ІЗА обумовлений значним рівнем забруднення повітря формальдегідом (ІЗА=8,10), фтористим воднем (ІЗА=1,84), діоксидом азоту (ІЗА=1,69), фенолом (ІЗА=1,45), сажею (ІЗА=1,38),

Галузі промисловості, підприємства яких відповідальні за високий рівень забруднення – нафтохімічна, газова промисловість, машинобудування, енергетика, будіндустрія, автотранспорт.

Середній вміст формальдегіду у 5,0 разів перевищує середньодобову ГДК, фториду водню – у 1,6 рази, діоксиду азоту – у 1,5 рази, сажі – у 1,4 рази, фенолу – у 1,3 рази, пилу – у 1,2 рази, оксиду вуглецю – у 0,9 рази, діоксиду сірки – у 0,8 раз, оксиду азоту – у 0,7 рази.

Індекс забруднення на більшості ПСЗ (ІЗА=5-17) високий, за виключенням ПСЗ № 8, розташованого у курортній зоні (ІЗА=4,49).

Високий рівень забруднення повітря основними та специфічними домішками відмічен у районі ПАТ «Одесагаз», ПАТ «Одеський припортовий завод», філія «Інфоксводоканал».

Найбільший рівень забруднення повітря основними та специфічними речовинами відмічається у північній та північно-західній промислових частинах міста (ПСЗ №№ 10, 17, 18, 19). Тут концентрації основних речовин вище, ніж в інших районах міста

В північній та північно-західній частинах міста, розташованих в понижуванні рель'єфу, знаходяться основні джерела забруднення міста. Тут дуже велика запиленість повітря. Аерозольні частинці сірки, пилу та інших шкідливих речовин від промислових викидів погіршують видимість та перешкоджають проникненню до приземного слою атмосфери сонячної радіації.

Природоохоронними органами проводилась певна робота по оздоровленню екологічної обстановки міста. Проведено 5 заходів на суму 112,6 тис. грн., у тому числі перехід на інші види палива, введення в дію пилогазоочистних установ та споруд, підвищення ефективності існуючих очистних установ, модернізація та реконструкція, ліквідація джерел забруднення та ремонт. У результаті проведених заходів зниження викидів склало 3,164 тон.

Екологічна обстановка у багатьох районах міста продовжує залишатися незадовільною, а концентрація деяких шкідливих речовин перевищує гранично-допустимі. Основна частина забруднюючих речовин відноситься до викидів транспортних засобів. Головна причина цього в тому, що викиди від усіх видів транспорту у 4,7 разів більше, ніж від промислових підприємств і складають 82,6 % від сумарної кількості викидів.

Максимальні з разових концентрацій формальдегіду – 1,5 ГДК (ПСЗ № 17), пилу – 1,4 ГДК (ПСЗ № 16), оксиду вуглецю – 1,2 ГДК (ПСЗ № 15),

фториду водню – 1,1 ГДК (ПСЗ № 18), фенолу – 1,0 ГДК (ПСЗ № 10, 15, 16), сірководню – 1,0 ГДК (ПСЗ № 18), сажі – 0,9 ГДК (ПСЗ № 10, 15, 18), діоксиду азоту – 0,7 ГДК (ПСЗ № 15), оксид азоту – 0,2 ГДК (ПСЗ № 16), діоксиду сірки – 0,2 ГДК (ПСЗ № 15).

В річному ході максимальні концентрації спостерігались: пилу - у квітні, липні; діоксиду сірки – у жовтні, листопаді; оксиду вуглецю – у січні; діоксиду азоту – у жовтні; оксиду азоту – у червні, липні, жовтні; сірководню – у серпні; фториду водню – у травні, червні; фенолу – у серпні, вересні, листопаді; сажі – у січні, червні, серпні, вересні; формальдегіду – у січні, червні, липні.

В річному ході середніх концентрацій максимумами спостерігались: пилу – у квітні, липні; діоксиду сірки – у червні, липні; оксиду вуглецю – у січні, лютому; діоксиду азоту – з квітня по липень; сірководню – у травні, червні, з серпня по жовтень; сажі – у червні; формальдегіду – з травня по вересень; фториду водню – з травня по липень. Концентрації оксиду азоту та сульфат мають рівний хід.

Розсіювальна здатність атмосфери в районі Одеси знижена.

Серед численності метеорологічних факторів найбільший вплив на ступінь забруднення повітряного басейну чинить режим вітру, вологість та температурна стратифікація. В Одеському регіоні переважними є вітри з північною складовою, повторюваність яких складає близько 46 %. У весняно-літній період збільшення повторюваності південних напрямків вітру обумовлено брізовою циркуляцією, яка чинить значний вплив на потенціал забруднення атмосфери у Одеському регіоні.

Велику роль у формуванні рівня забруднення атмосфери протягом року грають приземні та піднесені інверсії температури. Повторюваність приземних інверсій максимальна у лютому і травні у нічні часи (70 -73 %). У січні, листопаді підвищена повторюваність піднесених інверсій (74 - 85 %). Під ними накопичується забруднене повітря, і місто опиняється як “шапкою” зачинене для надходження чистого повітря. У травні відмічено 33 % застоїв; повторюваність туманів найбільша у лютому (19 %) та березні (12 %).

В цілому по місту порівняно з 2013 роком загальний рівень забруднення трохи зменшився. Спостерігалось незначне збільшення концентрацій сірководню; зменшення концентрацій формальдегіду. Концентрації пилу, діоксиду сірки, сульфатів, оксиду вуглецю, діоксиду та оксиду азоту, сажі, фториду водню, фенолу залишились на тому ж рівні.

За останні 5 років намітилася тенденція до зменшення забруднення повітря сульфатами, фенолом, формальдегідом; збільшення концентрацій діоксиду сірки та сірководню; концентрації пилу, оксиду вуглецю, оксиду та діоксиду азоту, фториду водню, сажі мають рівний хід.

Дуже повільно здійснюється перехід автотранспорту на електрифікований транспорт. Кількість підземних переходів недостатня. Нові жилмасиви проектується і будуються без підземних переходів.

У зв'язку із складним екологічним станом, несприятливим для життєдіяльності, необхідно:

- забезпечити централізоване теплопостачання міста з ліквідацією маленьких котелен, які працюють на твердому паливі;
- керівникам підприємств необхідно виконати всі природоохоронні заходи, які є в узгоджених проектах гранично-допустимих викидів;
- місцевим органам влади заборонити будівництво нових, а також реконструкцію та нарощування потужних екологічно небезпечних підприємств, не пов'язаних з реконструкцією та морською діяльністю регіону;
- розробити заходи щодо упорядкування руху автомобілів та залізничного транспорту у цілях зниження викидів шкідливих речовин;
- забезпечити автотранспорт міста малосірчистим дизельним паливом, а також, найбільшу увагу приділити громадському електротранспорту;
- регулярно проводити ремонт доріг;
- вести будівництво паркінгів, що дозволить скоротити кількість парковок;
- проводити роботу з переведення міського спеціального транспорту на газове паливо;
- заборонити обслуговування центру міста автобусами, технічний стан яких не відповідає нормативним вимогам;
- усі приватні автобуси та мікроавтобуси, які здійснюють перевезення пасажирів у центр міста, забезпечити каталізаторами дожигу оксиду вуглецю;
- розробити заходи відносно обмеження руху в історичній частині міста;
- пріоритетний розвиток пасажирського транспорту загального користування - на електротязі.

К північному сходу від м. Одеса на березі Григор'ївського лиману розташований Одеський Припортовий завод (ОПЗ) по виробництву та перевантаженню на суда Мінморфлоту аміаку, карбонату, суперфосфатної кислоти та метанолу. Викиди ОПЗ складають 2031 т; з них: пилу – 467 т, сполуки сірки – 2 т, сполуки азоту – 1088 т, оксиду вуглецю – 339 т, аміаку – 487 т та інших шкідливих речовин. Рівень забруднення для Григор'ївки незначно зменшився та склав: ІЗА=2,23. Середні концентрації аміаку – зменшились; пилу, діоксиду азоту, діоксиду сірки, оксиду вуглецю залишились на рівні 2013 року.

Середній вміст пилу складає 0,8 ГДК, аміаку – 0,5 ГДК, оксиду вуглецю – 0,4 ГДК, діоксиду сірки, діоксиду азоту – 0,3 ГДК.

Максимальні концентрації досягли: аміаку – 0,8 ГДК, пилу – 0,6 ГДК, оксиду вуглецю – 0,4 ГДК, діоксиду азоту – 0,2 ГДК, діоксиду сірки – 0,1 ГДК.

В річному ході максимальні концентрації спостерігались: пилу – у березні; діоксиду сірки – у квітні; діоксиду азоту – у червні; аміаку – у лютому, травні. Концентрація оксиду вуглецю має рівний хід.

За останні 5 років намітилась тенденція до зменшення концентрацій аміаку, діоксиду сірки. Забруднення пилом, оксидом вуглецю, діоксидом азоту має рівний хід.

Український науковий центр екології моря

Український науковий центр екології моря у 2014 р. проводив в межах Одеської області екологічний моніторинг стану морського середовища (вода, біота та донні відклади) на підставі регулярних спостережень, з періодичністю раз на тиждень, на станціях в районі мису Малий Фонтан і Аркадії, раз у сезон (весна – травень і осінь – вересень) на станціях в районах порт «Южний», пляж «Лузанівка», Нафтогавань, порт «Одеса», пляж «Дельфін», пляж санаторію ім. Чкалова, дача Ковалевського, та одноразово в вересні на 10 станціях на узмор'ї Дунаю вздовж підхідного каналу до гирла Бистре. Схема розташування станцій екологічного моніторингу УкрНЦЕМ в 2014 р. наведено на рисунку 15.5.1., а координати станцій, та їх об'єктна і функціональна прив'язка представлені в таблиці 15.5.2.

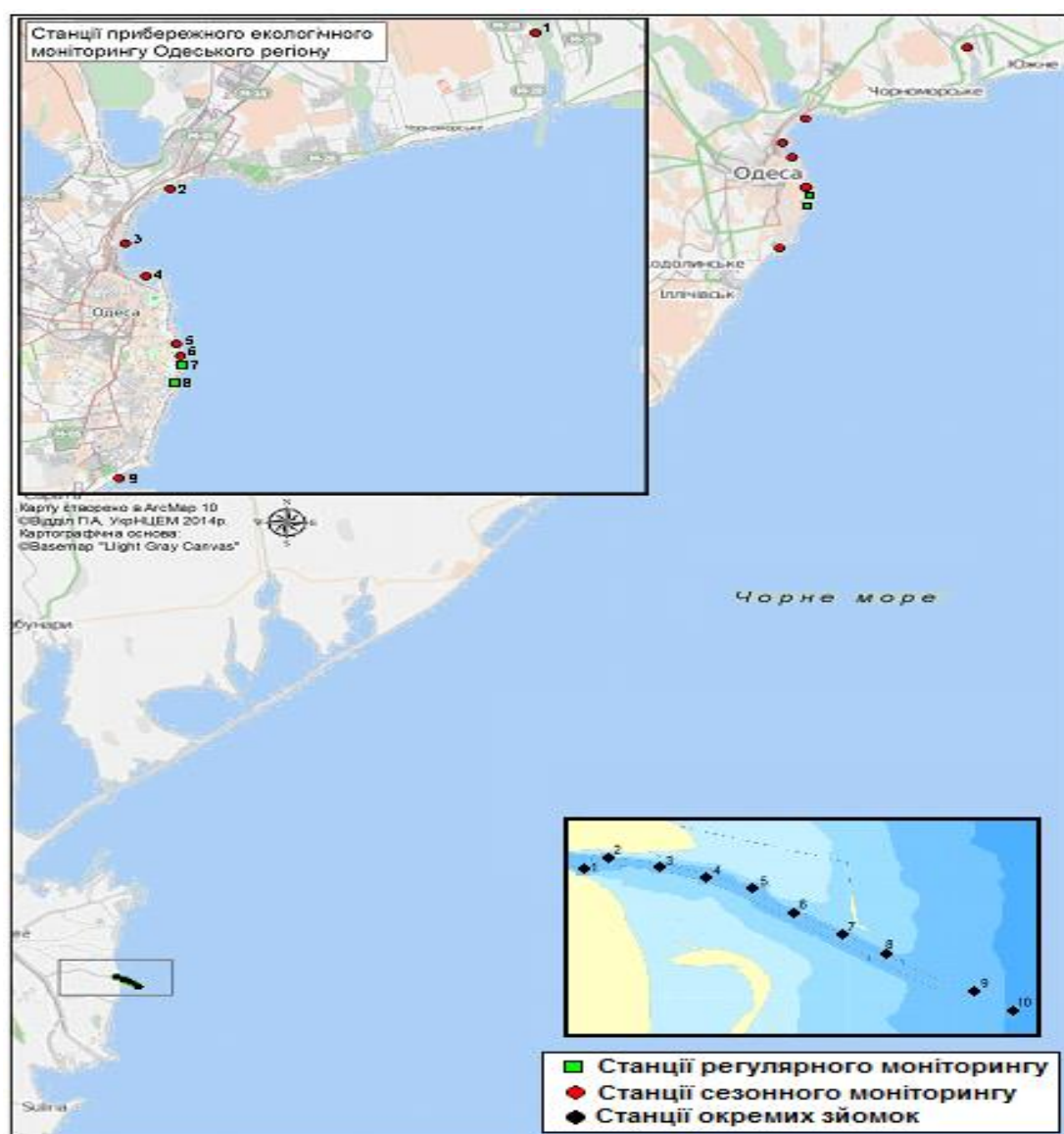

Рисунок 15.5.1. – Схема розташування станцій екологічного моніторингу, що виконував УкрНЦЕМ в 2014 р.

Мережа станцій прибережного екологічного моніторингу, що виконував УкрНЦЕМ в 2014 р.

Таблиця 15.5.2.

№ п/п	Номер станції	Координати		Об'єктна та функціональна прив'язка
		Широта, північна	Довгота, східна	
1	1	46° 38.79'	031° 00.42'	Порт «Южний», Аджаликський лиман. Моніторинг імпактних зон.
2	2	46° 32.93'	030° 45.52'	Пляж «Лузанівка». Моніторинг рекреаційних зон.
3	3	46° 30.87'	030° 44.12'	Нафтогавань ² . Моніторинг імпактних зон.
4	4	46° 29.65'	030° 44.96'	Порт Одеса. Моніторинг імпактних зон.
5	5	46° 27.10'	030° 46.16'	Пляж «Дельфін». Моніторинг рекреаційних зон.
6	6	46° 26.64'	030° 46.33'	Пляж санаторію «Чкалова». Моніторинг рекреаційних зон.
7	7	46° 26.03'	030° 46.07'	Мис Малий Фонтан. Моніторинг рекреаційних зон.
8	8	46° 26.00'	030° 46.03'	Аркадія. Моніторинг рекреаційних зон.
9	9	46° 22.04'	030° 43.89'	Дача Ковалевського. Моніторинг рекреаційних зон і впливу стоку СБО.
10	1	45° 20,40'	029° 45,67'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
11	2	45° 20,33'	029° 45,97'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
12	3	45° 20,27'	029° 29,23'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
13	4	45° 20,19'	029° 46,48'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
14	5	45° 20,04'	029° 46,71'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
15	6	45° 19,90'	029° 46,96'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
16	7	45° 19,78'	029° 47,20'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
17	8	45° 19,64'	029° 47,46'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
18	9	45° 19,53'	029° 47,70'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.
19	10	45° 19,41'	029° 47,94'	Підхідний канал гирла Бистре. Моніторинг імпактних зон.

Основні екологічні проблеми Чорного моря, у тому числі і прибережних акваторій Одеської області, пов'язані з евтрофуванням шельфових вод, та забрудненням морського середовища токсичними речовинами. Одеський регіон характеризується найбільшою скупченістю прибережних антропогенних джерел, пов'язаних з діяльністю портів, промислових підприємств, комунально-побутових та сільських господарств. Найбільш потужними джерелами антропогенного забруднення є річковий стік та берегові точкові джерела, до яких у першу чергу відносяться випуски стічних вод різних суб'єктів господарювання, що розташовані у береговій зоні, а також морські порти. Всі ці антропогенні джерела та природні фактори (режим температури, солоності, атмосферних опадів, вітру, течій та інше) обумовлюють формування гідрохімічного режиму вод і впливають на стан морської екосистеми.

У 2014 р. значення характеристик температурного режиму прибережних вод Чорного моря в межах Одеської області були підвищеними відносно середніх багаторічних значень, але не досягали літніх максимумів 2010 р. За даними станції порт Одеса, середня річна температура води була вище норми приблизно на 1,5°C. Значно теплим був період з квітня по серпень, коли середня місячна температура води перевищувала норму на 2-3°C.

Солоність прибережних вод була на 0,85 ‰ нижче кліматичного значення (14,52 ‰, Одеська затока), що обумовлювалось декілька підвищеним стоком р. Дунай у 2014 р. (231,2 км³/рік, при середньому багаторічному 207,9 км³/рік). Значні аномалії пониженої солоності води в районі Одеської затоки спостерігались в лютому, під впливом вод Дніпровського лиману, з відхиленням – 4,1 ‰ від середнього багаторічного місячного значення 14,25 ‰.

Атмосферні опади практично відповідали нормі і в сумі за рік в Одесі склали 453 мм .

Головне управління Держсанепідслужби в Одеській області

Всього в 2014 році проведено 2599 досліджень атмосферного повітря, перевищення ГДК встановлено в 82 пробах (3,2%) (Табл.15.5.3.), в т.ч. в населених пунктах області виконано 1382 дослідження, перевищення ГДК встановлено в 9 випадках (6,5%).

Рівні забруднення атмосферного повітря за 2014р.

Таблиця 15.5.3.

Інгредієнти	усього	з перевищенням ГДК	%
Усього	2599	82	3,2
у т.ч.:			
пил	374	8	2,1
сірчистий газ	459	1	0,2
сірководень	75	0	0,0
окис вуглецю	444	41	9,2
окиси азоту	742	0	0,0
аміак	69	0	0,0
фенол і його похідні	57	0	0,0
формальдегід	169	32	18,9
сірчана кислота	1	0	0,0
солі важких металів - усього	104	0	0,0
в т.ч. свинець	57	0	0,0
марганець	47	0	0,0
хром	7	0	0,0
сажа	89	0	0,0
інші	-	-	-

В м. Одеса дослідження атмосферного повітря проводились по 13 забруднюючим речовинам (пил, двоокис сірки, окис вуглецю, двоокис азоту, сірководень, аміак, формальдегід, марганець, хром (VI), свинець, хлорид водню, фенол, сажа). Всього по м. Одеса проведено 1217 досліджень атмосферного повітря, з них 73 – з перевищенням ГДК (6,0%). Перевищення ГДК виявлено по окису вуглецю в 16,1% досліджень (254/41) та по формальдегіду – 20,5% (156/32).

Планово (на маршрутних постах) по області проведено 1310 досліджень атмосферного повітря, з перевищенням ГДК – 82 (Табл.15.5.4.). Перевищення ГДК зафіксовані в м. Одеса (по окису вуглецю, формальдегіду), Іванівському (по двоокису сірки – 7/1) та Котовському (по пилу – 30/8) районах області. Аналіз результатів лабораторного контролю показав, що перевищення ГДК реєструвались, в основному, в місцях інтенсивного руху автотранспорту.

Моніторинг рівнів забрудненнями атмосферного повітря в 2014 р.

Таблиця 15.5.4.

№	Назва міст і районів	маршрутних постів (фіксованих точок)	досліджень	%
1	м.Одеса	41	638/73	11,4
2	м.Б.Дністровський	13	207/0	0,0
3	м.Ізмаїл	5	20/0	0,0
4	Ананівський р-н	1	12/0	0,0
5	Арцизький р-н	3	30/0	0,0
6	Балтський р-н	-	-	-

7	Березівський р-н	1	1/0	0,0
8	Б.Дністровський р-н	5	39/0	0,0
9	Біляївський р-н	2	11/0	0,0
10	Болградський р-н	2	96/0	0,0
11	В.Михайлівський р-н	-	-	-
12	Іванівський р-н	1	8/1	12,5
13	Кілійський р-н	1	10/0	0,0
14	Кодимський р-н	1	12/0	0,0
15	Котовський р-н	2	54/8	4,8
17	Комінтернівський р-н	5	5/0	0,0
19	Краснокиянський р-н	1	5/0	0,0
20	Любашовський р-н	1	10/0	0,0
21	Овідіопольський р-н	2	12/0	0,0
22	Саратський р-н	6	60/0	0,0
23	Таругинський р-н	-	-	-
24	Татарбунарський р-н	3	60/0	0,0
25	Фрунцузький р-н	1	15/0	0,0
26	Ширяївський р-н	1	5/0	0,0
ВСЬОГО		98	1310/82	6,3

Так, як видно з Табл.14.5.5., в м.Одеса з 73 виявлених досліджень з перевищенням ГДК приходиться на маршрутні пости (Табл.15.5.5.):

- в зоні впливу автомагістралей – 59 (26,2%);
- на межі СЗЗ підприємств – 15 (3 маршрутних поста, розташованих одночасно поблизу крупних автомагістралей: маршрутний пост «Продмаш» (пров.Векслера, Суворовський р-н) – поблизу Миколаївської дороги; маршрутні пости «Підприємства центрального промвузла» (пров. Вознесенський та Водопровідний пров., 9, Приморський р-н) – розташовані між крупними автомагістралями вул.Водопровідна та вул.Середнефонтанська);
- в рекреаційній зоні – 2 (маршрутний пост «Мікрорайон Лузанівка» (Миколаївська дорога,172а, Суворовський р-н) – розташований поблизу крупної автомагістралі – Миколаївська дорога).

Перевищень ГДК по сірководню в 2014р. виявлено не було.

Порівняльний аналіз моніторингу рівнів забруднення повітряного басейну м.Одеси за 2014р. в залежності від зони розташування маршрутних постів

Таблиця 15.5.5.

№ п/п	Дислокація маршрутні постів	Шкідливі речовини	кіль-ть постів	максимальна концентрація, мг/м ³	рез-ти досл-нь	%
1	2	3	9	11	12	13
1	рекреаційна зона	Двоокис азоту	8	0,134	16/0	0,0
		Двоокис сірки		0,169	16/0	0,0
		Оксид вуглецю		5,4	16/1	6,3
		Формальдегід		0,037	16/1	6,3
		Свинець		0,00085	16/0	0,0
		Пил		0,182	8/0	0,0
2	в зоні впливу автотранспорту	Двоокис азоту	13	0,181	40/0	0,0
		Двоокис сірки		0,250	40/0	0,0
		Оксид вуглецю		6,2	40/33	82,5
		Формальдегід		0,043	40/26	65,0
		Свинець		0,00095	39/0	0,0
		Пил		0,203	26/0	0,0

3	на межі СЗЗ підприємств	Двоокис азоту	20	0,142	54/0	0,0
		Двоокис сірки		0,229	54/0	0,0
		Оксид вуглецю		6,7	54/7	12,96
		Формальдегід		0,042	54/5	9,3
		Свинець		0,00045	2/0	0,0
		Пил		0,315	43/0	0,0
		Хром (VI)		< 0,0004	7/0	0,0
		Сірководень		0,0045	24/0	0,0
		Аміак		0,053	17/0	0,0
		Хлорид водню		0,136	9/0	0,0
		Марганець		0,0018	7/0	0,0
Всього	Двоокис азоту	41	0,181	110/0	0,0	
	Двоокис сірки		0,250	110/0	0,0	
	Оксид вуглецю		6,7	110/41	37,3	
	Пил		0,315	77/0	0,0	
	Формальдегід		0,043	110/32	29,1	
	Свинець		0,00095	57/0	0,0	
	Хром (VI)		<0,0004	7/0	0,0	
	Сірководень		0,0045	24/0	0,0	
	Аміак		0,053	17/0	0,0	
	Хлорид водню		0,136	9/0	0,0	
	Марганець		0,0018	7/0	0,0	

Постійний моніторинг за станом атмосферного повітря проводиться також в санітарно-захисних зонах підприємств нафтогазової промисловості: ПрАТ „Лукойл-ОНПЗ”, ПАТ „Синтез-Ойл”, ПАТ „Ексімнафтопродукт”, ВАТ „Одеснафтопродукт”. В районах розміщення цих підприємств виконано 126 досліджень на наявність 6 забруднюючих речовин (двоокис сірки, двоокис азоту, окис вуглецю, формальдегід, сірководень, пил). Перевищення ГДК під час досліджень не встановлено.

В ході лабораторного контролю за господарсько-питним водопостачанням досліджено 6728 проб з джерел централізованого водопостачання на санітарно-хімічні показники, з них не відповідало санітарно-гігієнічним вимогам 664 (9,86%). На бак. показники досліджено 9470 проб, нестандартних – 453(4,78%). Радіоактивні речовини в 36 досліджених пробах води не виявлені.

В області на обліку знаходяться 32 постійних створи водойм 1 категорії та 64 постійних створи водойм 2 категорії. Лабораторно досліджено:

Таблиця 15.5.6.

Водойми	Проб води на санітарно-хімічні показники		Проб води на мікробіологічні показники	
	Всього досліджено проб	З них не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам	Всього досліджено проб	З них не відповідають санітарно-гігієнічним нормативам
I категорії	1256	57 (4,54%)	514	171 (33,26%)
II категорії	352	116 (32,9%)	457	66 (14,4%)

В ході проведення моніторингу за станом морського водокористування в оздоровчий сезон 2014 року проведено 2461 дослідження морської води на бактеріологічні показники, з яких 52 (2,1%) не відповідало нормативним вимогам та 553 дослідження на хімічні показники, перевищення ГДК по хім.показниках виявлено в 93 пробах (16,8%).

В ході моніторингу стану ґрунту досліджено проб:

Таблиця 14.5.7.

Місяця відбору	Досліджено проб					
	На хім. показ-ники	з них не відпові-дають	На бак. показ-ники	з них не відпові-дають	На гель-мінти	виявлено знахі-док
В місяцях виробництва продукції рослинництва	10	0	10	0	4	0
Ґрунт на території промислових підприємств	81	22	121	4	0	0
На території сан.зах.зон промпідприємств	138	27	14	0	17	0
Ґрунт в зоні впливу транспортних магістралей	71	46	17	0	34	3
В місяцях зберігання токсичних відходів (полігони, звалища, кар'єри)	122	62	64	0	30	4
В житловій зоні	329	110	401	110	3991	135
В зоні пляжів	67	21	68	0	432	5

Акустичний моніторинг на території житлової забудови населених пунктів області проводився в 68 точках спостереження. В 2014 році виконано 333 вимірювання рівні шуму, з них з перевищенням граничнодопустимих рівнів (ГДР) – 21 (6,3%). На території м. Одеси було виконано 36 вимірювань рівнів шуму, з перевищенням ГДР – 21 (58%), в т.ч. вздовж автомагістралей – 15, з перевищенням - 15 (100%), в зонах відпочинку – 9, з перевищенням – 1 (11%).

На території житлової забудови сільських населених пунктів виконано 297 вимірювань рівнів шуму, перевищення ГДР встановлено в 6 випадках (2%), в т.ч. вздовж автомагістралей – 205 вимірювань, з перевищенням ГДР - 4 (1,9%).

Радіаційний моніторинг у 2014 році проводився відділенням радіаційної гігієни ДУ «Одеський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України». Проведено 8 досліджень води поверхневих водойм (з поверхневих водойм I категорії – 3, II категорії – 5, моря – 0).

Атмосферного повітря (осідаючий пил) досліджено 70 проб.

Ґрунтів досліджено 63 проби.

Вимірів потужності експозиційної і поглиненої дози гамма-випромінювання в контрольних точках - 3780.

Перевищень гігієнічних нормативів не виявлено.

Державна екологічна інспекція в Одеській області

Протягом 2014 року інспекторським складом Держекоінспекції в Одеській області перевірено 671 об'єкт, з яких комплексно – 356 об'єктів. Усього здійснено 1355 ресурсних перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства та перевірено 71998 одиниць пересувних транспортних засобів на пунктах екологічного контролю та радіаційної безпеки на держкордоні.

За результатами перевірок:

- складено 1384 протоколи про адміністративні правопорушення;

- до адміністративної відповідальності у вигляді штрафів притягнуто 1290 відповідальних особи;
- сума накладених штрафів складає 319 тис. 753 грн;
- сума стягнутих штрафів 348 тис. 401 грн.

За звітний період 2014 року загальна сума розрахованих збитків за порушення вимог природоохоронного законодавства становить 18 млн. 461 тис. 439 грн.

З метою відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства, за 2014 рік відповідачам пред'явлено 67 претензій на загальну суму 13 млн. 459 тис. 475 грн.

Відшкодовано 70 претензій та позовів (з урахуванням раніше пред'явлених) на загальну суму 1 млн. 379 тис. 718 грн.

На виконання регіональної природоохоронної програми відділом інструментально - лабораторного контролю Державної екологічної інспекції в Одеській області відібрано 33 проби ґрунту на об'єктах природно-заповідного фонду та місцях масового відпочину громадян: парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк ім. Ленінського комсомолу», парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк «Аркадія», парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Дендропарк «Перемоги», парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк ім. Т.Г. Шевченко», парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Дюківський сад», парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк санаторію ім. Чкалова», парк культури і відпочинку «Преображенський», сквер «Академіка Корольова», парк «Космонавтів», гідропарк «Лузанівка», парк меморіал 411 берегової батареї). Виконано 192 визначення. Перевищень встановлених нормативів ГДК не виявлено.

З метою контролю якості поверхневих вод суші відібрано та проаналізовано проби поверхневих вод р. Дністер по 4-м затвердженим створам, Кучурганського водосховища по 3-м затвердженим створам та Хаджибейського лиману по 5-ти затвердженим створам. В поверхневих водах р. Дністер перевищень встановлених нормативів ГДК для водоймищ рибогосподарського призначення не спостерігалось. В поверхневих водах Кучурганського водосховища як і в попередні роки спостерігалися перевищення нормативів ГДК для водоймищ рибогосподарського призначення по хлоридам – 1,6 ГДК, сульфатам – 7,7 ГДК, сухому залишку – 2,5 ГДК, магнію – 4,7 ГДК, залізу загальному – 1,2 ГДК, кальцію - 1,1 ГДК. В Хаджибейському лимані спостерігалися перевищення нормативів ГДК для водоймищ рибогосподарського призначення по хлоридам – 12 ГДК, сульфатам – 11,2 ГДК, сухому залишку – 8 ГДК, залізу загальному – 1,5 ГДК, магнію – 6,5 ГДК. Концентрації цих показників відповідають природному фону даних водоймищ.

Дунайське басейнове управління водних ресурсів

Згідно існуючого Положення про Дунайське БУВР П. 3.9. Дунайське БУВР забезпечує функціонування системи державного моніторингу довкілля в частині проведення гідрохімічних спостережень у районі основних водозаборів комплексного призначення на водних об'єктах державного значення, р. Дунай та малих річках розташованих в зоні діяльності Дунайського БУВР.

Оцінка стану поверхневих вод та виявлення можливих тенденцій у зміні їх якості крім екологічної оцінки якості вод за відповідними критеріями в лабораторії управління здійснюють оцінку рівня забрудненості згідно з КНД 211.1.1.106-203 Організація та здійснення спостережень за забрудненням поверхневих вод в системі Мінекоресурсів.

За даними спостережень розраховують значення (КЗ) коефіцієнта забрудненості для кожного водного об'єкту по тих показниках що визначають в лабораторії.

Величина КЗ характеризує кратність перевищення нормативів якості води у долях ГДК. Значення КЗ що перевищують одиницю, свідчать про порушення діючих норм.

Значення КЗ та рівень забрудненості поверхневих вод в зоні діяльності Дунайського БУВР надані в таблиці 15.5.8.

Таблиця 15.5.8.

Водний об'єкт	Значення КЗ по рокам							Рівень забрудненості вод у 2014 р.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
р. Дунай	1,10	1,08	1,09	108	1,09	1,07	1,04	Слабко забруднені
оз. Ялпуг	1,52	1,4	1,42	1,52	1,76	1,60	1,46	Слабко забруднені
оз. Кугурлуй	1,43	1,4	1,35	1,49	1,54	1,39	1,41	Слабко забруднені
оз. Кагул	2,08	2,04	1,77	1,85	2,2	2,04	2,19	Слабко забруднені
оз. Катлабух	2,53	2,57	2,24	2,4	2,98	2,44	2,2	Слабко забруднені
р.Ялпуг	3,0	2,80	2,63	3,04	3,91	5,034,04	3,59	Помірно забруднені
р. Китай	3,71	3,43	3,09	3,91	5,03	4,40	3,59	Помірно забруднені
р.Карасулак	2,058	4,37	3,22	3,66	3,17	2,75	3,1	Помірно забруднені

Управління з питань надзвичайних ситуацій Одеської обласної державної адміністрації

Моніторинг довкілля здійснюється спільно з представниками відповідних територіальних органів Державної СЕС та Мінекоресурсів, обласного виробничого управління по водному господарству, на які покладено виконання

основних функцій контролю та які мають відповідні підрозділи та сучасне лабораторне обладнання.

Рішенням обласної комісії ТЕБ та НС від 14.02.2012 № 13 до системи спостереження входять 223 поста радіаційного та хімічного спостереження. На кінець 2014 року дані по моніторингу довкілля не змінилися.

Одночасно повідомляємо, що на засіданнях обласної комісії ТЕБ та НС у 2014 році були розглянуті наступні питання про стан навколишнього природного середовища в Одеській області:

«Про уточнення суб'єктів, які здійснюють діяльність з поводження з радіоактивними відходами на території області»;

«Про забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення у весняно-літній період 2014 року та стан поводження з побутовими відходами»;

«Про екологічну ситуацію на Тилигульському лимані та вжиття заходів стосовно їх стабілізації».

Головне управління ветеринарної медицини в Одеській області

З метою недопущення занесення та розповсюдження інфекційних та інвазійних захворювань в області вживається низка заходів.

Постійно здійснюється моніторинг епізоотичної ситуації, проводяться лабораторні дослідження крові і матеріалу від диких тварин та птиці на інфекційні та інвазійні захворювання.

У 2014 році згідно Плану ветеринарно-профілактичних та оздоровчих заходів проти основних заразних захворювань тварин та птиці в Одеській області на 2014 рік, з метою проведення аналізу епізоотичної ситуації в Одеську регіональну державну лабораторію ветеринарної медицини доставлено від тварин та птиці дикої фауни для досліджень (проб): на сказ - 186; на лептоспіроз - 62; на бруцельоз - 63; на класичну чуму свиней -64; на африканську чуму свиней -64; на хворобу Ауескі свиней -60; на трихінельоз - 176; на грип птиці - 269.

По всіх проведених дослідженнях отримано негативні результати, за виключенням: 29 позитивних на сказ (в тому числі: лисиці - 64, куниці - 1, ондатра - 1 та 1 ' єнотоподібна собака); 12 позитивних на лептоспіроз (дикі свині).

Причорноморське державне регіональне геологічне підприємство Міжпластові підземні води

У відповідності до «Системи моніторингу підземних вод України. Спостережна мережа на підземні води. Державний рівень узагальнення» (Д.: ДВ УкрДГРІ, 2006), в Одеській області налічується 15 СП на підземні води (в тому числі 13 СП - державного рівня узагальнення). Спостережна мережа розміщена у вигляді регіональних створів на різні водоносні горизонти. При цьому, створи проходять через зони впливу значних об'єктів, які порушують режим міжпластових підземних вод і визначають регіональні зміни

гідрогеологічної обстановки у масштабах гідрогеологічних басейнів. В Одеській області розміщені 3 регіональні створи на різні водоносні горизонти.

I. опорний створ проведений через свердловини №34(715) - Рені, №518 - Ізмаїл, №100 – Нерушай, № 601 – Татарбунари, №198 – Великодолинське, №146 (Першотравневе). У 2013 році з вищезазначених свердловин спостереження здійснювались на водоносні горизонти у пліоценових відкладах (№34 – водопостачання) та понтичних відкладах (№100 – в умовах зрошувального землеробства). По інших свердловинах спостереження не проводились у зв'язку з виходом їх з ладу або скороченням спостерігачів.

II. опорний створ проведений через колодязь №44 (Красні Окни), свердловини №902 (Велика Михайлівка), 50 (Роздільна) на середньосарматський водоносний горизонт та №198 (Великодолинське) на верхньосарматський водоносний горизонт. У 2013 році на вищезазначених свердловинах спостереження не здійснювались у зв'язку з виходом їх з ладу та необхідністю очищення.

III. опорний створ проведений через свердловини № 115 (Ананьїїв), №560 (Ширяєве), № 558 (Катерино-Платонівка), на середньосарматський водоносний горизонт та №146 (Першотравневе) на верхньосарматський водоносний горизонт. У 2013 році на вищезазначених свердловинах спостереження не здійснювались у зв'язку з виходом їх з ладу та необхідністю очищення.

IV. опорний створ проведений через свердловини №902 (Велика Михайлівка), № 558 (Катерино-Платонівка) та № 544 (Березівка) на середньосарматський водоносний горизонт. У 2013 році на вищезазначених свердловинах спостереження не здійснювались у зв'язку з виходом їх з ладу та необхідністю очищення.

Нижче приводиться аналіз режиму по основним водоносним горизонтам, який проводиться як за матеріалами систематичних режимних спостережень, так і за матеріалами обстежень водозаборів та водопунктів, проведених підрозділами Причорномор ДРГП.

Режим підземних вод у верхньопліоценових та нижньочетвертинних алювіальних відкладах (а N₂-P) має тісний зв'язок з поверхневими водами озер та р. Дунай. Живлення водоносного горизонту відбувається, перш за все, за рахунок фільтрації поверхневих вод з озер Кагул, Кугурлуй, Ялпуг, інфільтрації атмосферних опадів і, в незначному обсязі, за рахунок перетікання через гідродинамічні вікна вод інших водоносних горизонтів. Підземні води горизонту мають стійкий безпосередній зв'язок з водами р. Дунаю, що є основним потужним джерелом поповнення водоносного горизонту при його експлуатації водозаборами і поодинокими свердловинами, розташованими вздовж ріки. Природне розвантаження водоносного горизонту іде в основному в русловий потік р. Дунаю і частково в водоносні горизонти, що залягають нижче. У 2014 році спостерігається підвищення рівня ґрунтових вод у порівнянні з 2013 роком на 1,59-3,58 м. В багаторічному розрізі по даним спостережних свердловин спостерігається поступове підвищення рівня (рівень вищий за середньо багаторічний на 1,66-2,83 м).

Рисунок 15.5.2. Графік сезонних змін рівня підземних вод в св. № 516

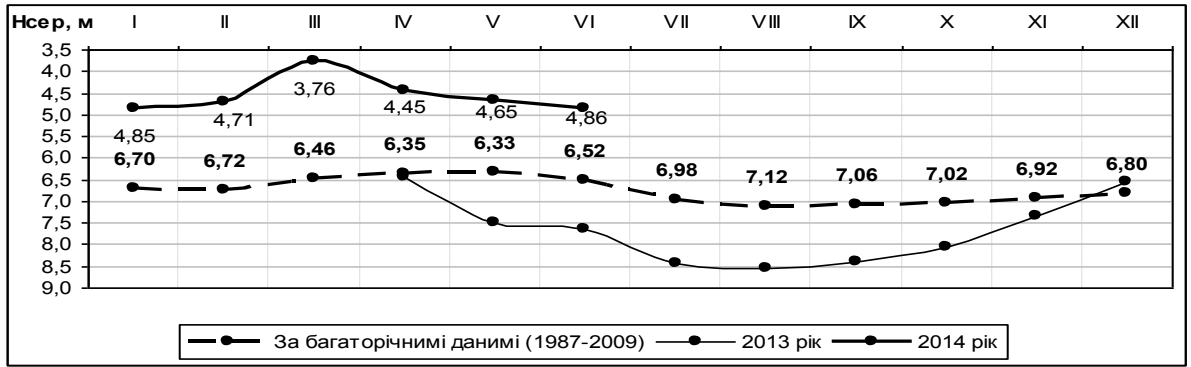
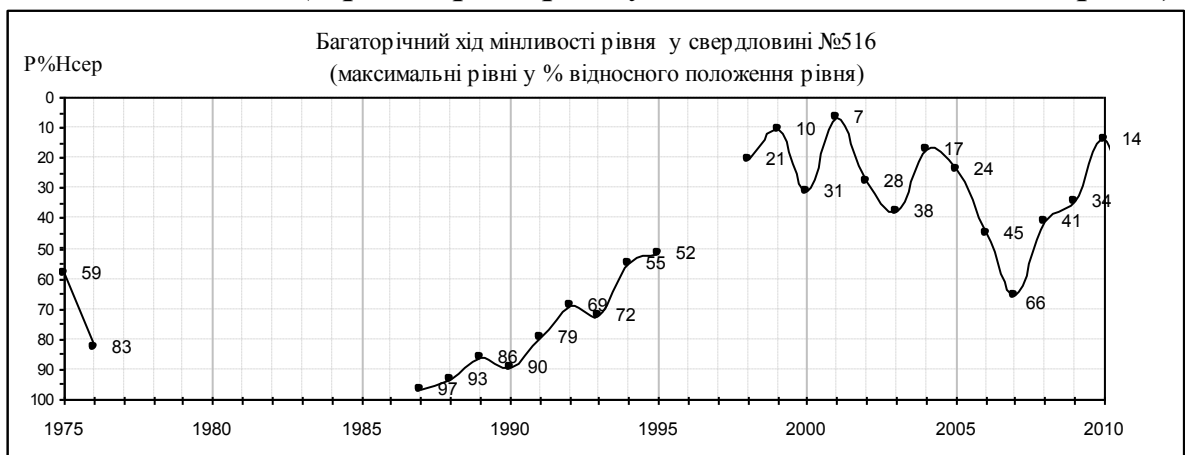
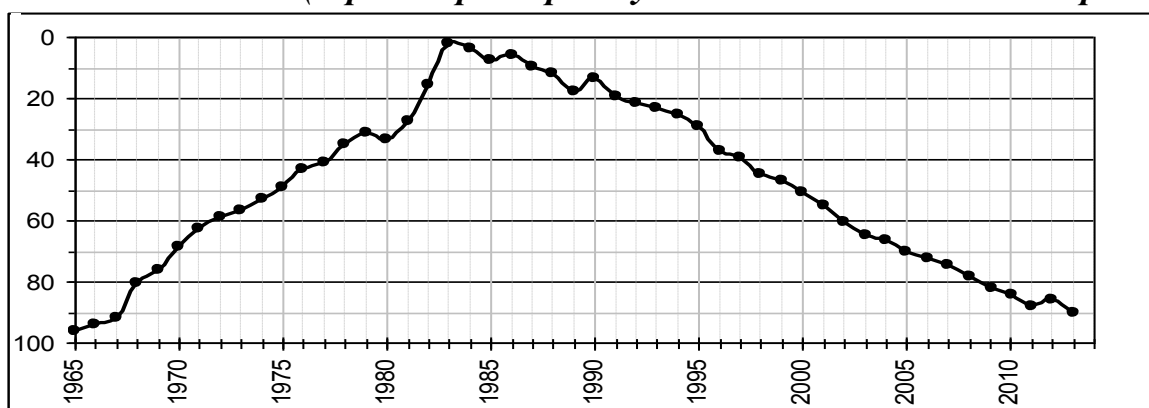

Рисунок 15.5.3. - Багаторічний хід мінливості рівня підземних вод в св. № 516 (середньорічні рівні у % відносного положення рівня).

Підземні води у відкладах понтичного ярусу розповсюджені у центральній та південній частині області. Практичне значення понтичного водоносного горизонту, як джерела водопостачання незначне. Однак, в південно-західній частині Одеської області через низьку забезпеченість районів якісною питною водою, вода понтичного водоносного горизонту широко використовується населенням для господарчо-питного водопостачання з численних джерел і колодязів, іноді не зважаючи на підвищену мінералізацію. Спостережні пункти для вивчення режиму підземних вод у відкладах понтичного ярусу обладнані лише у Татарбунарському гідрогеологічному районі (СП № 70, 100, 113). На жаль, спостереження по цих свердловинах у 2014 році не проводились у зв'язку з відсутністю спостерегачів. В багаторічному розрізі по даним спостережних свердловин спостерігається поступове зниження рівня на 0,1-0,3 м/рік.

Рисунок 15.5.4. - Багаторічний хід мінливості рівня підземних вод в св. № 100 (середньорічні рівні у % відносного положення рівня).

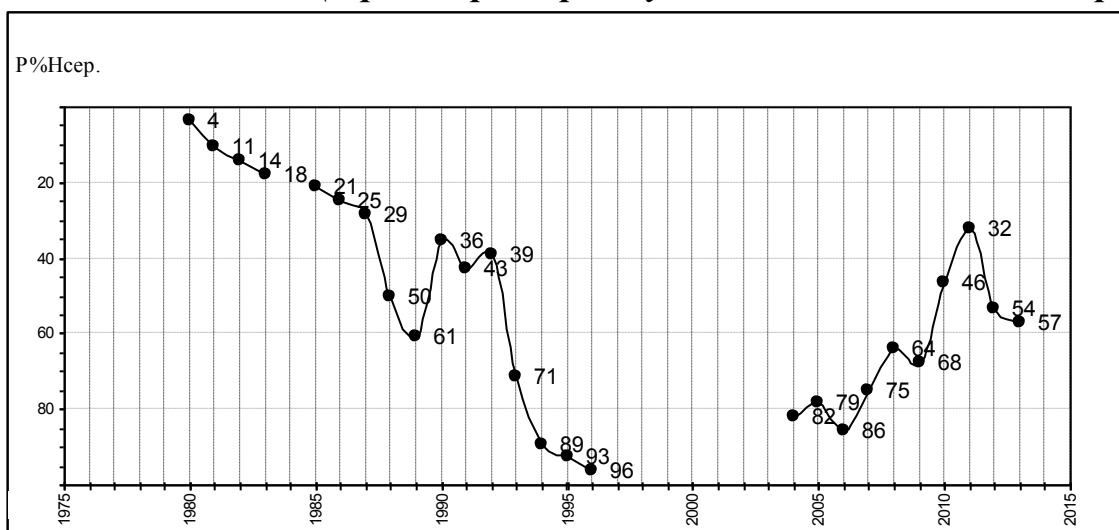
Підземні води верхньо - та середньосарматських відкладів мають повсюдне поширення у межах області і відсутні лише на північному сході у долині Південного Бугу, де ці відклади розмиті.

Враховуючи практично повсюдне порушення природних умов, сформований сталий режим верхньосарматського водоносного горизонту розглядається як загальний фоновий стан. Верхньосарматські води беруть участь у складному водообміні з горизонтами що залягають вище та нижче, хоча темпи цього водообміну значно знижуються при зануренні цього горизонту під наростаючу за потужністю товщу перекриваючих відкладів.

П'єзометрична поверхня верхньосарматського водоносного горизонту має положисті і спокійні форми з нахилом з півночі на південь з локальними депресіями у центрах крупних водозаборів, активність водообміну (фільтрації) помірна або слабка, водомісткі породи ще не повністю звільнилися від материнських морських солей. Під впливом цих факторів транзитні води з півночі (із областей живлення) трансформуються в гідрокарбонатні, хлоридні чи сульфатні з мінералізацією 0,6-5,0 г/дм³. Хлоридні води з підвищеною мінералізацією 2,0-5,0 г/дм³ утворюють своєрідні ореоли різних розмірів і обрисів на околицях солоних лиманів, де вони використовуються в господарчопитних і лікувально-профілактичних цілях. Більш прісні різновиди вод (хлоридно-сульфатно-гідрокарбонатні натрієві з мінералізацією 0,6-1,2 г/дм³) сарматських відкладів поширені в прибережній смузі басейнів прісноводних Дністровського і Сухого лиманів.

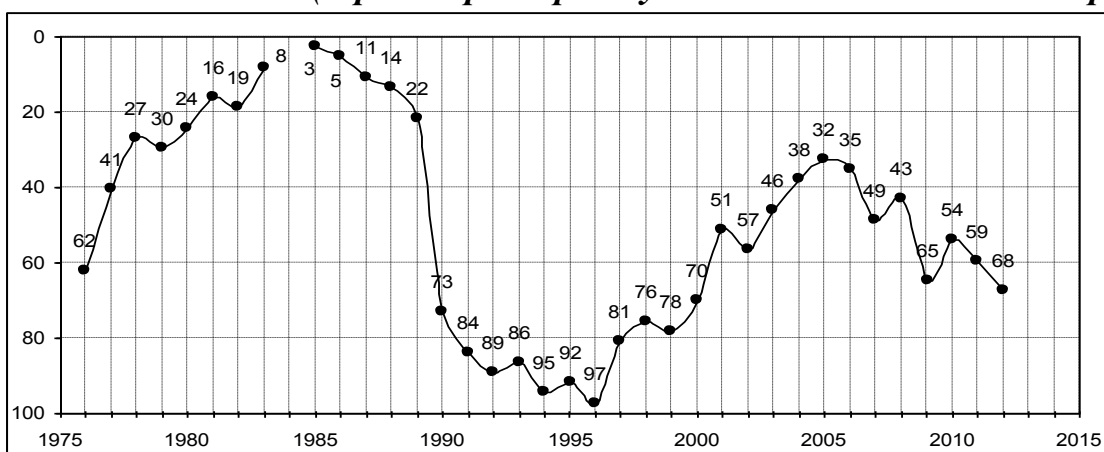
В багаторічному розрізі по даним спостережної свердловини № 601 після хвилі підвищення з 1996 року до 2010 року спостерігається поступове зниження рівня води у середньосарматських відкладах на 0,01-0,46 м/рік.

Рисунок 15.5.5.- Багаторічний хід мінливості рівня підземних вод в св. № 601 (середньорічні рівні у % відносного положення рівня)

В багаторічному розрізі по даним спостережної свердловини № 560 після хвилі підвищення з 1996 року до 2005 року спостерігається поступове зниження рівня води у середньосарматських відкладах на 0,1-0,4 м/рік.

Рисунок 15.5.6. - Багаторічний хід мінливості рівня підземних вод в св. № 560 (середньорічні рівні у % відносного положення рівня)

Спостережень за п'езометричним рівнем підземних вод у верхньосарматських та середньосарматських відкладах у 2014 році на території Одеської області не проводились у зв'язку з відсутністю спостерігачів. Тенденції до зміни гідрохімічних умов підземних вод верхньо- та середньосарматських відкладів не відмічено.

15.6. Державна екологічна експертиза

Міжрайонним відділом екології, державної екологічної експертизи та земельних ресурсів управління державної екологічної експертизи, екологічних програм та міжнародної діяльності Департаменту екології та природних

ресурсів Одеської обласної державної адміністрації проведено 6 державних екологічних експертиз по документації, за результатами яких кількість позитивних складає 5 одиниць, 1 – повернута на доопрацювання. Із них 1 експертиза проведена із залученням наукових установ та спеціалізованих організацій.

Міжрайонним відділом екології, державної екологічної експертизи та земельних ресурсів управління державної екологічної експертизи, екологічних програм та міжнародної діяльності Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації протягом 2013 року відпрацьовано 9 комплектів документації із землеустрою, з них: 4 – погоджено, 5 – направлено на доопрацювання.

Основні причини негативної оцінки документації із землеустрою:

- порушення вимог ст. 50 Закону України “Про землеустрій” (надання документів не в повному обсязі);
- відсутність інформації щодо дотримання режиму використання прибережних захисних смуг та водоохоронних зон водних об’єктів, об’єктів природно-заповідного фонду, територій зарезервованих до подальшого заповідання (Закон України “Про природно-заповідний фонд України”, Земельний кодекс України, Водний кодекс України).

У 2013 році розглянуто 14 комплектів містобудівної документації, із них: 10 комплектів оцінені позитивно, а 4 комплекти направлені на доопрацювання.

Планування територій на місцевому рівні, відповідно до статті 16 Закону України “Про регулювання містобудівної діяльності”, здійснюється шляхом розроблення та затвердження схем планування території районів, генеральних планів населених пунктів, планів зонування території і детальних планів територій на державному, регіональному, регіональному та місцевому рівні. Зазначена документація розглядається Департаментом у складі архітектурно-містобудівної ради, відповідно до вимог статті 20 Закону України “Про регулювання містобудівної діяльності”.

Основні причини негативної оцінки містобудівної документації:

- склад представленої документації не відповідає ДБН Б.1.1-14:2012 “Склад та зміст детального плану території”;
- не відповідність представленої документації вимогам Законів України “Про основи містобудування”, “Про регулювання містобудівної діяльності”, “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про рослинний світ”, Земельного кодексу України, Водному кодексу України тощо.

15.7. Економічні засади природокористування

Рациональне використання і відтворення природних ресурсів є однією з найбільш актуальних проблем людства. Поряд з глобальним, проблема охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів має яскраво виражений регіональний характер і відіграє особливу роль в

інтенсифікації виробництва на основі прискорення науково-технічного прогресу.

Оскільки Україна належить до держав з високим рівнем негативних екологічних наслідків виробничої діяльності, тому розв'язання проблем охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів є пріоритетним.

Така постановка проблем вимагає поліпшення розробки питань управління, пов'язаних насамперед з діалектикою взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин. Стосовно природокористування це означає послідовний розвиток наукових засад охорони навколишнього середовища і раціонального використання його ресурсів на основі таких принципів, як планомірність, пропорційність, оптимальність.

Планомірність стосовно використання природних ресурсів — економічна функція держави по управлінню і регулюванню екологічних та економічних відносин і пропорцій. Така функція передбачає як розробку і виконання планової системи взаємопов'язаних показників, так і дійовий контроль за їх реалізацією. Перспективне і поточне планування раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища в кінцевому підсумку виходить з накреслених темпів зростання сукупного суспільного продукту, національного доходу і підйому життєвого рівня трудящих.

Пропорційність означає погодженість у використанні природних ресурсів як за територією, так і за галузями народного господарства, виключення порушень природних взаємозв'язків у навколишньому природному середовищі. Оптимальність у використанні природних ресурсів — це досягнення найкращого варіанта взаємовідносин суспільства з навколишнім середовищем.

Управління охороною навколишнього природного середовища, як говориться в "Законі про охорону навколишнього середовища", полягає у здійсненні в цій галузі функцій спостереження, дослідження, екологічної експертизи, контролю, прогнозування, програмування, інформування та іншої виконавчо - розпорядчої діяльності.

Метою управління в галузі раціонального природокористування є реалізація законодавства, контроль за додержанням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, досягнення погодженості дій державних і громадських органів у галузі навколишнього природного середовища.

Одним з дієвих засобів впливу на політику природокористування є плата за природні ресурси. Розміри такої плати визначають за допомогою економічної оцінки, в основу якої покладено диференційну ренту. Розрізняють шість видів платежів за ресурси:

- платежі за право користування природними ресурсами;
- плата за відтворення та охорону природних ресурсів;
- рентні платежі за експлуатацію природних ресурсів, що мають певні переваги на ринку;

- штрафні платежі за понаднормативне використання природних ресурсів;
- компенсаційні платежі за виведення природних ресурсів з цільового використання або погіршення їхньої якості, спричинені їх використанням;
- плата підприємств за використання середовища для розміщення відходів виробництва.

Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 р. № 303 «Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору» спрямована на реалізацію важливого природоохоронного принципу “забруднювач - платить”, тобто забруднювач має відшкодовувати витрати, пов’язані з попередженням забруднення навколишнього природного середовища і проведенням заходів боротьби з ним.

Відповідно до Закону України «Про систему оподаткування» збір за забруднення навколишнього природного середовища (далі – збір) належить до загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів).

Збір є одним з найбільш важливих еколого-економічних інструментів природоохоронної діяльності і справляється за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти та за розміщення відходів.

Величина збору залежить від кількості, виду забруднюючої речовини, що надходить у навколишнє природне середовище, її шкідливості, класу небезпеки відходів та їх кількості, а також окремих коригувальних коефіцієнтів в залежності від чисельності жителів населеного пункту та його народногосподарського значення, басейнів рік, у які скидаються забруднюючі речовини, місця (зони) розміщення відходів.

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

Одним з найбільших важливих джерел фінансування природоохоронної діяльності є бюджетні природоохоронні фонди. Саме завдяки існуванню таких екофондів як на державному так і регіональному й місцевих рівнях є реальна можливість спрямовувати відповідні кошти на реалізацію природоохоронних програм і проектів. Формування цих фондів відбувається переважно за рахунок сплати екологічного податку (збору за забруднення навколишнього природного середовища) суб'єктами господарської діяльності, з частини грошових стягнень за порушення норм і правил охорони довкілля та шкоду, заподіяну довкіллю порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності згідно з чинним законодавством, цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

На сьогодні в Україні існує трьохрівнева система екологічних фондів, яка складається з Державного фонду охорони навколишнього природного

середовища, обласного та місцевих (міські, селищні і сільські) фондів охорони навколишнього природного середовища.

На регіональному рівні вагомим джерелом фінансування природоохоронних заходів є обласний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища. Кошти екологічних фондів використовуються для цільового фінансування природоохоронних заходів відповідно до Переліку видів діяльності, що належить до природоохоронних заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 р.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

Питання фінансування найбільш важливих природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів вирішується через їх включення до відповідних державних і місцевих природоохоронних програм, які повинні мати чіткі механізми та джерела як бюджетного, так і позабюджетного фінансування їх реалізації, в тому числі за рахунок коштів фондів охорони навколишнього природного середовища, як Державного так і місцевих.

Підставою для виконання природоохоронних заходів на регіональному рівні є наступні регіональні програми:

1. Регіональна програма збереження та відтворення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки, затверджена рішенням обласної ради від 28.10.2011 р. № 207-VI.

2. Комплексна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в Одеській області на 2014-2019 роки, затверджена рішенням обласної ради від 21.02.2014 року № 1021-VI.

Фінансування вищезазначених програм відбувається більшою мірою з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Питання будівництва природоохоронних об'єктів та реалізація заходів, спрямованих на зниження рівня забруднення довкілля, залишаються для Департаменту екології та природних ресурсів обласної державної адміністрації пріоритетними та актуальними. Вагомим джерелом фінансування цих заходів є Державний та обласний фонди охорони навколишнього природного середовища.

На вирішення екологічних проблем області рішенням сесії обласної ради від 25 січня 2014 року № 1004-VI (із відповідними змінами та доповненнями) у 2014 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища передбачалось виділення 17592,9 тис. грн. за наступними напрямками:

- Будівництво та реконструкція каналізаційних очисних споруд, КНС – 3501,9 тис. грн.;
- Розчистка русел річок, захист від підтоплення – 4800,0 тис. грн.;
- Поводження з токсичними відходами – 903,6 тис. грн.;

- Виконання науково-дослідних, проектних робіт, проведення моніторингу – 752,34 тис. грн.;
- Пропаганда екологічних знань, видання поліграфічної продукції з екологічної тематики – 50,0 тис. гривень.
- Регіональна програма збереження та відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки – 7585,0 тис. гривень.

Станом на 01.01.2015 р. з обласного природоохоронного фонду профінансовано заходів на суму 14809,1 тис. гривень.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони довкілля, екологічної безпеки та раціонального природокористування

Під поняттям економічного механізму охорони навколишнього природного середовища розуміється правовий інститут, що включає в себе сукупність правових норм, що регулюють умови і порядок акумулювання грошових коштів, що надходять як плата за забруднення навколишнього середовища та інші шкідливі на неї впливу, фінансування природоохоронних заходів і економічного стимулювання господарюючих суб'єктів шляхом застосування податкових та інших пільг.

Екологічні стандарти й нормативи є мірою сполучення екологічних інтересів з економічними, отже економічний механізм охорони навколишнього середовища має створювати умови для розвитку як у виробника так і громадян бережного відношення до природи, виробляти у суб'єктів права відношення, таке як не потрібно шкодити навколишньому середовищу тому що, тим самим ви шкодите самі собі. Все це включає у себе комплекс заходів з економічного стимулювання охорони навколишнього середовища, нормування господарської взаємодії на навколишнє середовище, екологічної експертизи, екологічні вимоги при розміщенні, проектуванні, експлуатації виробничо-господарських об'єктів, екологічний контроль, відповідальність та розміщення збитків.

Формування нового економічного механізму природокористування та фінансування природоохоронних заходів при переході до ринкових відносин повинно, мабуть, стати органічною складовою системою управління та регулювання економіки

Найважливішими функціональними елементами державної системи управління природоохоронною діяльністю є наступні складові економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності, а саме:

1. механізми зборів за забруднення навколишнього природного середовища та за спеціальне використання природних ресурсів;
2. механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля;
3. система державного бюджетного фінансування природоохоронних заходів через головний розділ у складі відповідних бюджетів «Охорона

навколишнього природного середовища» (державний, республіканський АР Крим та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища).

Важливим елементом економічного механізму природокористування є введення плати за забруднення навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, а також створення спеціальних фондів для формування та використання коштів від ресурсних платежів.

Основою економічного механізму природокористування є встановлення плати за використання природних ресурсів і забруднення навколишнього природного середовища. Під платою розуміють грошові чи інші види відшкодування вартості благ, котрі економічні суб'єкти здійснюють за використання ресурсів, природних благ і за можливості проведення господарської діяльності.

15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування

Пунктом «с» статті 17 Закону України «Про відходи» визначено, що суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами зобов'язані мати дозвіл на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, крім суб'єктів господарювання у сфері поводження з відходами, діяльність яких призводить виключно до утворення відходів, для яких $P_{зуб}$ не перевищує 1000.

26 квітня 2014 року набрав чинності Закон України від 09.04.2014 № 1193-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» (далі – Закон).

Вищезазначеним Законом були внесені зміни до Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про відходи», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності».

Відповідно до частини третьої статті 1 Закону України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» забороняється вимагати від суб'єктів господарювання отримання документів дозвільного характеру, які не внесені до Переліку, затвердженого цим Законом.

Частиною 8 статті 1 зазначеного Закону встановлено, що необхідність одержання документів дозвільного характеру, встановлена законами, виникає виключно після внесення таких документів до Переліку, крім випадків, передбачених частиною четвертою цієї статті.

Законом України від 09.04.2014 № 1193-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» із Переліку документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності був зокрема виключений такий документ дозвільного характеру як дозвіл на розміщення відходів (разом із лімітами для утворення та розміщення відходів, які додаються до зазначеного дозволу) (п. 62).

Дозвіл на здійснення операцій у сфері поводження з відходами внесено до Переліку документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності (п. 40).

Наразі, у Департаменту відсутня можливість приймати та розглядати заяви від суб'єктів господарювання щодо видачі дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами у зв'язку з відсутністю Порядку надання дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами Кабінетом Міністрів України не затверджено та досі не визначено вичерпного переліку документів, які суб'єкту господарювання необхідно подати для одержання зазначеного дозволу.

Між тим, відповідно до абзацу 31 статті 1 Закону України «Про відходи» (далі – Закон) декларація про відходи - документ, який згідно з цим Законом подають суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами, діяльність яких призводить виключно до утворення відходів, для яких показник загального утворення відходів (далі - $P_{зув}$) в межах від 50 до 1000.

Відтак, згідно абзацу 22 статті 1 зазначеного Закону власником відходів є виключно фізична або юридична особа, діяльність якої призводить до утворення відходів.

Порядок подачі декларації про відходи регулюється Порядком розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.1998 № 1218 (надалі – Порядок).

Абзацом 3 пункту 8 вищезазначеної постанови Порядку визначено, що власники відходів подають щороку через дозвільні центри, центри надання адміністративних послуг декларацію про відходи. Реєстрація декларацій про відходи здійснюється на безоплатній основі. Декларації про відходи передаються до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій.

Станом на 01.01.2015 суб'єкти господарської діяльності Одеської області подали на реєстрацію 704 декларації про утворення відходів.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 321 "Про затвердження Порядку видачі дозволів на спецводокористування та внесених змін до Постанови КМУ від 10.08.1992 р. № 459" надаються дозволи на спеціальне водокористування, в яких встановлено ліміти забору, використання води та обсяги скидів стічних вод та забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти.

Протягом 2014 року було видано 312 дозволів на спеціальне водокористування.

15.10. Екологічний аудит

Екологічний аудит - це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності

визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту.

В Україні передбачено проведення екологічного аудиту як у добровільній, так і обов'язковій формі. Обов'язковий екологічний аудит здійснюється, щодо об'єктів та видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, відповідно до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України, у таких випадках: банкрутство; приватизації, передачі у концесію об'єктів державної та комунальної власності; передача або придбання у державну чи комунальну власність; передачі у довгострокову оренду об'єктів державної або комунальної власності; створення на основі об'єктів державної та комунальної власності спільних підприємств; екологічне страхування об'єктів; завершення дії угоди про розподіл продукції відповідно до закону; в інших випадках, передбачених законом.

Екологічний аудит в Україні проводиться з метою забезпечення додержання законодавства про охорону навколишнього природного середовища в процесі господарської та іншої діяльності.

Організація і здійснення еколого-аудиторської діяльності регулюється частинами 2, 3 ст. 49 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", Законом України "Про екологічний аудит", законодавчими актами, що регулюють види діяльності і сфери, в яких здійснюється обов'язковий екологічний аудит (зокрема приватизація).

Основними завданнями екологічного аудиту є:

- збір достовірної інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності об'єкта екологічного аудиту та формування на її основі висновку екологічного аудиту;
- встановлення відповідності об'єктів екологічного аудиту вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту;
- оцінка впливу діяльності об'єкта екологічного аудиту на стан навколишнього природного середовища;
- оцінка ефективності, повноти і обґрунтованості заходів, що вживаються для охорони навколишнього природного середовища на об'єкті екологічного аудиту.

Щодо розвитку національної системи екоаудиту, то необхідно:

- забезпечити механізм державної підтримки та стимулювання процедур екоаудиту на різних рівнях: локальному, регіональному, національному;
- чітко визначити учасників процесу реалізації соціальних замовлень в сфері екологічного аудиту (Фонд держмайна, Державний комітет України з питань регуляторної політики тощо);
- організація тендерів щодо проведення екологічного аудиту повинна проводитися перш за все за умови кваліфікаційної спроможності та наявності досвіду виконавців. Необхідно надавати перевагу тим

структурам, які вже мають досвід на ринку екологічних та консалтингових послуг, а також мають листи-рекомендації;

- посилити механізм контролю та відповідальності виконавців за якість результатів екологічного аудиту, особливо це стосується процедур обов'язкового екоаудиту;
- створити національну асоціацію екологічних аудиторів з метою поширення та обміну передового досвіду, інформаційної та консалтингової підтримки;
- вести перелік потенційних об'єктів екоаудиту (найбільш еколого-небезпечних на національному рівні), а також запровадити реєстр виконаних робіт в цьому напрямку.

Екологічний аудит є гарантом інвестиційної привабливості будь-яких об'єктів та ефективним засобом для отримання інвестицій. Є безперечний сенс розглядати екологічний аудит як вагому складову інвестиційного забезпечення виробничої або іншої діяльності.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Значний внесок у фундаментальні дослідження у галузі охорони довкілля та екологізації соціально-економічного розвитку регіону вносить Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, в розробках якого вагоме місце займають перспективні наукові дослідження щодо впровадження ідеології «зеленої» економіки та екологічно чистого виробництва в модель економічного розвитку держави, визначення напрямів екологізації секторів регіональної економіки головних напрямків діяльності та розробка інституційних механізмів економічного регулювання природокористування. У 2014 році виконувались такі науково-дослідні роботи:

1. «Інституційні засади розбудови організаційно-управлінської системи природокористування в контексті адміністративно-територіальної реформи» (науковий керівник А.І. Мартієнко, реєстраційний №0112U006982, строк виконання 01.2013-12.2015 рр.)

Головні наукові результати спрямовані на обґрунтування необхідності розмежування функцій спеціально уповноважених органів з питань природокористування центрального та регіональних рівнів щодо встановлення та видачі квот і лімітів на використання природних ресурсів; визначено критерії (відтворюваність, невідтворюваність, обмеженість, необмеженість, стратегічність, народногосподарська значимість, державне, місцеве значення) та принципи (оптимізація вилучення, мінімізація екологічного збитку, можливість відтворення) розмежування, перерозподілу функцій з видачі дозволів між центром та регіонами; розширення повноважень регіональних центрів надання адміністративних послуг у видачі дозволів на природокористування.

Також було обґрунтовано механізми стимулювання впровадження екологічних стратегій (ресурсозбереження, еко-ефективності, чистого виробництва, найкращих з існуючих технологій, тощо) та екоінновацій, для пом'якшення наслідків ринкових дисбалансів попиту та пропозиції на екологічні технології, товари, послуги на рівні держави та суб'єктів підприємництва; обґрунтовано перерозподіл функцій існуючої системи інститутів, зокрема розширення повноважень агентств з інноваційного розвитку та інвестиційних венчурних фондів для реалізації екоінновацій за участю або при підтримці держави.

2. «Інституціональні засади екологізації розвитку секторів національної економіки» (Науковий керівник Л.Є.Купінець, реєстраційний № 0112U006980, строк виконання 01.2013–12.2015 рр.).

Головні наукові результати по темі – запропоновано науково-методичні підходи до формування інструментарію оцінки секторальних економіко-екологічних дисбалансів та ступеню екологізації морегосподарського, агропромислового та енергетичного комплексів, а саме теоретично обґрунтовано трактування нелінійної однозначності процесу екологізації та сформована методологія побудови оціночного інструментарію екологоорієнтованого секторального розвитку, яка базується на системному та еволюційному підходах; удосконалено методологію визначення комплексної оцінки екологізації в секторальному вимірі, що передбачає вибір показників, які характеризують стан та перспективи екологізації за кількісними та якісними ознаками.

3. «Теоретико-методологічні та організаційні засади побудови моделі «зеленої» економіки в просторовому контексті» (Науковий керівник Т.П. Галушкіна, реєстраційний № 0112U006981, строк виконання 01.2013 – 12.2015 рр.).

Головні наукові результати по темі: наведено змістовну сутність сучасної парадигми формування національної споживчої політики на засадах «зеленої» економіки, яка ґрунтується на оцінці існуючої системи регулювання споживчого ринку та визначає структурні елементи, принципи та важелі її трансформації.

4. Цільова комплексна міждисциплінарна програма наукових досліджень НАН України з проблем сталого розвитку, раціонального природокористування та збереження навколишнього середовища (Розпорядження Президії НАН України №118 від 26.02.2014р.) НДР «Системне взаємоузгодження першочергових завдань тактики досягнення короткострокових цілей переходу України до сталого розвитку (за цілями економічного вектору розвитку)» (науковий керівник акад. НАН України Б.В. Буркинський, реєстраційний №0113U005026, строк виконання 03.2014–12.2014 рр.).

Головні наукові результати по темі: сформовано наукові та методологічні засади Стратегії переходу України до сталого розвитку, в основу яких покладено планетарні екологічні виклики та виклики нової модернізації для України. В економічному контексті проблеми концептуально визначено

стратегічну модель переходу України до сталого розвитку, а саме: передумови, чинники та принципи реалізації економічного вектору, його індикатори, проведено структурування економічних цілей та обґрунтовано пріоритетні загальнодержавні та секторальні завдання, відповідну комплексну систему механізмів (економічний, адміністративно-правовий, суспільно-політичний, громадський). Сформовано дерево підцілей реалізації стратегічних економічних цілей на перспективу; обґрунтовано першочергові пріоритетні завдання (заходи) реалізації поетапного переходу України до сталого розвитку (стабілізаційний етап).

Фахівцями ІПРЕД НАН України поряд з фундаментальними НДР виконувалась НДР по Великомасштабному міжнародному проекту «Інвентаризація, оцінка та зменшення впливу антропогенних джерел забруднення в Нижньодунайському регіоні України, Румунії та Республіки Молдова» (фінансується Спільною операційною програмою транскордонного співробітництва «Румунія-Україна-Республіка Молдова 2007-2013рр.»), результати якої впливають на практичне поліпшення стану навколишнього середовища та сталого розвитку:

- «Оцінка еколого-економічного ризику від впливу джерел забруднення (на прикладі Нижньодунайського регіону)» (Науковий керівник Т.П. Галушкіна, реєстраційний № 0114U001543, строк виконання 02.2014-12.2015 рр.).

Головним завданням дослідження у 2014 році стало узагальнення та аналіз наявних даних щодо гігієнічних нормативів, безпечних рівнів впливу (референтних доз та концентрацій), критичних органів/систем та негативних ефектів, що виникають за дії певної речовини або групи речовин. В ході роботи було проведено аналіз існуючої екологічної ситуації в Нижньодунайському регіоні (зокрема, досліджено стан очисних споруд у м. Вілково), оцінку антропогенного впливу на соціум, а також визначення основних факторів ризику та ступеню загрози в зоні Нижньодунайського регіону.

Підготовлено та опубліковано 3 монографії та 1 брошура:

Управление природопользованием в морских рекреационных зонах: Монография /Громова Е. Н., Малькова Е. В. – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2014. – 100 с.

Ідеологія «зеленого» зростання національної економіки: теорія, інституційний базис, інструменти: монографія / [Галушкіна Т. П. та ін.] ; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. – Одеса : ФОП Грінь Д.С., 2014. – 380 с.

Теоретические и прикладные аспекты экономико-экологического анализа в управлении природопреобразующей деятельностью / [Громова Е.Н. и др.]; под науч. ред. Р.А. Крыжановского]; НАН Украины, Ин-т пробл. рынка и экон.-эколог. исследований. – Одесса : ИПРЭИ, 2014. – 190 с.

Економіко-екологічний паспорт суб'єкта природокористування (практичні рекомендації): брошура /О.В. Садченко, А.І. Мартієнко, Н.І.

Хумарова, Н.В. Андерсон, О.А. Хумаров / НАН України, Ін-т проб.ринку та екон.-екол.дослідж. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2014. – 60 с.

Проведені співробітниками ІПРЕЕД НАН України у 2014 році дослідження у напрямку покращення екологічної безпеки та раціонального природокористування дозволили підготувати аналітично-інформаційні, експертні матеріали та пропозиції до державних та місцевих органів влади, а саме:

До Міністерства екології та природних ресурсів України:

Доповідна записка «Пропозиції щодо формування структурного підрозділу (центру) надання адміністративних послуг в сфері природокористування» (вих. №2/491 від 05.12.2014р.; до Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління, вих. №2/490 від 05.12.2014р., до Одеського департаменту екології та природних ресурсів, вих. №2/488-а від 05.12.2014р.);

Доповідна записка «Типовий проект регіонального паспорту екологічної інфраструктури» (вих. №2/489 від 05.12.2014р., до Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління, вих. №2/488 від 05.12.2014р.; до Департаменту екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради, вих. №2/488-а від 05.12.2014р.). Відгук: Департамент екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради (вих. №2450/03-01/73);

Доповідна записка «Рекомендації щодо формування економічного інструментарію активізації процесу екологізації морської рекреації» (вих. №20/530 від 22.12.2014р.; до Департаменту екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради, вих. №20/531 від 12.12.2014 р.).

До Департаменту екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради:

Наукова доповідь «Методичні засади оцінки впливу дампіngu ґрунтів днопоглиблення на стан морського середовища» (вих. №20/505 від 12.12.2014р.; до Громадської ради при Державній екологічній інспекції в Одеській області і Державної екологічної інспекції Північно-західного регіону Чорного моря, вих. №20/506 від 12.12.2014р.) Відгук: Департамент екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради №2434/01-14/1 від 18.12.2014р.; Громадська рада при Державній екологічній інспекції в Одеській області і Державної екологічної інспекції Північно-західного регіону Чорного моря №гр-024/12 від 22.12.2014 р.

Також протягом року підготовлено та направлено до владних органів різних рівнів аналітичні та доповідні записки й наукові доповіді:

Доповідна записка «Пропозиції щодо економіко-екологічного обґрунтування видобутку вуглеводної сировини в південно-західній частині Одеського регіону» (вих. №27/151 від 12.05.2014 р.; до Громадської ради при Державній екологічній інспекції в Одеській області і Державної екологічної інспекції Північно-західного регіону Чорного моря, вих. №20/503 від 12.12.2014 р. Відгук: Громадська рада при Державній екологічній інспекції в

Одеській області і Державної екологічної інспекції Північно-західного регіону Чорного моря, вих. №гр-025/12 від 22.12.2014р.

Аналітична записка «Економіко-екологічна оцінка перспектив розвитку аква- та марикультури в Україні» (вих. №20/507 від 12.12.2014р.).

Доповідна записка «Впровадження інноваційних технологій безвідходного виробництва в сфері виноробства як фактор підвищення капіталізації» (вих. №9/207 від 17.06.2014р.).

Протягом року на замовлення органів державної влади Інститутом виконано ряд науково-експертних матеріалів.

Таблиця 15.5.9.

2014		
1.	Експертна оцінка проекту розширення існуючих потужностей сховища відпрацьованого ядерного палива Моховце (Словацька республіка) в транскордонному контексті	Міністерство екології та природних ресурсів України, 04.02.2014р.
2.	Експертна оцінка доцільності будівництва великого (140 млн. т на рік) морського порту в Криму	Президія НАН України 12.02.2014 р
3.	Експертна оцінка «Напрямки пріоритетних проектів розвитку Дунайського регіону»	До Мінінфраструктури України 13.02.2014 року.
4.	Експертиза законопроекту України «Про внесення змін до Закону України «Про морські порти України»	Комітет Верховної ради з питань науки і освіти, Мінінфраструктури України 18.03.2014 року
5.	Експертна оцінка впливу реалізації проекту будівництва нового ядерного блоку на території Ясловське Богуніце на територію України	Міністерство екології та природних ресурсів України, 07.04.2014р.
6.	Експертний висновок щодо створення національного природного парку «Куяльницький»	Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, 17.06. 2014р.
7.	Експертиза проекту ПРООН «Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України»	Програма розвитку ООН в Україні, м. Київ 08.10.2014
8.	Експертна оцінка втрат транспортної інфраструктури військово-політичної ситуації в Україні»	Президія НАНУ 10.11.2014 р.

Приклади розробок, впроваджених у народне господарство у 2014 році

Таблиця 15.5.10.

№ п/п	Назва розробки	Вид тематики (державна; програмно-цільова та конкурсна тематика НАН України; відомча тематика; Госпдоговірна тематика)	Загальне фінансування за всі роки створення розробки (млн. грн.)	Показники результативності, значення для народного господарства, економічна ефективність	Місце впровадження (назва організації, відомча належність, адреса)	Дата впровадження (ДД.ММ.РР)	Перспективи подальшого використання
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	«Пропозиції щодо формування структурного підрозділу (центру) надання адміністративних послуг в сфері природокористування»	«Інституційні засади розбудови організаційно-управлінської системи природокористування в контексті адміністративно-територіальної реформи»	-	Обґрунтовано необхідність розмежування дозвільних функцій спеціально уповноважених органів з питань природокористування центрального та регіонального рівнів щодо встановлення та видачі квот і лімітів на використання природних ресурсів; запропоновано створення в межах регіональних центрів адміністративних послуг структурного підрозділу забезпечую чого сферу природокористування; визначено доцільність розширення повноважень регіональних центрів надання адміністративних послуг у підготовці та видачі дозволів на природокористування; Обґрунтовано, що для оптимізації роботи структурні підрозділи центрів надання послуг в сфері природокористування мають впроваджувати у свою роботу інформаційно-комунікаційні технології для зниження кількості звернень у різні організації суб'єктів надання та суб'єктів звернення для збору	- Міністерство екології та природних ресурсів України - Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління	№ 2/491 від 05.12.2014р. №2/490 від 05.12.2014 р.	Імплементация механізму спрощення надання адміністративних послуг в Одеському регіоні

				документів.			
2.	«Типовий проект регіонального паспорту екологічної інфраструктури»	«Інституційні засади розбудови організаційно-управлінської системи природокористування в контексті адміністративно-територіальної реформи»	-	Надана методологічна база та практичні рекомендації для формування економіко-екологічного паспорту, в якому визначено екологічні аспекти по всім видам природних ресурсів, що залучені в господарську діяльність підприємства; розроблено типові форми економіко-екологічного паспорту для підприємств та екологічної інфраструктури регіону з визначення джерел забруднення та «гарячих точок», що дозволяє встановлювати стратегічні та тактичні пріоритети забезпечення безпеки в сфері охорони довкілля	- Міністерство екології та природних ресурсів України - Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління - Департамент екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради	№2/489 від 05.12.2014р. №.2/488 від 05.12.2014 р. №21/519 від 19.12.2014 р.	Розповсюдження по регіонам України
3.	Методичні засади оцінки впливу дампіну ґрунтів днопоглиблення на стан морського середовища	«Інституціональні засади екологізації розвитку секторів національної економіки»	-	Вирішення екологічних проблем та розвиток рекреаційних зон	Департамент екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради	№2434/01-14/1 від 18.12.2014р.	Розповсюдження по регіонам України
					Громадська рада при Державній екологічній інспекції в Одеській області і Державної екологічної інспекції Північно-західного регіону Чорного моря	№гр-024/12 від 22.12.2014р.	Розповсюдження по регіонам України
4.	Пропозиції щодо економіко-екологічного обґрунтування видобутку вуглеводної сировини в південно-західній частині Одеського регіону	«Інституціональні засади екологізації розвитку секторів національної економіки»	За рахунок бюджетної теми НДР -	Можливість видобутку нафти і газу в південно-західній частині Одеського регіону, що забезпечує в дуже короткі терміни (від 2-х років) приріст запасів нафти і газу і зменшення енергетичної залежності, як Одеського регіону, так і України в цілому		№гр-025/12 від 22.12.2014р.	Розповсюдження по регіонам України

5.	Організаційно-економічний механізм формування кластеру з переробки вторинних продуктів виноробства	«Капіталізація економіки регіонів Українського Причорномор'я»	За рахунок бюджетної теми НДР	Поява нових робочих місць, зростання ПІІ, розвиток інфраструктури, зростання ВРП	Всеукраїнська Асоціація виробників продукції садівництва та виноградарства (м. Київ, вул. Сирецька, 27, кімн. 410)	05.12.2014	Формування кластеру з переробки вторинних продуктів виноробства в Одеській області
----	--	---	-------------------------------	--	--	------------	--

15.12. Участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

Участь громадськості у прийнятті екологічно важливих рішень, що стосується охорони та раціонального використання навколишнього природного середовища, має не абияке значення на сьогодні. У наші дні громадськість повинна не тільки брати участь у конкретних акціях з охорони довкілля, що вона робила до цього часу, а й повинна мати можливість здійснювати громадський контроль за рішеннями влади щодо її діяльності та бути причетною до державних справ з охорони і покращення навколишнього природного середовища.

З метою забезпечення сприятливих умов для вирішення екологічних проблем на регіональному рівні, ширшого залучення громадськості до участі у підготовці та прийнятті важливих рішень, Департаментом екології та природних ресурсів Одеської облдержадміністрації постійно ініціюються громадські обговорення, проводилися екологічні форуми, круглі столи, робочі зустрічі за участю представників громадських організацій та мас – медіа.

Дієва взаємодія та участь громадськості в процесі прийняття рішень для Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації є одним з пріоритетних напрямків діяльності. Тому робота в цій сфері спрямовується на постійну участь представників екологічних неурядових організацій в проведенні державної екологічної експертизи, перевірок природокористувачів, на організацію і проведення різних акцій, що сприяють екологічній освіті населення і залученню його до природоохоронної діяльності. Особливої уваги заслуговує питання про урахування громадської думки про розробку екологічної політики, планів, програм і господарських проектів по самоврядування. Інформація і участь, що гарантуються законом, дуже важливі для громадян під час організації захисту в разі завдання шкоди довкіллю, під час прийняття рішень щодо заходів, які необхідно вжити. 235 Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначається право громадян на вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень встановлених законом. Відповідно до Закону України «Про інформацію» право на одержання інформації мають не тільки окремі громадяни, але й громадські об'єднання.

Організація та порядок здійснення екологічного інформаційного забезпечення, його форми та методи, вимоги та інші питання екологічного інформування регулюються Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про інформацію», «Про екологічну експертизу», Орхуською конвенцією «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля», Положенням про державну систему моніторингу довкілля. Доступ до інформації – це перший основоположний принцип Орхуської конвенції,

який відіграє важливу роль у підтримці інших двох принципів: участь громадськості в прийнятті рішень та доступу до правосуддя. З метою розширення участі громадськості у процесах прийняття екологічно важливих рішень Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації тісно співпрацює з Громадською Радою при Державній екологічній інспекції в Одеській області та Державній екологічній інспекції Північно-Західного регіону Чорного моря, яку очолює відомий еколог Юрій Геращенко. Основним завданням Громадської Ради є активізація процесу формування свідомості та позиції громадськості щодо подальшого розвитку екологічної політики, підтримка громадських ініціатив, організація обміну екологічною інформацією між науковцями, Департаментом екології та природних ресурсів та громадськістю Одещини.

Природоохоронні органи Одеського регіону тісно співпрацюють з громадськими організаціями області та міста з метою реалізації екологічної політики регіону, рішення екологічних проблем регіону. В Одеській області діє понад 140 громадських екологічних організацій міста та області, які зареєстровані органами юстиції та 14 представників цих організацій делеговано до роботи у складі Громадської ради при Державній екологічній інспекції в Одеській області та Державній екологічній інспекції Північно-Західного регіону Чорного Моря.

Основними напрямками роботи Громадських рад: координація дій громадських об'єднань, вирішення проблемних екологічних питань, щодо стану довкілля в Одеському регіоні, проведення громадських експертиз, взаємодія із ЗМІ, робота у напрямку екологічної освіти та виховання, здійснення громадського контролю за дотриманням до вимог природоохоронного законодавства. Основними завданнями Громадської ради є організація та проведення активної роботи громадських об'єднань, залучення молоді та нових районних громадських об'єднань, широке інформування населення, щодо питань пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища на території Одеської області. Основними вагомими питаннями, якими займалася Громадська рада протягом 2014 року були наступні проблеми, які вже стали традиційними та на жаль не були вирішені у минулому: несанкціонована забудова прибережної смуги Чорного моря, здійснення, так званих, проектів «берегоукріплення» та екологічні наслідки цих робіт, незаконне здобуття піску та влив цих кар'єрів на стік річці Великий Куяльник, спасіння від екологічної катастрофи та відновлення екологічного стану Куяльницького лиману, несанкціоновані, вивозу отруйних речовин з території Одеської області, сміттязвалища в області, екологічні наслідки глибоководного колектору від СБО «Північне», неприємні запахи у м. Одеса та інші.

15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій

Громадські об'єднання Одеської області традиційно спрямовують свої зусилля на покращання екологічного стану, сприяння втіленню засад сталого

(збалансованого) розвитку, а також активно співпрацювали у цьому напрямку з Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, іншими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Діяльність громадських організацій має досить широкий спектр для розвинення природоохоронної діяльності.

Діяльність громадських організацій природоохоронного спрямування в області у 2014 році перш за все була спрямована на проведення організаційних заходів, спрямованих на приведення правових засад своєї роботи відповідно до вимог Закону України від 06.07.1999 № 832-XIV „Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля" (Орхуська Конвенція) і засад та положень постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

Велику роль в екологічному вихованні і практичний внесок у поліпшення навколишнього природного середовища відіграють заходи за участю департаменту екології та природних ресурсів Одеської облдержадміністрації та представників громадських природоохоронних організацій.

Громадською Радою при Державній екологічній інспекції в Одеській області та Державній екологічній інспекції Північно-Західного регіону Чорного моря за звітній період була проведена наступна робота: створено наукова екологічна експертна рада, щомісяця відпрацьовуються заяви громадян з екологічними проблемами, здійснюється моніторинг екологічних проблем області, проводиться щомісячні екологічні семінари у Одеському будинку вчених, проводяться виїзні засідання по районах області з питань екологічних проблем області, налагоджено зв'язок з науковою громадськістю.

15.12.2. Діяльність громадських рад

Громадською Радою при Державній екологічній інспекції в Одеській області та Державній екологічній інспекції Північно-Західного регіону Чорного моря протягом 2014 року працювала за наступним планом: щомісяця засідання за планом, участь у робочій групі з порятунку Куяльника, щомісяця проведення прес-конференцій у ЗМІ, щотижнева участь в телевізійних ефірах з питань екологічного напрямку м. Одеси та Одеської області, у авторській телевізійній програмі «Екологія з Юрієм Геращенко», до речі у 2014 році вона відсвяткувало свій десятирічний ювілей.

За участю природоохоронних органів - проведено низка щорічних заходів до Всеукраїнських та регіональних акцій: «День довкілля-2014», «Дня водно-болотних угідь», «Дня захисту Чорного моря», «Всесвітній День охорони навколишнього природного середовища».

З метою забезпечення суттєвого поліпшення стану довкілля, поєднання зусиль державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, установ, широких верств населення у вирішенні екологічних завдань та на виконання указів Президента України від 06.08.1998 р. № 855 та від 01.04.2005 р. № 571 в області проведено "День довкілля".

Для анонсування Всеукраїнського свята «День довкілля – 2014» та залучення до нього широких верств населення Одеської області було розміщено оголошення на веб-сторінці Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, на сайті Мінприроди України (<http://www.menr.gov.ua>) та на сайті Одеської обласної державної адміністрації (<http://odessa.gov.ua>). Протягом святкового тижня громадською та представникам державних установ Департаментом екології направлено вітальні листівки з нагоди Дня довкілля – 2014.

Проведено акцію «День довкілля–2014», забезпечено залучення та розподіл по місцям загального користування працівників структурних підрозділів облдержадміністрації та територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади для здійснення заходів з благоустрою. Метою акції є озеленення населених пунктів, створення парків, газонів, квітників, очищення від сміття берегів річок, озер, ставків, розчищення та благоустрій джерел, проведення інформаційно-просвітницьких заходів щодо поширення екологічних знань серед населення, об'єднання зусиль державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, організацій, широких верств населення у вирішенні екологічних завдань. Департаментом екології та природних ресурсів спільно з Громадською Радою при Державній екологічній інспекції в Одеській області та Державній екологічній інспекції Північно-Західного регіону Чорного моря, Управлінням екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради, КП «Міськзелентрест» і організаційним відділом апарату облдержадміністрації суботники проведені на території парків Перемоги, ім. Ленінського комсомолу, Лузановка, Преображенський, Куликовому полі, сквері кінотеатру «Зоряний», навколо будівлі облдержадміністрації, Ботанічному саду, меморіалі 411 батареї, дитячому оздоровчому центрі «Молода Гвардія», прибережних схилах Чорного моря, а також в інших зелених зонах загального користування.

Необхідно зазначити, що День довкілля має на меті не тільки упорядкування територій та висадження зелених насаджень для поліпшення стану довкілля, а й пропаганду дбайливого ставлення до живої природи взагалі, її збереження і охорону як середовища нашого існування, та є складовою частиною екологічного виховання.

Завдяки широкій підтримці органів влади, екологічної громадськості і просто небайдужих громадян День довкілля став днем активних практичних дій.

Успішність розвитку суспільства значною мірою залежить від здатності широких мас громадськості впливати на прийняття рішень що змінюють на

стан довкілля. Тому, Громадська Рада при Державної екологічної інспекції в Одеській області та Державної екологічної інспекції Північно-Західного регіону Чорного моря спільно з Департаментом екології та природних ресурсів в 2014 році працювали у напрямі підвищення пріоритету екологічної освіти та інформування населення про наслідки негативного впливу забруднення довкілля на життя та здоров'я людини. Також проведена суттєва робота спільно з громадською організацією «Екологічний центр сталого розвитку України» щодо сталого розвитку житлового господарства в Україні та сприяння місцевому розвитку та посилення ролі громадських організацій у цій діяльності.

Громадська організація «Екологічний центр сталого розвитку України» є партнером у Германсько-Українському проекті з означених питань, та Президент «Екологічного центру сталого розвитку України» Юрій Геращенко є експертом проекту ЄС з енергозбереження у житловому секторі та повноважним представником у Одеському регіоні з питань укріплення потенціалу українських неурядових структур у розробці та реалізації міських стратегій сталого розвитку у сфері енергозбереження та енергоефективності житлового господарства.

15.13. Екологічна освіта та інформування

В Одеській області створено систему екологічної освіти, необхідну для формування екологічної свідомості, екологічної культури особистості, яка базується на взаємодоповненні загальної середньої та позашкільної освіти.

Календарний план проведення обласних заходів еколого-натуралістичного напрямку на рік містить більше 60 заходів різного рівня (регіональні, обласні, участь у всеукраїнських та національних етапах міжнародних заходів). Навчально-виховна еколого-натуралістична робота закладів освіти області складається з:

Організації роботи з учнівською молоддю (очні, очно-заочні та заочні заходи) яку проводять загальноосвітні та позашкільні заклади.

Організації роботи з педагогами та залучення їх до участі у обласних етапах Всеукраїнських фахових конкурсів.

З метою активізації еколого-натуралістичної, природоохоронної роботи, виховання в учнівській молоді любові до рідної землі, формування духовної єдності поколінь, екологічної, естетичної культури Департаментом освіти і науки облдержадміністрації щорічно проводяться обласні етапи міжнародних, всеукраїнських, регіональних природоохоронних програм, акцій, конкурсів: «День Землі», «День Довкілля», «День зустрічі птахів», «До чистих джерел», «Ліси для нащадків», «Птах року», «Пташиний дивосвіт», «Первоцвіти Одещини», «Ялинка», «Чистий берег», «Міжнародний день водно-болотних угідь», «Міжнародний день Чорного моря», тощо. Школярі області взяли участь у трудових акціях «Плекаємо сад», «Дослідницький марафон», «Парад квітів біля школи», «Юннатівський зеленбуд», «Кролик» та інші; фестивалях «Україна - сад» та «Українська паляниця»; конкурсі з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна» та Всеукраїнському конкурсі для учнівської молоді «ЕКОклас».

Щорічно в обласних масових заходах беруть участь понад 35 тисяч школярів, в акціях – 44 тисячі.

Протягом 2014 року проведено 12 обласних очних заходів, у яких взяли участь 596 учнів, по їх підсумках 156 школярів області взяли участь у 12 Всеукраїнських очних заходах.

У двох обласних виставках «Щедрість рідної землі» та «Ялинка» взяли участь 4590 школярів Одеської області.

Найбільш яскравий обласний захід – обласний фестиваль природоохоронної пропаганди «Земля – наш спільний дім», у якому взяли участь у 2014 році 139 учасників (20 команд).

У 43 обласних етапах всеукраїнських щорічних очно-заочних масових заходах різних напрямів екологічної освіти взяли участь 14755 школярів, найкращі роботи направлені до Національного еколого-натуралістичного центру для участі у всеукраїнських етапах.

Найбільш популярні та багато чисельні регіональні заходи «Міжнародний день водно-болотних угідь», «Першоцвіти Одещини», «Міжнародний день Чорного моря».

Учнівська молодь Одещини бере активну участь у обласних етапах 9 міжнародних освітніх екологічних проектах (118 учнів). Кращі учнівські роботи взяли участь у 12 очних в сеукраїнських заходах (37 учнів Одеської області), з них 21 стали призерами, а 2 учні посіли призові місця у міжнародних екологічних конкурсах.

Заклади освіти всіх рівнів акредитації залучені до участі у оригінальній міжнародній ініціативі «Чорноморська скринька», яка виділилась з міжнародного екологічного проекту «Кожна капля має значення». Для більш якісної роботи у даному заході 567 закладів освіти отримали методичний комплект «Чорноморська скринька».

Щорічно проводяться три обласні семінари-тренінги для підвищення рівня педагогічної майстерності педагогів позашкільних закладів освіти та керівників міських та районних об'єднань вчителів біології та географії.

З метою підвищення фахового рівня педагогів закладів освіти щорічно проводяться п'ять обласних етапів всеукраїнських фахових конкурсів з педагогічної майстерності, на які педагоги закладів освіти області представляють авторські програми, навчально-методичні матеріали та віртуальні ресурси з еколого-натуралістичної освіти, проекти проведення літніх профільних науково-дослідницьких таборів-експедицій та наукових шкіл, соціально-педагогічні виховні системи, розробки кращих інноваційних занять та уроків, видавничу продукцію з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти. У всеукраїнських етапах фахових конкурсів з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку у 2014 році взяли участь 50 педагогів від Одеської області, з яких 33 посіли призові місця (66%).

Екологічна освіта в позашкільних навчальних закладах. Крім занять в гуртках, де учні вивчають різні аспекти екології, охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування, на базі позашкільних навчальних закладів щорічно проводяться: біолого-дослідницькі проекти «Флора України – компас у зеленому світі», «Лишайники-індикатори навколишнього середовища», «Рослини радіопротекторної дії» та інші; трудові

акції «Плакаємо сад», «Дослідницький марафон», «Парад квітів біля школи», «Юннатівський зеленбуд», фестивалі «Україна – сад» та «Українська паляниця», фестиваль екологічних агітбригад «Земля – наш спільний дім».

Позашкільні заклади освіти Одеської області використовують для пропаганди екологічної освіти та природоохоронної роботи соціальні мережі Інтернет. Так, у мережі Інтернет розміщені сайти еколого-натуралістичного підрозділу Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання та еколого-натуралістичного центру «Афаліна», які висвітлюють позашкільну еколого-натуралістичну освіту закладів та природоохоронну роботу юннатів.

Створено відкриту групу «Юний науковець» у соціальній мережі «ВКонтакте», в якій в реальному часі відбувається розміщення текстових матеріалів, лекційних та практичних занять. Групою керує керівник гуртка «Юний науковець» Немерцалов В.В. (к.б.н., доцент кафедри ботаніки ОНУ ім. І.І. Мечнікова). Слухачі гуртка «Юний науковець» беруть участь у інтерактивному обговорюванні та взаємооцінці робіт, виступають опонентами і рецензентами дослідницьких проектів своїх колег по гуртку.

Підсумком роботи гуртка у очно-дистанційному режимі у 2014 році є підготовлені слухачами 9 досліджень еколого-натуралістичної тематики, з них 4 науково-дослідних роботи пройшли відбір на другий етап конкурсу-захисту науково-дослідних робіт МАН, одна робота відзначена на міській екологічній олімпіаді, 4 роботи відзначені на обласному конкурсі «Молодь досліджує світ».

Педагогами «Одеського ЕНЦ «Афаліна» для вихованців гуртків «Юні акваріумісти» створена в соціальній мережі «ВКонтакте» група https://vk.com/club_fishka для популяризації діяльності гуртків «Юні акваріумісти». В цій групі представлена найактуальніша інформація для дітей: розклад занять, контакти керівників, заплановані заходи, інформація щодо проведених заходів, бібліотека та фотоальбом, стрічка новин групи синхронізована з сайтом КПНЗ ОЕНЦ «Афаліна».

На початку 2014-2015 навчального року в КПНЗ ОЕНЦ «Афаліна» запустився новий проект «Екоклас», який схожий на факультатив еколого-натуралістичної спрямованості в рамках гуртків для екологічного активу шкіл Суворовського району м. Одеса. Першими учасниками стали учні ОНВК № 49 і ОСШ № 40. Цей проект має публічну сторінку в мережі «ВКонтакте» (https://vk.com/eco_class). На ній, розміщується соціальний паспорт учасників проекту, завдання для участі в різних конкурсах, рекомендації щодо участі у заходах, рекомендована література і посилання на ресурси. Публічна сторінка дозволила додати елемент дистанційного навчання: у гуртківців з'явилася можливість отримувати консультацію, обмінюватися думками, коригувати свої рішення в режимі групових повідомлень офф-лайн та он-лайн. Команда «Перлина» в цьому режимі виграла заочний етап Всеукраїнського конкурсу Турніру юних натуралістів.

У рамках Всеукраїнського руху учнівської молоді «Моя земля, земля моїх батьків» позашкільними установами області систематично проводяться пошукові, історико-географічні та туристсько-краєзнавчі експедиції, організовано роботу літніх шкіл для обдарованих дітей «Зелена школа» та

«Ізмаїльські острови». За їх результатами готуються дослідницькі роботи природничо-екологічного напрямку.

Щорічно проводяться виїзні форми навчання: обласна екологічна експедиція юннатів та регіональна комплексна еколого-красознавча молодіжна експедиція «Куяльницько-Тилигульське міжріччя»; весняна, літня та осіння польові практики з учнівською молоддю «Заповідними стежками України» (біля 200 учнів щорічно) та більше 10 екологічних експедиційних загонів міських та районних позашкільних закладів освіти (біля 400 учнів). Учні вивчають природу рідного краю та проводять дослідницьку роботу, результати якої представляють на районних та обласних конкурсах науково-дослідницьких робіт.

У програмі «Глобального вивчення і спостереження» з метою вивчення довкілля GLOBE беруть активну участь як школярі, так і педагоги області. Вони під час обласних тренінгів у природному середовищі вивчають методики досліджень, що запропоновані цією програмою.

Про високий рівень екологічної освіти, досягнутий школярами області, свідчить те, що на протязі останніх років серед переможців та призерів олімпіад, конкурсів постійно є учні Одеської області.

Центром організаційно-методичної роботи з питань екологічного виховання школярів, природоохоронної роботи, дослідницької роботи на навчально-дослідних земельних ділянках, навчальної та позакласної роботи з біології та хімії є Одеський обласний гуманітарний центр позашкільної освіти та виховання. На допомогу вчителям та керівникам шкіл розробляються зразки планування роботи, нестандартні уроки, заняття гуртків, позакласні та позашкільні заходи.

Результати роботи навчальних закладів доводять, що в області створено систему екологічної освіти, необхідну для формування екологічної свідомості, екологічної культури особистості, яка базується на взаємодоповненні загальної середньої та позашкільної освіти.

15.14 Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

Охорона довкілля є визнаним пріоритетом державної політики і предметом підвищеної уваги громадськості в європейських державах, одним з головних напрямків діяльності ЄС і актуальною проблемою для України, зумовленою не лише наслідками аварії на ЧАЕС, але й загальним станом довкілля в Україні.

Правовою основою співробітництва у галузі охорони довкілля є УПС, міжнародні договори та угоди щодо безпеки навколишнього природного середовища, сторонами яких є Україна та ЄС.

В результаті співробітництво в галузі охорони довкілля має привести до створення безпечного і сприятливого для людини загальноєвропейського екологічного простору.

Основними напрямками зовнішньоекономічної діяльності є розвиток співробітництва з сусідніми державами, збагачення змісту підписання міжрегіональних угод, реалізація спільних міжнародних проектів та програм, створення максимально сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі для залучення інвестицій та реалізації інвестиційних проектів, зокрема, на основі механізмів міжнародного співробітництва за проектами зі скорочення викидів парникових газів в атмосферне повітря від промислових підприємств, об'єктів поводження з відходами тощо.

Особлива увага приділяється диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності, зростанню ефективності використання експортного потенціалу регіону, підвищення його інвестиційної привабливості та міжрегіональному транскордонному співробітництву. На сучасному етапі в умовах повноправного членства України в СОТ необхідно приділити якомога більше уваги цим питанням.

У рамках Європейського інструменту партнерства та сусідства Одеська область бере участь у таких програмах:

- Програма транскордонного співробітництва «Румунія- Україна- Республіка Молдова» 2007-2013 рр.;
- Програма транскордонного співробітництва «Чорне море» 2007-2013рр.;
- Програма транснаціонального співробітництва «Південно-східна Європа» 2007-2013 рр.;
- Програма транскордонного співробітництва «Україна-Румунія- Республіка Молдова» 2007-2013рр.

У рамках ЄІСП Програма сусідства Румунія – Україна трансформується у Програму транскордонного співробітництва «Румунія – Україна – Республіка Молдова» 2007-2013 рр. Бюджет програми складає 126 718 000 євро.

Прийнятні території включають:

- Повіти Ботошань, Сучава, Яси, Васлуй, Галац і Тульча в Румунії;
- Чернівецька та Одеська області в Україні;
- Вся територія Республіки Молдова

Додатково запроваджено нове поняття «сусідніх регіонів». Ці регіони матимуть доступ до всіх пріоритетів Програми але на їхній території можна буде здійснювати лише «м'які» проекти.

Такі сусідні регіони можуть брати участь у Програмі:

- Повіт Браїла в Румунії;
- Івано-Франківська, Вінницька, Тернопільська (Тернопільський, Бережанський, Підгаєцький, Теребовлянський, Монастирський, Гусятинський, Чортківський, Борщівський, Заліщицький і Буцацький райони) і Хмельницька (Вінковоцький, Чемеровецький, Хмельницький,

Кам'янець-Подільський, Летичівський, Дунаєвецький, Деражнянський, Новоушицький, Ярмолинецький і Городецький райони) області в Україні.

Пріоритети та заходи Програми:

Пріоритет 1. Створення більш конкурентоспроможної прикордонної економіки

Захід 1.1 Покращення продуктивності і конкурентоспроможності міських та сільських територій регіону за допомогою транскордонної співпраці.

Захід 1.2 Транскордонні ініціативи у транспортних та енергетичних проектах і мережах.

Пріоритет 2. Виклики навколишнього середовища і готовність до надзвичайних ситуацій

Захід 2.1 Відповідь стратегічним транскордонним екологічним викликам, включаючи готовність до надзвичайних ситуацій.

Захід 2.2 Водопостачання та переробка відходів

Пріоритет 3. Співробітництво у форматі «Міжлюдські контакти»

Захід 3.1 Місцеве та регіональне управління: підтримка громадянського суспільства та місцевих громад.

Захід 3.2 Освітні, соціальні та культурні обміни

У 2013 році Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища в Одеській області було підписано грантову угоду для реалізації проекту «Інвентаризація, оцінка та зменшення впливу антропогенних джерел забруднення в Нижньодунайському регіоні України, Румунії і Республіки Молдова» у рамках фінансуємої Євросоюзом програми «Румунія – Україна – Республіка Молдова 2007-2013». Відповідно до Розпорядження ОДА від 25.07.2013 № 739/А-2013 «Про визначення партнера з української сторони за деякими проектами у рамках Спільної операційної програми Європейського інструменту партнерства і сусідства «Румунія-Україна-Республіка Молдова, 2007-2013» Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації визначен Бенефіціаром проекту.

Метою роботи є запобігання накопиченню токсичних відходів та зменшення впливу біогенного забруднення регіону Нижнього Дунаю.

В межах території Одеської області для досягнення мети планується вирішити наступні задачі:

- оцінку забруднення водних об'єктів Нижнього Дунаю та інвентаризацію точкових та дифузійних джерел забруднення;
- побудову очисних споруд в м. Вилково;
- реалізацію передпроектних досліджень по створенню очисних споруд м. Рені, м. Ізмаїл, м. Кілія;
- екологічний аудит територій розташування звалищ та складів непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин;
- створення Регіонального Центру Екологічних Досліджень Нижнього Дунаю;
- розробку системи менеджменту по знешкодженню небезпечних речовин;

- створення інформаційного забезпечення природоохоронних заходів в регіоні Нижнього Дунаю.

Водночас Департамент екології та природних ресурсів у 2013 році було визначено партнером ще двох проектів.

У грудні 2013 було підписано грантову угоду до проекту «Сталий розвиток туризму в регіоні Нижнього Дунаю України, Молдови та Румунії»

Загальна мета проекту полягає в поліпшенні економічних показників прикордонній зоні шляхом диверсифікації та модернізації на стійкій основі прикордонного туризму в Нижній Дунай області України, Румунії та Молдови.

Шляхом реалізації проекту очікується досягнення наступних загальних результатів:

- розширення можливостей туристичного сектора в регіоні Нижнього Дунаю в розробці та забезпеченні сталого пропозиції туризму;
- мережу транскордонних зацікавлених сторін сталого туризму з ініціативами;
- значно поліпшений доступ та інформацію про до місцевих пам'яток.

Також у грудні 2013 було підписано грантову угоду до проекту «Консолідація мережі природних заповідних зон щодо збереження біорізноманіття та сталого розвитку в дельті Дунаю та Нижнього Прокта – РАН Природа».

Головною метою проекту є зниження втрати біорізноманіття та покращення рівня життя місцевого населення шляхом впровадження комплексного підходу в управленні природними ресурсами в транскордонному регіоні дельти Дунаю та Нижнього Прута, а також закріпити активну участь громадськості в сталому розвитку регіону.

Шляхом реалізації проекту очікується досягнення наступних загальних результатів:

- покращена система управління біорізноманіттям і природними ресурсами в регіоні, в тому числі, Спільна тристороння комісія, що працює на регулярній основі, а також створено мережу комунікаційних центрів;
- робота по створенню біосферного заповідника в районі Нижнього Прута, в тому числі обладнаний офіс, покращенні кадрові ресурси та підготовлені документи;
- відновлена екосистема деградованого водно-болотного угіддя на українській частині території проекту;
- створені спільні протипожежні системи та системи попередження;
- підвищення обізнаності громадськості щодо значення збереження біорізноманіття та раціонального використання природних ресурсів для сталого розвитку та покращення якості життя;
- зниження втрат біорізноманіття.

Одеська область брала участь у Програмі «Південно-східна Європа» 2007-2013рр. Бюджет програми складає 206 692 000 євро. Прийнятні території включають всю територію Албанії, Австрії, Боснії та Герцеговини, Болгарії,

Хорватії, Колишньої Югославської Республіки Македонія, Греції, Угорщини, Республіки Молдова, Чорногорії, Румунії, Сербії, Словаччини, Словенії, а також окремі регіони Італії та України (Одеська, Чернівецька, Закарпатська, Івано-Франківська області).

Пріоритети та заходи Програми у сфері охорони навколишнього природного середовища»:

- удосконалення інтегрованого управління водними ресурсами та транснаціональної системи запобігання повеней;
- покращення системи запобігання ризикам, пов'язаним з навколишнім середовищем;
- сприяння співробітництву у галузі управління природними ресурсами та заповідними територіями;
- підвищення енергетичної та ресурсної ефективності.

Одеська область брала участь у Програмі «Чорне море» 2007-2013рр. Бюджет програми на період 2007-2013 роки складає 17 млн. євро. Прийнятні території включають регіони наступних країн: Вірменія, Азербайджан, Болгарія, Грузія, Греція, Молдова, Румунія, Російська Федерація, Туреччина, Україна.

Пріоритети та заходи Програми:

Пріоритет 1. Сприяння соціально-економічному розвитку в прикордонних регіонах

Захід 1.1: Спільна діяльність спрямована на розвиток сільської місцевості моря на міжнародні ринки.

Захід 1.2: Створення туристичних мереж для інтеграції і просування ініціатив розвитку туризму.

Захід 1.3: Розвиток торгівлі та ділових відносин з метою підтримки середнього та малого підприємництва

Захід 1.4. Підвищення адміністративної спроможності для місцевого розвитку.

Пріоритет 2. Вирішення спільних проблемних питань

Захід 2.1. Вирішення спільних проблем захисту навколишнього середовища, а саме морських систем.

Захід 2.2. Сприяння дослідженням та впровадженню інновацій у сфері ревалювації та захисту навколишнього середовища в природних заповідниках.

Захід 2.3. Сприяння впровадженню інновацій в сфері технології та управління відходообробними системами.

Пріоритет 3. Співробітництво у форматі «Міжлюдські контакти»

Захід 3.1. Заохочення культурної єдності та обміну між громадами басейну Чорного моря

Захід 3.2. Сприяння співпраці та розвитку учбових закладів.

В області реалізується проект Програми розвитку ООН та Європейської Комісії «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду. Ініціатива фінансується Європейською Комісією в рамках програми технічної допомоги ЄС та співфінансується і впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні. На

сьогодень в області впроваджується другий етап проекту, реалізація якого розрахована на 2011- 2014 роки.

Загальною метою проекту є створення сприятливого середовища для соціально-економічного розвитку на місцевому рівні шляхом сприяння місцевому самоврядуванню та ініціативам, спрямованим на розвиток громад на території України, в тому числі, вирішенню проблемних питань охорони навколишнього природного середовища.

Відповідно до основних принципів державної екологічної політики України на період до 2020 р. та Національного плану дій з ОНПС на 2011-2015 роки активно впроваджується процес «Довкілля для України».

На сьогодні, у рамках виконання заходів Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2010 року №1088, та доручень Кабінету Міністрів України Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації (головний партнер за проектом) разом з партнерами проводиться діяльність з розробки, затвердження та реалізації міжнародного проекту «Інвентаризація, оцінка і зменшення впливу антропогенних джерел забруднення в Нижньодунайському регіоні України, Румунії та Республіки Молдова» (Програма ЄІСП «Румунія – Україна – Республіка Молдова, 2007-2013»).

Одним з пріоритетних напрямків проекту є реконструкція каналізаційних очисних споруд у м. Вилкове Кілійського району Одеської області.

Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації визначено бенефіціаром у грант-контракті «Інвентаризація, оцінка та зменшення впливу антропогенних джерел забруднення в Нижньодунайському регіоні України, Румунії і Республіці Молдова (MIS ETS CODE 995)» та партнером проектів «Сталий розвиток туризму в регіоні Нижнього Дунаю України, Молдови та Румунії» та «Консолідація мережі природних заповідних зон щодо збереження біорізноманіття та сталого розвитку в дельті Дунаю та Нижнього Прута – PAN Природа».

Департамент є головним партнером великомасштабного проекту «Інвентаризація, оцінка та зменшення впливу антропогенних джерел забруднення в Нижньодунайському регіоні України, Румунії і Республіки Молдова» (MIS ETS CODE 995) Спільної операційної програми «Румунія – Україна – Республіка Молдова. 2007–2013» Європейського інструменту сусідства та партнерства. Грантова угода щодо реалізації зазначеного проекту передбачає здійснення пакетів закупівель товарів, робіт та послуг. Обов'язок по організації та проведенню ряду закупівель покладено на Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації. У 2014 році Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації приступив до виконання Грантової угоди та розпочав процедуру закупівлі щодо виконання робіт з Реконструкції каналізаційних очисних споруд міста Вилкове Одеської.

Крім того, Департамент, як партнер, приймає участь у реалізації двох проектів, які визначено переможцями другого конкурсу заявок у рамках

Спільної Операційної програми «Румунія – Україна – Республіка Молдова 2007-2013», а саме:

"Консолідація мережі природоохоронних територій для збереження біорізноманітності і стійкого розвитку регіону дельти Дунаю і нижньої Лозини - PAN Nature" і відповідальний за проведення 2-х заходів Проекту.

1) Інвентаризація коштовних природних територій в українській частці регіону дельти Дунаю. Метою заходу є розширення природно-заповідних територій і збільшення їх площі в українській частці дельти Дунаю. Для досягнення цієї мети передбачені польові дослідження і збір даних для оцінки екологічної цінності природних територій. Грунтуючись на результатах, будуть підготовлені рекомендації за визначенням природних об'єктів як природно-заповідних територій, буде розроблений набір документів, що встановлюють правила для управління і використання цієї території.

2) Розробка плану управління для регіонального ландшафтного парку "Острови Ізмаїла" Захід направлений на поліпшення управління природно-заповідною територією - регіонального ландшафтного парку "Острови Ізмаїла". План управління розроблятися відповідно до вимог законодавства України. Крім того, запланована підготовка інформаційного опису потенційного водно-болотного угіддя міжнародного значення «Острови Ізмаїла» відповідно до форми інформаційного опису Рамсарський водно-болотного угіддя. У грудні 2014 в рамках реалізації Проекту за результатами відкритих торгів на закупівлю послуг поміщені договори на проведення вищезгаданих заходів. Інвентаризація коштовних природних територій в українській частці регіону дельти Дунаю – 985 160,00 грн. (58 188,82 €) Розробка плану управління для регіонального ландшафтного парку "Острови Ізмаїла" - 570 000, 00 грн. (33 667,25 €). На сьогоднішній день виконано 3 етапи робіт по кожному із заходів. По інвентаризації - зібрано і оцінено ретроспективні дані і інформацію нинішнього стану особливо коштовних не заповідних природних територій Ренійського, Ізмаїла, Килійського, Болградського, Татарбунарського, Саратського, Арцизького і Тарутінського районів Одеської області, які складають Українське Придунав'я, з використанням даних супутникової зйомки. Заздалегідь визначені потенційно коштовні не заповідні природні території для подальшого включення до природно-заповідного фонду Одеської області і розроблений детальний план їх дослідження і експедиційного обстеження. Проведено експедиційне обстеження територій потенційно коштовних для подальшого включення в природно-заповідного фонду Одеської області, у тому числі: територій, які були зарезервовані до подальшого заповідника вирішенням Одеської обласної ради від 01.10.1993 № 496-XX «Про заходи по збереженню і розвитку природно заповідного фонду області» з акцентом на їх значення для зимівлі птахів і для ссавців. По островах Ізмаїла: у відповідності з нормативно-правовими актами України підготовлено 4 розділи Проекту організації території, у тому числі: загальні дані - про місце розташування, кордони, площу парку, карти, геоінформаційні системи, супутникові і інші зображення інформація про довкілля (містить відомості про

геологію / літологію, геоморфологію / орографію, гідрологію, клімат, ґрунти / субстрати; біогеографічний контекст, соціально-економічна і культурна інформація (містить відомості про історію і археологію, систему установ культури; етнографічні особливості території; народні промисли, організацію і використання території у минулому; історію створення парку; місцеві общини і населення; землю; інфраструктуру і зв'язок; промисловість; побутове обслуговування і громадське харчування, сільське господарство; лісове господарство; охорона здоров'я; рибне господарство; рекреацію і туризм кліматичні і бальнеологічні ресурси, інформування, екологічну просвітницьку діяльність що проводиться; наукові дослідження).

ВИСНОВКИ

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід’ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

Складність і багатогранність управління в галузі екології зумовлені тим, що, з одного боку, слід враховувати об’єктивні, стихійні процеси самоуправління в природі, а з іншого - необхідне цілеспрямоване управління довкіллям в інтересах суспільства. Об’єктом управління стають відносини в галузі суспільства і відносини в галузі природного середовища, які не співпадають із законами розвитку людства. Суспільство повинно визначати основні напрямки діяльності органів державного управління та громадських організацій у вирішенні завдань охорони довкілля і раціонального природокористування, розробляти і проводити відповідну систему заходів, спрямованих на реалізацію висунутих у галузі екологічного управління завдань, надати їм державно-правового забезпечення.

Основні чинники та критерії для визначення найважливіших екологічних проблем, у тому числі, що пов’язані із: низькою забезпеченістю населення сільських районів якісною питною водою, незадовільний екологічний стан басейнів річок Дністер і Дунай, які є основними джерелами водопостачання регіону, будівництвом нафтоналивного терміналу біля населеного пункту Джурджулешти (Республіка Молдова), скидами забруднюючих речовин у транскордонні водотоки з території Республіки Молдова, Румунії, незадовільним станом каналізаційних очисних споруд, проблемою утворення, зберігання, утилізації та знешкодження токсичних (небезпечних) відходів, незадовільною санітарно-екологічною ситуацією озера Сасик та прилеглих територій, Придунайських озер, екологічною проблемою, пов’язаною з експлуатацією ЗАТ Молдавська ДРЕС, деградацією приморських рекреаційних зон, прогресуючим підтопленням територій, розповсюдженням зсувних процесів, високим рівнем забруднення атмосферного повітря викидами від автомобільного транспорту.

Визначення найважливіших екологічних проблем:

- забруднення атмосфери викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту;
- забруднення водних об’єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства;
- забруднення підземних водоносних горизонтів;
- порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок області;
- підтоплення земель та населених пунктів регіону;
- проблеми щодо поводження з відходами I-III класів небезпеки;
- поширення екзогенних геологічних процесів.

Аналіз найважливіших екологічних проблем:

а) проблеми, що вимагають рішення на міжнародному рівні;

1. Будівництво нафтотерміналу біля населеного пункту Джурджулешти на території Республіки Молдова

2. Скид забруднюючих речовин з території Республіки Молдова у транскордонні водостоки (річки В. Ялпуг, Киргиз-Китай)

3. Вирішення проблеми, які пов'язані з експлуатацією Молдавської ДРЕС.

б) проблеми загальнодержавного значення

– вирішення соціально-екологічних проблем населених пунктів, розташованих навколо оз. Сасик та Придунайських озер;

– розв'язання проблем поводження із забороненими до використання хімічними засобами захисту рослин;

– вирішення проблеми деградації цінних в лікувальному відношенні Куяльницького, Хаджибейського, Будацького та Тузловських лиманів.

в) проблеми місцевого значення.

– будівництво господарсько-побутової каналізації Південного району м. Одеси;

– будівництво системи водовідведення стічних вод від СБО "Північна" з глибоководним випуском м. Одеса;

– ліквідаційний тампонаж не придатних до експлуатації та безгоспних артсвердловин;

– розв'язання проблем поводження із забороненими до використання хімічними засобами захисту рослин;

– рекультивация земель, порушених внаслідок ведення гірничовидобувних робіт;

– вирішення проблеми забруднення підземного середовища та ґрунтів залишками нафтопродуктів під територією Одеського нафтопереробного заводу, яке по попереднім підрахункам складає по обсягу ґрунтів до 600 тис м³, по рідким нафтопродуктам до 13 тис. т.

Приведені в доповіді дані свідчать, що проблема охорони довкілля залишається однією з найбільш актуальних. У всьому світі зростає розуміння проблеми збереження навколишнього середовища, люди починають замислюватись над тим, що природні ресурси планети обмежені.

Державна політика у сфері екології, як і будь якій іншій сфері повинна базуватися на стабільній системі законодавства, актів, нормативів, але ця система, особливо у перехідний період повинна бути еластичною, тобто вміти швидко реагувати на зміни навколишніх компонентів, вміти пристосовуватися до змін занадто складного середовища. І це є дуже ефективним засобом подолання екологічної кризи та забезпечення природоохоронної функції держави.

ДОДАТКИ

№ з/п	Назва розділу	Зміст розділу	Відповідальні за розділи
1	2	3	4
	Вступне слово		Акімов О.В. –начальник відділу міжнародної діяльності, стратегічного планування, екологічного моніторингу та по зв'язкам з громадськістю. тел. 722-15-25
1.	Загальні відомості	1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території Одеської області 1.2. Соціальний та економічний розвиток країни	Акімов О.В. –начальник відділу міжнародної діяльності, стратегічного планування, екологічного моніторингу та по зв'язкам з громадськістю. тел. 722-15-25
2.	Атмосферне повітря	2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря 2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами 2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Одеської області 2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки) 2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря 2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах 2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря 2.5. Використання озоноруйнівних речовин та їх вплив на довкілля 2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття 2.7. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	Мальцев О.А. – начальник відділу нормування водних ресурсів та атмосферного повітря тел. 722-16-15
3.	Зміна клімату	3.1. Тенденції зміни клімату 3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів 3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	Мальцев О.А. – начальник відділу нормування водних ресурсів та атмосферного повітря тел. 722-16-15
4.	Водні ресурси	4.1. Водні ресурси та їх використання 4.1.1. Загальна характеристика 4.1.2. Водозабезпечення території Одеської області 4.1.3. Водокористування та водовідведення 4.2. Забруднення поверхневих вод 4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод 4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки) 4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод 4.3. Якість поверхневих вод 4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками 4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів 4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію 4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод 4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення 4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів 4.6. Заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів	Мальцев О.А. – начальник відділу нормування водних ресурсів та атмосферного повітря тел. 722-12-27
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного	5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі 5.1.1. Загальна характеристика	Бизова М.Б. – завідувача сектором заповідної справи біоресурсів, та формування екомережі тел. 722-07-06

	фонду та формування національної екологічної мережі	<p>5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття</p> <p>5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття</p> <p>5.1.4. Формування національної екомережі</p> <p>5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами</p> <p>5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу</p> <p>5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу</p> <p>5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів</p> <p>5.2.3. Стан використання природних недревних рослинних ресурсів</p> <p>5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів</p> <p>5.2.5. Адвентивні види рослин</p> <p>5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень</p> <p>5.2.7. використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду</p> <p>5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу</p> <p>5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу</p> <p>5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств</p> <p>5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів</p> <p>5.3.4. Інвазивні види тварин</p> <p>5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу</p> <p>5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні</p> <p>5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду</p> <p>5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення</p> <p>5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон</p> <p>5.6. Туризм</p>	
6.	Земельні ресурси та ґрунти	<p>6.1. Структура та стан земель</p> <p>6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь</p> <p>6.1.2. Стан ґрунтів</p> <p>6.1.3. Деградація земель</p> <p>6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти</p> <p>6.3. Охорона земель</p> <p>6.3.1. Практичні заходи</p> <p>6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво</p>	Шагохіна І.В. – начальник міжрайонного відділу екології, державної екологічної експертизи та земельних ресурсів тел. 722-14-12
7.	Надра	<p>7.1. Мінерально-сировинна база</p> <p>7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази</p> <p>7.2. Система моніторингу геологічного середовища</p> <p>7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість</p> <p>7.2.2. Екзогенні геологічні процеси</p> <p>7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр</p> <p>7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр</p>	Інешин Ю.М.- начальник відділу погоджень у сфері господарської діяльності тел. 722-05-42
8.	Відходи	<p>8.1. Структура утворення та накопичення відходів</p> <p>8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)</p>	Інешин Ю.М.- начальник відділу погоджень у сфері господарської діяльності тел. 722-05-42

		8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів 8.4. Державне регулювання в сфері поводження з відходами	
9.	Екологічна безпека	9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки 9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку 9.3. Радіаційна безпека 9.3.1. Стан радіаційного забруднення території України 9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами	Інешин Ю.М. - начальник відділу погоджень у сфері господарської діяльності тел. 722-05-42
10.	Промисловість та її вплив на довкілля	10.1. Структура та обсяги промислового виробництва 10.2. Вплив на довкілля 10.2.1. Гірничодобувна промисловість 10.2.2. Металургійна промисловість 10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість 10.2.4. Харчова промисловість 10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва	Акімов О.В. – начальник відділу міжнародної діяльності, стратегічного планування, екологічного моніторингу та по зв'язкам з громадськістю. тел. 722-15-25
11.	Сільське господарство та його вплив на довкілля	11.1. Тенденції розвитку сільського господарства 11.2. Вплив на довкілля 11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження 11.2.2. Використання пестицидів 11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель 11.2.4 Тенденції в тваринництві 11.3. Органічне сільське господарство	Акімов. О.В. – начальник відділу міжнародної діяльності, стратегічного планування, екологічного моніторингу та по зв'язкам з громадськістю. тел. 722-15-25
12.	Енергетика та її вплив на довкілля	12.1. Структура виробництва та використання енергії 12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження 12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля 12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	Мальцев О.А. – начальник відділу нормування водних ресурсів та атмосферного повітря тел. 728-33-59
13.	Транспорт та його вплив на довкілля	13.1. Транспортна мережа Одеської області 13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень 13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів 13.2. Вплив транспорту на довкілля 13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	Мальцев О.А. – начальник відділу нормування водних ресурсів та атмосферного повітря тел. 728-33-59
14.	Збалансоване виробництво та споживання	14.1. Тенденції та характеристика споживання 14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки 14.3. Впровадження елементів "більш чистого виробництва" в Одеської області 14.4. Ефективність використання природних ресурсів 14.4. Оцінка "життєвого циклу виробництва"	Акімов О.В. – начальник відділу міжнародної діяльності, стратегічного планування, екологічного моніторингу та по зв'язкам з громадськістю. тел. 722-15-25
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	15.1. Національна та регіональна екологічна політика 15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки 15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства 15.4. Виконання державних цільових екологічних програм 15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища 15.6. Державна екологічна та геологічна експертиза 15.7. Економічні засади природокористування 15.7.1. Економічні механізми природоохоронної	Шатохіна І.В.– начальник міждержавної екологічної експертизи та земельних ресурсів тел. 722-14-12; Інешин Ю.М. - начальник відділу погоджень у сфері господарської діяльності тел. 722-05-42; Акімов О.В. – начальник відділу міжнародної діяльності, стратегічного планування, екологічного моніторингу та по зв'язкам з громадськістю. тел. 722-15-25;

	<p>діяльності</p> <p>15.7.2. Стан фінансування екологічної галузі</p> <p>15.8. Технічне регулювання у сфері охорони довкілля, екологічної безпеки та раціонального природокористування</p> <p>15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування</p> <p>15.10. Екологічний аудит</p> <p>15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля</p> <p>15.12. Участь громадськості в процесі прийняття рішень, що стосуються довкілля</p> <p>15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій</p> <p>15.12.2. Діяльність громадських рад</p> <p>15.13. Екологічна освіта та інформування</p> <p>15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля</p> <p>15.14.1. Європейська та Євроатлантична інтеграція</p> <p>15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги</p> <p>15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво</p>	<p>Мальцев О.А. – начальник відділу нормування водних ресурсів та атмосферного повітря тел. 722-16-15</p>
Висновки		Підрозділи Департаменту екології та природних ресурсів ОДА